Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Dialogi miraculorum libri 7-12

https://hdl.handle.net/1874/330933

[illegible] ps dialogorū Cesarij. A iiij

46

Codd. MSS. Latini
Eccles n°. 59 46

Kast I
Ol H N 16

I 179

179 (*Eccl. 46.*) *Charta. fol. 159 ff. 2 col. Saec. XV vel XVI ineuntis.*
Caesarius Heisterbacensis, Dialogi miraculorum liber VII—XII.
Fol. 1a. Incipit praefacio secundi voluminis dialogi cesarii et primo de septima distinctione. Fol. 159b. Capit. 58 Distinctionis XII incipit: „Festinemus ergo ingredi", *cet. In fine:* Explicit secunda pars dialogi cesarij.

179

In hoc codice — quod etiam affirmandum est de codice 222 — nulla possessoris inscriptio invenitur, sed ex signo tegumento anteriori inscripto manifestum est eum olim fuisse monasterii Canonicorum Regularium Traiectensis. Nam multorum codicum ex eodem monasterio oriundorum tegumentis eiusdem indelis si[illegible] inscripta sunt.

Hs.
1 H 16

Dcii VIII–XII

prevaluerat infracta rectitudine
stabat. Quid enim ei foris verberum pe-
na nocuerat qui illud non amiserat
quod interius amabat. Hoc vero quod
dicitur: Simul in pulvere dormient et
vermes operient eos. Si quis for-
sitan accipere per allegoriam velit, ex-
plere breviter possumus si tenuiter
hoc divitie ea que iam superius diximus repli-
cemus. Dicitur namque: Viscera eius plena sunt
adipe. Sicut enim ex habundantia
cibo adeps, ita ex habundantia rerum
superbia nascitur que impinguat men-
tem divitiis dum elevat tumorem superbi-
entis. Superbia quippe cordis
quedam pinguedo est elationis.
Unde quia plerumque ex habundantia peccata
prodeunt, per prophetam dicitur: Prodiit qua-
si ex adipe iniquitas eorum. Sequitur:
Et medullis ossa illius irrigantur.
Amatores huius seculi qui ossa habent
qui in hoc mundo fortitudinem dig-
nitatum possident. Sed si exteriore
dignitate desunt, tenere et domesti-
ce divitie. Quasi tamen ad iudicium os-
sa quidem habent sed medullas in ossibus
non habent. Quia ergo sic iste amator
huius seculi exteriori potestate fulcitur ut
eius interiora tenere domus habundantia
saginentur, dicitur: Et medullis ossa il-
lius irrigantur. Vel certe ossa sunt
huius divitis prave et dure con-
suetudines, medulle vero in ossi-
bus sunt ipsa desideria male viven-
di, que neque expletis satisfacere

satiantur. Que medulle quia ossa irri-
gant, cum prava desideria pravas con-
suetudines suas in voluptatum de-
lectatione conservant. Et sunt nonnulli
qui in hoc mundo divitias non habent sed
habere concupiscunt. Elati esse appetunt
quamvis in hoc mundo quod cupiunt operi-
re non possunt. Et cum nullis rebus
et honoribus fulti sunt, per mala tamen
desideria in conspectu eterni iudicis reos
gloria addicit. Talis tamen quisque ple-
niusque non affligitur quia ditescere ac superbi-
re non prevalet. De quo et subditur: Alius
vero moritur in amaritudine anime absque
ullis opibus. Ecce unde dives superbo
et laute gaudet, unde pauper alius
superbo corde lassus affligitur. Vita
mentem de utrisque subiungitur: Et tamen
simul in pulvere dormient et ver-
mes operient eos. In pulvere enim
dormire est terrenis desideriis ocu-
los mentis claudere. Unde unicuique pec-
canti et culpa sua dormienti dicitur:
Surge qui dormis et exsurge a
mortuis et illuminabit te Christus. Ver-
mes vero qui de carne nascuntur
eos simul operiunt quia sive divitis
sive pauperis superbientis animum cure
carnales premunt. In rebus enim terrenis
pauper et dives rebus quamvis non
pari prosperitate fulciantur, pari tamen
anxietate turbantur, quia quod ille iam
cum metu habet, iste cum anxietate appe-
tit et quia habere non valet dolet. Dica-
tur ergo: Simul in pulvere dormient et

N. 129. A

omnes operient eos. Quia et si non sit rebus temporalibus sublevatur, sit tamen in cura rerum temporalium mentis corpore sepelitur. Simulque eos vermes operiunt quia et si istum vim concupita habeat uel illum ne habita amittat carnales cogitationes premunt. Beatus autem Iob quia nec habitis rebus elatus fuerat nec amissas cum anxietate requirebat. Quia nullis exterioris desiderii cogitationibus mordebatur eum vermes cordis non operuerunt. Et quia terrena cura mentem suam non deiecerant neque quasi sepulture dormiebat. Sequitur. Certe novi cogitationes vestras et sententias contra me iniquas. Cum scriptum sit quis scit hominum que sunt hominis nisi spiritus hominis qui in ipso est. Quid est quod nunc dicitur. Certe novi cogitationes vestras. Sed tunc spiritus hominis ignoratur ab altero cum verbis uel operibus non demonstratur. Nam cum scriptum sit Ex fructibus eorum cognoscetis eos per hoc quod foris agitur quicquid intus latet aperitur. Unde rex quoque per salomonem dicitur. Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium sic corda hominum manifesta sunt prudentibus. Inde beatus Iob cum amicorum colloquentium cogitationes nosse se diceret adiunxit. Et sententias contra me iniquas. Ut ex patenti re ostenderet quia hoc quod in eis latebat invenisset. Quin ipsas quoque iniquas sententias adiungit dicens. Dictis enim ubi est domus principis et ubi tabernacula impiorum. Iustorum quoque quia in hoc mundo florere appetunt et sicut magna mala sic flagella pertimescunt. In eis quoque flagellatos aspiciunt culpas ex pena metiuntur. Et quos eum percussos cernunt deo displicuisse suspicantur. Videbant enim beatum Iob quem percussum viderant impium fuisse crediderunt. Sic dicebat estimantes quia si impius non fuisset eius tabernacula permaneret. Sed ista non cogitant nisi qui adhuc infirmitatis tedio laborant qui penitus sancti delectatione gressum cogitationis agit. Quid transire ad eternam patriam plenius desideriis nescit. Interrogate quemlibet de viatoribus et hec eadem illum intelligere cognoscetis quia in die perditionis servatur malus et ad diem furoris ducitur.

De tol[erantia]

Sepe tamen divina patientia tolerat quos iam ad supplicia perpetua condempnat. Permittit florere quos adhuc cernit deteriora perpetrare quia eum videt ad quem depravationis fovea tendant. hoc eis prorsus nichil esse existimat quod hic pusillum relinquunt multiplicant. Sed quisquis penitus in te et gloriam diligit magnam esse felicitatem deputat hic secundum uotum florere quibus cogatur postmodum supplicia eterna tolerare. Solus gressus conspicit nichil esse quod iniquus floret qui iam gressum cordis ab

De tolerantia divina [illegible]

Incipit p̄fatio sc̄di volu͡m dialogi cesarii. et p̄o de 7a d.

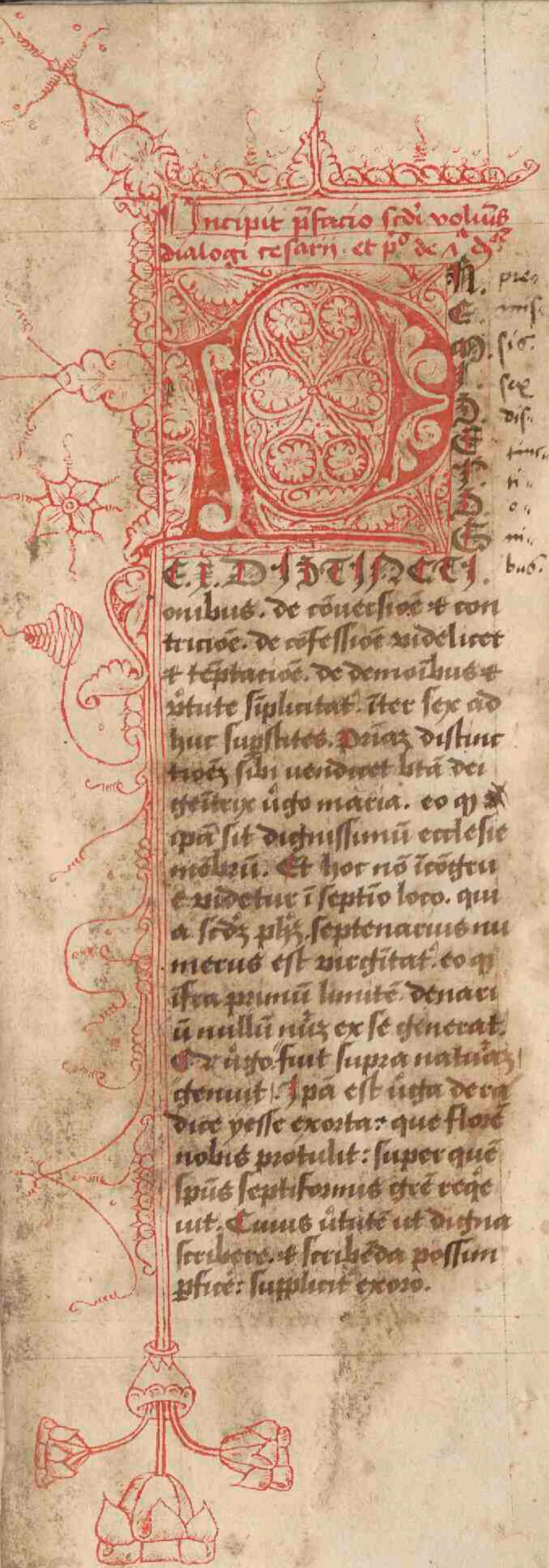

P R E M I S S I S . S E X D I S T I N C T I-
(pre- mis- sis. sex dis- tinc- ti- o- ni- bus.)

onibus. de cōuersiōe et con
tritiōe. de cōfessiōe videlicet
et tēptatiōe. de demoībus et
ūtute simplicitat̄. īter sex ad
huc supstites. Octauā distinc
tioēz sibi uendicet btā dei
genitrix uirgo maria. eo qd
ipā sit dignissimū ecclesie
mēbrū. Et hoc nō īcōgrue
e videtur ī septīo loco. qui
a scdz phz. septenarius nu
merus est virginitat̄. eo qd
infra primū limitē denari
ū nullū nūqz ex se generat.
Et v̄go fuit supra naturāz
genuit. Ipā est v̄ga de ra
dice yesse exorta: que florē
nobis protulit: super quē
spūs septiformis gr̄e reque
uit. Cuius ūtute ut digna
scribere. et scribēda possim
pficē: suppliciter exoro.

Incip̄t tabula 7e distinctōis.

De hijs que btām
mariā mistice de
signāt. et de bene
ficijs. huāno generi p eā
collatis. Caplm pmū.

De ymagine eius que
sudauit tiore diuine sentē
cie. S. Caplm secūdū.

De plaga feisie. ob in
iuriā dnia corporis. Ca. 3m.

De sacerdote ydiota.
qui a scō thoma cātuarien
si degradatus. p beatā ma
riā officiū suū recupauit. 4m.

De sacerdote ī declar y
diota et deposito. cui scā ma
ria cciāz restitui precepit. 5m.

De dnō inore. capittulū
tio pp. qd scā maria corripu
it ceuerū. cū ī ordinē cister
ciēsē exactioēs facere cona
retur. S. Caplm sextū.

De viduā hostiū loci
scē marie. S. Caplm 7m.

De canoico heinrico
scī cuniberti. qui p itercces
sionē scē marie cōuersus
est. S. Caplm octauū.

De mōcho apd mōste
riū īfirmato qd trappa di
citur. cui scā maria cōfitē
di graciā obtinuit. Ca. 9m.

De duobz medicis in
hospitali eius parisius e

ꝯtrotātibꝫ. quos de cōfessioē
monuit. ¶ Caplm. x.
¶ De petro monoculo.
abbate claeuallis cui in ec
clesia spirēsi scā maria bñ
dictioēz dedit. ¶ Ca. xi
¶ De mōchis atqꝫ cōu
sis ī hēmerode quibus ad
vigiliā benedixit heinrico
cōuerso īspiciēte. ¶ Ca. xii.
¶ De eodē cōuerso. et cete
ris cōuersis īfirmis quos no
tu visitās benedixit. ¶ Ca. xiii.
¶ De mōchis quibꝫ dor
mietibꝫ benedixit. vno tan
tū neglcō qui īordiate iace
bat. ¶ Caplm. xiiii.
¶ De eo ꝗ btā ūgo maria
cū scā elyzabeth et maria
magdalene predcō cōuerso
apparuit. ¶ Caplm. xv.
¶ Vita dni xpiani mō
chi in hēmerode. ¶ Ca. xvi.
¶ De sacrista de lucka
qui nocte scāꝫ mariā se al
tare residere cōspexit. ¶ Ca. xvii
¶ De quodā mōcho eius
dē cenobij qui scāꝫ mariā ad
vigilias c̄uire et singulorū
mōchorū vultus detergere
vidit duobꝫ tātū neglectis. ¶ xviii.
¶ De mōcho alteo. caplm.
eiusdē claustri cui btā maia
sup altae ī aere cū multitu
dinē scōrū apparuit. ¶ Ca. xix.
¶ De visioībꝫ nobilis ūgis
de quida ¶ Caplm. xx.
¶ De cristia scimoiali q̄
scāꝫ mariā ī sua assūptioē
coronā de celo sup cōuentū
vallis sci petri demittere cō
spexit. ¶ Caplm. xxi.
¶ De ottone ꝑposito sanc
tēsi. qui precibꝫ scē marie
a duplici īfirmitate cura
tus est. ¶ Caplm. xxii.
¶ De clerico cui scā mai
a pro lingua ab albiēsibus
hēticis precisa nouā resti
tuit. ¶ Caplm. xxiii.
¶ De adā mōcho de luc
ka ꝑ scāꝫ mariā a scabie ca
pitis sanato. et de sanitatibꝫ
q̄s opatur ī mōte pessulano
et ī ymagine eius apud sar
donay. ¶ Caplm. xxiiii.
¶ De cōuerso qui ꝑ aue
maria de īfestatioē dyabo
li libeatus est. ¶ Ca. xxv.
¶ De īclusa q̄ eodē bene
ficio illusioēs dyabolicas e
uasit. ¶ Caplm. xxvi.
¶ De matronā q̄ ꝑ ean
dē salutatioēz āgelicā libe
rata est ab oppressioē adulte
ri. ¶ Caplm. xxvii
¶ De theodrico milite.
cuius vincula meritis sancte
dirupta sūt. ¶ Caplm. xxviii.
¶ De sacerdote de polegge

cui scā maria apparēs tiores
tonitruorū tēperavit. ¶ Ca. 29.
¶ De btā elyzabeth de
schonauia. que ad illū ver
siculū Audi nos &c. vidit
scāz mariā flexis genibus
xpz pro cōuētu orāe. ¶ Ca. 30.
¶ De clerico cui ad illū
versiculū. Ora ūgo &c. pa
nē ī os misit. ¶ Ca. xxxi.
¶ De milite q̄ propter
vxorē dnī sui tēptatū. scā
maria p osculū liberauit ¶ 32
¶ De scīmoīali. quā p
alapā. cū ī amorē cuiusdaz
clerici esset accēsa. ¶ Ca. 33.
¶ De beatrice custode ¶ 34
¶ De milite ī vigiliis
deficiēte quē scā maria in
visiōe cōfortauit ¶ Ca. xxxv.
¶ De heinrico mōcho ī
lecto. qui meritis btē mar
e receptus est ¶ Ca. xxxvi
¶ De miris visiōibz dop
ni betrāny mōchi de car
noto. &c. ¶ Caplm. xxxvii
¶ Vita dopni walteri
de birbach. ¶ Ca. xxxviii
¶ De abbate neō cui v
gā pastoralē scā maria vi
sa est porrigere. anq̄z ī ab
batē promouetur. ¶ Ca. 39.
¶ De epō theoderico. q̄ p
paz colonie ī assistitē ē pro
motus. cuiusqz nutu depo
situs. &c. ¶ Caplm. xl.
¶ De scholari coloniēsi
q̄ scā maria ī sōpnis corri
puit. cū ordinem maledicēt. ¶ xli.
¶ De pena sybodo. caplm.
nis & sociorū eius. ob iniuri
ā btē ūgīs. ¶ Ca. xlii
¶ De pena lusoris. qui
blasphemauit scāz ūginē
mariam ¶ Caplm. xliii
¶ De pēa cuiusdā matrō
ne de veldenze q̄ de ymagi
ne scē maīe stulte loqtur.
tur. &c. ¶ Caplm. xliiii.
¶ De alia matrona q̄
filiā a lupo raptā p eandē
ymaginez recepit. ¶ Ca. xlv.
¶ De ymagīe btē maīe
ī yesse. ¶ Caplm. xlvi.
¶ De mōcho medico cu
i scā maīa ī choro electuari
um suū pmo negauit et
postea emēdato dōnauit. ¶ xlvii
¶ De scīmoīali cuius ty
biā lesā. scā maria punxit
& sanauit. &c. ¶ Ca. xlviii.
¶ De icluso. qui p aue
maria mirā sēsit dulcedinem. ¶ xlix
¶ De mōcho quē scā ma
ria deosculabatur. añ mortē. ¶ Ca. l.
¶ De hymāno dū. ¶ caplm
so p quo defatigato scā mari
a horā decātauit et finē pre
dixit ¶ Caplm. li.
¶ De pauone cōuso. qui

scõz mariã i suo fine vid[it]. ¶ lij.
¶ De scimoiali. ¶ ca. liij.
cu moneti apparuit. ¶ Ca. liij.
¶ De wernero cui i ex
tremis subueit cũ a demo
nibz terret[ur]. ¶ Ca. liiij.
¶ De canoico colonien.
cui se i fie ostendit. ¶ Ca. lv
¶ De cunone sifto cru
ce q̃ btã maria moriente
cõsolata est. ¶ Ca. lvi.
¶ De milite decollato
qui p eã euasit gehenã. ¶ Ca. lvii
¶ De latrone q̃ decolla
tũ sepeliri fecit i ecc[lesi]a. ¶ Ca. lviii
¶ Visio cuiusdã mõchi
oidis cisterciẽsis. ¶ Ca. lix.
¶ De hijs q̃ btãm v[ir]ginẽ
mistice designãt. et de bñficijs
huano gn[er]i ir. ¶ Ca. lxiiij.

IOHANNES IN D...
Apocalipsi. vidit mulierẽ
amictã sole. et lunã sub pe
dibz eius. et cõnã duodecim
stellarũ i capite eius. Mu
lier hec v[ir]go est maria. sole
lucidior fulgore caritatis. et
luna idest mũdo supior cõ
tẽptu efflorie sclaris. oĩz vir
tutũ stellis tanq̃ diadema
te effemato cõnata. et q[uo]d dig
nius est diuio ptu fecũdata.
Hac designat p[er] exẽplũ. mõs.
castellũ. aula. tẽplũ. tha
lamus. et ciuitas. palma.
cedrus. vitis. rosa. et cũ istis
īnũosa noĩm nobilitas.
Mirõ i eius desigñtiõe v[ir]gã
floridã. et rubũ īter flãmas
virẽtẽ. Vellus madidũ ete
deois. et thronũ eburneũ ac
decoratũ salomois fõte sig
natũ. ortũ cõclusũ. et alia
q̃ pluima. q̃ breuitat[is] cau
sa sũt omittenda. Dicut ei
i creaturis vniũsis. m[u]t crẽa
atoris nichil ẽ sanctius.
nichil dignius. nichil excel
lẽtius. ita eius visiõe nul
la sc[an]tõrũ dignior. nulla suauior
et iocũdior. nulla eminẽtior
Cuius preces ut quid ait.
vicia cuius tristia. nomẽ
cuius odor lilia. et cuius
vicaut labia. fauũ i dul
cedie. Sup nuẽ sapida. et
sup niuẽ candida. sup ro
sã rosida. et s[upe]r lunã lucida.
veri solis lumẽ. Nã dui
eius. Beati uere et bti
qui tãte v[ir]gĩs dignũ hĩti fu
erit visiõe letificari. ser

moē iocūdā. orōe cōsolari.
⁊ benedcōe cōfirmā. Mo
nachus. Hoc plenius nos
ces p exēpla. Audisti iā
ex pte ⁊ enigmate. ⁊ nūc
uis scire qualia uel qnta m
dus p ipsā cōseqtur benefi
cia. Nouicius. Nich
il plus sicio. Monach?
Ipsa est orbis cōseruatrix.
⁊ tribulatorū ɔsolatrix: fida
sibi famulāciū defensatrix.
P ipāz peccōres illuiantur ⁊
despati ad ueniam ēpantur:
⁊ apostate a deo p ipāz deo
mirabilit recōsiliātur: iusti
autē reuelacioībz cōsolātur.
Nomē eius ⁊ mēōriale eius
morbos sanat ⁊ dēmōnes fu
gat ⁊ uincula soluit ⁊ tiores
pellit: tēptaciōēs rēpescit.
Per ipāz pusillanimes ɔfor
tātur. et torpētes excitātur:
eiecti msīcordie reuocan
tur. Diligētes se diligit: y
mo diligēdo preuenit ⁊ hono
rat. Cōtēpnētes se. qr iusta
est: punit ⁊ huliat. Ipā
electuaria sūt cōfortatiua:
unguēta sanatiua. Nom
eius sup mel dulce: ⁊ hedi
tas eius sr mel ⁊ fauū. Mo
rientibz assistit: mortuorū
aīas ad uitā pducit etnā.
Nouicius. Licet oīa cre
dā: de illa uellē tamē exē
plis m dilucidari. Mo
nachus. Que a uiris au
diui religiosis. ⁊ referā: ip
sius ut spēo orōez adiutus.
Ut uēo mūdus eius pibz
meritisqz adiuuetur: binis
⁊ pandā exēplis. ¶ Ca. ij.
Ante hos ānos qui
ualida illa fuere
tonitrua: quorū
mētionē feci distictiōē q̄r
ta. capitulo xxi. Cū in q
dā ecclia puīne nrē popul?
staret. ⁊ diuina sacerdos ce
lebraret: ymago dei genitrīs
tā uehemēter sudare cepit.
ut astātes natarēt ⁊ mira
rētur: atqz ipsorū sudorū gut
tule. peplis matronarū ex
tergerētur. Nutu dei eadē
hora obsessus affuit: qui re
quisitus de causa respōdit.
Quid statis admirātes:
Filius meie extēdit manū
ad feriēdū: quā si ipā nō
tenuisset: mūdus iā mīme
subsisteret. Ecce hec est cau
sa sudoris. Et triti sūt oēs:
audiētes ūba tā stupenda.
Hec m relā sr a quodā ab
bate religioso ordis nrī. tūc
tpis recēter gesta.
Paruo. ¶ Ca. iij.
post hec emisso tpe

āno videlicet gr̄e. Mo. cc. xxo.
mar̄ i ptibus frisie t'minos
suos egrediēs. multarum
puīciarū t'ras occupauit: ·
villas deleuit: & eccias la
pideas deiecit: tantā hoim
extinguēs multitudīez: ut
sūma certū milia trāscende
rēt. Ita exaltati st' fluctꝰ
eius. ut turriū altitudīes
operire viderētur: & procella p
cellā ipellēs. generale dilu
uiū t'ris minarētur. Et si
cut dcz fuit abbati nr̄o. cū
eodē āno visitacioīs grati
a frisiā itrasset. q fluctus
furētes eē usqz coloniā pue
nissent: si nō is qui eos exa
rauerat. genitricis sue ut
postea dicet' precibz copesu
isset. NOuicius. Nosti
causā tāte plage: MO
nachus. Noui. Friso quidā
arte pugil i eadē puīcia ex
titit. qui quotiens de taber
na ebrius rediit: totiēs vx
orē ūerbis & plagis sat' tri
bulauit. Hic quodā tpore
mariti īfirmitatē simu
lās: ne simulacio eadem
possit nōri. corpus dn̄i sibi
dari postulauit. Deferenti
sacerdoti: pugil cū cipho
ceruisie ebrius occurrens
bibē monuit: & ille cum

respondēt. corpus dn̄i por
to modo nō bibā: iratus fri
so. cū cipho pixidē pcussit
& oēs hostias de illa excus
sit: ita ut p pauimētum
dispgerētur. Matrone vō
que cōsolacoīs grā cōue
nerāt. sup singulas hosti
as tanq̄ stellas radiātes
viderūt: qs sacerdos ge
mēs ac dolēs i pixidē cōl
legit & abijt. Friso vō a
decano cōuītus ē: sz nō
cuauit. Qui tandē ad hoc
cōpulsus est: ut cruce pro
tāto sacrilegio signatus. cū
eodē sacerdote eē cruce
signato ueniret romā. Cui
dn̄s honorius pp culpā pro
peitēcia cōfitēti iniūxit. ut
mar̄ trāsiēt: ibiqz t'bz ānis
i armis xpō seruiēt. Quid
plura: Mare trāsiit ābo:
& ante damiatā mortui st'
ābo. Multi defūct'. cū dn̄s
āno eodē puīciā ut supra
dcz est plagasset. & cā plage
populū latet: matrone qui
dā ualde religiose. dn̄o i ie
iunijs & oroībz. vigilijs &
elemosinis seruiētes. matre
tē videlicz dn̄i witholdi
abbat' sci bernardi. beata
dei genitrix lacrimis eius cō
mota. pplicz misera: appa

rēs sic ait. Propt̄ iniuriam
filij mei i sacrm̄etū corpis
eius factā. submsa ē frisia.
et adhuc ām̄plius plagabi
tur: si cōdigna pnīa nō
fuerit subsecuta. Ex quibz
ūbis colligitur: qȝ nō solū
pugilis. ſȝ oīs p̄plis prīs ex
igētibȝ hoc euenerit. Mox ad
iecit mr̄ mī. leua oculos
tuos cōt mar̄. Tūc cū fecissȝ:
cōtēplata est pixidē a pugi
le proiecsā. i sūmitate fluctu
ū natātē. Que cū i tantū
approximasȝ ut possit cog
nosci: ait. Ecce corpus filij
mei. In loco ei ubi dispsū
est. edificāda est eccia: et
dēt ei tāta exhiberi reuerē
cia. quō sepulchro dnīco.
Hoc et noueris. qȝ ambo
mortui sūt: pugil scȝ. et
sacerdos. Sed pugil eo qȝ
sine cōtriōē obierit. sepul
tus est in ifernō: sacdos
uēo adhuc i purgatorio.
Retulit tamē nobis prior
theodricus de yesse eundē
pugilē qūtū ad signa exte
riora cū proficisceretur. sat
magnā habuisse cōtriōē:
ſȝ magis credēdū est btē dei
genitri. Hac visiōē dnīta
dn̄s theodricus eps̄ mōste
riēsis ad cuius diocesi mx

ima ps̄ frisie ptīet. missis
lrīs suis p ydiā scī linar
di cācellariū. sicut ipē no
bis retulit solēpnē proui
cialibȝ peiteīā iniūxit. Et
autē peitēcia hec isuffici
ens fuerit. ex hoc probatr̄.
qȝ āno preterito denuo pūi
ta est frisia: mult̄ milibȝ
p aqrū inundaciōēs submsis.
Matrona quedā prediues
ex predci pugil̄ domo. ecci
am edificauit. Ex hijs q̄
dnā sit cōsiderare potes. qȝ
sollicita sit cīca hoīz salutē
btā dei genitrix. cū tāta cu
ra existit de peitēcia. Et
uēo tribulatorū sit cōsolatrix:
sequēcia declabūt. ¶ Ca. iiij.

Retulit michi qdā
abbas de ordie nr̄o
de scō thoma
cātuariēse. q mrīs tpibus
mīcīsatus est: quiddā sat
delcābile. quod nec i eius
passiōē legitur: neqȝ i libs
miraculorū repitur. Cū esse
ſȝ i eius diocesi. sacdos qui
dā ydiota. nullā sciēs mis
sā nisi de dnā ncā: et illā
cotidie celebraret. atqȝ apud
eū de hoc accusaretur: pro
hibitus est ob honorē sacra
mēti da btō thoma de ce
tero dicere missas. Cum

cū esset ī tribulatiōe ⁊ egēt
btām ṽgiñē ⁊ nocte īuocaret.
illa apparēs ei. ait. Vade
ad epm. ⁊ dic ei ex pte mea:
qtinus tibi restituat officiū
tuū. Rñdēte sacerdote. dnā
ego paup sū. ⁊ pso despcā.
nō me audiet: neqȝ mi pa
tebit accessus ad eū: beata
ṽgo rñdit. Vade: ⁊ ego tibi
viā prepabo. Et ille. Dnā
nō credet ṽbis meis. Respō
dit illa. Dices pro signo qȝ
cū tali hora ⁊ ī tali loco ci
liciū suū reficeret: ego ex
pte una tenebā adiuuās
eū: statīqȝ credet tibi. Mane
sacerdos sine ipedimento
sine īpedimēto itrās ad e
piscopū. ⁊ btē dei gēitricis
ei deferēs nūciū: cū ille di
ceret. nō credā te ab illa mis
sū: predcȝ signū de cilicio
subiunxit. Quo audito:
btūs pōtifex stupēs sil⁹ ac pa
uēs. rñdit. Ecce reddo tibi of
ficiū tuū: et precipio tibi
ut tātū missa de dnā nrā
cātes ac freqntes: orēsqȝ p
me. Nouicius. Satis
miror pietatē dnē nrē: ut
ydiotā deposiciōe dignū
sic defenderet: ⁊ misterio tā
to dignū iudicaret. Mo
nachus. Hoc actū ex ies

fabili eius mīa: sicut ī se
qnti eius capitulo āplius
mirari poteris. ¶ Ca. v.
Canonicus quidam
sci gēonis ī colonia.
herdēradus noīe.
vir nobilis oriūdus de me
rēberch pastor erāt cuiusdā
ecclie sup fluuiū legonā si
tā. vocabulo derlac. Cū
esset libēalis ⁊ multa cōsu
meret. nec ānui eius reddi
tus sufficerēt. ⁊ putās sā
dcē ecclie sue vicariū mul
tā hre pecuniā: cogitare ce
pit qualit quid extorqret
ab illo. Sciēs qȝ prorsus
hoiez illitterātū ⁊ assupto se
cū decano limburgēsi ī ipā
dnica īfra ephie octās. cui⁹
officiū difficillimū est. cū
se sacerdos pparasset: etiāz
tūc missā auditurus īiuit.
Expauit ille: visis tātis
viris. Facta cōfessiōe tamē.
eo qȝ ignoraret officiū di
ei: itroitū de sca maria.
scȝ vultū tuū īchoauit.
Quē herdēradus cōfūdē
volēs. ante ture pastora
lis: officiū diei īcepit. idest
ī excelso throno. Cū sacer
dos eū resisteret: cessit ille:
cōfusū se simulās. Finita
missa. cū illū duce satis

arguet. dicetq3: dnē qualē
missā dixisti hodie: ⁊ ille cū
dēt de dnā. nōne bō fuit ad
icat herderādus. Videte ne
unqȝ dicat missā de ecclēo i
ecclia mea. Dicq3 recessit: a
lio sacerdote substituto. Et
cū eēt paup ille amotus:
cōpassa ei mr̄ mīe. nocte q̄
dā herderando dcīs matu
tīs i ecclia sci georgii soli ap
parēs dicius alloqbatur
eū dicēs. Ut qd reppulisti
capellanū meū? Auari
cia tua: ad hec te istiga
uit. Si nō celerius eū res
titueis: officio ligue a
me priuabeis. Ille ad pe
des eius corruēs. ⁊ veniam
postulās: oēz satisfcōnē
promisit. Mox mac dicto
nūcio: amotū restituit:
mandās sicut supradcz ē
de scō thoma. ut missā de
scā maria. qūtiq3 die uelt3
celebret. Adhuc idē sacer
dos viuit. ⁊ pest cuidam
mōsterio scimoialū: cuiu
ipē iiciator extitit. Ne
uiuus. Donū est seruire
tali dnē: q̄ sic sibi seruiē
tibus subuēit. Mona
chus. Nō solū eos a quib3
affligūtur monet ⁊ corri
pit: ymo eē que illorū sūt

potēter defendit. ¶ Ca. vi.

Tempore illo q̄ bal
dewinus comes
flandrie cū cruce
sigñ constātinopoli expugnāuit:
dns papa inocēcius ordini
leis suis mandauit. ut xl
ptē oīz rerū suarū mobili
ū. i succursū tre scē trāsmit
tēt: ordo vero priuilegiis si
bi ab eius ancessorib3 indul
tis innitens. ne libtatē cōcessā
uterre videtur i seruitutē:
tā cōui exactioi subiacē nō
acquieuit. Unde inocēciu
fures itantū ordi idigbat
ut dignitatib3 seclārib3 in
dulgere pponēt: q̄tinus pos
sessiōes ordis sibi usurpaēt
In proxio vero gñcali capi
tulo abbates qui cōflucrāt.
spē suā i btā dei genitrice q̄
ordis patrona est ⁊ aduōta
ponētes. sciētes sētenā ma
le cōceptā eius precib3 faci
le posse reuocari. specialēs
pro eadē necitate usq3 ad px
imū capl3 orōēs iniūxerūt
hoc adicientes ut a capite
quadragesīe nudis pedib3
de capitulo exeūtes. septem
psalmos cū letaīa decāta
rēt. Erōd ⁊ fecimus. Interī
btā dei genitrix vio cuidam
religioso noīe reuerio iādi

inocēcy cõfessori apparēs:
ī hec uerba ei mandauit.
Tu ordiēz cistiensē cuius
aduõta sũ ego:/ destruere
conaris. s; nõ p̄ualeb. Et
nisi citius de tuo malo pro
posito resipiscas: ego te ⁊
oēz ptātē tuā ꝯterā. Hui⁹
modi nūcio dn̄s innocēcius
audito. sciēs ceueriū uerū
esse sōm ac uēacē. timuit:
⁊ de cōcepto p̄pō̄ petēs ut
ordis priuilegia seruarēt
ꝯdulsit: hoc adiciēs. ut p̄
mo oīz negocia ordis ex
pedirētur. Quā ꝯdulgē
ciā cū tā sua bulla. q̄j oīz
cardialiū subscriptoribz cō
firmaēt. ⁊ unus tm̄ n͞ri
ordis cardialis cōtradicēt:
ita ī illū exarsit: ut statī
illū amouē conaretur. Cū
q; ī proxio capl'o prib; n͞ris
hoc innotuiss;: ī xp̄z. cuiuscz ge
nitricē de tā copiata glori
ficāciōe mūciōe: oraciōēs
īiūctas cū grācūū actiōē di
miserūt. Nouicius.
Nō miror si aduocaciā suā
tā potēs regīa defendit.
Monachus. Verū dic
tūz ei minime sit: tñ nõ ob
uuisat inmordes
uindeē. ¶ Ca. vij.
Qvm nobil' femia do
mina alcid de molsberch.
cōsensu mariti sui euerac
di burgūy q̄dā allodia
sua p̄ īspiaciōēz diuinā
ad nouā abbaciā ordis
n͞ri cōstruendā ī manus
dom̄ni heinrici abbat' n͞ri
libē ⁊ sine oī ꝯdiciōē tradi
diss;. ⁊ ante ipius mortē
domus q̄ uōtur locus scē
marie cōstructa fuiss;: uiri
quidā nobiles ex eius cog
natis. post eius mortē cōt'
usurcādū uolentes. eandē
nouellā plātaciōēz. q̄cimo
niys. minis. rapinis. mul
tisq; aliys icōmodis moles
tare ceperūt. Verā uirgo dei
genitrix maria. cuiusdē ceno
biy dn̄a ⁊ aduocata. sicut
a multis dicebatur. hoc a
pud filiū egit. ut heinricus
de molsbergh qui p̄cipuus
uidebatur obsidetur ⁊ sup
uires dāpnificatus de pro
prio castro climiaretur.
De reygeberch uir nobil'
a quo domus p̄dcā mul
tū uexabatur: a seruo su
o satis misēabilit' occisus
est. Alius quidā ad depre
daciōēz eius ꝑperās: ī uia
crepuit medius. Quā ui
drāz cū audiss; alius qui
dā nobilis de rohedibz ve

nit ad locū. tiore conceptus:
dicēs. Dnā mea scā maria
sint tua tibi: ego pti mee
renūcio. Wulhelmus mi
les de helpenstē ab uxore
īstigatus. que se heredē
possessionū collatarū dice
bat: curtim meliorē īua
dēs frēs multis ɔfraudauit.
Interī sacerdos religiosus
cōfessor eius nocte quadā
ī locū scē marie se p visum
trāspositū vidit. Et cū qui
dā ex sacerdotibus celebra
turus essꝫ missā. et a supra
dcō wulhelmo īpediretur:
vir quidā nigerrimus fus
te illū percussit et occidit.
Quē visū cū ei recitassꝫ as
serēs eū ī breui moriturū
nisi a vexacioē mōchorū
cessaret. Ille se stimulis uxo
ris cotidianis ureri ɔqrēs:
nō acquieuit cōsulēti. Cita
tus lris papalibꝫ cū essꝫ ī
violēta possessione. et cum
iudices cū aduocatis iādcꝫ
negociū diuisius ptraxisset:
tandē ptibꝫ duos dies pre
fixerūt. vnū amicabilē ad
cōponēdū: alterū vero ad
litigandū. Qui cū cōponere
nō posset. dies qꝫ tres fres
sēt ad litigandū. iohēs
de horrichē ī veteri monte

ɔuersus ī proxima nocte vi
dit se ī sopnis esse ī loco scē
marie. audiēs ipāꝫ glorio
sā clara uoce dicētē. Opꝫ
me recedē a loco isto. Dicē
te ɔuerso. quo ibis dnā? Ait
dit. Ad filiū meū cōqueri
de wilhelmo helpenstēn: q
me nō sinit quiescē ī loco is
to. Mane vero visioēꝫ refe
rēs cellerario. de morte iam
mēorati wulhelmi subiūx
it. Sciatis pro certo qꝫ dnūs
noster cito morietur. propt
cōuētū loci scē marie. Cui
ille subridēdo respondit.
Nō cūetis. Tamē vellemus
ab eo esse absoluti. Qui
post dies paucos pēdetrū
catus: pena exsoluit irrisiois.
Eadē vero die cū wulhelmꝰ
circa nemus spaciaretur.
nisū portās sup pugnū:
a duobꝫ seruis comit sey
nēsis qui hoīeꝫ sui iuris
captiuū ducebāt. qꝫ ipē
excutere nisus est: lācea
trāsfossus aīaꝫ ptinus ex
alauit. Eadē hora obsessa
quedā ī villa q tris dicit.
a castro helpenstē satis re
mota: ita cepit saltare ma
nusqꝫ cū catheīs cōplēdere.
ut vix a duodecī possꝫ tene
ri. Interrogata qꝫ haberet: cū

dit. Modo ī hac hora: mgr̄
meus tres aīas acquisiuit.
Noueritis wilhelmū de hel
penstē iā occisū. Nouiciꝰ. Que fuerūt iste tres
aīe? Monachus. Oc
cisi ⁊ occidēciū sicut conia
v. eo qꝫ aīaꝫ mortui hēēt in
re: alias duas hēēt ī spe.
Nō multo post ītēto ītroga
tus diabolus ī briseke de
aīa eiusdē wilhelmi p os
alterius seie respondit.
Mgr̄ meus hēt eā: ⁊ prop
ter mōchos quos spoliaue
rat. pice ⁊ sulphure illā in
fudit: usqꝫ ad sūmū īplēt.
Uxor que ad tātū malum
īstigauerāt ipsū: post breue
tpīs a ꝑnicipio de castro cū
liberis eiecta est. Nā cū
sit īexpugnābile. cū scalis
nocte īträs: illā turpiter
eiecit. īiuriā btē dei gēit
vindicās. Ab illo die vsqꝫ
hodie: mōchi tuti eandē
quiete possidēt: merit' glo
riose virginis adiuti. Nouicius. Datꝰ m̄i declatū ē.
qꝫ ipā sit totius orbꝭ cōserua
trix: ⁊ tribulatorū cōsola
trix: fida famulāciū defē
satrix. Nā āt patres p eā
illuminētur: qꝫ hꝰ oibꝫ
salubriꝰ iudico: aliquo

rū ostēdi precor exemplo.
Monachus. Cū hō
hoi sepe plurimā obtinet
grāciā: multo āpliꝰ lꝫ
credendū est de mrē dnī.
Canonicus quidā
scī cunibert. ꝯ vin
ti ī colonia. noīe
heinricus vita sclāris sa
tis. cū die quadā solus e
quitaret. nubecula lucida
viā ipāꝫ co ītuēte trāsuola
uit. vocēqꝫ claissīaꝫ de ipā
nube audiuit. Fiat volū
tas tua: sicut ī celo ⁊ ī t
ra. Eratqꝫ vox illa tāte
dulcedīs. ut quociēs eius
recordaretur: lacrimis ꝑfūde
retur. Cuiqꝫ vocē hāc celi
tus dimissā miꝰ attēdēt.
vel potius nō ītelligēt:
nocte quadā p visū se stāē
vidit ī capella domus su
e añ altare corā ymagīe
btē dei genitricis. Quā cū
cū verbis āgelicis solito sa
lutaret: illa respondit. Ut
quid salutes me? Homo
pditus es: ⁊ nisi vitā tuā
emendaueris. cito pibis.
Ego ei ⁊ filio benedīcto: ītter
cessimus pro te. Cum cū
secundū āmonicioēꝫ. dul
cedīeꝫ vite sue secularis
abstractus opari necessi

geret: ĩtã tẽpus sex ebdoma
darũ. tã grauí ĩfirmita
te conceptus est. ut iungere
retur: nec ulla esset spes
uite eius. Tũc demũ ad
cor reũsus. et qd audierit.
quid ve viderit recordatus.
fr̃ibz quibusdã burgẽsibz
ordis cistciẽsis ad se uõtis
se reddidit: qui ĩ proxio
pascha mõchus fcũs: mei
tis glonose ugĩs usqz hodi
e glonatur. Nouici
us. Cuius fuit vox illa.
fcã de nube: et quis sẽsus
eius: Monachus.
Quãtũ iã ex dcĩs colligi
tur: btẽ maie et scĩ bñdci.
Orabãt ei xpm: ut sicut
volũtas eius est ĩ celo. idẽ
ĩ iusto: ita et uolũtas eius
q sp bõ est. fiet ĩ tra: hoc ẽ
in illo iuuene tũc pncõe.
Nec mĩari dẽs si pncões p
illã illuminãtur: qi scdm
nomẽ eius. ita et laus eius
ĩ fines terre. Maria eĩ in
tp̃retatur stella mais siue
illũiatrix. Ed uẽo despa
ti. et oẽz grãz iduati. p ipãz
ad cõfessioẽz et veiãz repa
rẽtur: presto st exẽpla.

In prouincia Ca. ix.
ptica domus ordi
nis cistciẽsis sita
que trappa dicitur. In hãc
sicut m̃ retulit dñs hein
ricus abbas de seunenũ
asserẽs sibi recitatũ ab ab
bate eius domus ꝯtigit qd
dicturus sũ: tũc tp̃is recẽter
gestũ. Infirmatus est ibi
mõchus usqz ad mortẽ: de
pũti st ei duo mõchi ad ser
uiendũ: qui dũ sil' exissent.
et eger solus iaceret: igressi
st duo tetri spũs. ĩ ãgulo
domus stãtes. Cõplosis at
maibus cachinãtes: dice
bãt ad iuicẽ. Erat hora qa
cũ magno gaudio dedu
cemus aiãz huius ĩ ifer
nũ. Mox ifirmus tremẽ
cepit atqz pallescẽ. maxiẽ
propt remorsũ cõsciẽ. Co
miseãt ei an cõuisioẽz pcĩã
quedã grauia. q uetãte ceu
besceãa cõfitei nõ poteãt:
neqz cleicus ĩ sclõ. neqz no
uicius. siue mõchus ĩ mõs
terio. Pauẽs vẽo et cõspũ
cẽs. cõtẽplatus est ĩ ãgulo
opposito matronã pulcher
rimã. ĩ hec vba demoibus
cachinãtibz respõdẽtẽ. No
mĩnus gaudẽ: ego dabo il
li ꝯsiliũ. qualit dẽtes ves
tros euadet. Post qd ubiq:
ois visio mĩsteis ĩtrãtibz
disparuit. Cõsiliũ autẽ

ītelligēs ꝯfessioēꝫ. matro
nā vero scāꝫ dei genitricē: quā
ī tāto piculo (ut opinor) ī
uocabat. priorē vōu fecit.
cū oīa peccā sua meritis
btē marie v̄ginis adiutus.
plene ac deuote cōfitēs.
et ut eadē abbati q̄ tūc
absēs erat reuelaret. sup
plicās. oleo sacro iunctus.
et dnici corpis sacramēto
munitus. hora a demonibꝫ
predictā. sub spe venie spm
exalauit. Caplm. x.

Simile beneficiū
cōsecuti sūt duo
pauperes pisius
a btā v̄gine: sicut mi retulit
lābertus mōchus nr̄. qui
eodē dicit se pisius dicit se
studuisse. Cūqꝫ collocati fuis
sēt ī hospitali qd situ est ā
te eius oratoriū ī paradiso:
viro cuidā religioso eius
hospitalis ministro. ipā v̄go
benignissima cū tāta est de
oibꝫ apparere dignata ē di
cēs. Bene vide ut duobus
illis paupibꝫ diligēcia ac
custodia adhibeatur: q ī
piculoso statu sūt. et deōnes
cū multa sollicitudie illos
circueūt: quō eos noceant.
Ego cū idicasset sacdoti. et
ille eos ad emūdacioēꝫ cō

sciē hortatus. et semel ac se
cundo. nec proficeret: tādē
subiuxit. Miseri ego no
ui vos ī pccō eē grauissimo:
citoqꝫ morituros: et nisi con
fessi fueritis. intrabit gehē
nā penis eternalibꝫ crucian
di. Illi vero territi. et qd cre
dibilius est. precibꝫ dei ge
nitricis illuiati. pccā sua cō
fessi sūt: moreqꝫ xpiano de
cedētes. demonibꝫ luctū. et
scīs angelis gaudiū fece
rūt ī celo. Nouicius.
Valde letificat ista. Mo
nachus. Nō solū pccō
res fidē sine opibꝫ hn̄tes
p ipāꝫ ut probatū est illu
minātur: ymo eciā apos
tate a fide. qd signū ē ma
ioris mīe p eā xpō recōsili
antur. De hoc hēs mani
festū exēplū. ī distinctione
secūda. cap° xii. de iuuene
qui iuxta floressiā xpm
abnegans. et diabolo se
reddēs: eius p'uenit ad īdul
genciā. Nouicius. Dile
exēplū hēs de theophilo a
lexādrino. Quia iā satis
sermo protractus est de be
neficiis eius erga peccōres:
precor ut eciā exēplis mich
i ostendat: quātis vel qua
libꝫ p eā iusti reuelacoi

bus cōsolētur. Mona
chus. Quā mirifice sibi
uisitos seruiētes scā dei ge
nitrix cōsoletur. ex paucꝭ
que subiciā cognoscere po
teris exēplis. ¶ Ca. xi.

Cōtigit ... accusa extitit. ut
quidā ex abbati
bus ordis nri p
negocio ordis nri ad hei
ricū īpatorē filiū frederici
mitterētur inter quos pre
cipuus uidebatur petrꝰ
monoculus abbas clare
uallis. tā sctitate. q̄ digni
tate dnis / cuius mēcio ha
bita est ī distictiōe sexta.
capitulo xº. Et qꝛ dnꝰ cist
ciēsis i propria psona uei
re nō potuit: priorē suū p
se misit. Veientibꝫ eis spi
rā. cū ī eccia btē dei genit
cis cuius structurā stupē
de magnitudis ē orassent:
cunctis circuis ab oracioē
surgētibꝫ. ⁊ eiusdē eccie e
dificia cōsideratibꝫ: iā dcꝰ
petrus cuius cogitaᵒ ⁊ de
lcacio nō fuit ī edificijs cor
ruptibilibus. ſꝫ ī structurꝭ
ihrlm celestis: ī ordē pseue
rauit. Tandē oibꝫ egressis.
cū ī porticu a canoicis ho
norifice fuissēt salutati. et
cū istācia magna ad prā
diū īuitati: requisitū est

a quodā abbate. ī cuius ho
re essꝫ hec eccia cōsecrata. Res
pondētibꝫ clericis ī honore
dnē nrē: abbas clareuall
ī cōsideate subiuxit. Et ego
sciebā. Ad uerbū prior cō
siderās. tūc quidē tacuit: ⁊
ſꝫ mox ut egressi st̄ ciuitatē
eiusdē ubi recordatus: ait
abbati. Dnē abbas dicite
m unde sciebatis spirēse ⁊
mōsteriū ī honorē dnē nrē
fuisse ɔsecratū: Ille de uerbo
prolato dolēs: respōdit. Vi
sū est michi bene dece ut
tā mirifice structure prōna
fiet mater dei. ⁊ regia ce
lorū. Prior bene cognoscēs
eius sctitatē. ⁊ qꝛ ī eccia ei
aliqd reuelatū fuissꝫ: ex
respōsioē coniciēs adiecit.
Ego ī hac uia uicē gero
dni abbatis cystercīēsis.
ī cuius auctē uobis preci
pio: ut nō dicatis nisi ue
ritatē. Tūc ille obediēcia
artatus: cū uerēdia respō
dit. Quādo prostratus co
rā altari pro peccātis meis ⁊
uie nostre negocijs attēci
us oraui. ipā btā uirgo
michi apparēs. benediccio
nē quā ordo nr̄ se recedēn
tes dicē cōsueuit: sup me
dedit ī hec ūba. ¶ Compꝰ

sempiterne deus miserere huic
famulo tuo: et quicquid in ma
subripuit visus aut au
ditus male rei aut ociosi
sermonis. totum ineffabili mi
sericordia propiciatus indul
ge. Per xpm dnm nrm. Hec
m recitata sunt a quodam
abbate religioso ordinis
nri: in cuius domo idem pe
trus sepius visitauit.
Ex benedictione ei intellexit
eam ibidem fuisse patronam.
NOuicius. Felix oracio
per quam tante virginis meretur
benedictio. MOnachus.
Non solum orantes: sed et psal
lentes sua benedictione conso
lari consueuit. ¶ Ca. xii.
HEinricus conuersus
in hemenrode cuius
memini in di. v. ca.
ii. loquens de demonibus se
pius in solempnitatibus ma
xime gloriosam virginem inter
psallentes videre consueuit.
Que nocte quadam ipso in
tuente de choro monachorum ve
niens dei filium ex se natum in
brachijs gestans: ingressa
est chorum conuersorum et more
abbatis fratres excitando circuiens
ante quosdam qui in oracione tunc
vigiles erant et deuoti gra
dum fixit filium eis ostendens

ac benedicens. deuociori com
congratulando: tepidos aut
et dormitantes celerius per
transiuit: nichil consolacionis
eis impendens. Singulos
vero conuersos in illa circuicione
frustratos. necnon et neglectos:
predictus conuersus diligenter no
tauit. Singulos dno hermanno
tunc ibidem priori. nunc lo
ci sancte marie abbati nomina
tim exprimens. Hec ab eius
ore audiui. NOuicius.
Pulcre recordor te dixisse in pri
ma dis. ca. xl. de godefri
do monacho villariense. MOnachus. Tanta caritate
beata virgo deuote famulan
tes complectitur: ut non solum
orantibus. non solum psallentibus.
sed et dormientibus benedicat.
NOte. ¶ Ca. xiii.
Nuper quadam cum conuersus
prefatus. sederet in
infirmitorio in lecto suo. et cete
ris dormientibus diceret oraciones
suas: vidit dnam nostram e
andem cellulam in magna cla
ritate intrantem: monacho quo
dam quem nominare nolo precedente.
te. matronis duabus subse
quentibus. Sic eius caput cum
manum posuisset. lectos infir
morum plustrans et dormien
tibus benedicens iterum ad cu

redijt. manū q3 sup caput
eius posuit scdō et ait.
Deus benedicat qͥqͥ hic
manet. Dicq3 egressa est.
Novicius. Si sic dor
mientes noctib3 a speculo
totius castitatis visitātur
valde decet ut tā ordiāte
& tā cōposite religiosi in
suis lectis iacere studeāt.
ut virgineus aspectus nō
offēdatur. Monachus.
Iuste moveris. Referā de
hoc tibi exēplū. qd me au
disse recolo a magrō meo
i probacioē. Ca. xiiij

Monachus quidā
sicut freqnter cō
tigit. cū nocte q
dā dormire nō poss3. dice
ret3 oroēs suas. cōtēpla
tus est i dormitorio seiaz
mici decoris. q cū dormi
ēciū lcōs circuiret. singulis
benedixit. uno tātū neglecto
lcō. quē nec respicere curauit.
Huic vigilās cū visio ei fu
isset īitimata. mane cōfessus
est q eadē nocte ioidiate
iacuisset q sibi de rigore
ordis relaxando. Nō in
dicē potuit magr̄ utrū ci
ngulū deposuerit. vel cali
gas dimiserit. sive tunicā
denodaverit. Novicius.
Si pro culpa tā modica.
monachus iste grā benedic
tiois privatus est: puto
eū dignū esse pena. qui
ioidiate & īpudice iacere
dormiēs consuevit. Mo
nachus. De hoc terribile
satis hēs exēplū i di. ij
ca xx. de cōverso quē dia
bolus īpudice dormientē
i forma moialis deoscula
batur. qui mox īfirmatus
infra triduū mortuus ē.
Dormiētes eī & peccare pos
sumus. & mereri. Que eī
vigilādo cogitamus sive
ad que movemur. sive bō
sīt sive mala: eadē nob
sepe p sōpnia occurrūt.
Dicitur i cathena cū glossa
& iactatur. pulsus pulsū
īpellit: ita i dormiēte pre
cedēs cogitacio. motus si
ve cōsensus. opus bonū vl
malū iducit. Novicius.
Placz qd dicis procede nūc
de cōsolacioib3 visionū. Ca. xv.

Monachus
supradc̄s cōsūs hei
ricū. monachus qui
dā vite laudabil
iuus nomē pdē nō licet.
obnixius rogauit ut bea

tā dei genitricē pro se inter
pellet. cū ab illa visitaretur
Qui cū promisisset et die q̄
dā dcō cōpletorio i oratorio
cōgregacōe eius m̄gr̄ erat. pro
ipō preces funderet: apparue
runt tres ornate matrone
mire pulchritudīs. ad quarū
decorē dū stuperet. et quenā
essent int̄ se miraretur et vn
veiret. vna ex eis cogitaci
onibꝫ eius respōdit. Ego sū
maria magdalena. Hec ē
vniu̅salis dn̄a. dei genitrix
virgo maria. digito eā de
mōstrans: tercia vero elyza
beth. Et adiunxit. Tu orās
pro mōcho illo nomē eius
exprimēs. magis ei ~~exp~~
~~ment~~ indigens ut ipē oret
pro te. Hic qꝫ disparuit.
Sup eiusdē mōchi caput.
cū adhuc esset diaconus et
euāgeliū legeret ad missā.
idē cōuersus vidit columbā
descendētē: et usqꝫ ad finē
leccōis ibidē manētē. ¶ xvi

In eodē mōsterio
mōchus quidā ex
titit predcō heinrico
cōuerso cōtemporaneus et noīe
et opē xp̄ianus. Istū mul
tis dn̄a nr̄a cōsolari cōsue
uit. secreta sua illi mani

festans. Huius bti viri vi
tā videlicet qualis ante
cōuersiōez fuerit. aut post
īgressū scīe potiu: sufficiēte
r̄ cōscripsi. Nō alia de il
lo referā q̄ ea q̄ de religi
osis viris qui eū nouerit
et viderint m̄ dcā sūt. Cū
adhuc esset scolaris. et scola
ritās p̄ prouincias discur
reret: nocte quadā i domo
cuiusdā mulieris hospita
batur. Cuius filia cū ha
beret caput scabiosū. et
instaret adolescēti. ut si aliq̄
contra illū morbū nosceret
sibi diceret: asserēs multa
experimēta scolares scīe. Et
cū ipē negaret. illa qꝫ ne
gāti nō crederet: tādē īpor
tunitate eius victus ut
liberaret ab ea respondit.
Accipe barbā coruis fuli
ginē et sal et fac ex eis vn
guentū. de quo mox ut fi
lie tue caput punxeris me
lius melius habebit. Et
cū eidē morbo esset cōtraria.
fecit tamē mat̄ sicut edoc
ta fuit: et puella curatus nō
propt̄ medicinā. sꝫ propter
scolaris simplicitatē (ut opi
nor) plene cōualuit. ¶ A
lio tpe cū i domo quadā

sibi ignota dormiet. & ppt
nativitatē natiue solis femo
ralibus indutus surget: dia
bolus i specie nude mulie
ris illi occurrens dorso eius
nudo insiliit. Quē cū nul
lo conatu de dorso eius ex
cutere posset: sic usque ad tps
matutinale currendo. mag
nū tā corporis quā aie incurrit
defectū. Ordinatus i sacdotē.
& fcs capellanus comitis
losensis. i castro eius missā
celebrabat. Filius uero comi
tis sciens illū virū esse sipli
cē & timidū. ut illū terreret
ursi pelle se circūdedit. & mo
re bestie sup pedes manus
que mar incedens ad solū sic i
capella sedentē sic veit. cu
gitū contra illū emittens.
Quo viso xpianus territus
& pene extra mētē fcs. ac
cepto cultello. cui tā valide
i collo iuuenis illū infixit.
ut rueret pene mortuus.
Qui cū modico respirasset.
timens vite sacerdotis ait.
Fugite dompne xpiane. quia fi
liū comitis occidistis. Mox
ille territus fugit. & cū ue
nisset ad portā castri. dixit
ostiario. Aperi: et sine
me fugere: quia filiū comit

occidi. Vides quāta simplicita
Dtati ut hec innotuerūt pa
rētibus & familie: placue
rūt ualde. Ad petitionē
tamē iuuenis. xpianus re
uocatur. & culpa ignoscitur:
& vulneratus cōtra spem
citius cōualescit. Hec m
retulit beate mēorie wal
de barbach. Tempore
quodā cū cōmendationē ho
mis mortui faceret. mortuus
ille surrexit. fugientibus oibus
qui aderāt. fugit et ipē
xpianus. Veitque fugiendo
ad fluuiū. qui nō longe
aberat. Quē mortuus se
quens: clamauit post tergū
eius dicens. Dnē est m do
mo aries optimus tollite
illū & orate pro me. Dicque
ad feretrū de quo exilierat
reuersus. mortuus est et
sepultus. Habebat autē
predictus capellā ecclam le
gittimā cuius pastor erat.
ad quā quotiens ire debu
isset. fluuiū quedā trāsire
debebat. Qui cū minor esset:
equo vectore illū trāsuada
bat. Cū vero inundasset na
uigio trāsibat. Quodā
igitur tpe cū ad fluuiū
de more accessisset: maiorē

q̄ credideat reperit. Ut q̄d
cū se et equū ei cōmittē
nō audēt et naucula de
essz. et paululū q̄d faciē
dū essz delibēaret. ecce ap
parēs ei btā maria magda
lena et apprehendit eū cum
iumēto sup collū. et i ulte
riorē ripam deposuit. ita
ut eāt i equo sedentē. Letꝰ
itaqz ad ecciaz pueit. et di
uīa celebrae exorsus est:
nullū hn̄s adiutorē. nisi
rūsticū ecc̄ie custodē. Be
ata vēo maria magdalē
q̄ eū mirabiliter illuc ꝑ
duxit. misse eius īteresse
nō refugit. Nā quocies
se vertebat dicendo dn̄s uo
biscū. vidit matronā reue
rētissimā i oratorio ābulā
tem. In quo nullū sciēs eē
mortaliū. preter p̄dcm cus
todē. Eundē missa finita
cōuenit. ītrogās si quid vi
dissz. Ipē autē et eā se vidis
se vidisse asserebat. Quia
teste scriptura. dignū ē ut
iustus iustificetur adhuc
et scūs scīficetur adhuc. Cō
siderās venēabilis sacdos
mundi picula. et diaboli
tēptamēta. carnis ĩcētiua.
diuina ĩspirātē grā. mū

dū deseruit: et religiois ha
bitū i hēmerode suscepit.
Die quadā i solacio, pbaci
onis i orōē iacēs. et de cor
poris sui ĩbecillitate cogi
tās. ordis districtiōe. peis
qz purgaciois cogitās: tedē
cepit. et mox mirabili qua
dā ĩuitute aīaz suā a corpe
separi sensit. Vidit et sepl
chz mistico ope corā se cōpo
situ. Et ecce scā dei gēitx
i claritate maxīa cū mul
ta turba ũginū ꝑ fenes
trā eo vidēte īgressa est.
Dem qz est ei q ipā esset
mulier de nazareth. Que
corpus exaīe sacerdotis a
capite leuās. et fredericus
impator auus huꝰ frede
rici qui hodie ĩpat. a pte
pedū illud reuerēt tumu
lauerūt. Deinde beata
virgo cū multitudīe an
gelorū obsequēciū ad ce
lestia rediens. aīaz tumu
lati dēonū catius subse
quētibz. et massas igneas
post eā exsufflātibz secū
duxit. illesāqz custodiuit
Ducta tamē ad quēdam
ignē maximū. et edocta
ab angelis q post mortē
illic eēt trāsitura reditura.

et ignē eundē tŭsitiua. re
pētē se corpori restitutam
ĩueit. De modo illius tŭsi
tioīs. neīni aliqđ dicere
voluit. Testatus est autē
aīaz suā vndiqz fuisse ocu
latā. + tāte sciē qđ diu exu
ta fuit corpore. ut + post sus
citacioēz cecitatis sue caligi
nē miraretur. Interrogatus de
formis angelorū siue demonū:
respondit se āgelos vidisse ĩ
specie puellarū pulcherima
rū: demones vero ĩ effigie
coruorū. Hic recordor dicti
cuiusdā: cuius aīa nup e
ducta fuit de corpe. + reuīsa.
Aīa inquit educta de corpe
qñ nō est reūsura ad corpus
reliqs aīas siue sps āgeli
cos videt sicuti sūt. Qñdo
vero nō est reūsura ad corpus
nō ei datur aīas siue āge
los cōtēplari. nisi sub aliq
silitudīe + liniamētis ppt
viuētes. Novicius.
Satis videtur istud esse p
babile. Sed quid significa
cat. qđ predcz sacerdotē dnā
neā cū ipatore frederico
tumulauit: Monachus
Dicit michi retulit prefa
tus walterus qui huius
tumulatioīs solucioēz cū
maxio labore. + hoc secre
tissīe ab eo elicē potuit. qñtū
illū vtā virgo dilexerit. uel
qñti meriti apud deū fuit. p
eandē ei visioēz ostēdit. Ac
si dicet. Nullus ĩ regno t
reno frederico cesaře qui nūc
ĩpat dignior est. nec ipē ta
mē prestiie obsequiū sepultu
re tue dignus est. Ita ipē ĩ
tellexit. Demoēs vero ĩ diusis
formis sepissīe vidit. hoīm
videlicet + aīaliū + reptiliū
sicut ĩ quinta disticcioē me
mi me plenius dixisse cao
vi. ¶ Cū tpe quodā staet
inter alios ad psallendū ad
horā sextā. vidit mensā in
medio chori stātē. decētissīe
ͻpatā. Deīentes autē tres
miri decoris matrone. īdu
mēta sacerdotalia apporta
uerūt. + explicātes ea sup
mēsā ipī pn̄tauerūt. ¶ Ali
o quoqz tpe cū in ĩuitatorio lau
dū. deus misereatur nostri
decātaretur. vidit dexterā
dei sup mediū chori dātē
benedictionē. sup cōuentum.
Ob quā causā cōcessū est
fribus cōuersis laudes ĩ ma
ioribz festis psallere. No
uicius. Miror quibz meri
tis vir iste ad tātā puenīt
gloriā. Monachus. Vir
tutibz aīmi maxie. cui ta

te videlicet simplicitate humilitate et hijs similibus. In hijs consistit regnum dei. non in sermone vel in labore corporali. Predicare autem vel maioribus laborare. sine virtutibus ad modicum valet. Tante siquidem fuerat humilitatis. ut si aliquem monachorum obvium habuisset complicatis se illum contraheret et ne illum tangeret veste in parte declinavit. Requisitus de hijs respondit. Ego peccator sum. et non sum dignus ut tangam hos sanctos viros. vel tangar ab eis. Duos siquidem filios ante conversionem genuit in iuventute. non tamen legittime. Henricum videlicet conversum de villario virum sanctum de quo dictum est in x distinctione ca. xi. et iohannem monachum de claustro. qui adhuc superest. Novicius. Quid est quod maiorem in huiusmodi revelacionibus graciam videmus impendi peccatoribus et lapsis post penitenciam. quam hijs qui innocenciam suam servaverunt. Monachus. Ubi superhabundavit delictum ibi frequenter superhabundat et gracia. Et fit hoc ex invisibili misericordia dei ne videlicet propter peccata lapsi commissa desperent et ne innocentes de sua innocencia superbiant. Sedente me tempore quodam in conventu sanctimonialium ordinis nostri. cum de huiusmodi conferremus visionibus. una ex virginibus dixit ad me. Videte quod deus talibus secreta sua revelat. et non nobis. Unam digito demonstrans quam non virginem venisse suspicabatur. Cui ego respondi quod iam supradixi. hoc adiciens. Bene intellexeram non sine superbia eam huiusmodi verba protulisse. Nos forte eandem graciam ascriberetis virginitati vestre. et vult deus magis humiles vos esse. quam virgines. Ut talium mentes quamque virtus virginitatis extollat. ex verbis cuiusdam sanctimonialis. alterius tibi plenius ostendam. Certe non ero similis ego inquit que sum virgo. viduis. que filios et filias genuerunt. Quantum tamen deo humilis virginitas placeat. et quod mirifice sua secreta illis revelat. sequencia capitula declarabunt. Novicius. Memini te superius dixisse. meritum magis consistere in virtutibus animi. quam in operibus exterioribus. Ut quid ergo cotidie mortificamur orando. legendo. vigilando. ieiunando. cantando. et maioribus

nostris laborando: Monachus. Hec omnia sine merito vite eterne fieri putant. motus autem virtutum numquam. Eo quod sine caritate et ceteris virtutibus fit: mortuum est. Audi ergo utilem distinctionem ex regulis theologie. per quam cognoscere poteris. penes quid meritum consistat. Meritum vero consistit penes gratiam efficaciter. penes virtutes formaliter. penes motus virtutum essencialiter. penes virtutum opera. ut est oratio et reliqua paulo ante a te enumerata instrumentaliter. Volenus tamen hanc distinctionem exponere. si ad eas que adhuc supersunt visiones huius beati viri non festinarem. ¶ Quodam tempore cum infirmaretur contigit et a ministro ut aliquantisper gustaret rogaretur. dixit quod septem dies transisset in quibus singulis visitationem domini nostri et dulcissime matris eius acceperit. de quorum visitatione tam dulciter est refectus. quod nullum cibi et potus haberet appetitum. ¶ Alio itidem tempore cum infirmitate egrotaret pemptoria. et suo filio predicto iohanni quasdam visiones recitaret. cognoscens hoc dominus gherardus tunc infirmarius ibidem. postea abbas noster a quo hec audivimus. ad priorem cucurrit. et quod dominus cristianus quedam mirifica filio suo nunciavit. Mox prior ad illum veniens. et coram ipso sedens. si aliquid loqui vellet de confessione. ex industria interrogavit. Cui cum respondet. confessionem feci: subiunxit. Rogo ut aliquid mihi ad edificationem dicatis. Tunc ille. Quod vobis dicam: Iam ei domina nostra fuit ante me cum filio suo. quod horas meas ob corporis imbecillitatem dicere non potui. ipsi me iuverunt. Quasdam horas speciales dicere consueverat. Universa hec audivit predictus gerardus post tergum prioris sedens. Interrogatus etiam qualia haberent vestimenta. respondit. Cucullas sicut et nos. In tali enim habitu se ei ostendere dignati sunt: qualem ille pro eis susceperat. Denique sine beato decedens. ab ipsis receptus est: a quibus moriens fuerat visitatus. et in eternis sedibus cum gloria locatus.

Super ¶ Ca. xvii

Monachus quidam ordinis nostri. adam nomine per nos transiens. inter cetera mirifica quedam de domina nostra nobis recitavit. que in suo

mōsterio veraciter cōtigisse
testabatur. ex quibꝫ autem
duo pferā. reliqua locis cō
petentibus reseruabo. Pōt.
autē do mus eius lucha
⁊ est sita ī saxonia. Et ibi
custos vir bonus ⁊ religio
sus. Qui cū nocte quadā
oratoriū an̄ matutinas.
dn̄āz nr̄āz tāq̄ȷ oratorij pa
tronā ī multa gloria resid\[e]
ꝯspexit. De q̄ualde letifi
catus visiōe est. sperās
misteriū suū illi placere.
Alio vēo tp̄e cū ostia ora
torij reseraret. veisꝫ qꝫ ad
cācellos ubi hospitibꝫ sta
re moris est. diabolū sup
feretrū ī effigie hōīs niger
rimi iacere vidit. Qui
cū se signaret. nec ille fu
geret: mox ut ppius accessit.
fātasma euanuit. Tūc ad
cōfusiōez diaboli sup ipsū
se cōposuit feretrū. tā diu
ī eo iacēs. donec septē psal
mos pniales decātasset.

Alius. ¶ Ca. xviij.
quidā ex mōchis
eiusdē loci vir tā
ta grā dignus. nocte q̄dā
dn̄āz nr̄āz vidit chorū psal
lēciū circuire. ⁊ singulorum
mōchorū vultus detegere.
duobꝫ tn̄ neglectis. Ex qui

bus vnus mox incurrit a
postasiā. de alteō quid
adhuc futurū sit ignora
tur. ¶ Caplm. xix.

In eodē cenobio
mōchus quidam
nocte quadā pu
tās ī oratorio nolā ad ma
tutinās esse pulsatā cū mł
ta festinacōe surgēs orato
riū intrauit. vidensqꝫ ante
presbiteriū. circulū nimie
claritatis adinstar iridis ī
aere formatū. sup altare
cōspexit. In quo dei filiū
saluatorē mr̄ē btissia cō
tēplatus est. ⁊ circa ipōs ex
oī pte multitudiēz scōrū il
lorū maxīe. quorū ī ecc̄ia
reliquie cōtinebātur. No
ueāt ei illorū nōīa. eo q\[d]
q̄nqꝫ ibidē fuisꝫ sacrista.
Nec michi cōstat si idem
esꝫ qui supra. Stāte eo ī
loco predcō: ait dn̄ā nr̄ā du
abꝫ āgelis. Adducite eū
ad me. Quo fcō cū litteās
cū l ī circuitu corone btē dei
gcitricis sc̄ptas legere in
beretur. nec posꝫ. ait illa
āgelis. Depōīte eū ad ter
rā. ibiqꝫ petēs ueniaz. dicat
salutaciōez āgelicā: ⁊ redu
catur. Qd cū fcꝫ fuisꝫ. ⁊
adhuc easdē lr̄ās minime le

gēt. tercio eodē modo deposit⁹ & reductus: lr̄as quidē legē & itelligere potuit: ſꝫ ne ulli hoīꝫ ſcpturā ꝓderet. itedm̄ accepit. Quo ad terrā ab angelis deposito. diſpuit hec visio. Nouicius. Mi ror. si sic dn̄a nr̄a visitet ꝓſrās feīas. quō viros. M onachus. Nō est apd̄ dn̄a ıpāꝫ: feīa nata est. oīꝫ vio rū caput xp̄ꝫ ex se genuit. Utrūqꝫ sexū cōsolatur & vi sitat. utriqꝫ sua secreta re uelat. Hoc esse verū magr̄ tibi ondaꝫ exēplis q̄ ūbis.

N. ¶ Ca. xx.

In regno frācie vil la que Quidē di citur. virgo quedā fuit no bilis & religiosa ſed paliti ca. Huic pater suus utpote vir magnus & dives. sacer dotē qui ei diuīa celebrēt ī stituit. ministros ānuosqꝫ rē ditus sufficiēt' ordiauit. Q̄ cū oroibus. ieiunijs. & diui ne cōtēplacioī opam daret: ita illarū dulcedīe ē pasta. ut oīs cibus corpalis ei in nauseā ūteretur: nec aliqd ex eo sumē poss̄. nec saltē modicū vinarū. Hospital' erat ualde: p quā & spiri tū meruit ꝓphecie. Deniqꝫ nostrū sūmo honore reuere batur. & hoc ei sepissie cōtigisse fertur. ut cū aliqui mona chorū siue abbatū ad eius hospiciū diuitere proponerēt. illorū aduētū ipā presciret. atqꝫ ī hūc modū hilaris fai lie prediceēt. Tali ac tali die illi & illi abbates siue mō chi ad nos uēturi sūt. ꝑpate nūcia. Qd̄ ita fcm̄ est. Vi sioēꝫ quādā mirificā de or dīe videre meruit que ī ordīs amorē illā plimū accēdit. Tpē quodā capli genēalis ī ipō capitulo scalā mire pulchritudīs usqꝫ ad celū vidit erectā. duniqꝫ ī nixū scale sup capitulū respiciēte tuius latera & gradus. tāti splendoris erāt. ut solares radios superarēt. Nouici us. Quid autē significasse videtur hec visio. Mo chus. Licet oīa que ī eodē capitulo tractabātur ab abbatibꝫ. qui ex diūsis mū di ptibus illuc ꝯfluxerāt. diuīa īspiracioē fierēt: haut dubiū quin tamē sc̄i āgeli descendētes & ascēdētes. ea dē cristo nūciarēt. ob cuius honorē fiebāt. Nouicius. Videtur michi sc̄a hec vi go. ī visioē hac. sc̄o iacob

patriarche equalis quē silēꝫ
visioēꝫ ī bethel scptua vidis
se cōmēorat. Mōchus. Iu
dicio diuiniano videtur hec
visio illa supēior. eo ꝙ illa
fcā sit ī sōpnis. ista vigilā
do ī excessu mētis. Dequēti
capitulo cū reuelā fuissꝫ hec
visio abbatibꝫ: exultātes
ī spū scō dicebāt. Vere terri
bilis est locus iste: nō est hic
aliud. nisi domus dei ⁊ por
ta celi. Alio tpe cū ī die
purificacioīs dnē nrē. ceteris
alijs ꝙ missis. diuio nutu
absentibꝫ. sola iacēt. ītra se
tristis. dicebat. Modo hic
sola iacēs ī terra. nec ali
quid obsequij mōe ecclie vni
uersalis hodie btē dei geni
trici īpendis. Dū talia
volueret ī mēte. spūs eius
miabili dei ūtute de corpē
eductus. ab āgelo ī celestē
ihrlꝫ est deductus. In qua
maximā vidit processioēꝫ
ex diuersis eiusdē btē ciuita
tis ordibꝫ. ptriarchis. videli
cet prophetis. aplis mrtiri
bꝫ confessoribꝫ. virgibꝫ. ce
terisꝙ fidelibꝫ. Ex quibꝫ
bini ac bini icedebāt. ⁊ cā
delas ardētes ī maibꝫ gesta
bāt. Antiphōs. siue rūso
ria. ad diē ptinēcia. more

ecclie militātis oms decā
tabāt. stacioēs debitas ob
seruabāt. Angelus vēo
ūgīs ductor cuidā alteri
angeli ūgini quā noueat
esse ꝯsilis meriti illā soci
auit. cādelā porrigēs ar
dētē. Tātus erāt decor oīꝫ
tāta gloria. ī dispari ta
mē claitate sigulorū. ut
nulla ligua fari sufficiēt.
Saluator vēo qui est ca
put ōniuꝫ scōrū. splēdor
glorie. ⁊ sol iusticie. īdutꝰ
pōtificalibꝫ. mitrā gestās
ī capite suo cū baculo ⁊
cyrotheris ⁊ anulo. ⁊ reli
quis episcopalibꝫ ornamē
tis. nouissimū locū cum
mrē tenebāt. Cuius pul
chritudiēꝫ oīs celestis ex
ercitus miabatur. Qui
cū post terciā stacioēꝫ īcho
assꝫ ātiphonā. hodie btā
virgo maria puerū ihm
⁊ cetera. īgressi sīt tēplū
ex auro ⁊ gēmis ꝯstructū
Deinde īceptus est misse
ītroitus. ab oībꝫ simul de
cātatus. Interī cristo in
trocūte postꝗꝫ expletū est
kirieleyson a choris alt
nati. post glīa ī excelsis
dēo. ⁊ cetera. ꝙ ipē īchoa
uit. btīs prothomartir ste

phanus eplaz legit de li
bro malachie prophete.
Pet vo iohes euagelista
dalmatica iduts. legit
euagelium. scdz luca: Salutz.
postqz ipleti st dies pur
gacois marie. et cetera. Eo
pleto: dns scdz more ordis
nri. ad gradu redijt. et ab
offeretibz cadelas suscepit.
Predca aute vgo p spm
seties se corpus recursura ca
dela sua offerre noluit. etia
angelo suo precipiete. voles
illa secu ad terras portare.
Quod agelus osideras. ca
dela i manu eius fregit.
supiore pte auferes. et ife
riore illi reliques. Sicqz
ad corpus reuersa. pte can
de manu coclusa se tenu
isse iuenit. De qua autem
plurime fiebat et forte usqz
hodie fiut uirtutes. Nam
aqua supflua ifirmi bibt.
et conualescut. Ta maifesta
et sublimis erat visio ut mo
du eius minime itelligeret. di
ces illud apli. cu de ea iter
rogaretur. Siue i corpe siue
ext corpus: nescio. deus scit.
Dominus eustachius ab
bas de claustro visitator
nr. audies hac visioez. qui
busda abbatibz referetibus.

desiderio veritat cognoscide
virgine pricipalit adijt: ab
eius ore que dca st audiuit
Nouicius. No possu
visioez apli huic preferre.
qui usqz ad terciu celu se fu
isse raptu testatur. Mona
chus. Nosti qd sit terciu ce
lu: Nouicius. Non.
Monchus. Primu celu
visio est corpalis. scdz visio
spualis. terciu. visio meta
lis. Hac vsus est i suo rap
tu apls. sicut hec vgo. Qd
viderut. hoc et itellexerut.
Si aute queis de loco. pmu
celu itelligatis aereu. Scdz.
sidereu. Terciu epireu. In
hoc corpa elcoru erut post re
surrectioez gloriosa. Verum
an ad hoc celu nec ne corpe
rapta sit hec vgo. nescio. de
us scit. Alia vero deus illi
ostendit visioez. multo hac
excelleciore. Cu tpe quoda
cogitaret de abisso eterne
predestiacois. et ieffabili sa
rameto fraine. atqz reme
dio diuie icarnacois. facta
i excessu. virgine cora se vidit
cristilina. id est ad istar cris
talli plucida. i cuius utero
coteplatus est ifatem pulch
rimu regio diademate co
ronatuz. Hebat aute dia

dema idē q̄tuor flores emi
nētes qui ea ītuēte sursū as
cendētes & ūgīs cerebrū ex
crescētes. ī ramos arboreos
profecerūt. & modico spacio
tpis emerso. quatuor mū
di ptes ipleuerūt. Quorū
flores erāt pulcherimi. odoīs
eximij. miriq3 saporis. Et
ecce sub ramis eiusdē ap
paruit oē genus huānū.
a prothoplasto adā. usq3
ad ultimū qui ī fīe mun
di nasciturus est. Boni vō
elcī fructus arboris carpe
bāt. eisq3 uescebātur. rep
bi autē nichil ex eis cōtin
gere vel uesci potuerūt. In
qua visiōe tantā diuītus
acceptat grāz & sciāz. ut post
ea loquēs de aliquo. mox ī
telligeret utrū esset pdestiat9
vel prescitus. Si vēo predes
tiatus: satis cū illo quasi
cū ciue loqui delectabatur.
Si autē prescitus: mox
se ab eius colloquio libea
uit. Nouicius. Mira
sūt que dicis. Monachus.
Si deus tāta & talia iusti
tis ostendit ī via: q̄ta pu
tas illis ostendet ī pria:
Preuere que oculus non
vidit. nec auris audiuit.
nec ī cor hoīs ascēderunt.

Die quadā cū corporale
qd' ia lauerat pāno mun
dissio substrato. radijs sola
ribus p fenestrā īmissis. su
per genua sua desiccaret.
matrona reuerendissimi
vultus ad illā īgressa. īfā
tē pulcherimū quē maībus
gestabat eidē corporali su
posuit & abijt. Quē cū a
mouere vellet: ignorans
quis esset. ait īfantulus.
Sine me sedere sup lin
theamē meū. sic q3 ī oculis
eius disparuit. Et cogno
uit quia xp̄s esset. qui specie sub
pais sup sc̄m altare eidē
lintheo īuolui cōsueuit.
Multa alia virgini reue
lata sūt. que m̄ nō sūt relāa:
que forte ab alijs nō sūt cō
scripta. Nō ē diu qz ab
hac luce migrauit: labo
ris sui ac paciēcie mcedē
receptura. Ca. xxi.

In mōte scē vual
burgis. cenobio
ordis nri. qd' duo
bus miliarijs distat a co
lonia: quedā scīmoīalis
virgo. āte paucos ānos est
defūcta: noīe christiāa. Hu
ic dns. & btā dei genitrix
plurima de secretis suis re
uelauerūt: ex quibus ali

quã. nõ p ordiẽz ſ; ſparſim
tibi replicabo. Cũ tp̃e quo
dã ĩ feſtiuitate aſſũptiõis
glorioſiſſĩe dñe nr̃e viſita
ret apud nos predcũs cuſta
chius pĩ nr̃. & eſſet cum eo
plures abbates ĩ ipã ſacra
tiſſĩa nocte. iã dcã ũgo vi
dit de loco noſtro viſiõez hu
iuſmodi. Cũ abbas pfatus
dcõ euãgelio. ẏmũ te deũ
laudamus ĩchoaſſ;. illa
ſtãs ĩ choroſuo. mẽtis exceſ
ſũ paſſa eſt viditq; celũ ſu
p ↄgregatiõez nr̃ãz aptuz.
Et cũ illo tp̃e oratoriũ nr̃z
totũ eſſ; ligneũ. vtrãq; eius fro
te aureã eſſe ↄ̃ſpexit. Dũ ſ
tollẽs oculos cũ celũ ĩtue
retur glorioſã dei genitricẽ
tocius ordĩs nr̃i pronã ĩ ſe
de ſplendidiſſĩa vidit reſi
dentẽ. & cĩra illã ſcõrũ mlˀ
titudĩez. quorũ etas circa
vigĩtiquĩq; ãnos eſſe vide
batur. Cũ vero chorus ↄ mõ
chorũ ĩclinãdo deuote can
taret. ſanctus. ſãctus. ſcũs.
dñs deus ſabaoth. ipã vĩ
go btiſſĩa deuociõi eorũ cõ
gratulãs coronã mĩe pul
chritudĩs. quales ĩ eccĩs
pendere ſolẽt p cathenã au
reã ſup ↄ̃uentũ demiſit.

Loco autẽ nodi gẽma erat
precioſa nimis. ac lucida
ĩ qua ſcptũ erãt. O clemẽs.
O pia. O dulcis maria.
De ipã gẽma tria procedebãt
brachia. que coronã depẽ
dẽtẽ tenebãt. Ex nõie vero
Maria radij quidã exeũ
tes. nõia ſingulorũ mona
chorũ. eadẽ hora ĩ choro ex
iſtẽciũ. que p circuitũ corone
ſcpta videbãtur illuĩabãt.
In eiſdẽ nõibz magna erãt
ĩequalitas. tã ĩ poſiciõe. qʒ
ĩ claritate. quia ſecũdũ cla
ritatẽ meritorũ. erãt claritas
nõiz. & quorũdã nõia que
recẽciori tẽpore venerãt. quo
rũdã quorũdã nõibz videbã
tur ſupiora. qui diu ĩ ordĩe
laborauerũt. Ex quo colligi
tur qʒ merita dnõ famulan
ciũ nõ ↄſiſtãt penes ſpaciũ
tp̃is. nõ ĩ labore corporis. ſ;
magis penes feruorẽ deuo
tiõis. Cũ autẽ ventũ fuerit
ad illũ locũ. In te dñe ſpa
ui nõ ↄ̃fũdar ĩeternũ: coro
nã retraxit ĩ celũ. clara vo
ce dicẽs. Dicit ego hodie
ſũ ĩ gloria mea: ita iſti me
cũ erũt ĩeternũ. Cũ nich
il apud nos de hac viſiõe
ſciretur. theodericus de lure

ke mōchus noster. accedens
ad abbatē nostrū dn̄z hein
ricū. cōquestus est ei. qꝫ eadē
scissia nocte. nichil hre po
tuisset deuociōis anq̄ı vētū
fuisset ad predc̄z locū ymni
scꝫ. scs sācus scs. dn̄s deus
sabaoth. De quo uerbo pos
tea satis miabatur: cū ei
visio tercia fuisset. Anteq̄ı
eadē scimōialis ueiret ad
ordiēz. esset qꝫ nubilis ꝛ ad
ulta: diu quadā stās admis
sā ī eccīa quadā. cū lcō euā
gelio cāpanarius exisset.
putās se posse redire an̄ scs
sanctus tc̄a et sacerdos
expletis secretis. dixisset. dn̄s
vobiscū. sursū corda: que
ibi sequūtur. imago dei ge
nitricis desup altā̄e rn̄dit.
Illa nouitatē vocis ꝯside
rās. ut cāpanariū abesse de
prehendit. defectū illū glori
osā uginē suppleuisse p os
sue yrōne nō dubitauit.
Ex quo nobis uecūdia īcu
titur. si ibi desides ꝛ negli
gētes fuerimus. cū tāta illd
iessabile sacmētuz. tāta sit
scōrū obsequia. Qd autē
gloriosi mris dn̄i nōis īuō
tio erga egros salus sit ꝛ
medicina. subiecta proba

būt exēpla. ¶ Ca. xxii.
Nobilis vir otto.
quādoqꝫ xātēsis
prepositus tp̄e quo
dā adolescēcie sue. duplici
laborabat īfirmitate. febre
videlicet acuta. ꝛ fistula
ī locis natūe secretioribus.
Quā īfirmitatē ob vēcūn
diā medicis celās. ꝛ p re
medio sanitatis dn̄āz nr̄āz
frequēter īuocās. febre in
ualescēte desperatus ꝛ depo
situs. candela more sclarū
manu eius īpressa: oībus
qui aderāt visus est expi
rasse. Et ecce btā ūgo. quā
īuocaueāt. spūi eius visa
est adesse. cū filio hijs uer
bis eū pro iuuene īterpel
lās. Fili īquit. da in puē
rū istū. Qui rn̄dit. Tu ī
sit. Ad quod uerbū mox
cepit egrotus uelut ēcum
stātibus visū est. mortuus
respirare. atqꝫ cōfortatī ītm
utilectū suū iubēt se repoi.
De febre p ītercessiōēz btē
ūginis. tūc plene curatus est.
Cū autē adhuc fistula la
boraet. tacito morbo. per
totā ciuitatē Traiectēsez
missarū suffragia. maxie
de dn̄ā nr̄ā pro sua īcolu

mitate sibi ipendi postu
lauit. Et qr medicinā spū
alē. medicine corporali ppo
suit: anqȝ misse esset pat
tatē. sacramenti uirtus fistu
lā dirupit. et saies erupit.
Sicqȝ itegralit sanatus.
pro grārū actioe cruce sig
natus est. Eodē tpe ueniens
uercellis domū ordis nri.
dnz vualterū quoqȝ magrm
suū. et tūc nouiter cuersū.
modo abbatē vilariēsem
ibidē repperit. et salutauit.
cui etiā ordiēz sue miraculo
se curatiois recitauit. hec ad
iciēs. Utinā mō nō essetis
hic: ut simul mare trāsire
possemus. Quē cū iterro
gasset de quibusdā vicijs. q
bus illū aliqn subiacere no
uerat. et si de illis se emen
dasset. et ille respōdisset nō:
subiecit. Certe malas gra
cias curatori et curatrici me
rependitis. Postea vero
scisma propter ipz i epātu
traiectēsi ortū est. et extitit
causa multorū malorū. Hȝ.
nobis predcs abbas retu
lit walterus. Quā medi
cinale sit nomē marie:
quodā iocūdissio pandā
tibi miraculo. ¶ Ca. xxiii

Ante hos ānos cū
catholici ꝯt albiē
ses hēticos fuisset
signati. et iā nō modicū ab
eisdē esset hēticis exacerba
ti. duo honesti clerici p ter
rā illorū trāseūtes. cū eccia;
uidissent i via desolatā: ait
unus alteri. Sabbatū est:
itremus hāc ecciaz. et dica
mus missā i honore dnē
nrē. Portabāt ei secū libru
ralitē. et indumēta sacerdota
lia. Anteqȝ esset missa cō
pleta: hēticis proditi sūt.
Qui armata manu in
trātes et sacerdotē de eccia
trahētes: liguā eius radi
citus absciderūt. Quē so
cius cū multo labore clu
niacū deducēs: mōchis cō
mēdauit. Illi vero sicut vi
ri catholici et religiosi. sac
dotē catholicū et notū mt
fidē cristi. et gloriose eius ho
norē. tā crudelit mutilatū
deuote suscipiētes. oēz ei
huānitatē exhibuerūt. In
nocte vero ephiphanie cū
solēnes decātarētur decātata
vigilie. baculo pietē pul
sans: ministros aduocauit.
Qui cū quererēt qd vellet.
et ille se i oratoriū deporti

sitfuaret. uolētes ei prere nō acquieuerūt. Tandē īportunitate eius tediati. ī eccliam eū ducētes: ante altare qd dā deposuerūt. Qui cū matre mie īuocasset tota mētis deuotiōe. illa ei apparēs. et carnē lingue forma hūtē. ī manu tenēs ostēdit orāti. dicēs. Quia ppt fidē filij mei. et honorē michi exhibitū lingua tua priuatus es: ecce nouā tibi restituo. Aperi ergo os tuū. Qd cū fecisset: digitis ori eius inmissis. radici lingue precise eandē carnē cōiuxit et vniuit. sicqz disparuit. Qui mox cū āgelo ī uocē laudaciōis erūpēs: clara uoce clāuit. Aue Maria usqz ad finē. Quā salutaciōe cū crebrius repeteret stupētes accurrere ministri: accurrerūt et mōchi: de tā puo et tā tociū do miraculo deū eiusqz gētitricē glorificātes. Qui īmemor collati sibi benefitij clericus. ī eodē cenobio fcs est mōchus. Cū iohēs scolasticus xantēsis. cū idē tps esset ī prouīcia albiēsiū. cū exercitu dnī audiēs de tāto miraculo. ī reditu cluniacū ueit. iā dcm mōchū sibi ostēdi petiuit. et obtinuit. līguā vidit. et ab eius ore que dcā sūt audiēs. Dicit nobis retulit idē iohēs. reliqua carnē cādidior est: adhuc cicatricē ī loco pcisiōis seruās. Huius miraculi testis est. vniuersus cluniacēsiū cōuētus: usqz hodie.

¶ xxiiij

Qdā sacerdos et mōchus ī lucka cuius sū meminerā. xxvi. cōsiderās me ī huiusmodi miraculis delectari ex multa caritate mi de seipō retulit quod dicturus sū. Cū īquit essez puer ita caput habebā scabiosū. ut pre fetore putredīs eius. mecū sedere uel legere scolares recusarēt. Prima oratio quā didici salutacio erāt āgelica. adhuc puerulus. satis eā frequētās. Cū apd mōsteriū westfalie positus fuissem ad lrās. et eundo ad scolas. siue ad matutinas. totidie trāsirē. p quādā ecclesiā cōsuetualē ex necitate vie. sine ītmissiōe oratoriū ī honore dei gēitricis cōsecratū. cū tribus veniis totidē feci salutaciōes.

Nocte quadã putãs ad
matutinas fuisse pulsatũ.
surrexi tremẽs. & cũ venisse
ad iã dcm mõsteriũ. essetqz
oratoriũ clausũ. tribz vici
bus sedz cõsuetudinẽz genu
a flectẽdo. dnãz nrãz ãgeli
co versiculo salutaui. Sur
gẽs vero ĩueni ostiũ aptũ. &
tãta erat ĩ eccia claritas.
ut fulgore meridiano assi
milaretur. Quã cũ stupi
dus ĩtrassez. vidi añ ma
ius altare septẽ matronas
pulcherrimas residẽtes. vnã
ĩ medio. que ceteris clarior
erat. & sex hĩc inde idest tres
a dextris & tres a sinistris.
Media uo nocte uocãs cũ
propius accessisse ait. Quẽ
puer. quare nõ adhibetur cu
ra capiti tuo: Respõdẽte
me. dnã satis cura me la
borauerũt amici mei: sz
nichil pfecerũt: subiunxit
illa. Nosti que sim: Cui
cũ dicerẽ nõ dnã: ꝛndit.
Ego sũ mr xpi: & dnã h9
oratorij. Quia mei meo
riã solitus es hrẽ. ego tĩ
curã adhibeo. Accipe fruc
tus ligni fusilis. & fac tĩ
hodie ex eo lauari caput
tribz vicibus añ missam.
ĩ noie pris & filij & spũs sci.

statimqz curabeis. Et adiecit.
Accede ad me adam. Et
feci. Flectẽte me corã ea ge
nua: manũ sup caput
meũ ponẽs. ait. Ab hac
hora usqz ad diẽ mortis
tue: nõ dolebis caput.
Mane uero cuidã fri qui me
nutriuit. oia retuli. Qui ĩ
vallẽ proximã descendens
& ostẽsos fructus colligẽs p
dcõ mõ caput meũ lauit.
statimqz cõualui. Dolor uero
capitis nũqm ab hac hora
passus sũ. cũ tamẽ hoc ĩ ore
diẽ satis sit miraculosum.
Nouicius. Ut uide
o medicina hrẽ uginis nichil
efficacius. nil salubrius ẽ.
Monachus. Nec mi
rũ. Ipa medicũ genuit. &
ipa medicinã generis hũa
ni ex se produxit: vñ scrip
tũ est. Germinet terra her
bã virentẽ. sedz genus su
uz: id maria xpz hoiez. Ex
aiatũ corpus sumẽs: de vir
gine nasci dignatus est. Item
expressius ĩ ecciastico. Altis
simus de tra creauit medi
cinã: idest ex carne uginis
saluatorẽ. Ihs ĩtpretatur
saluator siue salutare. Ca
saluator medicus est: & salu
tare medicina est. Quod maria

terra sit. testis est ysayas. q̄
dicit. Aperiatur terra: et ger
minet saluatorē. Et q̄ de hac
terra creatus sit: idē ꝑpheta
dicit. i pſō ꝑūs. Ego dn̄s cre
aui illū. Et apl's dicit eū
factū ex muliere. Quid ergo
mirū. si apud ipāz sit medi
camēta sanitatū: que ortus
est aromatū. Dilc̄s meus
īquit descendit ī ortū suū. idē
ī uterū meū: ad areolā aro
matū. Cōsidera cupē amatoris.
et alia loca ī hōre ipius dicā.
et nō mirabe(is) si nō fuerit para
ad medendū: et efficax ad sa
nādū. Unde ī mōte pessula
no ubi fōs est artis phisice.
tātas opatur sanitates ī qua
dā sua ecclia ut medici ꝗre
āudētes paupculis īfirmā
tibꝫ. et pro remedio sanitatiꝫ
ad se cōfluētibus. dicē sole
ant. Ite ad ecclāz btē marie
et deferte ei lumē: et recipie
tis sanitatē. Et cū hoc ironi
ce dicāt pauperes ab eis
passi repulsā. ad ipāz cōfu
giūt et sanātur. Nūqd nō
vides q̄ celerē sanitatē cōse
quātur febricitātes: ieiuni
ū triū sabbatorū usqꝫ ad so
lis occasū ipi vouētes. Nouicius. Video et ami
ror. Monachus. Cōsi

dera ycōnā eius ī sardana
y que ī carnē versa oleum
sine cessatiōe. Huius rei sit
testes īnuabiles. qui de eo
dē loco īstāti veientes ole
ūꝫ quod ī oculis ipōꝝ de
eadē sac imagīe ceceptū
est. tā nobis q̄ ceteris distri
buerūt. In quibusdā ueo ā
pullis. te teste idē oleū īci
pit īcarnari. Quod uirtus
noīs marie demoēs fugat.
presto sit exēpla. Ca.
Retulit m̄. xxv.
walterus de bir
bach mōchus de
claustro. diabolū cuidā
ꝯuerso ordīs nrī ita fuisse
īfestū: ut nō ꝑ sinfectiōeꝫ. nō
per aliq̄ orōnē. ab illo pos
ſꝫ liberari. Visibilit illi ap
parēs multis modis eū
terruit. Suasū est ei a q̄
dā viro religioso. ut āge
licā salutatiōeꝫ cōf ociur
rēte pferret. Quod cū fecisſꝫ:
malignus spūs quasi tur
bine īpulsus clamauit.
Diabolus ei dētes excuti
at. qui te hoc docuit. Diaꝫ
liberatus est ab eo. Ca. xxvi
Inclusa quedaꝫ.
sicut m̄ retulit
supprior noster qui
illā nouit: diu a demone.

sub specie āgeli illudebatur. Nō ei dā fueāt distinctio spirituū. Diabolus sepius. falsa quadā circūfusus cla ritate illi apparuit: et feciaz simplicē familiarius al loquēs die quadā ī huius moī verbi prupit. Nūc vero remuneāre te. Requi sita eodē tpe a cōfessore suo quō hrēt. cū ei rndēt optie: sacrdos sicut vir prudēs fidu ciā respōsiois eius cōsiderās: causā īquisiuit. Cui cū cō fitētur. qꝫ ab āgelo crebrius visitaretur: sciēs ille docēte aplō. āgelū tebrarū se trās figuāre ī āgelū lucis. respō dit. Quādo āgelus denuo visitabit te: dices. Rogo dnē mi: vt dnāz meā m ostendas. Qd si fecerit: visa ea. genua flectēs: et dices. Aue maria: grā plē: dns tecū. et c. Et si tūc substiterit: fictio nō ē. Sin autē: scias tibi a diabolo illudi. Qd cū fecisset. sicut fueāt edocta: ait diabolus. Vt quid desideās videre il lā: Bene tibi sufficere dēt presēcia mea. Illa fortiter īstāte: ope diabolico virgo mire pulchritudīs sē ocu lis eius obiecit. Qua vi

sa: mox ad pedes eius in clusa se prouoluit. et confes fātasma āgelicā salutacio nē proferendo. ī turbinez illud reuoluit. Quā tamē īmicus ītantū terruit: vt amēs fcā. vix post ānū di midiū multorū precibz ad uita sensū reciperet. Vides nūc quāti sit pōderis nomē marie. Nouicius. Be ne video: et nō sine āmiracio ne tā ex presēti qꝫ ex predcīs exēplis eius cōsideo. Mo nachus. Inuocacio huius noīs nō solū corruptores m tiū. idest demones: sed et cor ruptores corporū. scꝫ malos ac libidinosos homines e neruat.

Ca. xxviii.

Matrona quedā cu iusdā honesti mi litis vxor. īstinctu diaboli militē aliū admi sit. Que post tpis aliqd īspiracioē diuina ducta pe tere de crimie uoluit et ad ulteō prorsus cōtradixit. Ille veō mariti eius absēciaz obseruās domū illius int uit: et cū solā reperisset. ub solitis. ad crimē solitū eā īuitauit. Qd cū renuet: vi renitētez opprimē nisus est. Et cū viderz se illi non

posse resistē utpote fēia de
bilis ac delicata fortissīo
militi. ad totius castitatis
p̄ronā cōfugit dicēs. Rogo
te dnā. per illud s3 aue mriā
quatinus ī hac hora liberēs
me. Ad qd̄ vbū ūtus oīs
ī milite defecit. et emarcuit:
et fēia se ab eius āplexibus
excutiēs. icorrupta euasit.
Postea requisita a milite
de cā virtutū sibi substractū:
respōdit illi. Nō mea ū
tute: s3 gloriosi noīs dnē
nrē. hoc actū est. Qd cū
audiss3 ille contritus ē: nec ā
plius adultery uerbū ad
illā facē presupsit. Nouicius. Benedc3 sit nome
marie. Monachus.
Nec vincula soluātur eius
ūtute: etiā p exēplū tibi
ostendā. Ca. xxviii.

Eodē tpe quo dn̄s
engenlbertus colo
niēsis archieps̄ edi
ficauit castrū ī fustinberg
cōf nobilē virū gerhardū
de brubach. Iunenis quidā
miles de eius exercitu theode
ricus noīe. facē sibi uolēs
nomē. an idē castrū cap
tus est. Qui ibidē īcarcera
tus cū pecuniā pro sua so
lucioē dare spospōdiss3 extratus de carcē. positus est ī
domo supiore. Cui addita
sūt vincula. et serui ad custo
diā deputati. Habebat ei
ctra pedes anulos ferreos.
et ctra brachiū eiusdē gene
ris manicā. que ānexa ca
thena parieti caute satis
erat infixa. Nocte cū ess3
dormiēs iter sex satellites
quadā cā ī se qui reliquos
captiuos custodiētes. et do
minā nrā3 necnō et alios
scōs solito īuocass3: obdor
miuit. Et ecce ī sōnis vi
dit se raptū ī mōsteriū
nr3. de quo cū vell3 egredi
sedēs ī equo more fcinco ne
cessitate vinculorū dixerūt
ei duo ex mōchis nrīs. mo
negūdis sc3 et heinricus cg
nati eius sēd3 carnē. No
lite egredi. s3 reuertimī: qr
scā maria de hesterbach li
berabit vos. Hoc eī noīe
vocatur domus nrā. Ad
qd uerbū ille euigilās: gra
uisus est. Et de visioē cogi
tās. vtrū nā ess3 uera an fā
tastica scie volēs. mox ut
digitos amouit pedē vnū
sine difficultate extraxit.
Pari facilitate manū a ca
thenis liberauit. Depius ista
tēptauerāt: s3 nō profecerāt.

Cumq3 ex motu viculorū
unus seruorū euigilasset:
territus miles circulū depo
nere uoluit. nec potuit.
nec potuit. Tūc primū in
telligēs tale miraculū dei
genitricis meritis circa se ges
tū. seruo rursū obdormiēte.
leniter surrexit. et vincula
adhuc seruās ī uno pede p
lintheamē p fenestrā se de
misit et fugit. Quod cū ser
uus reperisset. clamore fugā
eius prodidit. Sed manus hu
mana cape nō potuit. quē
virtus diuina ptexit. Mul
ti ei tubis et canibꝫ īsecuti
sūt. Et cū sepius ī proximo
sub frutectis latitaret in
uenire eū nō potuerūt. Qui
ad nos veniens eosdē circulos
pro graciarū actiōe sup altare
bte virginis obtulit. et qualit
eius meritis liberatus sit.
nobis p ordinē recitauit.
Acta sūt hec āno grē mº
cc. xix. Nouicius.
Et eosdē circulos vidi. am
plius eidē credā miraculo.
Monachus. De hoc
etiā q timores pellit nomē
marie. rem quā nup audiui
referā. Ca. xxxix
In Pelosse villa
diocesis treuerensis

sacerdos quidā parochiā regit.
vir scdm suā possibilitatē mul
te hospitalitatis. atq3 laudā
de castitatis. Adhuc eo tempe
iuuenis est. Die quadā quidā
ex cōuersis nostris hospicio reci
piēs: ad illū ait. Ordinē vrm
plurimū diligo. quia multum
boni michi cōtigit p eū. Anti
phonā illā gloriosā scilicet
salue regina mie. ab illo habeo.
et quod michi p illā cōtigerit ad e
dificacionē vobis enarrabo.
Ad oēs horas meas illā
dicere cōsueui. Cū die quadā
campū breuē trāsirē. quandā
visitare inclusā. iuxta ecclesiā
solitariā habitātē orta sūt to
nitrua tā valida vt ictus
ictui succedēs vires ābulā
di michi adimerēt. Veniens
tandē cū multo labore ad
ecclesiā ipsā intrauī et corā altari
me psternēs. dnā nrā p
ipā tēpestate īterpellaui.
Et ecce matrona virginei
vultus magniq3 decoris de
altari ad me veniens: cū ad
mirarer quenā esset: illa prior
me allocuta est dicēs. Qui
ātiphonā salue regina mie
libēter ac freqnter decātas:
nūquā tonitrua neq3 fulmina
quorū tiore sepius affligeris
te ledēt. Dic quod ad altare redi

ens i oculis disparuit eius
Et stati itellexi q ipā esse
clemēs illa. pia. ac dulcis
maria. Ab illa ei hora us
q hodie. a tpre predcō tēpes
tatū quo nimis affligebar
meritis btē virginis libera
tus sū. Nouicius. Qua
tū ex hac visioē colligo. vide
tur q i sequēciis cātilenis
et ymnis alijsq cantibus
i eius hōre dictatis plimū
delectetur. Monachus.
Hoc certū est: si tamē hu
militer ac deuote ei laude
tur. Caplm. xxx.

Tempore quodā sicut
ex relacioē religio
sorū didici. cū cōuē
tus sanctimonialiū i sconauia
sequēciā aue preclara maris
stella. i quadā solēpnitate
scē dei genitricis decātaret
decātaret deuotissīe. venera
bilis virgo elizabeth tūc ibi
dē magistra. mētis excessū
passa ad illū vsiculū. au
di nos. nā te filius nichil
negās hōrat. vidit dnāz
nostrā flexis genibus proc
odē cūctū preces fūdētem.
Ab illa ei die vsq hodie ex
istitucioē iā dcē elizabeth.
idez cūctus ad vsiculū cū
sequēcia decātātur veiā pe
tere cōsueuit. Ca. xxxi

Apud monsterium sā
cti saluatoris scolasticus
quidā fuit. noīe da
niel. pueros illic istituens.
Huic cōsuetudo fuit diebus
singulis eiusdē ecclie crip
tā itre. et corā altari flexis
genibz predcāz seqēciā i eius
hōre decātare. Hoc cū pali
quot tpīs actitasset. et ad illū
versiculū. ora virgo nos illo
pane celi dignos effici. sēp
surgendo veiā peteret. Die
quadā btā virgo sup altare
stās illi apparuit. et panē p
uulū niue cādidiorē manu
tenēs ut os apiret precepit.
Quē cū ori eius imisisset.
tantā ex eo sensit dulcedinē
ut omē mel et fauū supa
ret. Iuuenē huc dnūs dani
el abbas sconauie beneno
uit. qui michi et ipāz visi
onē recitauit. Dis nūc scie
q nois eius inuocacio et tēpta
cioēs cōpescat. Nouicius. Hec scie
necce est: quia
tēptacioēs nos freqnt molestāt.
Monachus. Dicā tibi
quod audiui ab abbate nrō
et ipē se hoc didicisse. verari
relacioē testatur.
Miles. Ca. xxxii
Miles quidā adolescēs eta

te. cũ quodaꝫ milite dnõ
suo diuite a quo bñficia
tus erat hītabat. Et licꝫ
etate floret. āplius tamē
florebat ūtute ꝯcītatis.
Inuidia opāte diaboli ab
uxore dñi sui ꝯtuissīe cepit
temptari. Qui cũ p ānũ
eadē tēptacioē icessāter la
boraret. iāqꝫ ei itolleabilis
esset submota uerecūdia dnē
sue quid pateretur apuit.
A qua repulsā passa am
plius affligebatur. Casta
ei erat matrona et uiro suo
fidelis. Veniens ad quēdaꝫ
hēmitā. de cuius ꝯsilio totus
pendebāt. passioēꝫ suā illi cũ
lacrimis ꝯfessus est. Cui uir
scūs fiducialiter respōdit. O
nichil aliud noceat tibi: Ego
dabo tibi ꝯsiliũ: ut desideri
uꝫ tuũ ꝯsequatur effectũ.
Per ānũ istuꝫ singulis diebꝫ
si fieri pt. i ecc̃ia dnāꝫ nrāꝫ
dei ꝯcitricē mariā centies
cũ totidē ueniīs āgelico uersi
culo salutabis. et qđqđ volu
eris p illā īpetrabis. Docebāt
ei. q castitatis amatrix
iuuenē castũ licꝫ ī errore po
situ nō desereret. Cũqꝫ iuue
nis ī multa simplicitate positũ
dnē nrē īuictũ obsequiũ īpē
deret. Die quadā sedēs ī mē

sa dñi sui recordatus est. qꝫ
dies eadē tminus esset anni.
Et statī surgēs ascēdit equū
suũ: uicināqꝫ itrās ecc̃iaꝫ.
oracioēs solitas exsoluit. Q̃
cũ exiret de ecc̃ia. uidit ma
tronā pulcherimā oēꝫ decorē
huānuꝫ trāscēdētē. equũ su
um p frenũ tenētē. Mirāti
quenā esset: illa rn̄dit. Pla
cet ne t̄ spēs mea: Dicēte
milite. nūq̄ pulchriorē te
uidi: illa subiūxit. Sufficē
ret tibi si me posses habere
uxorē: Qui cũ respōderet.
cuilibꝫ regi bñ sufficeret spēs
tua. et btūs iudicaretur tuo ꝯ
sorcio: subiecit illa. Ego eō
uxor tua. Accede ad me et
da m̄ osculũ. Et coegit eũ:
dixitqꝫ. Modo iniciate sūt
nupcie: et in tali die corā fi
lio meo pficientur. Ex quo
uerbo ꝯgnouit eā esse mrēꝫ
dni. cuius castitas huāne
ꝯgaudꝫ integritati. Apphē
dēs qꝫ strepā equi eius. ut
ascendet precepit. cuius au
toritate miles pressus obedi
uit. Ab illa hora tā plene
a tēptacioē predcā liberatus
est: ut eciā uxor dni sui mi
raretur. Hec cũ hēmite re
recitasset p ordiēꝫ. ille ꝯcitric̃
dei pietatē. sil' et huilitateꝫ

admiratus respondit. Ego in
teresse volo diei nupciarum
tuarũ. Interī de rebꝫ tuis
disponas. Quod cũ fecisset et
hemita veniss; ad diē pfixũ.
dixit iuueni. Sentis aliqd
doloris: Respōdēte ille non:
tũ scdo post horā idipꝫ ab eo
sciscitaretur respondit. Nō
sencio. Qui post paululũ a
gonizās. spꝫ exalauit. et ce
lestē thalamũ promissas ꝯ
nupcias celebraturus itinit.

Quedā. ¶ Ca. xxxiii.

Q uedā. Sanctimonialis vigo a
quodā clerico vbis
luxuriosis stimulata. ī tm̄
flāte beemoth cuius ālheli
tus etiā prunas ardere fa
cit. succēsa est ut corde et ore
peticioī eius ꝯsētiret. pmit
tēs qꝫ dictō ꝯpletorio veniret
ad locũ ꝯdictũ. Erat enim
custos ecclīe. Dictō ꝯpletorio
cũ ꝯuētus ascēdisset dormito
riũ. et illa exire vellꝫ de orato
rio. ī ipō ostio cristũ manibꝫ ī
cruce expāsis stare ꝯspexit.
Cui cũ egressus pateret mī
me. ad ostiũ qd erat ī opposi
to cucurrit. Ita accēsa erat
ī amore clerici ut pene ꝯoīs
expers. quid circa se diuitus a
gereretur minus aduerteret.
Quid plura: Dēs ianuas
adyt. et crucifixũ ī oībus
inuēit. Tūc ad se reuersa et ter
rita dixit. Forte voluntas
dei nō est. ut vsqꝫ vadam.
Solita fuerat eadē virgo
singulis diebꝫ speālem quā
dā orōnem de passioē dnī dicē.
quā dnīs ī tāto periculo ꝯmu
nerauit. visioē tā utili. Ex
tremēs an̄ ymaginem btē
dei genitricis se prostrauit.
de pctō suo veniam postulans.
A qua cũ ymago faciem
vertet. et illa supplicatura
obnixius propius accedet.
imago maxillā eius manũ
percussit. dicēs. Quo vis ire
fatua: Vade ī dormitoriũ
tuum. Tā fortis erat alapa
vt ī terrā cadēs. sic iaceret
usqꝫ ad tēpus matutinale.
Cũqꝫ signa ī dormitorio so
narēt. et illa ī oratorio nō
pulsaret. putātes eā esse in
orōe uel pressā sopore. intrā
tes et ī multo defūctā illā re
perientes. postqꝫ refocillā
loqui potuit. oīa que circa se
sūt ad honorem dei consororibꝫ
suis recitauit. Licꝫ grauis e
rat alapa prsus tamē a
temptacioē p illā fuit libera
ta. Durus morbꝫ durā re
quirit medicinā. Co
nicius. Valde accēdē dēt

sexū vilez ī amorē dnē nrē
q̄ ī milite tēptacioēz cōpescu
it ips̄z deosculādo. ī femīa
maxillā eius feriēdo. cuz
utriusq̄z volūtas mala fu
erit ac p̄usa. M. Mōchus
Per hoc ei ostendit q̄ sex
ū nrz nō abhorreat imo
eque ut feīneū diligat.
Magis erḡ decz ut dnā an
cillā peccātē castiget. q̄ ser
uū. N. Nouicius. Placz
q̄d dicis. M. Mōchus. Ne
ferā tibi aliud benignitatis
eius īdiciū adhuc isto glo
riosius. ¶ Ca. xxxiiii.

In quodā mōsterio
sc̄īmoialiū. cuius
nomē ignoro. āte
nō multos ānos quedā de
gebat noīe beatrix. Erat
eī corp̄e speciosa. mēte de
uota. & ī obsequio dei geni
tricis feruētissīa. Quociēs
illi oroēs sine veias secre
tius offerre potuit: p̄ max
imis delicijs repūtauit. Fcā
vero custos. hec egit tanto
deuocius. q̄to liberius.
Quā clericus quidā vi
dēs. & cōcupiscēs. pcari ce
pit. Illa verba luxurie
spnēte. isto oportunius istā
te serpēs ātiquus tā vehe
mēter pectus eius succen
dit ut flāmā amoris ferre
nō poss̄z. Accedēs vero ad al
tare btē v̄gīs pr̄one oratorij.
sic ait. Dnā q̄to deuocius
potui seruiui tibi. ecce cla
ues tuas tibi resigno: tēpta
cioēs carnis sustinē diucius
nō valeo. Positisq̄z sup altare
clauibz. clā secuta ē cleri
cū. Quā cū miser ille corru
piss̄z: post dies paucos abie
cit. Illa vero cū nō hrēt unde
viuēt. & ad claustrū redire
erubescēt: fcā est mētrix.
In quo vicio cū publice per
quīdecī ānos triseciss̄z. die
quadā ī hitu sclari ad por
tā veīt mōsterij. Et cū dix
iss̄z portario. nostī beatricez
quādoq̄z huius oratorij custo
dē: Rn̄dit. Optīe noui. Est
eī proba ac scā: & sine quela
ab īfācia usq̄z ad hāc diez ī
hoc mōsterio cōūsata. Illa u
ba hoīs notās. s̄z nō ītelligēs:
dū abire vellz. mr̄ mīe ī ef
figie ei apparēs. ait. Ego p
quīdecī ānos absēcie tue. of
ficiū tuū suppleui. Reuītē
nūc ī locū tuū. & peītēciaz
age: q̄r nullus hoīz nouit
excessū tuū. In forā siquidez
& hitu illius dei gēitrix vi
cēs eius egerat custodie. Et mox
īgressa. q̄ diu vixit grās

ecsit. p cõfessioẽz cũa se gesta
maifestãs. Quod pusillai
mes p eã cõfortetur subse
quẽs ostẽdit exẽpluᷓ. ¶ Ca. xxxv.

Miles quidaz
iuuenis ac delicatus
i hẽmerode. ante
paucos ãnos est ꝯũsus nõ
bulo heiricus. fr̃s mõchus
cũ die quadaz a quodã cõmi
litone suo requireretur quõ ei
ordo placeet. & quõ hret rñdit.
Optie m̃ placz ordo & bene
habeo: ꝫ p tẽpus valde ma
le habui. Introgatus de cã
q̄ hoiez dilexit. & edificare
voluit subiuixit. Cũ prio
cõuũsus sũ. ita ꝯ̃tues michi
erãt solẽpnes vigilie. vt
quotiẽscũqz oportebt me ire
ad matutinas tiore ac te
dio illarũ. tã corpe q̃ corde
tabescerẽ. ¶ Nocte quadaz
defcz passus cũ stare ĩ nõ
possẽ. a priore de choro sũ
eductus & i sede ĩfirmorũ
positus cõũso ad custodiaz
michi depũto. Mox i exta
si fr̃s ꝯtẽplatus sũ dnãz pl9
cherriaz. quã duisi ordis
psone precedebãt p viã q̃
cat iter me & chorũ ĩcedẽ
tẽ. Habebt i capite coronã
diuersorũ colorũ. & eat mõe
iudaico velã. Cũ michi
propiquassꝫ. quasi ex nouita
te me tãgẽs veste pransit.
& ecce subito cõfortatus. Ita
oĩs tẽptacio predcã cõquie
uit. vt ab illa hora delicie
m̃ sit ire ad matutinas
Expeo q̃ dnã nr̃a fuerit
que pusillaimes ꝯfortat.
ne tẽptacioĩ succũbãt. De
hys a me requisitus idez
heinricus nõ negauit. Cz
vẽo torpẽtes ad deuocioẽz
excitz habes exẽpluᷓ ĩ dis.
q̃ta. ca. xxx: de cristiano
mõcho nostro. quẽ ĩ oroẽ
dormiẽtez tetigit dicẽs.
Nõ est hic dormitãdũ: ꝫ
orãdũ. Nouicius.
Bene recordor h9 capituli.
Mõchus. Quod veo p
sius vicys de ordie cierci.
btẽ virgis mia ĩuocetur.
sequẽs sermo declabit. ¶

Eodẽ tpe. Ca. xxxvi.
quo daniel mõch9
i hẽmerode vir si
plex & iã ultiaz icidit ĩfir
mitatẽ. laborabt i eadẽ do
mo ydropsi. Alius quidẽ
mõchus. heiricus noĩe or
die sacdos nõ tamẽ adhuc
lcõ decũbẽs. ꝫ ãbulare suffi
ciẽs. Cui ad lcz ĩfirmãtis
apropiãs hecũba ab eodez
daniele audiuit. Mõchus

ille multas hẽt btē v̄ginī re
ferre grās. Audiēs hoc hein
ricus miratus est: et iquiri
feat quid ī eius ūbis nōre
voluerit. Qui crēdit eum
auxilio dnē nrē fuisse re
ceptū. Fuerat nāqz ob exces
sus quosdā. moresqz repro
bos. idez heinricus eiectus
de domo. Unde nimiū do
lēs die noctuqz lacrimis et
oroibz īsistebāt ī uōre btāz
v̄giēz. ut ipā ei regressuz
ad ꝓpriaz domū donaret.
Tpe generalis capli ꝑ abba
tez suū seiores īterpellauit.
qui unaīmiter ei cōtradix
erūt. eo qꝫ īcorrigibil' existe
ret. Quod ubi cōpit ira
tus btē v̄ginī oē seruiciū
quod ei īpendē cōsueuerāt sb
traxit. Tandē ductus de
hoc peīteīa. obsequiū neq
lectuz resūpsit et valefaciēs
corēsibz ad claustrū redijt.
miaz quesiuit: ꝫ nō īuenit.
Suasit ei abbas qui solus
ei aderat ꝓpicius. ut archie
piscopū treuerēsēz adiret.
et eius auxilio atqz ītuen
tu īgressū obtīeret. Utrū
qz fcm̄ est. Dia tamē hec
circa illū gesta fuisse per
clemēciā btē dei genitricis
predcō daīele reuelata sūt.

Dis nūc nosce qꝫ sīcero affcū
diligētes se diligētes se dili
gat: qꝫtū dilcōs hōret. et qꝫ
mirificis reuelacioibz cosdē
glorificz. Nouicius.
Talia audie abz michi est.
Mōchus. Que dicturus
sū cca relacioē multorū di
dici. ¶ Caplm. xxxvii.
In lonbardia ī qua
dā domo ordis nri
que karixtus dicit'
āte paucos ānos mōchus
quidā extitit noie bertrām9.
Iste tā feruēti motu caritat'
dnāz nrāz scāz dei genitricez
amabit. ut nō sine magno
cordis cruciatu audie possz.
si forte dubitatie quis diceret
uel legeret de corpali eius as
sūpcioē. Cū iā fecissz ī ordie
quidecī ānos. adhuc iuuenis
etate. ī vigilia assūpcioīs e
iusdē gloriose virgīs. roga
uit abbatē ut sibi liceret ire
ad vicinā grangiā. dicēs
se nō posse audie neqz sermo
nes iheronimi ī choro. neqz
sermoēz ī capitulo timēs
quod dcz est. Erat ei gran
giarius abbas scītatē eius
turbare timēs. ānuit eius
peticioī. Cūqz veīssz iuxta
grāgiā. āgelus dnī mira
bili modo illū cepit. et ad

spaciū vnius diete iuxta
p̄uā quādā eccliaꝫ vicinā
satis. castro fr̄is sui carna
lis viri nobilis deponēs.
disparuit. Equus vero cui
īsedeat ꝛ seruus. iuxᵃ cꝯtrā
gtiā dimissi sūt. Erat autē
fluuius qui sine naui
trāsuadari nō potuit. īter
castrū ꝛ capellaꝫ. Qui
cū sedēt admirās vbi nā
esset. vel qualiter ad illū lo
cū deuenisset iuuenis quidā
de ecclia splēdidus exiuit.
ꝛ qꝫ dnā nrā ipi occius eccle
siaꝫ īgredi mādaūt. voce
clara nūciauit. Ingressus
eccliaꝫ vidit scāꝫ dei genitri
cē i corpe glorificato i sede
miri decoris residētez. Vide
bāt cū illā diuisi ordīes
scōrū. patriarche viꝫ pphete
apli. mr̄es. ꝯfessores uirgīēs
vidue coniugati. Erat hora
nona. Quē uirgo btissiā
salutās. familiariꝰ ait.
Uertrāme meliores smōi
bus Jheronimi hic audies
sermoēs. Orā nona a cū
sidētibꝫ p ītuālla. dcē sꝫ ꝛ
reliq hore vespi videlicꝫ cō
pletoriū. matutīe. laudes.
prima. tcīa. sexta. Erat qꝫ
psalmorū siue reliquorū cā
tuū melodia tā suauissiā
ꝛ vocū tāta ꝯcordia: ut ser
mo nullus expimē possꝫ. De
inde vultū iocūdissimū ei
exhibēs. voce hilari ac dul
ci. sic ait. Bene scio litrā
me quare nūc egressus sis
de claustro. Noueris p cto
me i vtraqꝫ sba ī corpe ꝛ aīa
glorificatā. ꝛ die q̄dragesi
mo a mortuis resuscitatā.
Nouicius. Hys uıbis
ꝯcordat visio dompne elizabeth
de schonauia ī q̄ legitur
sub eisdē uıbis dnā nrā ei
resurrectioēꝫ suā reuelasse.
Mōchus. Tāto āplius
fides adhibenda est huic
visioī. Mox ut btā virgo
verba predcā ptulit. ꝯuen
tus ille celestis disparuit.
ꝛ mōchus ī loco sue sessiois
se solū iuenit. Mutu diuio
germanus eius de quo sū
dcꝫ est adueniens cū solū il
lū ibideꝫ īperisset. ꝛ q̄d ibi
solus sedēt. uel vnde ueniret
īterrogasset oīa que circa se
gesta sūt. laicū ne scādali
zaret. p ordīeꝫ recitauit.
Tūc ille. Expectāte hic frater:
donec equū vobis adducā.
Mira res. Festināte illo ad
castrū. angelus dnī ī mo
mēto in locū de quo tulcāt
illū reposuit. Reuisus mi

Illes cuz nō inueisset quē dimi
serat. apostatā sive eiectuz
illū estimās. at ad mōste
riū curritauit. ad qd drō
cōpletorio veiens abbatez
vōuit. et ubi nā fr̄ suus es
s; requisiuit. Cui cum ab
bas sigfret ut expctāret us
q; mane. et turbatus respō
det. scio q; eiecistis eū: mi
naretur q; mōsteio. rupto
silēcio. r̄ndit abbas. p licē
tiaz meā ad proximā cītrā
ciā equitauit: nō dubito
qui ibi sit. Ierūt simul: et
i pueni. capella cōusorū
orātē iuenerūt. Et cōnoue
rūt ex testiōnio illorū. q;
eadez hora qua miles euz
iuxta castrā eliqrat. eadē
cīstrāciā ituerit. Nouicius. In hijs que dcā sūt
parē hūc iudico virū duo
bz ātiqs prophetis. ezechie
li sz et abbacuc: E quibz
unus miabiliter vidit. q̄
agebātur i ihr̄lm. Alter
vero de iudea subito trāslatus
est i babilonez. Monachus
Aliquid āplius i isto cōside
ro. Magis miaculosū vi
detur corpus glorificatuz
sive celestes ordīes oculis
corporeis posse vidē. q̄ni spū
ālez visioez se ezechiel vidis

se testatur. Nouicius
Cōsētio. Monachus. Ma
iorē iudico visioez q̄ sequi
tur. Vir quadaz āgelus dni ex pte abbatis sig
nū ei fecit ut ad portā ve
niēt. secutus est ille prece
dētem. Et cū ad portā nō
iueisset abbatē. eodē signo
āgelus eū traxit i cāpū.
Qui cū miaretur quonā
esset iturus. et ille signis ex
pte abbat nimis esse ipor
tunus. venerūt ad quosdā
mōtes sublimes. Quibus
trāsmissis. locū igressi sūt a
menissimū. arboibz et diu
si gnis floribz nūs delicio
suz. Erat ei padisus trestris.
Inter cetera que ibidē vidit
duos senes splendidos. enoch
videlicz et heliā cōspexit et cog
nouit. Tenebātq; i maibus
librū maximū lr̄is aureis
scptū. uno tm̄ folio vacuo.
Et dixit ei āgelus dni. Iste
est liber predestinacōis cōti
nēs oīa noia elcōrū qui vsq;
ad diē hāc nati sūt. Cuz
autē foliū qd vaciū cer
nis. pfcz fuerit: mūdus cō
sūmabitur. Et ostēdit ei
nomē suū. Quod cū legisset:
letus adiecit. Nūq̄ dele
bitur nomē tuū de libro hoc.

Iste est liber de quo dauid
dicit i psalmo. Et i libro tu
o oēs scribētur. Et dns in
euāgelio. Gaudete et ex
ultate: qm noīa vrā scrip
ta sūt i celo. Nouicius.
Si in illo libro soli electi
scribūtur: quid est qd idez
propheta de reprobis dicit. de
leantur de libro viuenciu?
Monachus. Psalmista hic
loquitur scdz spem illorū.
qui de sua presumētes iusti
cia putāt se ibi esse scriptos.
Qd aūt nullus reproborū i
eo scribatur. mox ostendit
cū subiūgit. Et cū iustis nō
scribātur. Nouicius.
Placz quod dicis. sz rogo
vt si aliquid adhuc nosti de
hoc btō viro. dicere m non
differas. Monachus.
Tpe quodā cū eēt i orōe btāz
genitricē dei ex opposito sui
sup cespitē virētez stāe ꝯspex
it. Et ecce fōs aurei coloris
e regiōe cū īpetu erūpēs. ri
uulū suū ad pedes eius di
rigebat. Cuius lapilli la
pides erāt preciosi. smarag
di. videlicz carbūculi. topasij.
saphiri. iacincti. Cūqz de
visiōe miraretur: ait illi do
mina nrā. Nosti btē me
quid ista significēt? Dicēte

illo nō dnā: respōdit. Fons
iste aurei coloris. ordo cist
ciēsis est. Qui sicut aurū
reliq metalla. ita ceteros
ordiēs taz dignitate qz sci
tate precellit. Illis iā ex
magna pte fluētibz a me.
iste speciali quadā prero
gatiua nō cessat fluere ad
me. Lapilli preciosi quos
vides i riuulo. speciales a
mici mei sūt. i ordīe et in
obsequio meo plus ceteris
feruēciores. Dicqz disparu
it visio ī oculis eius. Visio
hec recitata st abbibz tpe
capli generalis. Alia ali
a vir iste btūs vidit. et effit
dicē relatu. q m nō st cer
tā. Nouicius. Miror
si aliqs vir tā scūs fuerit i
ordie temptacioēs. Monachus.
In principio ꝯuersiōis sue. (vt
audiui) de cibis regulari
bz plurimū temptabatur. si
cut vir nobilis et delicatus
Hoc cū dixisset abbati. intel
ligēs ille ex mūdicia ꝯsciē
eius. spiritz scz esse i eo. rūdit.
Roga deū qd vis: et non ne
gabit tibi. Orauit ille: et
exauditus est. Ab illo tpe
i tm delectabatur i cibis regu
laribz. vt de licēcia maio
ris abstinēcie abbati foret

iportunus. Nouicius. Ne
ti sunt claustrales: qui ad tã
tã familiaritatẽ dei genitric
admittũtur. Monachus.
nõ solũ claustrales: imo eciã
psõs sclares se diligẽtes –
mirũ pulchre diligit et honorat.
Ex quibz occurrit btẽ meõ
rie walterus de birbach.
cuius supra i diuersis locis
memini: quẽ nõ solũ iferioris
ordis hoies. sz et reges et prin
pes nobilesqz venerabãtur:
audiẽtes beneficia a matre
mĩe illi concessa. Nouici
us. Cuius fuerit pfessiois
vir iste ex superioribz noui.
sz quis fuerit. uel qualez
duxerit vitã añ conuersioẽz.
siue conu̾sus i ordie sc̃e desi
deo. Monachus. Quitqd
de illius actibz memoria dig
nũ noui. fida tibi pandaz
relacioẽ. ¶ Ca. xxxviij

Iditur walterus
de birbach villa
oriũdus extitit:
vir diues ac potẽs et nobilis
ualde: cõsanguineus hein
rici ducis louanie. Qui
cũ essz milicie sclari. adhuc
etate florẽs deditus. et i ea
strẽnuus satis. atqz noiatus
dnãz nrãz scãz dei genitrez
sepqz uirginẽ mariã ab ipsa

puericia cepit iuõre. et ex intio
cordis affectũ diligẽ. atqz ieiu
nijs. eleosinis. et missarũ celebr
cioibz honorare. licz ei toto
corpe deditus essz (ut dcz est)
torneamẽtis corde tñ totus
erat i obsequio btẽ uginis. Tẽ
pore quodã cũ pperaret ad qd
dã torneamẽtuz milites hñs
i comitatu. veisset qz ad ecciaz
quandã. illos ut missã au
dire vellẽt hortabatur. Quod
cũ recusarent. morã tantaz
sibi piculosaz eẽ pretendẽtes.
illis recedẽtibz. ipẽ mãsit. mis
sã de scã maria sibi cãtare
fecit et obtulit. sicqz socios
isecutus est. Cui cũ aliq
de torneamẽto occurrẽnt. et
hoc ex cõfusioẽ illorũ cognouis
set: subiunxit. Est ne adhuc
iceptũ: Dicẽtibz illis eciã:
crudit. Quis forcius ibi fecit:
Dñs walterus iquiũt de
birbach: ipẽ est i ore oĩz:
oĩbz pfertur: et ab oĩbz lau
datur. Alijs vero occurrẽti
bz. et silia dicẽtibz: stupẽs
admirabatur. quidnã hoc
portẽderet. Actũ est ieffa
bili pietate btẽ uginis. ut
militẽ deuotũ i obsequio
suo tardãtẽ. i torneamẽto
honoraret. eiusqz absẽciaz
mirabili quadã uirtute sup

sup

pleret. Veniens tn̄ ad locū ar
mauit se & intrauit. ſz nichil
magni illic egit. Ludo vero
expleto. quidaz ex militibꝫ
hospiciū eius intrauerūt. & ut
secū mitius agē discret. dep
cabātur. Quibꝫ cū diceret.
que est cā peticiōis vestre:
rn̄derūt. Hodie nos cepistis
& rogamus ut bn̄ nos tracte
tis. Walteꝛ negāte ac dicē
te. ego vos nō cepi: rn̄derūt.
In rei ueritate nos hodie dex
tras dedimus. nos sign̄ ura
militaria ibi vidimus. nos
vocē vrāz ibi audiuimus.
Et cognouit stati hoc actū
fuisse grā bte ūginis: quaz
honorauerāt i missa. No
uicius. Cū sit mortale pcām
ire & exercere torneamēta:
quō bte ūginī placē potue
rūt orō & oblacio walteri:
Monachus. Duo ibi cō
mittūtur pcā mortalia. sup
bia scꝫ & iobediēcia. Sbia
qꝛ fit intuitu laudis huāne.
Et iobediēcia qꝛ fit cōt phi
bicioēz ecctie. Unde i tornea
mētis occisi ex caritatia fide
liuz fideliū sepeliūtur. Cū
autē obsequiū predcē misse
walteꝛ potuiss& ee meritoriū
vite etne. si fēz fuiss& i cari
tate nūc tn̄ sūt i laudē tē

porale. Ipa ei bō idest de
cetis bonorū tpalibus re
muneratur. Nō etiā p
illā ut quidā probāt ex scrip
turis. habilē se reddit ad
grāz suscipiendā. hoc ve
rū esse sequēs probat exē
plū. Cū alio quodā tpe
nūdinas illas exēbiles
quereret & inter multos stās
missā audiret. sacerdos ut
i canone calicē leuauit.
crucē aureā sub eius pe
de cōspexit: cui anexa fu
it cartula hec cōtinens
verba. Crucē hāc defer
ex pte mea. marie filiꝫ
mris. amico meo walteꝛ
militi prope birbach. Dm̄
cū sacerdos legisset: post
cōpleciōez misse. pulpitū
ascēdit & clamauit. Est
ne aliquis hic miles: qui
vocetur walter de bir
bach: Rn̄dentibꝫ quibus
dā ecce iste est. sacerdos
eū seorsū duxit: crucēz
porrexit. & ubi illā īuene
rit. uel qꝫ miserit intima
uit. Quā letus suscipi
ens i hemerode cōuersus eā
abbati resignauit. Postea
cōmitissa hollādie missis
honestis nūcijs. rn̄deret
nō possumus eā dare nisi

sit volūtas fr̄is walteri
de birbach. sperantes qꝫ nō
ānueret requisitus de
hoc rn̄dit. Ego nichil ꝓ
prietatis hēo pēs abbatē
est. Dicqꝫ dolētes illā mi
serūt. Cuius aurū tanti
fulgoris ēst ut oē aurū
ī eius pallescat ꝯparacione.
Quā comitissa īt reliqui
as suas reposuit. ea uti nō
audēs. Cōsiderās walter ꝯ
adhuc ī sclō positus tanta
ↄ̄ra se b̄tē dei ꝯ̄genitricis bene
ficia. ī tm̄ illius amore accē
sus est. ut ī quadā paupere
eccīa ī eius honore dedicata
cōscio sacerdote fune collo su
o īiecto seruū ꝯ̄stitueret se illi
sīc altari offerret. soluēs si
ngulis ānis cēsū de capite
suo. q̄lez serui. origināryj sol
uere cōsueuerūt. Et qꝫ ꝓpt
hōrē regīe celestis se tā val
de humiliauit: ipsa suū di
lēcꝫ eciā glorificauit. Dolitus
erāt ī vigilijs oīūꝫ solēp
nitūꝫ b̄tē ūgīs ieiunare
ī pane et aq̄. et sepe eciaꝫ
ī sextis ferijs ob reuerēciā
sabbati. Die quadā seruus
ieiunāti vas paruulū fictile
cū aqua obtulit. quā ī e
ius maibus diuīa ūtus ī
vinū optimū ꝯūtit. Qui

cū gustasset aq̄ vinū fc̄ꝫ. ser
uū secrete vōcauit et arguit.
dicēs sibi a vinū ꝓ aq̄ mīs
traturꝫ. Quod cū ille negas
set. asserēs se habuisse aq̄ de
situla. vas recepit et effudit.
sicqꝫ aq̄ puissima ipleta. ut se
curus esset pregustauit et ob
tulit. De quo cū gustasset si
cut prius vinū īueīt: et mox
seruo iratus. sic ait. Ut quid
m̄ illudis: en sc̄do vinū pro
aqua offerēdo: Ad qd̄ ūbū
stupēs seruus: cū iuramentis
maximis negauit. Tūc pri
mū ītelligēs ex mīa dei ꝯ̄ge
tricis hoc miraculū ↄ̄ra se gest
tū. eūdem seruū adiurauit
ne illud vnq̄ aliciu hoī quo
ad viuet maīfestaret. Ex quo
colligitur qꝫ nō cupidus erat
īanis glorie. Deuius vero tā
ti pīnceps miraculi. fr̄ est ar
noldus qui cū eo venit ad or
dīēꝫ. vir sc̄s et multū ordina
tus: et ī mōte stromberg se
pultus. Anteq̄ moreretur
ideꝫ miraculū ad dei gloriaꝫ
publicauit. timēs de thesau
ro occultato post morte reddē
racioēꝫ. Audiēs sepe dc̄us
walterus ordīēꝫ cisterciēseꝫ
beate ūgīs dedicatū. oīa que
sūt mūdi huius. diuicias
videlicꝫ et hōres. et amicos obil

ſius amorē reliquit ꝛ i clauſ
tro quod alio noīe hēmenro
de dicitur cuius fama tūc
tpis ſicut ꝛ hodie clarissīa
fuit. hītum regularē ſuſce
pit. In quo cenobio q̄ hui
liter ſit ꝯuſatus. q̄ feruēs
fuerit ꝛ obediēs. ꝛ i obſequio
beate v̄gīs deuotus. teſtes
ſūt oēs mōchi eiuſdē mōſte
rij. Pſalteriū vero hymnos
cātica ꝛ alias de dnā nrā
orōēs plimas. i probacione
didiceat. que oīa ſtudioſiſſi
me freq̄ntauit. Miſſe coti
diane dnē nrē ſp̄ īteſſe vo
luit. Quicq̄d pene loque
batur. edificatoriū fuit.
Ita nō ſolū uerb̄ ꝛ aſpcū
ymo eciā odore fame eius
multi edificabātur. mgr̄
hoſpiciū frēs eſt. Tpe quodā
ductus eſt ad mōſteriū ſpe
cuiacionis quidā obſeſſus ꝛ
i hoſpicio receptus. Erāt ei
ruſticus diues ſatis ac no
tus. Qui cū nullo remedi
o poſſꝫ ſanari. nō reliquijs
ſcōrū. nō oroībꝫ mōchorū.
ſepe dcēs walterus auctori
tate officij freqūt cū viſitās
orōnes ꝛ richmos quos ha
bebat. de dnā nrā ꝯſcptos
ſr caput hoīs legit. ſacras
picturas oſtēdit p̄ q̄ oīa. vt

demonē ut exiet aduiauit.
Die quadā cū pſalterium
ſr obſeſſi caput poſuiſſꝫ. ob
ſidēs clamans ꝛ furēs ītm̄
hoīez a quo exire cogebatur
turbauit ꝛ alliſit. ut cadēs
i terraz mortuus diceretur.
Poſt horā ad reīſus ſurrex
it. a diabolo ſe lib̄atuz cla
mitās. Cōuſus vero qui cu
ratioī huic īt fuit. ꝛ ruſticū
furētez ſeruauit. iſta m̄ re
citauit. Vadēs ille ſanus i
domū ſuaz. poſt aliq̄ntuluz
tpis redijt. ḡrās agēs b̄te
virgini. eiuſqꝫ ſeruo ſuo cu
ratori. Hoc verbū audiēte
cōuentu adijciēs. Di michi
eſſꝫ āplius reliquiarū i mōſ
terio iſto. preter hūc ſcꝫ virū
cuius meritis curatus ſum.
toti loco ſufficē debet. No
uicius. Magna ſt q̄ dicis.
Mōchus. Nonſolū de
moēs: ſꝫ ꝛ bruta aīalia illi
us ſcitati obediebāt. Erāt i
eodez poledrus mōſterio pul
chrimus. ꝛ tāti valoris ut tā
epūs treuerēſis q̄ dux lotho
ringie quadraginta (ut puto)
marcas argēti offerret p̄ il
lo. Depēs ei optimi dextrij
erāt i eodez poledro. Timens
ductus alterū offendē. ſi v
ni vēdetur. p̄ dn̄z walterū

duobz adhibitis cōusis eudē
equū comiti hollādie ꝯtıs
tūsmisit. Decientibz eis ī q̄
dā saltuz poledrus equariaā
idest ꝯgregez eq̄ꝝ delōge pas
cē ꝯspexit. qui stati hiniēs
atq3 lasciuiēs. ex ducētiū
maibz se excussit. ⁊ cursu
uelocissiō ad eq̄riā ꝑpera
uit. Quē cū ꝯūsi īseque
rētur equaricia fugiēte.
magis poledrus ab eis elō
gabatur. Quibz frustrō
labore reuersis. ait walte
rus. Procedamus: equus
iste ꝑditus est: nisi scā ma
ria illū nobis reducet. Dix
ad duo miliaria ꝑcesserāt
⁊ ecce poledrus velocit re
currēs. qui nōduz sat doī
tus fuit. velut ouis man
sueta ductorū suorū maī
bz colla subiecit. Ita no
tus erat nobilibz t̄re ⁊ ab
eis tū propt sāguīs nobili
tatē. tū ꝑpter vite scītatez.
veneābatur. sepe pro mōs
terij necitatibz. ꝯt voluta
tez suā emittebatur. Tpe
quodā descendēs cū naue
domus. que vinū portabt.
cū zelādiaz veiss. orta tē
pestas maxīa oēs t̄ruit ⁊
nauē īcliauit. Accessit pe
riculū ꝑiculo. Predoēs ad

eos remigātes naui depre
dari cōti sūt. Et ecce iusto
dei iudicio duo vasa vi vēto
rū ēiecta nauiculaz subiūte
rūt. ipōsq3 predones ī ꝑfu
dū dimerserūt. Acta st̄ hec
ī vigilia scī nicolai. post me
diā noctez. Pīculi vite sue ti
mētes deo supplicabat. Ipē
veō vir scūs de ꝯcurcusio na
uis ꝯgrediēs seruo suo deor
sū ducto ꝯfessioēz fecit ⁊ int
uit. Deinde imagīe dei ꝯcī
tricis eburnea. quā sp̄ penes
se ꝯhebat corā se posita ante
illaz se ꝑstriut. ⁊ orauit. at
q3 ī illa orōe lenit obdormi
uit. Statiq3 visū est ei q̄
dnz arnolduz ī claustro virū
sactuz ⁊ probate vite. tēpore
psalmodie cytharisaē audi
ret. sicq3 ex ipā dulcedie voc.
ei expgefcus est. Erāt oī tpis ma
tutiacū. Intelligēs ꝑtinus
q̄ vir iustus eadē hora ꝑ ipis
oraret. letus exiuit oēsq3 cō
solās hijs ubis ait. Nolite
timē: nullū nobis ꝑiculuz
nocere poterit. Dnz arnolduz
de scō seuerino mōchū nēm
audiui cytharisātez. Mox
ūtute diuina. ⁊ meritis beate
ūgīs q̄ īuōcat. ⁊ iaz dicti
arnoldi tēpestas sedata est.
Hec cū relata fuisset dnō hec

mano priori nūc abbati lo
ci scē marie. statī dn̄z arnol
duz horū prorsus īscīū vō
uit. et quid ī nocte sci nico
lai īfra matutīas cogita
uerit. uel quid ibi egerit iter
rogauit. Cui ille īterrogauit
reddit. Credite m̄ ego cytha
risaui ibi. Quali modo
īquit. Et ille. Cū nō pos
sū hr̄e deuocioēz. sub cuculla
digitos ad silitudīez cytha
risātis moueo. et cordas cord
tāgo. sicq; mētis torporez
ad deuocioēz excito. Et mira
tus est prior nīs audiēs hec.
Quia vir lr̄ātus est puto
exēplo helisei hoc eū facere.
ī quo ad vocē psalterij exci
tatus est spūs pphetie. Ut
eī taceaz de fr̄ibus. tāte fuit
cōpassiōis circa paupes. ut ī
uiā directus petētes pueī
ret ex nūmis sibi ad expen
sas datis. illis porrigēs. Cū
die quadaz scolaris nudipes
illi occurrēt. et frigus essz sta
re eū fecit. et descendit. cal
ceosq; extractos: illi tribuit
et nouis quos ī sacco habe
bat reindutus equz ascen
dit et abijt. Hec me pn̄te
frā sīt. Discordātes. cōcorda
bat: et ōbiectes exorabt. ira
cundos et īpaciētes ad cor

sepius reuocauit. teptatos ex
ēplis plurimis que sēp ad
manuz habebat alleuia
uit. Hic est ei qd quodā tpe
cū de quodā libro cōferrē cuz
illo ī pte autē me traxit et
ait. Et ego magnas cōīs
mee patior teptacioēs. Ut
enī alijs poss; mederi ppās
īfirmitates illis nō erubu
it cōfiteri. Requisitus die
quadaz a predcō priore sic
ipē michi retulit. quid in
mēsa cogitaret. eo qd nō ītel
ligēt lciōnē. respōdit. Ego
hēo ibi lcionez meā. Cū
manducare īcipio. qualit p
me dei filius sit ab āgelo
nūciatus. et ī utero virgīs
de spū scō cōceptus. mēte re
tracto. sicq; primū foliū v
to. Deinde cogito. quō āge
lis cōcinnētibz sit natus. et
pānis vilibz īuolutus. ī pre
sepio reclīatus. et ecce perlcz
est foliū scdz. In hūc modū
trāscurro crucifixioēz. aduētū
magorū. oblacioēz eius in
teplo. baptismū. et ieiuniū.
passioēz. et resurrectioēz. ascē
sioēz et spūs sci aduētū. extre
mūq; iudiciū. Talis est lcio
me cotidiana. cuius fīs. fīs
est prandij. Cū ī tali libro cō
medēs legēt. testabatur lar

me. q̃s ĩ mẽsa fudeit. Plus
ei dellectabatur ĩ scĩs medita
tioib; q̃ ĩ genuflexioib;. p
quas sp̃s cõtẽplãtis ĩpedit.
Nõ multas ut dixi ĩ oroẽ
venias petiuit. s; stãs. uel su
pra genua iacẽs. erẽ vul
celos respicẽ cõsueuit. A
teq̃ deus eũ võcet de hoc
mũdo. cuidã mõcho mici
fica quedaz visio relã est de
illo. Existẽte eo wilde. que
domus est ordĩs cistiẽsis
cũ abbate suo dnõ eustachi
o. cũ dies esz dnica totũ cõ
uẽtuz idez abbas post cenã
cõuõcĩ fecit. Qd̃ cũ fcz fuisz
& ipẽ dicet. sũt ne frẽs nrĩ
hic oẽs: respõsũ est ei. Oẽs
dnẽ exceptis duob; iuueni
b; qui de frãcia hospites
huc missi st̃ qui studiosi
st̃ valde circa silẽciũ. maxĩe
dieb; quib; cõcãt. Vocdo vẽo
ex p̃te eius vocati cũ ueisz.
& eis abbas morã ĩpropera
ret. huiliter se excusãtes
cõsederũt. Sequẽti die cõuẽ
tus a labore rediẽs. & ãte por
taz frõ p̃io signo none. se
cũduz expectãs. seior ex eis
cũ stãs sup̃ fossoriũ suũ se
recliaret. & nonã de dnã
nrã dicet sic stãdo leniter
obdormiuit. Et ecce ipsaz

dei genitrẽz diuersorũ ordinuz
p̃soĩs stipatã ĩ mĩa claritate
ĩter se & portã trãsĩe cõspex
it. A qua cũ mĩme quasi
ignotus respicẽetur neq; võ
cetur. tristis ait inẽ se. Heu
michi miseo. q̃re me nõ vo
cat: Que cũ paululũ pro
cessisset miserta illius. mõ
chũ familiarius sibi adhe
rẽtez remisit dicẽs. Voca
mõchũ illuz. Quẽ cũ reuẽ
sus võcet & dicet vei. dnã
nrã vocat te. p̃re gaudio ex
p̃territus est. Intrãs & dnm
walterũ cõsiderãs. dicebã
ĩt se. Simillimus est mõ
chus iste mõcho p̃ quez ho
die dnã nrã võuit me in
sompnis. nisi q̃ cucullã illi9
grisea. huius autẽ alba est.
Et recitauit visioẽz socio
suo. Sequẽti die cũ dñs abbas
& walterus essẽt recessuri &
ab eis p̃cedẽ iuuenes ad
portaz võti. walterusq; ĩ sua
grisea cucullã staret. alba
que sibi fuerat accõmodã de
posita: ait mõchus socio.
Reuera iste est mõchus. q̃
võuit me. Vestẽ cognosco. de
p̃sõ nõ dubito. Post dies
paucos idez walterus cepit
ĩfirmari. qui de fide & cãrita
te plenus. cõfessus atq; cõtri

tus btā dei genitrice se vocāte de tenebris trāsiuit ad lucē. de fide ad spē. de labore ad requiē. de merito ad premium de mūdo ad patriā. Ad quā nos pducat dei filius dn̄s noster. ihesus. ex maria virgine natus. qui est via i exēplo. veritas i pmisso. vita i premio. A. M. E. N. ¶ Cesarius vero vilariensis et ipē votus sicut fuerat ei prius preostensū. iterpositis paucis diebꝫ migrauit ad dn̄ꝫ. Hec michi relata sūt. a predcō abbate eustachio. Ut aūt ostenderet dn̄s quāti apud ipꝫ esset meriti meis sue dilcōis. signis post mortē ipꝫ glorificauit. Eodē tpe wynemarus de aldendorp miles. diues et honestus. lecto totus paliticus decubuit. Audiēs hoiem dei venire sibi dilcm ad dn̄ꝫ migrasse. mox nūciū ad claustrū misit. p quē sibi defūcti coturnos trāsmitti supplicauit. Missi sūt ei noui. et mox remissi. eo q intellexisset eos dn̄i walteri nō fuisse. Mox p eūdē nūciū boti viri dei satis veteres mittūtur. quos infirmus fide ad deuocioēm suscipiēs. stati ut manus premortuas imposuit. beneficiū ex eis sēsit. Simile actū est i pedibꝫ. Ab illa ei hora cepit manus leuare. et pedes erigere. et tocius corporis vires sēsim recipe. tamē Eadē vero calciamēta ob amorē bti viri et pcessū sibi p illa beneficiū. i tantū venerabatur ut i castro suo capellā edificaret. atqꝫ eosdē coturnos eius altari ligneo abbate nr̄o p̄sente icluderet. ¶ Alius quidā miles piculosū hn̄s apostema i pectore. audiēs per predcōs calceos tantā in wynemaro virtutē fcām. vnū sibi trāsmitti petiuit. per quē mox ut vlceris locū tetigit. plene cōualuit. Nouicius. Satis m̄i iā fateor probatū. q bta maria diligētes se diligat et honoret. Monachus. Nō solū suos dilcōres ac dilcōs ad vitā digit eternā. v̄mo frequēter illos etiā ad honores puehit tpales. ¶ Ca. xxxix.

Post mortē abbatis nostri gerardi huius predecessoris qui hodie abbatisat. fuit apud nos sacerdos quidā etatis decrepite syfridus noīe. spꝫ aliqn ut nobis

videbatur h̄ns ꝓphecie. Hic multis diebꝫ ante celebracionez elc̄ionis quibusdaz secrete predixerat. q̄ dn̄s hēricus tūc prior abbas eēt futurus. et ī eccl̄ia treuerēsi ī abbatē cōsecrādus. Requisitus vnde hoc sciret. respondit. Qnāz nostrā vidiāte presbiterū eiusdē eccl̄ie videlicet bt̄i petri. virgā porrigere pastoralez. Modū tamē visiōis nemī dicere voluit. Quid plura. Tam cōcorditer ī abbatē elc̄s est. vt visitator miraretur dicēs. tā vnaimē elc̄ionez nō posse fieri nisi a deo. Et q̄ tūc tp̄is ordiēs colonie fieri nō poterāt. ꝓ captiuitatē epi brunōis. licēciatuz est ei a prioribꝫ ordīacioēz suā recipe. ab archiepō treuerēsi iohāne. Diuulgatū nobis fuerat q̄ ordines solēpnes celebraturus eēt apud cōfluēciā sicut et fecit. Assūptus secū elc̄s noster quibusdaz quibusdā monachis qui erāt ordinādi et profc̄s est illuc. Et dixi ego ī corde meo. Bonus iste hō ab aliquo spū erroris in pte deceptus est. Et q̄ ea q̄ diuitus ordiata st̄ mūtī nō possīt cū dn̄s archieps clericos ordiasst. et valde fatigatus eēt. ait abbati. Dn̄e abbas multū sū lassus. in die palmarū veiatis ad me treuerī. et libēt ibi vos cōsecrabo. Qd̄ et fecit. Et miratus sū valde: nichil deinceps dubitās. de veitate visiōis. Nouicius. Quid si male se habuerit ī plātus. sic a btā vgīe pmoti. Monachus. Dicut ab ea miordiī exaltātur. ita dictātē eius iusticia. nō nūq̄ humiliantur. et hoc forte ad bonū suū. Nouicius. De hoc m̄ dicas exēplū. Monachus. Exēplū nō lōge querāz.

Capl̄m. xl.

Mortuo predcō brunone. et post occisiōez philippi. ottone iā ī regno cōfirmato. de successiōe ī eccl̄ia coloniēsi satis tractabatur. Hmānus decanus bunnēsis qui vir ē (vt nosti) valde littāatus cū deū eiusq̄ genitricē sicut ipē m̄ retulit toto cordis affc̄u deprecaretur quatenus tāte eccl̄ie dignus pficeretur. nocte ī visu eadē v̄go btā ei apparēs et librū aureis lr̄is scptū porrigēs. ait. Defer

librū istū episcopo. Nich
il aliud ī libro cōtinebatur.
nisi āgelice salutaciōēs id
est Aue maria. grā plē.
~~dn̄s.~~ P librū eī ītellexit ~~an~~
~~gelum~~ epātuz. Quē cuz
ferre vellz iohāni epō came
racēsi. eo q̄ tū rex q̄ ipse il
li faueret probitatez illius
cōgnoscētes revocāuit cū btā
virgo dicēs. Nō iohāniz
theoderico scōrū aplōrū pre
posito deferas illuz. Qui si
ī episcopatu nō se bene ha
buerit: sicut p me illuz ad
eptus est: ita p me illo pri
uabitur. Qui ī eius obseqo
idez theodericus deuotus
fuerat. & sicut m̄ notuz est
quotidie misse eius quotidi
ane vult īteresse. nūmuz
offerēs singulis diebz. Tpe
elcionis cū rex pro epō ca
meracēsi ītercedēt eiqz ab
elcōībz credētur q̄ ideoma
tre ignoraret cessauit.
Hoc ipsz predixerāt prefatus
hermānus. Cūr elcōres p
sōis quatuor vota sua cōmi
serūt: a quibz theodericus ī
ātistitez elcūs est. Qui post
dies paucos a malis cōsi
liarys ī tantū depuatus ē
ut modicā hēret differenciaz
iter psōs laycas & eccliasticas.

inter custiōs & mōchos. Et q̄
ab hys ut ab alys thelonea
recipiēs. ī debitis exactiōībz
utrosqz grauās. Hys alys qz
actibz malis dei genitrix ir
ritata egit sicut ex supio
re visiōe colligitur. ut in
digne satis a magistro
deponetur epō. emulo ei9
p elcionē substituto. Ny
uitaus. Ex durus fuerit
ordini nrō satis ītellexi.
Mōchus. Ideo merito
ab illa deiectus est. que or
dis est aduōta. Tāta illi
cura est de ordīe. ut etiā eos
qui detrahūt illi. sine cor
repciōē nō trāseat. ubi grā
cia. ¶ Caplm. xli.

Colonie scolaris est.
pene q̄tuordecī ā
norū. cuiusdaz ci
uis filius. & ecciē scē marie
canoīcus. Iste miro modo
ordiēz nostrū diligebat.
Hoc āno cū naues ordis
p zelandiā tiore predonū
trāsire nō auderēt. rumor
venit coloniaz q̄ vēs essent
depredate. Et dixerūt qui
daz. Iuste actū est cū eis:
monachi auari sūt. merca
tores sūt: deus illorū aua
riciā sustine nō pt. Huius
modi vbis predōs puer in

tantū iratus est. ut odio ad
uersus ordinē̄ concepto. religi
oī dethēt. nec equo oculaꝫ
mōchuꝫ siue ꝯuersuꝫ respi
cere possꝫ. Nocte quadaꝫ
ī sopnis ante ymaginē dei
genitricis sibi stare uideba
tur. Quē cū illa seueri
us ītueretur. ꝫ puer treme
ret. fanē ab eo audit sic
dicēs. Male puer. optis a
micis meis quos hēo ī toto
mūdo maledicis ꝫ dethis.
Qd verbuꝫ ille bene ītelli
gēs. ꝫ ex terore euigilās. a
morē extinctū. grā btē vir
gīs ī eius corde reaccēdit.
Erat ꝗ ꝯgo pꝛissia spnētes
se quoqꝫ puniat ꝫ huiliat.
exēplis duobꝫ t ostendā. A
lia me memī tibi dixisse su
pius. de īuasioībꝫ possessio
nū loci scē marie. quos hui
liauit ꝫ adhuc huiliare
nō desinit. ¶ Ca. xlii.

Anno preterito duo
milites germani.
ministeriales palesti
ni comitis veni. ex quibꝫ v
nus sibodo. alter baldema
rus vōbatur. multis serui
assūptis armata manu ve
nerūt ī villaꝫ cussule forū
rerū venaliū ī odiū walra
mi comitis de lutzellēburg

spoliātes. ꝫ multa pecora
alia qꝫ diuisi genꝰ spolia se
cū deducētes. Erat ei ī eadē
die triplex festiuitas. dies
videlicꝫ dnicus. natiuitas
scē dei genitricis. ꝫ dedicatio
ecclie eiusdeꝫ ville. Nocte
precedēti cuidā militi ex co
mitibꝫ sybodonis talis visio
ostēsa est. Dnāꝫ ꝗ genitricē xpi
pedibꝫ vidit ꝑuolutaꝫ ꝫ vo
ce clara dicēteꝫ. Cōqueror
tibi dnē fili de sybodone ꝫ
ꝯplicibꝫ eius. qui dedicatio
neꝫ ecclie mee turbauerūt.
hoīesqꝫ ad illaꝫ cōfluētes
spoliauerūt. nullū tue dici
neqꝫ mee natiuitati honorē
deferētes. Qd ei sicut dic
eadeꝫ futurū. iā ꝑfacto re
pūbat. Miles de visioē tre
mefcts cū sibodoī eā ꝯtulis
set. ꝫ ille paruipendēs ꝯitā
ipꝫ sōniasse dicēt venitēteꝫ
ut se sequetur coegit. Dns
vero ītuitū qui de caldea ad
duxit nabugodonosor ꝑ quē
iudeorū supbiaꝫ huiliauit.
walramū iuuenē ꝑ quē īiu
riaꝫ vidicaret. aduōuit. Nā
die eodeꝫ circa nonā īopiate
cū armis. ꝫ armatis militi
bꝫ cussule ītrāt. In dimidi
o ei āno illuc nō veneāt.
Mij qui bō sua ꝑdiderāt. qui

moīaȝ faciētes de sybodone.
cū walramus quo isȝ. vel
ubi esȝ īterrogaret. rūderunt.
Dnē ad quatuor miliaria
reqesc̄at ī tali loco secure. Et
ille furorē suū dissimulāns
ait. Hodie festū scē marie est.
bellare nobis nō licz. Iussit
dextrarijs tamē dari pabulū
ut modicū quiescerētes. forcio
res ad cōflictū redderentur. Ac
te solis occasuȝ cū oībȝ suis
equis ascēsis īsecuti sunt hostes.
Et nocte se securos irruēns.
alios cepit. alios occidit. vix
qȝ aliquis euasit. post militeȝ
qui predāȝ videat visioēȝ.
Hijs ita gestis: dicebat mu
lier quedaȝ walramo. Dnē
ecce capita predonū istorū
quiescūt ī tali loco. Recesse
rāt ei modicū a villa ī cur
reȝ quādaȝ illic dormiētes.
Mox illic oms diutētes cū
sepes et portaȝ curtis īcident.
signū qȝ militare walrami
clamarēt. Et hoc ītiaretur
sybodoni. ille territus cū fuge
vellȝ. surgere nō potuit. neqȝ
pedeȝ mouere de loco. Cui cū
baldemarus diceret. surge
frater. fugiamus: rūdit ille.
Tu fugias frater. ego ei fugere
nō valeo: qȝ sicut genua mea
quasi massam plūbi sencio

Ad quod ille. Nec ego
fugiaȝ: tecū volēs manere.
Dicqȝ ābo capti sunt. et occisi:
soluētes penā sacrilegij. in
dei genitricē cōmissi. Noui
cius. Datis maifesta fuit
vindicta hec cōcordāns visioi et
pene fratris ī wilhelmū de helpē
stein. sicut dcȝ est supius. ca.
vij. Monachus. Nōsolū
mris iniuriaȝ xps vindicat ī
opibȝ malis. sȝ eciam ī opibȝ et u
bis cōtumeliosis. ¶ Ca. xliij.
Legitur ī libro clare
uallis. miraculoȝ
de duobȝ lusoribus
teribile quid. Cū uni male
succederet fortune alterius in
uidens. ut furori suo satisfface
ret. ī deū euomere cepit uba
cōtumeliosa. Cuiuȝ socius eodē
maligno spū afflatus con
pesces ait. Vile. tu ei nescis
maledicere. Ptatiqȝ deū ni
miū blasphemāns. Cū ī ma
tris eius iniuriā erūperet: vox
desup audita est. Meā iniuri
am. quocūqȝ mō sustinui:
mris autē mee cōtumelias
neqūaqȝ potero tollerare. Moxqȝ
sup ipāȝ tabulā vulnere visi
bilit percussus. spumāns ex
pirauit. Et qd dicā de uer
bis cōtumeliosis: cū eciam stulti
loquia sine felle malicie

rorũ sc̄e dei genitricis imagi
nem prelata. nouerci i pre
senti acrit satis punita:

Ca. xliiij

In capella castri vel
dense. quedam ve
tus ymago est btē ṽgis.
i sinu tenēs filiũ. nō qui
dem p opus bene formata
sz multa ṽtute dotata. Ma
trona quedam eiusdem cas
tri. quod situũ est i diocesi
treuerēsi die quadam i cas
tella stās ipam qz iconiam
respiciēs. & sculpture idignās
ait. Vt quid stat vetus hec
rũbula: Ntā uẽo maia
mē mie feiam stultiloquā
(vt arbitror) apud filiũ ac
cusās. sz penā pro culpa fu
turam. altei cuidā matro
ne predicēs. ait. Ecce dnā
illa noie eā designās. voca
uit me veterem rũbulam. sp
misea eit quoad viuet.
Post paucos dies ab oibz
suis bois. mobilibz & imo
bilibz. a pprio filio eiecta
miseabilit sat usqz hodie
mendicat. penam luens stul
tiloquij. Ecce sic btā ṽgo
diligētes se diligit diligit.
& hōrat: ptēnētes se humi
liat & punit. Nouicius.
Ni sacs ymagies ptēnētes

tantam icurrũt penam. puto
qz venerātes illas magnā
meantur grām. Monachus.
Hec i sequētibz plenius cog
nosces.

Caplm. xlv.

In predcō castro ma
trona quedam hītat
honesta ac deuota
noie iutta. Hec est illa cui
btā ṽgo ṽba pterosa i suā
iconā plata cōquesta est.
Et meito. Dũmo ei honoē
eandē imagiem veneātur sa
lutacioēs oroēs multasqz ve
nias corā illa faciēs. Tēpe
quodam cum filiam puulam i
villam proximā nutriēdam
tradidisset. & ifātula iā trie
nis i area ludēt. lupus lu
dētem quibusdam aspicietibz
illam p gulā rapuit. captā
qz i dorsũ suũ mittēs siluas
vicinas petiuit. Quē ali
qui cum clamore isecuti st.
sine crepacoē puellule triste
reusi sūt. Ex quibz vnus
i castrũ ascendit. & matri
i mēsa sedēti. captũ filie nũ
ciās. ait. Dnā lupus pme
dit filiā vrām. Cui illa tur
bata nīs respōdit. Certe lu
pus nō pmedit filiam meā.
Mox tamē mēsa amota
surrexit. & multa cordis a
maitudie capellā itrās ima

gine salvatoris de sinu ma
tris evulsit. stãs qȝ ꝯt̃ illã
cũ multis lacrimis i hec ũ
ba prupit. Dnã nũqȝ rcha
bebitis puerũ vrm̃. nisi m̃
icolumeȝ restituat' puerũ
meũ. Quia huilitas regine
celi. Quasi timet̃ care fi
lio suo. si mulier nõ recha
bet̃ filiaȝ suã. Lupo ꝑtinus
ipeãuit. ꝛ ille puellaȝ dimi
sit. Insecuti plures de villa
lupi vestigia. cũ puelle re
liquias ad tumulãduȝ que
reret̃. iuxta quoddã frutec
tuȝ illaȝ deãbulãtẽ reppere
rũt. Cui cũ diceret̃. unde ve
nis bõ filia: rndit illa. Nũ
mact comẽdit me. Vestigi
a ei dẽtiũ lupi i guttur ei9
cuti sufficiẽtenus icisa ap
paruerũt i testiomũ tãti mi
raculi ad hoc reseruã. Cũc
filiaȝ ad matreȝ ducẽtes. ꝛ
mox ut illã vidit sanã ef
fectaȝ. letissia cũ grãrũ ac
tioẽ ad imagineȝ sacrã cucur
rit. ꝛ puerũ sinu eius resti
tuẽs. ait. Ecca restituisti
m̃ filiã meaȝ: en t' restituo
filiũ tuũ. Hec m̃ relata st̃a
sepedcõ hmãno abbate. loci
scẽ marie qui puellã vidit.
ꝛ mõis eius ore que dcã st̃
audivit. Cũ adhuc ꝑor essꝫ

in hẽmerode. ꝛ famuȝ ha
bet̃ ꝓpositũ resignre ꝑoratus
officiuȝ. predcã matrona ab
abbate eius dnõ eustachio
queẽ hospicio ẽrepat. ut sibi
eũ trãsmittet̃. petiuit ꝛ obti
nuit. Quẽ aũ imagineȝ de
i genitricis ducet̃. ne officiuȝ
suuȝ resignaret̃ admonu
it. Deo iquit nõ placȝ si re
signetis. Cui cuȝ ille dicet̃.
Unde hoc nostis: Rñdit il
la. Neõ m̃ hoc revelavit
nisi dnã ista. digito ima
gineȝ ondẽs. Multa siquidẽ
eidẽ devote feie ꝑ sacrã illã
imagineȝ revelãtur. ꝑlima
ꝑ illa beneficia cõsequitur.
NOvicius. Hattenus
nosciui. tãtas esse ꝯsolacio
nes i imaginibȝ scõrũ. MOnachus. Multas scĩ i suis et
ꝑ suas imagines ṽtutes ope
rãtur. maxie i ill' locis ubi
venerãtur. Nũqȝ nõ ẽcorda
ris. iuvenis apostate iuxta
florẽtiã. qui ꝑ imagineȝ bte
virginis cõsecutus ẽ idulgẽciaȝ:
Similiter ꝛ sctimoialis que ab
eius imagine alapa suscepta
ꝑiculosaȝ evasit temptacioȝ:
NOvicius. Utriusqȝ bñ
memini. primi viȝ miraculi
i distinctioẽ scdã. ca. xij. ꝛ se
cũdi i dis. ꝑmi ca. xxxiij.

et stupor inuadit me. cũ i lig
nis audio vocez ad loq̄ndũ.
manus ad feriendũ. corporis
incuruacioēz. erectioēz. sessio
nez et reliquos motus vita
les. Magis admiror hec.
q̄ loquelaz asine ꝯ balaā
Illa eni aiaz hēbat motabi
lez. i lignis. lapidibꝫ. siue
metallis. nullus sp̄s est.
Monachus. Diuin⁹ sp̄s
i oī creatura est p̄ eēnciā et
p potēciaz cui nichil ĩpossi
bile est et nichil miraculo
suz qui ad honorē scõrũ su
orũ. hec et huiusmoi silia
cotidie opatur. De imagi
ne veo beate ũginis referā
tibi quādaz visioēz mirificā.
que ante hoc tenniuz frā e.

Nouiss Ca. xlvi.

In introitu frisie iux
ciuitatē grunīgē
cenobiũ quoddaz scĩmonia
liuz ordis ncī de nouo ꝯstruc
tũ est. vobulo pessē. Que
dicturus sũ a priore loci eius
dez audiui. et circa idē tēpus
imaginēz ipāz vidi et missaz
coraz ipā celebraui. Est eī
ope āgelico decēt exsculpta.
effigiez represētās btē ũginis.
filiuz ĩ gremio tenētis. Die
quadaz cũ custos cādelaz ex
tīxisset dicā missa. q āñ illaz

ardebāt et duo carpētarij orato
riũ propt' opus suuz ītrātes.
illaz cādelaz ręperirent dix
erũt priori. Dñe nisi mone
atis custodē ut cauta sit circa
extīctioēz huius cādele oratoi
um pdet. Cũ ea ei lignea sīt.
altare scꝫ cādelabrũ paietes.
Vocata est illa et culpata ne
gauit et extinxit. Carpētarij
denuo īgressi cũ viderēt cāde
laz cursu ardē viderēt. et hoc
priori pdidisset. iratus. dure
satis īuectus est ĩ illā. Cũ
custos effet ex ũbis eius de ex
tīctioē. iussit ne deīceps exti
ngueret illaz. scire volēs q̄d hoc
portenderēt. Tota illa die et se
quēti nocte corā imagīe pre
dicā ardebat cādela. et i mane
vix ad lōgitudiēz dimidij ar
ticuli manus fueāt ꝯsupta.
In festiuitate btī andree apli
cuz vnus ex prefatis carpē
tarijs vir simplex ac deuotus
modo ĩ eodez cenobio ꝯsus
ad missas staēt. et sacdos euā
geliũ īciperet. imago salua
toris ipō ītuēte de sinu ma
tris ĩ quo sedebāt se erigēs co
ronā de capite eius tulit. e
amqꝫ suo capiti ĩposuit. Cũ
veo euāgelio. cũ vētũ fuisset
ad illuz locuz simboli. Et hō
factus est coronā matri

capiti restituit et recedit. Hec
cum simplex ille homo vidisset et de
novitate visionis expavisset:
ait intra se. Melius est ut tace
as: si dixeris non creditur tibi.
Cumque in festo sancti nicolai eandem
visionem eodem modo quo prius
vidisset. divinam times offen
sam incurrere si taceret. priori visa
per ordinem recitavit. Et quia
locum repositionis corone expri
mere non poterat utpote laycus.
interrogatus de hoc respondit. Cum
nominata fuit maria. mox priori
occurrit. quod in festo confesso
ris etiam Credo in unum deum
dicere non consueverit. Vocavitque
socium suum ait. Dixistis vos
missam in conventu in die sancti nico
lai: Ipse enim tunc domi non erat.
Audiente illo. etiam: subiunxit.
Dixistis tunc credo in unum de
um: Dixi inquit. Et prior. Non
recte fecistis. Non enim apostolus fuit.
Ad quod verbum ille respondit. Cer
te ego scio nicolaum equalem esse
multis apostolis. Dictamque prior
de visione certificatus est. Novicius. Misterium huius vi
sionis nosse desidero. Mo
nachus. Dyadema regium vi
detur hoc loco significare carnem
virginis gloriosam. quod de specie tem
pli regio. cristus vero coronam
maternam capiti proprio imposuit.

cum per sacramentum incarnationis car
nem de virgine sumptam. sue divi
nitati univit. Unde ad con
sideracionem tanti misterii spiritus
sanctus nos invitans dicit in canticis
canticorum. Egredimini filie ihe
rusalem. et videte regem salo
monem. idest cristum verum pa
cificum. in diademate hoc est
carne humana. quo coronavit
eum mater sua virgo maria.
in die desponsacionis sue. quando an
gelo nunciante. in eius utero ce
lestes celebrate sunt nuptie. inter
naturam divinam et humanam.
Propter hoc autem quod ad illa verba
Et homo factus est. coronam mater
eius capiti deposuit dicere vide
batur. Mi fili sicut ego particeps
facta sum humane substancie. sic
tu per me particeps factus es natu
re divine. Cristi enim. qui deus
est et homo sumus membra.
Hec de professorum consolacione sunt
per sacram eius imaginem. Au
di nunc aliud genus consola
cionis de hoc quod in exordio hu
ius distinctionis dictum est apud
ipsam esse electuaria confortati
va. Capitulum. xlviij.

Fuit in ordine nostro
quidam phisicus. ma
gis habitu quam actu
monachus. Occasione medicine
quam per provincias discurrens. et

vix vnq̄ nisi precipuis festi
uitatib; ad mōsteriū cuenie
tēs. In quadā; sc̄e ɔ̄gregacionis fes
tiuite. cū nocte staret cū ali
is ad psallendū. ipā ūgo be
atissīa multa claritate circūfu
sa chorū ipō vidēte itrauit.
psallētes circuiuit. et de pix
ide quā ī manu tenebat. elec
tuariū p cocleā hauriēs si
gulis ī os mittebat. ad ipā;
vero veniēs. cū ptrāsiret et diceret.
tu de meo electuario nō īdiges.
q: medicus es. et plurimas tibi
īpendis cōsolacioēs. ille tristis.
trāseūtē; oculis īsequebatur.
culpā; recognoscēs. Ab illo
ei tpe nō nisi p obiā; coactus
de mōsterio egredi cōsēsit oēs
corpales cōsolacioēs sibi tem
perauit. In pxia sua solēni
tate. dnā nrā predcō modo
famulos suos visitās postq̄
ad medicū; venit. ɔ̄tradū; fix
it et ait. Quia te emēdasti.
tuis medicamētis mea prefe
rēs. ecce de meo electuario sicut
ceteris. tibi īptior. De quo ut
gustauit. mox tantū dulce
dis ac deuocioīs ɔ̄cepit ut de
īceps stabilis ī ɔ̄gregacioē
maneret. et oīa cōmīs ɔ̄moda
tanq̄ stercora reputaret. E
lectuariū istud ḡrā deuocio
nis ītelligitur. cuius ūtute
psallētes cōfortātur. cuius dl
cedie labor vigiliarū ūtitur
ī delicias. Huius spēs aro
matice sūt. meōria ɔ̄punctia
dnice ɔ̄templacoīs. ntitat et re
liquorū sacmētorū cristi. q̄
oīa melliflua spe future ret
bucioīs ɔ̄diūtur. et mitis be
ate ūgis psallētib; īfūdūt.
Nouicius. Placet qd
dicis. Monachus. Et
apd beatā; ɔ̄ḡitricē; dei vn
ɔ̄guēta sint sanatia. testat̄
spōsus ī cāticis dicēs. Me
liora sūt ubera tua vino. odor
vnguētorū tuorū sr̄ oīa
aromata. Et ī alio loco ī
psō illius. Dicit cynamo
mū et balsamū aromatisās
odorē dedi. etc̄. Quāte ūtu
tis et ɔ̄tē eadē sint vnguēta.
sequēs declarabit exēplū;.

Quantigit. Ca. xlviii.

Quante ānos paucos
ī quodā; cenobio
scīmoialiū ordis nr̄i satis
noto. res valde delectabilis.
Est ibi quedā; soror. et ipā m
nō. vita probabil. multūq;
feruēs in obsequio bte ūgis.
Hec aū; ī genuflexioē nimi
o īpellēte feruore tpe quodā;
genu uel tibiā; vulnerasset.
atq; meridie in īfirmatorio
dormiret. visa ē ī sōnis ei as

tūc btā ūgo maria. pixidē
vnguenti portās ī manu su
a. Inmissisq3 digitis. de eodē
vnguento punxit vulnera
taz tibiā ūginis. Statī tāta
fragrācia affuit. ut sorores
ī proximo dormiētes odore illi
us excitate surgerēt. et ad
lcē eius veniētes. eo qz ibi
maior sentiebatur ūtus odoris
dormiētez excitarēt. Cumq3
signasset quis uel vnde esset
odor tātus. illa cause non
ignara imo p eadez sic iaz
de veritate visionis cercior effcā
nichil dicē vel ēsignare vo
luit. tm̄ īnuēs ut irēt dormitū.
Que cū rursuz obdormiuis
sēt. iterū affuit mater dnī.
secū illaz p visionē ducēs in
pomeriū. Cui manū sub
mento ponēs. dixit. Modo
dimitte te sc̄ genua tua.
Qd cū fecisset: dnā nrā sub
iunxit. De cetero sic modeste et
disciplinate dēs petē veniaz. in
struēs illaz. Et adiecit. Sin
gulis diebz seqñtibz. aue dei
genitrix. m̄ ad hōrez dicē dēs.
et ad singulos ūsus veniaz pe
tere. Multuz ei ī ea delector.
Sanctimonial' vero euigilās. ut
experiretur si esset aliqd ī visioē
effcā. tibiaz cōspexit. quā nō
sine multa admiraciōe sana
taz inuenit. Nouicius. Mi
tū ex hīc visioē coniccio min9
placz btē ūgini ī oroibz fer
uer indiscretus. et ī genuflex
ioibz motus īdisciplinatus.
Monachus. Nō ēdico.
Ut ei de pso btē ūginis taceaz.
nomē eius nō taz sciēcijs q̄
viuis exēplis. dulce sc̄ mel
et fauū oñdā. ¶ Ca. xlix
Iuxta ecclesiaz sci seueri
ni ī colonia īclus9
quidā habitabat
marsilius noīe. ī tuscia ad
scm̄ sebastianū quondā episco
pus. et tpe scismatis. quod
fuit īter alexandrū et pas
calez. ab ipō alexadro depo
situs. Huic cuz matrone ciui
tatis frequētarēt. et vna ei
cōfessa fuisset. qz dnē nrē nom
dicere nō posset. sine quadaz
nimia dulcedie. de causa tā
te grē requisita. cōdit. Sin
gulis diebz ī hōre eius qui
q̄gīta. aue maria cū totidē
venijs dicē cōsueuil p quē
tātaz dulcedinē merui ut ō
nis oris mei saliua. oroīs
tpe ī mel videatur cōūsa.
Qd cuz audisset iā dcūs īclus9.
exēplo deuote feīe vix p sex
ebdomadas āgelicā saluta
cioē prefato mō et numero
cōpleuerat. et ecce tātā dulce

dinez sentie cepit. i illius
dulcissie salutacois placoe
i ore et gutture. ut mell dul
cedie loge trascendet ipsa
dulcedo. Eandez dulcedine
meruit de ordie nro quidaz
mochus. exeplo illius puo
tus. Hec m relata st ab eo
dez ieluso. Ecce i hijs tribus
exeplis. satis ostesu est no
me eius esse sic mel dulce.
et heditas eius sit sup mel
et fauu. Nouicius. Ut
quid appositu est sic mel et
fauuz: Monachus. Repeti
cio cofirmacio est. Quod here
ditamus hoc freqntamus
In fauo cera est et mel. Ce
ra quia tenax est. ptiet ad
meoria. Mel exprimit
dulcediez. Non nisi p iu
ge meditacioez nois eeit
ris. dei premissa dulcedo
poterit adipisci. Cera eniz
illuiat. mel cibat et iebri
at. Nome maie i posicioe
odoris fcz opus pimetaij
In omi ore quasi mel idul
cabitur. et ut musica i cui
uio vini. Utruqz ei illuia
cionez scz et refectioez sci hu
ius nois iuocacio opatur. sicut
i supradcis ostesuz e exem
plis. Nouicius. Ex quo
tata bo p nome lite ucfinis

coseruitur pacoribz et iustis. de
cetero meorie mee tenacius
ihebit. Monachus. Hoc si
feceris. i fic tuo psolacioez e
ius expieis. Ut vero mone
tibz assistat. eisqz sua melli
flua presenciaz prestaaz oste
dat: presto sut exepla.

In domo. Ca. I.

In quada hispanie or
dis nri. qd puma
ne votur duo adolescetes st
dusi et ta laudabilit i ea co
usati. ut vita illoru essz ali
is i exepluz. Ex quibz vnus
taz laudabilit i obsequio be
ate ugis. taqz ferues extitit
ac deuotus. ita ut i horis ei9
decatadis morosus et itetus.
no solu i sigulis usibz. sz eciā
i sigulis ubis meoriaz ipius
habet. sicqz hora hore cu mx
imis laboribz pene ptinuaret
Qui cu anos dece et septez
fecissz i ordie. cuit ifirmat9
est. et misit ei socius suus
ex licencia prioris. Dices eiz
viru scz. et i seruicio di ceitur
deuotissiz. ut aliqd sibi diceret
ad edificacioez iuitu multu
e caritat flagitauit. Cui cu
ille nichil negare possz. nec
vellz. respondit. Hei dna nostra
visitauit me et quia die sep
tio ad dnz sui migraturus pre

dixit. et adiecit. Quia precauit
mortalibus mi iterans seruiuis
ti et ego tibi faciam. quod nondum
alicui feci. Collumque meum bra
chijs suis stringens. dedit mihi
osculum. Nouicius. Hec
legentibus oriri potest scrupulus.
quia superius dictum est capitulo
tricesimo tercio. quod temptato osculum
dederit. Monachus. Visio
ista illam tempore precessit. Cum au
tem agonisaret. die hora prandii.
vir sanctus prior dormiens cellam
in qua iacebat turbam candida
torum introire vidit. qui se propter
animam illius deducendam adue
nisse dicebant. Statimque ad per
cussionem tabule excitatus sur
rexit et accurrit. et quia celestis
essent exercitus. a quibus deuotus
consciuis dei famulus foret
deducendus minime dubitauit.
Hec dominus arnoldus abbas
cisterciensis. tunc treueri positus.
multis recitauit. dicens veraci
ter in domo in qua prius ab
bas fuerat. contigisse.

In domo ¶ ca. li.
que vulgari nomine
hemenrode dicitur
conuersus quidam fuit nobu
lo hermannus. nec orali ara
tro cuiusdam grangie deputa
tus. Erat autem sincerissime vite.
et multas a domino consolacio

nes secreto percipiebat ex quibus
pauca ad nostram peruenerunt
noticiam. Is in officio suo ha
bebat inter alios boues iuuencum
ferocem ac superbum. quem ad opus
vix ac nullatenus sine magno
no labore adducebat. Hunc er
go cum vice quadam iugo vel
lit colligare. et modis omnibus re
calcitrantem nequiret compescere
commotus animo in siluam duxit
et fustem ad rebellem thaurum
feriendum incidit. Cui mina
citer cum nocte venienti nescio
quo spiritu ductus. thaurus oc
currit. pedibus que eius prostratus
licet non verbis. confessus tamen humili
tati corporis veniam flagita
uit. Quo viso. vir dei pla
catus ait. Misericordiam queris. mi
sericordiam tibi non denegabo.
Surge et caue ne me de cetero
inquietes. Ab illa autem die
thaurus idem omnem deposuit fe
rocitatem. adeo ut in contraria con
suetudinis nullo coniugalium
suorum inueniretur inferior. Isdem
frater alio tempore cum diuinis labori
bus fatigatus post completorium
pulsaturus in suo stratu se
collocasset. subito recordatus
est. quod ipso die vnam horam
quam dicere solebat in honore
beate virginis per istarum occupa
cionis distulerat et dilatam ob

Pluries intendente neglexerat. Ex
ilijt ergo de stratu suo ut
qd neglexerat uel tunc sup
pleret. Qz eius miserante labo
res dña mundi repente astitit
ei imperans ut quiesceret. & ipā
pro eo horā neglectā suppleret.
debet. ¶ Quando autē do
minus deus istā laboribz
eius remuneracioēz redde de
creuit. inmisit ei īfirmitatē
corporis. sz animi gaudiū & cō
solacioēz spūs nō subtraxit.
Igitur cū p aliquot dies
egrotasset venit abbas cithi
sellitus tā cū qj ceteros īfir
mos visitare. Cui cū diceret
nō erubescas frē hermāne. qj
frē godefridus erit prior tu
us ī regno celorū. Demō
strato quodā cōuerso ibidē in
firmo qui triēniū vix pfece
rat ī ordie. credit. Nō dnē.
sz quitqd boi ei deus facere
voluerit. bene cupio ei. Dix
it ei abbas. O tu sp rides.
Facies eī eius naturalit
quasi ad ridēdū disposita
erat. Habe licēciā eundi
ad chorū & ad opus tuū.
Rndit. Ego ibo quo deus
voluerit. Et quo īquit ibis.
Respōdit. Ad regnū celorū.
Quando ergo ait morieris.
At ille ait. Post triduum.
Nā & tria post hāc diez inci
piente missa hic ero. & īcipiē
te euāgelio hic adhuc ero.
sz anteqz finiatur. ī regno celo
rū ero. Et videtur m hoc
triduū plixius esse & āplius
gruat qj totū tēpus vite me
e. qd feci sr terrā. Unde in
quit ista nostra. Rndit ille.
Ista ūgo dnā nrā h'fuit
& cōsolā est me. Qz & ego rap
tus sū ī celū ubi ero videre
merui btitudiēz. quā deo lar
giēte hiturus sū. Ab illo er
go die frequētissie cū abbas
visitauit. Iā aduenerat dies
tercia. & īstāte hora misse ac
cessit ad eū felic meōrie. theo
dericus de cellario. mister eius.
& dixit. Frē hermāne. potero
ne ego ire ad missā. Erat eī
dies quadragesime. Cui ait.
Non. Dimite alios ire. Vos
autē manete mecū. & pate
aquā calidā. unde lauari
debeā. Et post paululū ster
nite mattā. & adducite duos
frēs qui vos adiuuēt. tēpus
est migrādi. Pulsata igitur
tabula. circa pncipiū euāge
lij cōuentus occurrit. & ipē ab
bas iter primos. sicqz scā illa
aīa sicut predixerat. añ finē
euāgelij soluta est. Noui
mus. Nō miror si iustus

desideĉauit mortez. quē auctȇ
vite ɔsolata est antē mortez.

Monachus. Nō solū presē
cia eius īfirmis dat fiduciā.
moriēdi. ꝫ etiā moriētibꝫ ri
suz excitat. qui ē signū mēt
ne letitie. ¶ Ca. liij.

Conuersus quidaz ad
olescēs etate friso
natiōē ī lucka cuiꝰ
supͥ memi ɔfuit īfirmaba
tur. Deductus ad extrema
ī ipā agonia sicut m̄ retulit
monachus qui vidit ⁊ pn̄s fuit
ridere cepit. Cui cū diceret
vnus ex circūsidētibꝫ. pauo. hoc
ei nomē erat. Cur mō rides:
Respondit. Cur nō rideā: Ec
ce dn̄a nr̄a pn̄s est: ⁊ iā aīaz
meaz suscipiet. Videtur m̄ ī
isto. vsiculus poete ipletus.
Disce pue puer. risu ɔgnoscre
matrez. Puer erat virtute idez
ɔuersus. qꝛ siplex ⁊ purus. Puer
quia humilis ⁊ māsuetus.
Haud dubiū quin btā virgo ma
ria morienti matrꝰs exhibue
rit gestus. qa nō risū. ꝫ risorez
vultus excitat seuerus. ¶ liiij

Simile ɔtigit colonie
ī ecctā scī mauricij
Cū quādā scīmonial
bone vite ī extremis labora
ret. ibidez ⁊ sorores morien
tez circūstarēt. illa senerata
facie subridendo cūctis cir
cūstātibꝫ. ī hec vba prupit.
Bene veniat dulcissima dn̄a
mea bene veniat. Piciqꝫ re
pressis labijs expirauit. Mul
tuz ei illaz diligebāt. vnde ⁊
ī hora terribili dilcāz videre
meruit. visaz salutare. atqꝫ
p eaz. ⁊ cū ea celestē thala
mū itre. Nouicius. Ope
ro qꝫ deones qui ee viris sāc
tissimis ī exitu nris st̄ īportui.
ī pn̄cia tāte maiestat. sbsis
tere nō pnt. Monachus.
Hoc ostēdē volo p exēpluz.

Astera ¶ Ca. lv.
hoc tēnniū monachus
quidā wernerus
noīe ī eberbacho defūctus est
etate quidez adolescēs ⁊ ībec
bis. ꝫ mēte canus. Hic cuz
ante horaz exitus sui. sicut
ab eius abbate didici demo
nes circa se videt. illorū īpor
tunitate valde turbatus cla
mare cepit. Dn̄a maria libe
ra me ab istis vilissimis crebri
us hoc repetēs. Audiētes
huiusmodi clamorē hij qui
circa euz erāt sat mirabātur:
scientes euz esse taciturnū: ⁊
vix ad iterrogata rn̄dere.
Postmodū respirās. ⁊ iclinās.
ait. Bene veniat carissima dn̄a
mea. bene veniat. Moxqꝫ

manū ꝯtͣ demoēs leuās et
eis īsultās. subiunxit. cͣmō
iacete vos ibi. modo iacete
vos ibi. Dicēq postmodum
placido vultu expirauit. ā
ḡelis gaudium faciēs ī celo.
ſ nō modicū dolorē frībꝫ in
mōsterio. fuerāt ei adolescēs
bonus et disciplinatus. uͥgo
corpore et mēte. Nec dubi
tandū est quin ī aduētu re
gīe celi oīs illa turba spi
rituum malignorū impul
sa sit et deiecta. sicut ī ortu
solis nebula spergitur ma
tutina. Nouicius. Si
dnā nrā clemētissīa ī mor
torū. sicut supradcꝫ est. ca.
ix. sola sua mīa deōnū ca
thirios ꝯpescuit. nō miror
si ī obitu huius iusti terro
res illorū īdebitos īpressit.
Monchus. Bene sētis.
Dignū erat ut mater tori
us castitatꝭ. etiā ante mor
tē ī suo filio tā iocūda vi
sitatioē rmuneārꝫ uͥtutēꝫ
uͥgīitatis. Nec hoc miror
de pſtō mōcho. cū ob eandē
uͥtutēꝫ nouerī suā pñciaꝫ
cuidā sclāri clerico morieti.
dei ḡeitricꝫ exhibuisse. ¶ lv.

Quidā canonicus ma
ioris ecclie ī colonā.
Quū ī extremis agerꝫ

ß
beatam mariam vidit et agno
uit. Quā visioēꝫ cū circūstā
tibꝫ recitassꝫ. alapā sēsibileꝫ
īuisibilit recepit. Nouicius.
Que fuit ibi culpa:
Monchus. Puto quia ī
anis gloria. q̄ mox p eādēꝫ
alapaꝫ sanata est. Nōbatꝭ
ei albitus. et licꝫ corpe fuerit
castus satis. tamē extitit se
cularis et delicatus. atqꝫ ī ves
tibꝫ curiosus. Nec tamē causa
ri possis. qd̄ vniūsorū dnā
tm̄ claustralibꝫ uͥgīibꝫ vel cō
tinētibꝫ decedētibꝫ suā presē
tiā visibilit īpendat. cosqꝫ
ad vitā etnaꝫ pducat. psōm
laycaꝫ et uxoratam tibi propo
nam. ¶ Caplm. lvi.

Quius quidaꝫ de tulpe
to vir hoēstus. cuno
noīe. In hac expedi
tioē signatus. cū alijs pegri
nis ad mare usꝫ puenit. Ibi ḡ
uiter īfirmatus. cū moriturꝰ
essꝫ. cepit mirabilit iocūdari.
Requirētibꝫ socijs de causa leti
cie. respondit. Quare nō gaude
am: Ecce dnā nrā scā maria
hic presēs est: et hec m̄ dixit.
Cuno qr reliquisti uxorē fili
os et oīa tua. ꝓpt hōrēꝫ filij mei
ī picul te exponēs. ego bene et
plene retribuaꝫ tibi. Qui statī
exclamauit. En video celum

aptuz. & i eo sedez m̄ p̄paratā
ad quā celeriꝰ sū ascēsurus.
Mox qȝ sacro oleo postulās
se iungi. & viatico dn̄ica cor
poris muniri. hoīez p̄egre
deposuit. & sicut verus pegͥ
nus i celesti pr̄ia laboris su
i premiū suscepit. Nouitiꝰ.
Nō miror si hō iste iu
tus. uel pocius p̄ terrā sicu
oēz iustificatus tā mifica
vidit & promeruit. Ded si nos
ti. dic unde mireri. Monachꝰ.
Duo tibi dicaz exēpla.
diuīe pietat̄ eiusq̄ clemētie.
que te nō soluz i admiracōez
imo eciā i stuporez merito con
uertant. ¶ Ca. lvij.

Miles quidaz nobilis
& criminosus. tpe quo
daz ab inimicis suis
captus est. Et qȝ mortales e
rāt inimicicie inter eos. visū est
eis expedire ut i istāti occide
retur. Cernēs vir nobilis
mortez sibi iminere. & nullā
adesse remediū vite. supplici
voce dixit ad illos. Rogo
vos intuitu dei ut ad modicū
mortez meaz differre dignemi
ni. quatinus alicui sacerdo
tū pcc̄ā mea possiz cōfiteri.
Rn̄derūt illi. Nō est nobis
hec dilacio tuta. Cōtingere
posset. ut cognati & amici tui

uenientes eriperēt te de manibꝰ
nr̄is. & esset nouissimus
error peior priore. Cū cuz
preciperent ut se p̄sterneret ad
decollandū. dixit ei hoc uer
buz. Deus tu scis uolūtatē
meā. Et subiuxit. Aiaz me
am cōmendo u̓gīs filio. Dic
qȝ decollatus est. Erāt tūc tpis
obsessus quidaz i vicio. Cū
cū dicerent quidaz audita mor
te tāti tyrāni. modo magnū
hēt gaudiū propter aiaz mi
litis illius facinorosi. lugubri
voce dixit. Nequaq̄. Dnū ei
ūbū moriens p̄tulit. propter
qd̄ saluatus est. Haut dubi
uz quin ope btē u̓gīs. cuius
filio aiaz occidendus cōmisit
penis gehēne sit subtractus.
& cū latroē cōfitēte paradisi
gaudijs adductus. Aliud
tibi referaz unde āplius mi
reris. qd̄ m̄i abbas ordīs nr̄i
retulit. circa hoc quiquēniū
dicēs illud cōtigisse. ¶ Ca.
lviij.

In vicinia
ciuitate tridētine
sicut m̄i retulit qui
daz abbas. latro noīatus u̓
sabatur. a quo multi depre
dabatur. & qui se defendē
uoluerūt nec potuerūt occi
debātur. Hic cuz die quadā
monachū quēdaz ordīs nr̄i hē

ret obuiū sperās q̄ pecuniaz
portaret aut. Nisi voluntatē
sequaris me occidā te. Quē
cū mōchus sequeretur ⁊ quē
ret ī via quis esset. uel opis
hēret: respōdit ille. Ego sū
latro ille famosus. nomē
suū exprimēs. Cui cū mō
chus diceret. iā incipit canes
cere: ⁊ nō timetis aīe vrē:
Rndit ille. Nō plus q̄ pe
cus. Et tacuit mōchus.
Veniens ī speluncā illius a
it īt se. Si possēs hoīez hūc
cōuertere. magnū deo p̄stares
obsequiū. Dixitq̄z ad latro
nem. Si licz m̄ aliqd vos in
terrogare: Rndēte illo licet:
mōchus subiunxit. Qlis
fuit vita vrā a principio: —
Respondit ille. Pessima. Cū
puer eraz. cū omībz coetane
is cōtendebaz. Fcūs adolescēs.
furtis opaz dedi. Deinde in
viciz p̄ficiēs. latrocinia ex
ercui. In quibz adeo p̄feci:
ut hodie caput ⁊ mgr̄ sim
oīz latronū huius p̄uincie.
Ad qd̄ mōchus. Nunq̄ non
timetis penas eternas: huius
modi penas opibz p̄paratas:
Dicente illo de aīa nulla
m̄ questio est: eo q̄ p̄dita sit.
Mōchus rn̄dit. Quid si
possēz vobis ondē viaz salu

tis: velletis m̄ acquiescere.
necne: Ait latro. Etiā
vobis cōsētirez. Et ille. Ieiuna
te vnū diez ī ebdomada ī hōre
scē marie genitris dei. ⁊ nullū
ī illa die ledatis. ⁊ sciatis p̄ certo
quia graz apud filiuz vobis
optinebit. Rndit latro. Hec
reuera faciaz ⁊ et voueo.
Nichil ī ea die cōmedā. nllz
depredabor. nullū ledaz. Ele
gitq̄z diez sabbati. nichil ī
illo mali operās. imo pluri
mos a sociorū manibz depre
dādos. siue occidēdos. ob hōrē
bte uḡis eripiēs. Eodez tp̄e
tridentū ab hostibz p̄ circuitū
īfestabatur. ⁊ exeuntes satel
lites ciuitatis. cū hostes die
sabbati īsequerētur. iā dcz
latronē īcermez ~~et~~ propter
sabbatū cū ceteris ceperūt.
Et cuz esset fortissimus nō se
defendebat. cū caperetur nō se
excusabat. nec loqui uoluit
īterrogatus cū duceretur. Ve
niēs ī ciuitatez mox ut cognitu
tus est: patibulo adiudica
tus ē. Nutu tn̄ ut creditur
bte uḡis sr̄ pulchritudiez
corporis eius iudices moti. ī
hoc cōuenerūt ut p̄uinciā ad
iuuāre vincēt. Qd cū ille ab
nuēt ⁊ diceret. nō faciaz. me
lius est ei ut hic penā luaz.

q̄ꝫ ī futuro. Rñderūt. Dicē
tūr ut decolleris. Nō curo
īquit qual' sit pena dūmō
occidar. Et illi. Vis ut vo
cetur t' sacerdos? Rñdit.
Nō est necē. Omīs ei xpia
ni estis: oībꝫ uobis peccā
mea cōfiteor. Nō cū fecissꝫ''
nichil se boī unq̄ꝫ fecisse tes
tabatur'' cū multa cōtriciōē.
preter illud ieiuniū. qd a
mōcho didicerat. Sicqꝫ ext
ciuitatē decollatus est. ꝛ ī
eodē loco sepultus. Nocte
eadē vigiles portarū circa
eius tumulū luiaria vide
rūt. Quiqꝫ ei matrone cor
pus effodiētes. ꝛ caput cor
pori adaptātes. posuerūt ī
fētro mire textuē. purpurā
scriecta. Ex quibꝫ quatuor
singulares candelas ardētes
ī maībꝫ hñtes. ꝑ quatuor ꝑ
tes fētrū tollētes. quīta que
clarissīa oīꝫ erat. cū candela
seq̄ꝫte ad portā usqꝫ venerūt
ibi corpus deponētes. Custo
des ista vidētes timuerūt pu
tātes fātasma esse. Quibꝫ
illa dicebat. Dicite episco
po vrō ut capellanū meū''
hōrifice sepeliat.'' a uobis de
collatū ī tali loco eruere / mi
nas addēs si neglexerit. Et
noīauit se. Mane cū epō

nūciata esset. cū clero ꝛ po
pulo exiēs purpureā deposu
it. caput presasū. corpori v
nitū vidēs. et expauit. tex
turāqꝫ purpuree huānū ar
tificiū excedētē admiratus.
relatis credidit. hoīe qꝫ cū ho
re ꝛ hōre maxīo. nō ut latro
nē. ꝫ sicut cristi mītirē ī lo
co designato sepelivit. Ab il
lo tpe usqꝫ hodie vix aliquis
adultus ī illa pūcia īuenit'.
qui eius exēplo die sabbati
ī hōrē dnē nrē nō ieiunet.
Nouicius. Cū opa bō
ex caritate fcā mortua sit quō
ieiuniū siue opus aliud se
cundū genus bonū. tēpore
latrocinij gestū. dei gcitoria
placere potuit? Mōchus.
Per obsequiū qd btē ūginī
īpendit. abilē se reddidit
grē. ꝑ finalē cōtriciōē. fcs ē
filius glorie. Ptpalē mor
tē quā libēter ac paciēter
sustinuit. purgatorij penā
euasit. Nō ei punit deus
bis ī idipm. nisi medicina cō
tēpnatur. Nō aliter audeo
diffinire. Legimus enī in
vitaspatrū audacē latroni cō
uso pietatis opa. que in la
trocinio egit recitātī. scm
respōdisse pafnuciū. Nūq̄ꝫ
aliquid tale legi. idest tam

magnū ī vita mea. Novicius. Historia hec tā mirabilis: valde accēdēt corda cetes ī amorē scē dei genitricis.

Monachus. Adhuc vnū superest capitulū qd oēs ordinis nri pfessores magis oibus que adhuc audisti. ī illius amorē accendit. ppt qd presēti distinctioī pro conclusioē illud reseruaui. quia qd nouissio loco dicitur memorie fortius īprimitur.

Monachus. Ca. lix.

Monachus quidā ordis nostri. dnām nrām plimum diligēs ante paucos mēte accēdēs ad cōtēplacioēm glīe celestis deductus est. Ubi cū diuersos ecclie triumphāt ordiēs vidēt. ā[n]gelorū viz. patriarcharū. pphetarū. apostolorū. mrm. cōfessorū. et cosd certis caracteribz distinctos. idest canoicos regulares. premōstratēses. siue cluniacēses. De suo ordiē sollicitus cū staret. et circūspicerēt. nec aliqs de illo psām in illa gloria reperiret. ad btām dei genitricē cū gemitu respiciēs ait. Quid est sāctissima dnā. qz de ordine cistercīēsi neiem hic video? Cur famuli tui tibi tā deuoti seruiētes. a cōsorcio tante beatitudīs excludūt? Uidēs eū turbatū regina celi. rñdit. Ita mi dilci ac familiares sūt hy. qui de ordie cistercīēsi sūt. vt eos eciā sub vlnis meis foueā. Apiensqz palliū suū quo amicta videbatur. qd mire erāt latitudīs. inuiabilē multitudiē mōchorū cōuersorū. scīmoialiū illi ostendit. Qui nīs exultās et grās referēs ad corpus rediit: et quid viderit quid ve audierit abbati suo narrauit. Ille vero ī sequēti capitulo hec referēs abbatibz. oēs letificauit. ad āpliorē scē dei genitricis amorē illos accēdens. Igitur quia virginē beatā. īmo speculum virginitatis. cuius merita et gloria oēm scōrū multitudiē trāscendūt. laudare nō sufficio. quasi īperitus orator illā laudando deficio. Ipām ergo tuis adiutus oracioibz deprecor. vt defectū meū ipsa suppleat. et que scripta. uel scribēda sūt. fructuosa faciat. A. M. E. N.

Explicit distinctio septima. Incipiūt capitula distinctiōis octaue. Capitulum primum.

RATIOCINANTE

in octaua distinctione de diuersis distinctionibus tetetur. Ca. pm

De sacerdote cui natiuitas xpi i sompnis reuelata est. Capitulum. 2m.

Ite de sorore cristina et eadem natiuitate. Ca. 3m.

De diuersitate sompniorum et visione spuali. Ca. 4tu.

De monacho qui cristum quasi recenter natum vidit cum maria et ioseph. Ca. quintu.

De priore qui vidit stellam i nocte natiuitatis dnice se catantes. Ca. 6tu.

De richmude que i ephia xpm vidit i presepio. puis voce audiens desup. Ca. 7m

De uirgine cui xpus freqter apparet i cruce. Ca. 8m.

De daniele monacho cui xpus apparens i cruce contulit graciam lacrimarum. Ca. 9m

Quō itelligendum sit pcussit petram etc. Ca. xij.

De petro monacho de claustro. Ca. xiij.

Ite de monacho eiusdem cenobii. In cuius cospectu crucifixi picta sunt. Ca. xiiij.

De xpina monacha cui crucifixus apparuit et senex pungens vulnera eius. Ca. xv.

De scimoniali temptata quam xpus complexus est. Ca. xvi

De duobus conuersis claustri qui xpm se aera pendentem viderunt i cruce. Ca. xvij.

De rodolpho conuerso de lucka qui vidit xpm cum religiosis i aere crucifixum. Ca. xviij.

De crucifixione religioso cum. Caplm. xix.

De conrardo conuerso qui in extasi fris xpm uidit in cruce. Capitulum. xx.

De milite cui crux iclinauit qz inimico suo pepercerat ob illius amore. Caplm. xxi.

De scimoniali cui crucifixus tenebras fugauit. Caplm. xxij

De nouicio cuius fronti crux impressa est cum iclinaret ad gloria patri. Capitulum. xxiij

De monacho pictore qui in pasceue mortuus est. Ca. xxiiij

De crucifixo ecclie sci georgij i colonia qui campanarium trusit. Caplm. xxv.

De vindicta in milites qui hostes suos in ecclesia occi

derāt. ¶ Caplm. xxvi.
De vīdicta dei in damnatanos qui fune crucifixum traxerūt. ¶ Caplm. xxvii.
Item de cōiugib9 q̄s crucifixerūt cū fuge vellet ad xp̄ianos. ¶ Caplm. xxviii.
De xp̄o q̄ ī paupere cōquesto ē se eē percussū. ¶ Caplm. xxix.
De heinrico cōtracto mōcho clareuallis q̄ ī sōpnis vidit xp̄m ī pectore suo obdormire cū ī firm9 moret'. ¶ Ca. xxx.
De theobaldo comite qui ī figura lepsi nares xp̄i pedes lauit. ¶ Caplm. xxxi.
De epō q̄ lepsi nares lingens gēmā decidentē suscepit. ¶ Ca. 32.
Itē de epō salisburgense qui leprosū cōtans uomitū eius suspsit cū sacramētū eiecisset. ¶ Caplm. xxxiii.
De odore aromatico in pascha. ¶ Caplm. xxxiiii.
De passione xp̄i. ¶ Ca. xxxv.
De spū sancto. ¶ Ca. xxxvi.
De heinrico cōuerso et colūba quā vidit sup caput hymani p̄oris. ¶ Ca. xxxvii.
De monacho ī cui9 capite visa ē colūba cū legeret euāgeliū. ¶ Caplm. xxxviii.
De sanctimoniali cui metaliter ōnsū ē sacramētū sc̄e trinitatis. ¶ Ca. xxxix.
Qua similitudine electi dicat' mēbra xp̄i. ¶ Ca. xl.
De angelis. ¶ Ca. xli.
De virgine q̄ p angelū liberata ē a stimulo carnis. ¶ Ca. xlii.
De cōuerso qui angelū frequēt' vidit et dicendo grām pdid'. ¶ xliii. caplm.
¶ Quid opet' angelus bonus siue malus circa hominē. ¶ Caplm. xliiii.
De sorore cristina que vidit angelū p̄sentatorē aīarū. ¶ xlv. caplm.
¶ De hoīb9 qui viderūt reliquias montis gudinsberg trāsmigrare ī stromberg. ¶ xlvi. caplm.
¶ De militib9 tēpli qui paginas vidē nō poterāt dū horas suas dicerēt. ¶ xlvii caplm.
¶ De patriarchis et p̄phetis. ¶ Caplm. xlviii.
De monacho clareuallis q̄ scm̄ iohem baptistā dilig't. ¶ Ca. xlix. ¶ De scimoniali dē p̄riu-sorio dilectrice
Caplm. l. ¶ Itē de scimonialib9 cōtendētib9 p sc̄o iohē baptista atq euāgelista. ¶ li.
caplm. ¶ De canoīco būnē se quē scūs iohēs baptista trusit. ¶ Caplm. lii.
De mercatore cui meretrix vēdidit brachiū sc̄i iohānis baptiste. ¶ Caplm. liii.
De dente eiusdē q̄ ē apud nos. Et de v̄tutib9 per eū factis. ¶ Caplm. liiii.
De apostolis. ¶ Ca. lv.

De muliere sacrilega q̄ sc̄m
ādreā rpudiauit. ¶ Ca. lvi.
De pelle vrsina sc̄o andree
empta p̱ quā mare furens
sedatū est. ¶ Ca. lvij
De hoie p̱ sc̄m iacobū a suspē
dio liberato. ¶ Caplm. lviij.
De gherardo milite quē dia
bolus de cella sancti thome ī
india ī momēto transtulit in
terrā suā. ¶ Caplm. lix
De dente sc̄i bartholomei de q̊
sāguis exiuit cū deberet diuidi. ¶ lx
caplm. ¶ De feiā que sanctū
iudā sc̄ēpsit. ¶ Ca. lxi
De braxatrice cui͞e sanctorum
aploꝝ cuꝰ domꝰ īter flāmas
miraculose ↄseruata ē. ¶ Ca. lxij
De karolo cuic q̄ lapides ad fū
damēta ecc̄ie eorūdē sc̄oꝝ op
tulit. ¶ Caplm. lxiij.
De martyribus. ¶ Ca. lxiiij
De reuelatione martyris nū ¶ lxv
caplm. ¶ De sc̄is an̄ albas in
aere visis p̱ quos xp̄iani adep
ti sūt victoriā. ¶ Ca. lxvi.
De reliquijs m̄r̄m q̄ b̄nardū
ī latere stimulauerūt cū illa
te mouēctur. ¶ Ca. lxvij.
De dente sancti nycolai ī bru
welle. ¶ Ca. lxviij.
Quare btūs thomas cātua
riensis ep̄s plus ceteris m̄ribꝰ
miraculis chorusçat. ¶ Ca. lxix
De freno p̱ qđ multa fiebant
miracula cū eius martyris
eē putaret et nō eēt. ¶ Ca. lxx.
De cōfessoribꝰ. ¶ Ca. lxxi.
De iuiso cui sc̄us nicolaus cū
~~sc̄o patinano ab īfirmitate~~
apparuit ī choro. ¶ Ca. lxxij.
De fure quē idem cōfessor a
patibulo liberauit. ¶ Ca. lxxiij.
De adā monacho quē sc̄us
nicolaus cū sc̄o patinano ab
īfirmitate sanauerūt. ¶ Ca. lxxiiij.
De puero opilione cui sc̄us
nicolaus mortē suā p̄dixit ¶ lxxv.
caplm. ¶ De tabula sancti
nicolai apud portetū. ¶ Ca. lxxvi.
De mg̃ro iohāne cui īfirmā
ti sc̄us martinꝰ et sc̄us gode
hardus succurrerūt. ¶ Ca. lxxvij.
De geraldo clareuallis ab
bate cui sc̄us eucharius cū
socijs apparuit. ¶ Ca. lxxviij.
De virginibus. ¶ Ca. lxxix.
De theoderico ep̄o liuonie
qui sc̄am mariā magdale
nā viduis et sc̄am margare
tā virginibus assistē vidit
cū eas velaret. ¶ Ca. lxxx
De arnaldo monacho vila
riēse quē sc̄a maria mag
dalena tactu sanauit. ¶ Ca. lxxxi.
De abbatissa ī houēne cuꝰ
oculos sancta luthildis cu
rauit. ¶ Caplm. lxxxij.
De ymagine sc̄e katerine
ibidem. ¶ Ca. lxxxiij

De osse sancte katerine de quo oleum stillat. ¶ Ca. lxxxiiij.
De duabus virginibus sacris que de socoldesrode reuse sunt colonia. ¶ Ca. lxxxv.
Item de duabus virginibus vndecim milium que reuelatione sunt inuente et nobis donate. ¶ Ca. 86.
De viatore qui de earum reliquijs miraculose optinuit. ¶ Ca. 87.
De conuerso qui lauit ossa virginum. ¶ Ca. lxxxviij.
De osse equino quod ex earum reliquijs miraculose piectum est. ¶ Ca. 89.
De puella que ad ymnum Te deum laudamus chorum psallentium in celum transferri vidit. ¶ Ca. xc.
De hijs que hermannus abbas vidit de loco nostro. ¶ capitulum. xci.
De rodolfo qui illotis manibus timuit tangere aspersorium. ¶ Ca. xcij.
De monacho qui in excessu mentis propriam vidit animam. ¶ Ca. xciij.
De sanctimoniali que propter defunctionem vnius prioratie mirifice consolata est. ¶ Ca. xciiij.
De conuerso qui dicendo perdidit dulcedinem diuinitus concessam. ¶ Ca. xcv.
De viatore prophetici spiritus qui apparuit heinrico conuerso. ¶ xcvi. capitulum.
¶ De rodolfo canonico de aldesele cui viri candidati horas canonicas decantauerunt. ¶ Ca. xcvij.

¶ Nota quare in octaua distinctione de diuersis visionibus tractetur.

Mirari potest quare distinctionem diuersarum visionum ad octauum distinxerim locum. Non absque ratione et causa sacramenti noueris hoc factum. Dicit enim xpus in euangelio scalam composuit ex octo beatitudinibus per quam celos conscendere possit omnis xpianus. Ita in hac distinctione scala erigenda est ex totidem ordinibus per quam humane visioni condescendat celestis exercitus. Duo latera huius scale duo significant visionum. Corporalis scilicet et spiritualis. Ita tamen vt per spirituale omnis visio intelligatur in qua solus spiritus operatur. Nouicius. Que est visio corporalis? Monachus. Cum aliqua dei dono corporalia videntur et per illa aliquid significatur. Vt sicut helizeus vidit currus igneos in raptu helye. Et rex balthazar articulos manus scribentis in pariete. In hac visione sepe angeli necnon et anime sanctorum in corporibus subiectis a mortalibus oculis corporeis contemplantur vt postea dicetur sub exemplis. Quid est visio spiritualis? Que fit per ymagi-

ne sine corporibus. ut fieri solz
in extasi et i sopnis. Sub hc
cophendam9 et visione itellec
tuale. licet multu ab ea dif
ferat. Qua quida dicut esse
triplice. Enigmatica scz qua
habet viatores. et putariam
qua vtut s aues. et mediasti
na qua habuerut ada et eua
i padyso. Quid e visio itel
lectualis? Visio itellectualis
siue mentalis e. qn nec corpa
nec ymagines rez vident': sz
i corpeis substans ituitus me
tis mira dei figit' potentia.
In supmo gradu hui9 scale
locemus xpm. qui deus e et
homo caput et origo scoz oim
In secudo gradu descedendo
ordine agelou. In tercio gra
du hui9 scale. ordine patriar
chaz atqz pphaz. In qrto
gradu ordine aplorz. In qn
to gradu ordine mrm. In
sexto gradu ordine cofessoz
In septimo gradu ordine vgi
nu. viduaz et cotinetiu. In
octauo gradu visione qua
cumlibet rez miraculose appa
retiu. Nouicius. Quali
mo siue i qualib9 formis ce
lestes spus. vtru sint angeli
seu humani qui mortalib9
se videdos exhibeat? magis
exeplis q sentetiis scire desi
dero: pmissa tn prius visio
ne dei ac saluatoris nri ihu
xpi. Monach9. Orra meam
spm scm q ab ipo pcedit. de
cui9 etia apparitione mira
bili aliqd dicere ppono. vt
hoc qd postulas digne va
lea adiplere: licet idiuisa
sint opa sce trinitatis. Et
pr et filius atqz vtriqz spus
scus credat' cosubstanales:
nuqz tn i subiecta creatura
pr mortalib9 apparuisse re
perit'. Quod de filio et spu
sco dici no pt. Duas siqui
de i xpi psona naturas co
fitemr: diuina et huana.
Veniedu illa luce habitat iac
cessibile: i qua nemo eu vi
dit vmqz. Sedm ista scz hu
mana. i terris visus e et cu
hoib9 cuersatus e. Visus e an
lege et sub lege a patribus.
sed i aliqua subiecta crea
tura: visus e tpe gracie i
humana natura. Et licet
semel ex virgine sit natus
nutritus et lactatus: semel
a magis adoratus et i teplo
psentatus. passus et a mor
tuis suscitatus. ascenderitqz i
celu: attamen usqz ad diem
iudicij eade sacrameta mi
rabili mo renouare non
desinit. Sm pdca visionu

dilectis et electis suis gr̃a.
fuit ĩ infãcia et pueritia:
nũc in adolescẽtia et iuuẽ
tute suã exhibẽs p̃sentiam:
sicut sequẽtia declarabũt
exẽpla. ¶ Caplm̃. ij. al. di. p. 7

Sacerdos quidã de
domo nr̃a dũ de sa
cramẽto ĩcarnatio
nis xp̃i plurima cogitaret.
nocte quadã p visũ ĩ natiui
tate eius raptus ẽ ĩ diuerso
riũ: ĩ quo dũ audiret q
virgo esset paritura. res
pondit. Xp̃us semel nat⁹ ẽ:
denuo nasci nõ poterit. Di
virgo hec paritura ẽ: ali
quis p̃pheta magn⁹ nascet
de ea. nõ xp̃us. Vix v̾ba fi
nierat ⁊ ecce illa sine do
lore pepit filiũ: pãnis q̃ ĩ
uolutũ monacho porrige
bat. Quẽ ille ĩter brachia
sua colligẽs ac deosculãs:
mysteriũ ĩtellexit. Et moti
dulcedinis illius cuigilãs:
p̃missas cogitacioẽs tã io
cũda visione r̾muneratas
minime dubitauit. Ecce
visio sp̃ualis fuit. s; ĩ sõpnis
factã. Aliã huic subiũgã vi
sionẽ. quã discinẽ nõ possũ
vtrũ ĩ sõpnis siue p mẽtis
excessũ cõtigerit: p̃pter diu
sor̾ r̾latione. ¶ Ca. iij.

Dominus venerabilẽ
virginẽ xp̃inã cuius
ĩ precedentibus memo
ria habita ẽ. in bergis sanc
timonialẽ. visione sue nati
uitatis letificare volẽs. tpe
quodã cũ m̃re et ioseph appa
ruit ei. pãnis ĩuolutus et ĩ p̃se
pio reclinatus. Erãt eñ idẽ
pãniculi laneĩ et albi a pãnis
sororũ nil differẽtes. Fascia
vero qua mẽbra eius ligata
erãt grisei coloris videbatur.
Vides quãta humilitas q̃nta
pietas ĩ dei filio. Pãnos suos
pãnis ordinis cõformare dig
natus ẽ: vt ãplius illi beata
exhilarata de suscepto habi
tu gratularet. Simile ha
bes ĩ superiori distĩctione caplo
xvi°: ubi dõpno xp̃iano de
claustro morienti ĩ cucula
cũ m̃re apparuit. Noui
cius. Quod genus visionis
videt tibi p̃cellẽ: illud scz q̃d
fit ĩ sõpnis. an illud quod
fit ĩ excessu mẽtis. Mona
chus. Vt plenius te de distĩc
tione expedire valeã: diu̾
sas sompniorũ causas tibi
distĩguã. ¶ Caplm̃. iiij.

Sompniũ q̃nq; fit ex
reliquijs cogitacionũ
et curis. q̃nq; ex cra
pula ex ianicione. q̃nq; ex

illusione et fantastica ymagi
natioe inimici sine precedenti cogi
tatione. quãz ex pmissa cogita
tioe illusione secuta. quãz per
reuelationẽ spũs sci: q̄ mul
tis modis fit. Et hoc genus
sompnij dignissimũ ē. Nec
tñ mirũ ymo magis merito
riũ ē: si cogitacio sancta p̄
cessisset. Igit quotienq; modo
visio fiat nocturna: tñ eo indi
cio q̄ fit p mẽtis excessũ ante
fert: quia certior q̄ rarior
quia iocũdior. Prior visio
q̃ de celestib⁹ ē ppie dicit re
uelatio: secũda cõtẽplatio. In
vtraq;. In vtraq; homo mori
tur exterior: et viget interior:
Illa ē īfra ratione: et ideo h;
meritũ. Ista sup rationẽ: vn
de magis ptinere videtur ad
pmiũ. Quãdo mẽs p cõtẽpla
tionẽ ī deũ vadit: sensus ra
tionis deficit. Hinc ē qd ī or
tu beniamin rachel moritur
Rachel q̄ itpretat principiũ
visus: designat rationẽ. Be
yamĩ cui⁹ iterptatio ē filius
dextere: designat cõtẽplatio
nẽ. Rachel vero ī natiuitate
beniamin morit: cũ de ratio
ne celestiũ cõtẽplatio nascit.
Quãte sit īfirmitatis sensus
rationis mens ītra se experit.
Quod si verũ nõ esset: aplus
excessũ suũ manifestans nõ
diceret. Siue ī corpe siue ext
corpus nescio: deus scit. No
uicius. Licet visio spiritual
dignior sit corpali: tñ mag
delectat me audire exẽpla de
ista: quia celestes spũs. siue
qd maius ē ipm creatorẽ spi
rituũ oculis corporeis posse
vide omib⁹ anpono. Mona
chus. Visionẽ tibi nũc refe
rã de qua iudicare debes
vtrũ spũalis sit an corpalis
est cui de natiuitate xpi.

¶ Caplm. [illegible]

In claustro monach⁹
quidã erat ī mag
na deuotione. et
videbatur bonã dei manũ
sup se habere. Erat quippe
ī opere manuũ strenuus. ī
oratione et psalmodia deuo
tus: potens ad vigilandũ
et feruẽs ad quodlibet opus
iniũctũ. Cumq; tñ bonũ circa
festũ oim scõr hausisset spi
ritũ: cuius q; nullũ vel modi
cũ p plures dies sensisset de
trimẽtũ: cepit nõ tã audac
ter q̃ reuerenter precibus a dño
exigere. vt cũ ī festo sue
sanctissime natiuitatis qua
licũq; cõsolaret visitatione
Aderat iã vigilia natiuita
tis dnice. et ille necdũ tepi

erat a deuotione: nec a su
pradicta deferebat itencione
presumēs et p̄sagiens aliq̄d
de diuina dignatione. De
nocte aūt vbi surrectū ē ad
matutinas. tantus torpor
īuasit corp⁹ eius et animū:
vt etiā eū tederet viuē. Int̄
uit tamē chorū cū alijs. nil
psallē valēs aut volens. Dul
cissimā illā solēpnitatē ex
toto vt sibi videbat̄ amisur⁹:
a desiderio suo frustratus.
Accessit ad eū alius monach⁹
īuitēs vt pro ipso rn̄soriū de
cimū cantare debuisset. At
ille nō īfirmitate ꝑpeditus s̄
desidia deuictus: signū re
futabat. Sic ergo felices illas
vigilias et solempne gaudi
ū īfelici torpore trāsigebat.
Quippe quē nec psallē nec
ad responsoria surgē libe
bat. In decima tamē lectio
ne sedebat sibi vigilās qui
dem. sed clausis oculis et
cogitabat molestias suas
ī amaritudine animi sui:
dicebatq̄ sibi secū rationā
do. Ecce sic et sic habuisti hec
et hec petisti. vbi nūc ē de
uotio illa? Vbi spes illa. et
pia de diuina pietate p̄sūp
tio. Quid nūc agit̄ tecū?
Et adiecit. petieras vt ali
qua tibi reuelatio fieret. Et
si modo fieret. quid potis
simū vidē eligeres? Vtrūq̄
dnm̄ xp̄m vel dulcissimā
eius matrē: aut certe ābos
simul. Cūq̄ hys et huiusmo
di occupationibus sederet vi
gilans ut s̄ dem̄ ē s̄ clausis
oculis. ecce lector dixit Tu
aūt: et cantor surgēs sub
iuxit rn̄soriū. benedictus
qui venit ī noīe dnī. Et ecce
astitit ante illū torpentē mo
nachū matrona quedā reue
rendi vultus et īcōpabilis pul
chritudinis. habens ī brachio
īfantulū adeo puulū quasi
recenter natū. īuolutū fascijs
vilibus valde et abiectis ītātū
vt etiā sup vilitate carū ille
cōpassionē conciperet. Sta
bat aūt quasi retro ipsā se
nex amictus pallio. īdutus
tunica. et pileus nō acumi
natus sup caput eius: q̄ oīa
videbant̄ esse de lana alba
et mūda. Vultū tamē se
nis videre nō potuit situ
pillei īpediente. Vidit etiā
fusū cū lino pendere a late
re matrone s̄ colū vidisse se
nō meminit. Vidit. et quia
clarius videre voluit q̄ vi
dit: nil vidit. Aperuit eni
carnales oculos et gloriosā

illā visionē pdidit. Et itellex-
it q̄ beata virgo fuisset illa
matrona. infans xp̄us: et se-
nex ioseph. Et recepit ī illa
hora spiritū suū bonū: et re-
liquū sc̄e solēpnitatis trāse-
git ī gaudio magno. Anno
gracie. M° cc° xiiii° facta ē visio
hec. Nouicius. Quia gen⁹
hui⁹ visionis disc̄e nō valeo
ad tuū examen illud remit-
to. Monachus. Expto℞ ē
talia diffinire. Quod si dixe-
ro visionē istā fuisse spiritua-
lē. obicit̄ q̄ nō sit ī sompnis fc̄a.
quia monachus tu⁹ vigilauit.
neq; ī exthasi sensuū exterio-
rū eo t̄pe bn̄ cōpos fuit. Ite si
iudicauero illā corp̄alē r̄ndes
q̄ oculis corp̄alib⁹ clausis. cor-
p̄aliter videre nō potuit. Esto
ergo. Audi de hoc meā opinio-
nē nō assertionē. Quantū ex
aliis visionib⁹ colligo: corp̄alē
illā iudico. Quia lucidū xp̄i
aspectū: ciuiūq; celestiū tam
sublimis palpebrarū p̄hibere
nō p̄t paries. Hinc ē q̄ ī clusa
q̄dā cū a sathana sub specie
quadā āgeli illuderet̄ freq̄n-
tius: et hoc cuidā sacerdoti lit-
terato cōfessa fuisset dolos ei⁹
nō ītelligēs. r̄ndit ille. Cū de-
nuo tibi apparuerit oculos
claude. Si āgelus fuerit dn̄i
bon⁹ īn̄o cū min⁹ videbis. Si
vero malus: illū videre
nō poteris. Quod verū di-
dicit experimēto. ¶ Ca. vi.
Alteri tu⁹ sacerdoti
suppōēe domus cris-
tenti. dn̄s sub alio
typo natiuitatis sue mysteriū
ostendit. Cū ī quarta dn̄ica
aduētus cantor respōsoriū
Intuemini quātus sit iste q̄
īgreditur ad saluādas gen-
tes īciperet. et p̄s cōuētus ad
librū stans ceptū pficeret: in
choro abbatis sup formā cu ca-
tātes inītebāt circulū lucidū
vidit. Et ī circulo: stellā cla-
rissimā radiantē. Et mox itel-
lexit sicut ītelligēe debuit q̄ stel-
la eadē designaret xp̄m. Cir-
culus vero lucidus orbē t̄rarū
illius aduentu illuminatum.
De stellā eē testatur ī apoca-
lipsi dicens. Ego sū radix
et genus dauid stella splen-
dida et matutina. Et ī sc̄o
euāgelio se appellat lucē mū-
di. Hec de natiuitate xp̄i tibi dcā
sufficiāt. Scias q̄ me hāc visio-
nē ab eius ore audiuisse qui
eā vidē meruit. Porro quā
gloriosa visio cuidā sacerdoti
n̄rorū ī xp̄i natiuitate de xp̄o
sit ostensa: audies ī distinctiōe
sequēti. Nouicius. Precor

vt gradatim ascendas de festi-
uitate ad festiuitatem: et in infancia
ad infanciam nostri saluatoris.
Monachus. Hic faciam. vi-
siones quas in illis et de illo
factas noui tibi pandendo.

Virgo. Ca. vij.
Quedam circa hoc tem-
pus defuncta est richmo-
dis nomine habitu quidem secula-
ris. sed vita religiosa et spiritua-
lis: ieiuniis et obsecrationibus se-
paratis mente sepissime excedens
ita vt celi secretis interesset: et
celi regem cum celi ciuibus frequencius
videret. In quadam solempnita-
te epyphaniarum cum in monte sancte
walburgis interesset matutinis.
et abbatissa inchoasset duo-
decimum responsorium scilicet in colum-
be specie. illa vigilans et
orans in excessu facta. xpm in infan-
tem pannis inuolutum et in presepio
positum coram se vidit: et circa
illum quasi thronum ~~aureum~~ ae-
reum ad similitudinem yris. E-
ratque ex vtraque parte eius mul-
titudo angelorum extensis mani-
bus eum adorantes. et oculorum
suorum acies indeclinabiliter in eum
defigentes. Nec mirum. Ipse est
speciosus ille forma pre filiis
hominum in quem teste apostolo ange-
li concupiscunt prospicere. Cumque ve-
tum fuisset ad locum illum pauca
vox audita est. non conuectum illa
beata in qua tunc temporis sensus ex-
teriores defecerant: sed prius vo-
cem audiuit dicentem. Hic est filius
meus dilectus in quo mihi bene complacui
Erat enim idem filius dei et hominis
tanti decoris. et vox prius tanti
dulcoris: vt exprimere mihi non
sufficeret. Requisita etiam a me
quales essent effigies angelorum:
respondit. Staturas habent hu-
manas: facies virginibus
simillimas. genas ad instar
rosarum rubentes: et in reliquis
menbris niue candidiores. Ali-
as adhuc mihi retulit visiones
quas locis competentibus repli-
cabo. De festo purificationis
habes in distinctione superiori capitulo
xx. visionem mirificam de quido-
ne. Nouicius. Puto huius-
modi reuelaciones quandoque
ex affectu orationis obtineri. Mo-
nachus. Hoc certissimum est.

In . Ca. viij.
frantia virgo quedam
xpm in etate trium anno-
rum quando iam loqui per naturam poterat
videre desiderans vt hoc fieret
precibus instabat. Erat enim tam
perfecte vite vt talia non imme-
rito presumeret et se exaudiri
speraret. Die quadam cum dicta
missa ipsa populo omni egresso sola
in ecclesia moram faceret: et infantem

quasi triēnē circa altarē deābu-
lātē cōspexit: putās a mr̄e il-
lū ibi neglectū. Erat enī spe-
ciosissim⁹ et tante gr̄e ~~illius~~
vultus eius: vt ī illius aspectu
delectata ad se vocaret et ma-
nibus eius demulceret sic di-
cens. Dic bone puerule vbi ē
mater tua. Cum dū nil ei res-
ponderet: estimās illa vt pote
īfantē cū nōdū posse fari sub-
iunxit. Nosti dicere pr̄ nr̄ tuū
Ad quod dū nō responderet:
vt prius adiecit. Dic post me.
Aue maria gratia plena dn̄s
tecū. Et dixit p⁹ eā īfantulus
eadē verba tā hylariter et tā
distīcte vt illa miraret̄. Simi-
liter fr̄m̄ ē de clausula secūda
benedicta tu ī mulieribus et
Cū vero ei p̄diceret et benedic-
tus fructus ventris tui. to-
cius humilitatis mḡr̄ sua ī-
spiratiōe s̄cīēs scriptū. non
laudet te os tuū ꝫ alienū:
eandē clausulā dicē noluit.
Et mox illa ītuēte p ostensam
formā celos penetrauit. Tūc
p̄mū v̄go venerabilis se ex-
auditā ītelligēs grās egit
deo xp̄o: qui tā celerit adiple-
uit desideriū suū ex semetipo
Ipse reuera dn̄s ihūs ē fruc-
tus ille benedictus de quo y-
saias cecinit. Et erit fruct⁹

terre sublimis. Fructus terre
filius marie. B̄ndixisti igr̄
psalmista dn̄e terrā tuā. Nō
potuit gignē b̄ndicta ṅ bene
dictū fructū. Nouicius.
Dignū in nota videt̄ q̄ dn̄s
oratione ore ꝓprio edita. reci-
tare rēnuit: et ī v̄ba quibus
matrē beatissime videbatur
mox erupit. Monachus.
Exēplū nobis dedit vt et ita
faciam⁹. Sermonē iā ī lon-
gū ꝓtraxim⁹ tā ī p̄senti dis-
tinctione q̄ ī p̄cedentib⁹ de
apparitionibus īfancie sal-
uatoris: vis nūc audire a-
liquas ex illis visionibus
quibus se ostendē dignat⁹
est dn̄s suis amicis in eta-
te pfecta. Nouicius. Volo
et desidero et maxime de il-
lis passione. Monachus
Bene moueris. Passio enim
dn̄ica ꝓxima ē solēpnitas
post purificationē ipā est
festū ꝓuicationis. Per ipaz
ē tartarus destructꝰ paradis⁹
aptus: captiuitas captiuata
mors euacuata: passio dn̄i
oīm t̄bulacionū humanarū ē
antitodū. Contritiōē excitat
lacrimas p̄ducit: tēptaciōes
rōpescit. ¶ Caplm. ix.

Predicta richmudis
tpe quodā vt puto

dnice passionis cu̅ de ipsa
meditando valde co̅terretur:
mente excedens mox p spiritu̅
i domu̅ quāda̅ ampla̅ et hix-
male̅ rapta e̅. In qua sal-
uatore̅ stante̅ nudipede̅ vidit
et quasi captiuu̅: et circa il-
lu̅ multitudine̅ iudeoꝝ. Sta-
bat enī demisso vultu. tuni-
ca sola iduitus: manibus e-
tiā demissis. Tunica eius fla-
uu̅ videbatur habere colore̅.
Et sicut ipsa m̄ retulit. in di-
uersis angulis domus deni a̅
duodeni adinstar cyroniarū
congregati susurrabat: de
morte illius tractātes. Erat
enī domus sūmi pontifi-
cis: i qua acta sūt s̄m hys-
toriā. q̄ huic cōualle ōn sa st
spūalit. Quātū huius-
modi visiones mentes co̅pu̅-
gāt religiosas: visio subse-
quēs ōndit. q̄ corpalis e̅

Caplm. x.

Nuper virgo q̄dā r̄ligiosa
licet adhuc i habitu
seculari posita sub priore nro
gerlaco cū multis lachrimis
retulit q̄ saluatore̅ i cruce
pedente̅ cruentis vulnerib⁹
videre soleat. Nec minus
ait illū video. si cō passione
et dolore vrgente oculos clau-
sero. Ecce hic habes euide̅s

argumentū q̄ visio illa de q̄
dictū e̅ supius i capl̄o tercio: fue-
rit corpalis. Femina vero iā
dicta ex eisde̅ visionib⁹ tātū
pfecit: vt de dn̄i passione neq̄
cogitare neq̄ loqui posset sine
lacrimis et co̅tricione. Cr au-
te̅ de eade̅ btīssima passione
quasi de fonte torre̅tis lacrime
diriuent: sermo seque̅s decla-
rabit. lacrima ꝙ cito siccatur:
torrenti comparatur.

Caplm. xi.

In claustro sacerdos q̄dā
an̄ paucos āños defūc-
tus e̅: homo siplex et illitte-
ratus daniel noīe. vite satis
dure. Orationibus et venijs
i̅fatigabilit' opam dabat:
ōnes pytācias recusabat.
Hic cum vice quadā piscem
sibi ab abbate missū r̄futas-
set: sequēti nocte i choro dia-
bolū ppe se vidit assistere: et
pisce̅ que̅ ipse despexerat mā-
ducare. Pro qua iobediēcia
corpali quide̅ satisfecit: sꝫ nō
plene ab obstinacōe recessit.
Positus i agone vero. sen-
sibus ꝙ iā vniūsis p̄ mortuus:
sola i orōe labia mouebat: et
vox penitus nō audiebatur.
Et sic vltimū i psalle̅do spi-
ritū reddidit. Iste daniel
multas reuelationes ha-

biut. multa vidit: sed valde pau
ca innotuit. Confessus ē tamen
tribus vicibus sibi dnm̄ appa
ruisse. Prima vice ī caruce ante
gradū p̄sbiterij. Secūda ī candi
dis vestibus: ante maius alta
re. Tercia ī ignea forma desup
altare. Cui cum saluator dice
ret. puto q̄ ī p̄ma fuerit appari
cione. daniel pete a me quod vis:
et fiet tibi. Ille sicut retulit m̄
quidā seniorū domus illius r̄
pondit. Dn̄e suffiat m̄ gracia
tua. Nil aliud a te peto nisi tm̄
vt lacrimas habere possim: q̄ci
ens passionis tue fuero r̄corda
tus. Et dn̄s. habeas tibi hac
graciā. Ab illa cū hora sicut
audiui. qn̄ de passione xpi co
gitare aut loqui cepit: lacrime
erupeerūt. Nec mirū. xpus ih̄s
ipse ē silex ille lapidissim⁹ qui
aquas īdeficiētes filijs isrl' mi
nistrauit ī deserto. Bibebant
ōnes de spiritali consequēte
eos petra. Petra aūt erat xps.
Nouicius. Quō ē ītelligē
dū hoc quod ī psalmo legitur
Percussit petrā et fluxerūt aq̄
abierūt ī sicco flumina. Mo
nachus. Nota ē de hoc histo
ria allegoria satis vsitata.
Idcirco tibi aliquid dicē volo
quod p̄senti visioni cōgruat:
et mētē tuā moralit' edificet.

Per ¶ Ca. xii.
Percussit petrā &c. Scd'm
ītellectū tropologicū
id est morale: moyses homo
ē claustralis. Quē regis filia
idest gracia diuina: miseri
corditer tulit de flumine vite
secularis. Intpretat' enī moy
ses sūptus ex aqua. Petra.
cordis ē duricia. Virga crux
dn̄ica. Percussio: passionis
xpi recordacio. Petre scissio:
cordis ē cōpunctio. Bis moyses
vt legit' percussit silicē: et tūc p̄
mū produxit aquā. Primus ic
tus ptinet ad passionis xpi
memoriā. Secūdus ad passi
cōpassionē. Iudeus silicē se
mel percussit. quia xpm̄ cogi
tat quādoq3 passū: sed nō cō
patit'. Et ideo cor eius scindi
nō pt ad lacrimas: quibus
abluat sua pctā. Tu vero si
cogitacioni addideris cōpas
sionē: petrā bis pcutis. Et
vix eē poterit quī cor tuū scin
dat'. ad cōpunctionē: et flumi
na lachrimarū inde erūpētes
per oculos exeant. Atq3 per
maxillas decurrētes. quasi
ī sicco: etiā ī impetu suo terrā ī
fūdant. Nouicius. Placz
qd' dicis. Monachus. Q2
xpi passio medicina fuerit
cōtra temptaciōes dicam tibi

per exēpla. ¶ Ca. xiii.
Fuerat ī pdicto claustro
qd' alio noīe hēmenro-
de dicit' iuuenis qdā
bone idolis et laudabilis ad
modū cōuīsacois: petrus noīe
de cōfluētia oriūdus. Cui ce-
leberrimas dñs deus fecit cō-
solationes. Quedā ex hiis que
dicturus sū: supius ītitaui.
Que idcirco replicare dignū
duxi: qr postea eadē plenius
et veracius a quodā eius cō-
frē et familiarissimo cogno-
ui. Nā audiuit aliquociēs
voces psallētiū ī sublimi.
Quadā etiā vice cū ministra-
tur' dñō karolo. abbati quō-
dā vilariensi cōfessionē fecis-
set et deuotionē ex more ac-
cepisset. audiuit voce de celo
dicētē sibi. Dimissa sūt tibi
oīa pctā tua. Alio etiā tpe cū
sacriste missā celebraturo ipe
astaret et lāpas extincta fuis-
set et lumē aliūde afferre vo-
lens. p angustia tpis p̄oc-
cupatus: flatu lāpadē re-
accendit. Hanc hunc iuueni
semel ī die studiū ad minus
reuoluē et recitare sibi sctissi-
ma et dulcissima passionis
xpi ipperia erat: mē aū spua-
liū efficacissima ïcitame-
ta. In quo studio tantā p di-

modiū circiter āniū difficulta-
tē passus ē; vt quasi sibi nō va-
lere huiusmodi meditacōēs et
arbitrari debuisset. Tandē
cū pstitisset pulsans. et illa-
tas sibi īiurias et difficultates
īdefessus effregisset. secreta
illa xpi violenter ītrauit. ac
sine difficultate deinceps. et
quasi ad manū patis cotidie
epulis: meditacoīb' illis su-
auissimis cū magna iocūditate
vsus ē. In canone quoqz nō mag-
nope curabat orare: sz de pas-
sione xpi meditabat'. ¶ xiiii.
Tem habebat ī desiderio et
tā humiliter quā vehemēt'
optabat reuelari sibi diuini-
tus aliqua ymagine vultū
saluatoris. vt cū meditari de-
buisset ad eūdē vultū qsi cōspec-
tū et bene cognitū facilius ī-
tuitū mētis ymaginarie di-
rigē posset. Et dñs qui ei hoc
īspirauit desideriū nō frauda-
uit eū a desiderio suo. Labora-
bat q' mirabili ac multiplici
luxuriantis carnis molestia:
dyabolo īterim sz dño pmittēte eū
de temptacoibus ordināte. Dū
cū quodā tpe ī angulo chori
cōuisorū diucius et deuotius
oroni īcubuisset: diuinū īplo-
rās auxiliū ne sineret' labi
ī pctm: p' horā surrexit et re-

cessit. Siquidē ī memoria ei venit
q aliudquid agere hēet ex p̄cepto.
Descendēs p stalla trāsitū habuit
ante altare īfirmorū et conuīsorū
Quo cū venisset veniā peteret ac
cepturus corā altari et abcessurus:
sub lāpade se humiliauit. Et ecce
ibi dn̄s ihūs stans an̄ eū vel po
tius pēdēs ī cruce. Qui p̄ssima
brachia sua abstrahens a cru
ce: seruū suū āplexatus ē. Et
tāq̄ p̄cordiale sibi ī signū mu
tue familiaritatis eū ad pectꝰ
suū attrahendo strinxit: tēpta
tiōesq̄ȝ illius validissimas strin
gendo cōpescuit. Hanc cū teste
p̄hiberet optime cōpos sui erat
Sed felici illa visione ita a sen
su suo abstractus. et ita dulcī
affectꝰ erat: nō plene scire potu
erit. vtrū corporeis oculis. an solo
spiritu cōsolacionē illā accepissz.
At cū multas tā ante quā pos
tea cōsolaciones accepit: hoc
tā fatetur q ista supp̄ressa vni
uersas. Tantā siquidē accepat
grām lacrimarū a dn̄o: vt in
fra matutinas vix aliqua
hora oculi eius siccarent. Huiꝰ
rei testis sū ego: qui iuxta illū
ad psalmodiā stabā aliquan
to tēpore. Ita enī feruebat ī
xp̄i passione: vt spe martyrij
ep̄m lyuonie theodericū sequeret
sine abbatis sui p̄missione. Acce
perat ille autoritatē a dn̄o
papa īnocētio. secū ducē omēs
qui ire vellet ad p̄pagandā vine
ā dei sabaoth ī p̄plo barbaro. Ad
huc vir dei viuit: et ex p̄cepto
abbatis sui prouīciā ī lyuonia
regit. Vbi p̄dicat et baptizat:
multosq̄ȝ tā verbo quā exē
edificat: et ī fide cōfirmat.

In. ¶ Ca. xv.

Suprd̄co claustro alius
quidā frater magnā lō
gāq̄ȝ tēptaciōēz habuerat: di
centibus sibi cogitacoībꝰ suis
vt heremita fieret. Adeo hac
tēptacione deuictꝰ fuit: vt
aliqua eciā loca p̄lustrauc
rit: explorās aptū sibi ha
bitaculū. Tandē cōuīsus ad
btām virginē. ei se totū cōmi
sit: ipam sibi ip̄i p se fidei iusso
re cōstituēs. q quidquid ipā
suggessisset: hec ille sine p̄
cunctacioē aggrederet. Cumq̄
ad btām v̄ginē sub hac cō
dicione sepius recurreret:
quadā vice orante eo corā
altari vox īsonuit dicēs. Fi
deiussorē me cōstituisti. ego
me absoluē volo. Ille vero
se erigēs vidit virū venerādi
habitus an̄ altare assistē.
crucēq̄ ī manu teneret. cru
cifixi scā quinq̄ vulnera di
gito supīduce: et sic videri

dicere. Hic ōnis qui ordinē
istū quē pfessus es seruaue
rit: dnm nrm pungit. vt me
vides facere. Et sic ille a mag
na tēptatiōe liberatꝰ ē.

Ite ¶ Capl'm. xvi.
B memorie xpine de
volmūstene cuiꝰ su
pra memini etiā crucifixus
apparuit: et homo senex iux
ta eū. Qui ex pixide quā in
manu habebat pungebat vul
nera illius. Genus tn̄ visio
nis discernē nō valeo.

Alteri ¶ Ca. xvii.
H cuidā sctimoniali or
dinis nr̄i quā noīa
re nolo: tpe quodā cū esset
grauissime tēptata. dn̄s
ihūs xpūs totius carle spōsꝰ
visibilr̄ apparēs āplexatus
ē eā: et ōnē illius turbatio
nē. i magnā conuertit trāqlli
tatē. Ecce i oibꝰ hijs exēplis
habes qꝫ visio dnīce passiōis
necnō et meditatio atqꝫ cō
passio: maximū cōtra tēp
tatiōes sit antydotū. Dicet
i illa multiplices cōsolatiōes:
sicut subiecta declarabūt
exēpla. ¶ Ca. xviii.
Q uo cōuīsi ī hemenro
de in quadā grangia
eiusdē domus quo
dā tpe manebat. Stabāt aūt

simul vice quadā et hora cō
pletorij dn̄o sue seruitutis pē
sū psoluebat. Dicto cō plete
rio respiciēs vnꝰ ad celū: vidit
i sublimi crucē splēdidā et i
ea dnm crucifixū. Erat aūt
crux illa adeo splēdida: vt ab
ipso splendore sese inuicē clari
sime cōtuerēt. Nā alias tene
bre erāt sup faciē terre. Erat
enī hyemis tēpe. Et quia lo
qui nō licebat: signū fecit
alteri quasi interrogās si ali
quid videret. At ille se nil vi
dere signauit. Tūc ipē sig
nū ei fecit vt genua flecteret
et oraret. Quod cū fecissent
ābo simul: erectꝰ post pau
lulū tāte visionis factus ē so
cius: prius nil vidēs. Ambo
adhuc vt puto viuūt: nec li
cet prodē noīa illorū. N o
uicius. Que tibi videt' cau
sa fuisse tante visionis cōnū
sorū eorū dē: meritū an cul
pa? M onachus. Propter
cos visio facta ē: alterū vide
t' causa fuisse bona videlicꝫ
vita. Vel culpa: siue vtrūqꝫ
hec eē vera visio subsequens
declarabit. ¶ Ca. xix.
I n lucka domo ordinis
nr̄i. cuiꝰ i supiori dis
tinctione memini ca
pitulo vicesimo quarto. cō

uersus quidā ē. sicut ab a dā
eiusdē dom⁹ monacho didici: vir
bon⁹ et disciplinatus rodolphus
noīe cui diuinitus multa reue
lant. Hic cū nocte quadā dic
tis matutinis an̄ lucē sub dīuo
staret et oroēs aliqs diceret. xp̄m
ī aere cruci affixū pendere vi
dit: et circa eū quīdecī hoīes.
singulos ī singulis crucib⁹. Ex
quib⁹ decē erāt mōchi et quīq
cōuersi. Omnes ei bene noti:
vtpote cōgregacionis sue pfessi.
Ita aer fuerat illuminatus ex
xp̄i p̄sentia: vt singulos plene
discerneret. Cūq stupefactus
staret ob tā mirabilē visionē:
dn̄s de cruce clamauit. Nosti
rodolphe q̄ sint hij. quos circa
me vides crucifixos? Respon
dēte cōuerso. noui dn̄e qui sint:
s; quid sit qd̄ video. penitus non
ītelligo. Et dn̄s. Hij soli ex ō
ni cōgregacioē mea crucifixi
sūt. mee passioni vitā suā con
formātes. Nouicius. In q̄
se illi cōformauerūt? Monach⁹.
Vtiq ī obediēcia. ī paciēcia. ī
humilitate: ī abrenūciacione
totius p̄prietatis. p̄prieq voluta
tis. Hec et hijs similia: mona
chos martyres faciūt. In quoru
psona p psalmistā dicit. Pro
pt̄ te mortificam̄ tota die: esti
mati sum⁹ sicut oues occisionis.

Ecce crux de qua ī euāgelio di
cit ip̄e crucifixus. Qui nō tol
lit crucē suā cotidie et sequit
me: nō ē me dign⁹. Nō dicit
semel sicut petrus: s; quotidie
sicut anthonius. Sicut didici
nup a p̄dicto monacho. oēs il
li quīdecī adhuc viuūt: excep
to vno qui iā dormiuit ī dn̄o.
Nouicius. Nemo claustra
liū hāc visionē ignorare de
beret. Monachus. Verū di
cis. Quia multi se putāt esse
monachos. et nō sūt: ore et
nō vita dicētes cū ap̄lo. Michi
aūt absit gloriari: nisi ī cruce
dn̄i nr̄i ihū xp̄i. P quē michi
mūdus crucifixus ē: et ego
mūdo. Nouicius. Dic q̄so
quō nobis ītelligēdū ē. qd̄ idem
ap̄lus ait. Qui aūt sūt xp̄i:
carnē suā crucifixerūt cū vi
cijs et cōcupiscentijs. Mona
chus. Scd̄m p̄cedencia videt
sic ītelligēdū. ¶ Ca. xx

Apostolus enumera
tis opibus carnis cū
exposuisset fructū
spiritus: subiunxit qui aūt
sūt xp̄i &c. Duplex ē religio
sorū crucifixio: viz hoīs exte
rioris et hoīs īterioris p̄ sp̄ua
carnis mortificacionem. Crux
dicit a cruciatu. Crux mo
nachorū. rigor ordinis est:

tum propter vigilias et orationes.
tum propter ieiunia et castigationes:
tum propter silentium et opera manu
um: tum propter continentiam carnis et
vestimentorum stratique duritiam.
Qui autem sunt christi qui cum apostolo
dicere possunt Christo confixus sum
cruci: carnem suam crucifixerunt
idest cruci affixerunt cum viciis
operum et concupiscentiis desideriorum
pugnantes. Nec ponuntur
illi genitiui plurales instrumentaliter:
sed passiue. Eo quod per virtutes
in carnis maceratione mortificentur.
Tres claui quibus corpus
monachi cruci debet esse
affixum. Tres sunt virtutes per
quas teste iheronimo martyres
efficiuntur scilicet obedientia patientia
humilitas. Manum
monachi dexteram configunt:
obedientia sine murmuratione
sinistram patientia sine simulatione.
Clauum obedientie ligat
amor superne libertatis. Clauum
patientie timor pene iehennalis.
Pedes illius vera humilitas
configat. vt non solum prelatis
sed fratribus semper christum subiciat.
vt dicere possit cum psalmista
Humiliatus sum usquequaque
etc. Et in alio loco. Inposuisti
homines super capita nostra. Duo
pedes duplex est superbia. mentis
scilicet et corporis. Et licet superbia
caput sit omnium viciorum. non
tamen incongrue per pedes qui infimi
sunt corporis partes designantur quandoque.
Quod enim valde odimus
et despicimus hoc pedibus conculcamus.
Unde iosue. Filius israel
vt colla regum calcarent precepit.
Nouicius. Satis mihi placet
quod dicis: nunc residuas domine
passionis visiones explana.
Monachus. Sed dominus suam
passionem nunc ad consolationem nunc
ad correptionem iustis ostendat:
presto est exemplum. ¶ Ca. xxi

Conuersus quidam apud
nos ante annos aliquot
defunctus est nomine Conradus:
vir bonus ac timoratus.
Ipse est qui vidit in dorso fratris
Wilhelmi serpentem cum in choro
dormiret: sicut dictum est in distinctione
quarta capitulo xxvij.
Hic tempore quodam cum in domo nostra
Dolindorp cum pecora (?) ... solus esset:
et magnum sui cordis defectum
sentiret: ait intra se. O chi miser
debes sic mori sine homine!
Vix verba finierat et in extasim
ruens: ecce saluatorem coram
se in cruce pendentem vidit. Qui
ait. Conrade vides quanta propter
te sustinuerim? Moxque post verba
consolationis adiunxit. Omnia
opera tua bene mihi placent:
excepto tantum vno. Cui dic

tis cōūsus ex visione tā saluti
fera cōfortatus: ad se redijt.
Et cū oculos aperiret. et cū quē
spū viderat cerneret: visio dis
paruit. Requisitus a frē richar
do cōūso religioso cū ei retasset
visionē. si dnm̄ aditerrogasset
de ope ecclesie: respondit. Non:
tā dictā ptendēs ueritatē. No
uicius. Quid ē q̄ saluator i vi
ro sc̄o opus rep̄hendit: quod tn̄
inotescere ei noluit? Mona
chus. Puto q̄ illū de oībus opib9
suis voluerit eē sollicitū vt dū
vnū nesciret de singulis timeret
Idē an mortē suā cōfessus ē ab
bati nr̄o q̄ voces angelorz nocte
quadā audierit i celo. Obijt aū
i ipsa dulcissima festiuitate as
sumptionis dnē nr̄e. Ipsius vt spe
ro p̄cibus cui deuote seruierat:
die tali de terris assumptus i celū.
Nō solū cōsolatio ē i xp̄i passio
ne: ymo etiā sacris ymaginib9
q̄ eandē passionē rep̄ntat. Nā
honorātes illas xp̄s honorat et
remunerat: punit idevotos et
negligētes. ¶ Ca. xxii.

Temporibus nr̄is i puī
cia nr̄a sicut audiui
miles quidā alterius
cuiusdā militis p̄rem occiderat
Casu contigit vt occisi filius oc
cisorē caperet. Quē cū i vltio
nē p̄ris extracto gladio truci
dare vellet. ille pedibus eius
se p̄strauit et ait. Rogo vos
dnē p̄ honorē scīssime crucis.
i qua deus pendēs misertus
ē mūdo: vt mei misereami
Quib9 v̄bis ille cōpunctus.
cū staret et quid face vellet de
liberaret: iualescēte mīā hoīez
leuauit: et ait. Certe p̄pt' ho
norē sc̄e crucis. vt michi qui
i ea passus ē p̄ctā mea idulge
at: nō solū tibi culpā remitto:
s; et amicus ero. Dedit q; ei os
culū pacis. Nā nō multo p9
idē miles cruce signatus ma
re trāsiens. cū ecclesiā dnici
sepulchri alijs p̄egrinis vi
ris honestis de sua p̄uīcia cō
mixtus intraret. et an altarē
primū trāsiret: ymago dni
ci corporis illi p̄sētiā de satis icli
nauit de cruce. Hoc cū aliq
ex eis cōsiderassent: nec tn̄
sciret cui tm̄ honorē exhibu
isset: ex cōsilio sigillati cūsi
sunt. nec tn̄ alicui eorz iclina
tū ē nisi cui prius. Cuī causā
sciscitātes. cū diceret se idig
nū eē tāto honore: q̄ supi dicta
sunt memorie occurrerunt.
Que cū fr̄ibus retulisset
mirati sūt de tāta dei hu
militate: scientes ymaginē
eius iclinacioez factā eē pro
grāz actione. ¶ Ca. xxiii.

Soror quedā oratorij
capellā ītrauit. Cū
ante altare corā cru
cifixo psalmos legeret et iā
tarde esset: custos illā ibi nes
ciens hostiū foriscus clausit
et recessit. Quod cū illa intri
secus audiret. nec tn̄ pulsare
p̄sumeret: ibidē pnoctauit.
Et sicut ab eius ore audiui
radius quidā admistar stelle
de brachio exiēs crucifixi:
tatū luminis ei p̄stitit: vt
ī tenebris illius bn̄ficio psal
mos legeret. Est sup idē al
tare ymago beate virginis
lignea: filiū tenēs ī sinu.
Cūqz eadē sc̄imonialis tpe
quodā corā illa psalteriū
legeret: puerulus īopinate
aduenit: et quasi scire vellet
quid illa legeret: ī librū r̄s
pexit et redijt. Est aūt eadē
venerabilis femina laica et
vidua: multūqz circa ordi
nē feruēs ac deuota: pluri
mas habēs a deo cōsolacioēs

Nouicius ¶ Ca. xxiiij

Quidā ī hemerode
e. cū vice quadā
ad v̄siculū sc̄e trinitatis ī
choro deuote īclinaret: cru
cē fronti sue īpmi sensit
Et puto qꝫ eadē hora cogita
uerit de passione. Vocatur

aūt hertemān⁹ et adhuc viuit
Nouicius. Puto qꝫ sculpto
res et pictores sacrariū yma
ginū aliquod speciale p̄miū
ex hoc p̄cipiant. Monach⁹.
De hoc nō debes dubitare: si
tn̄ magis sit deuotio qꝫ aua
ricia mercedis ī causa. ¶ xxv.

Monach⁹ quidā nigri
ordinis de cenobio ma
guntinensi an paucos
annos defunct⁹ e. Erat aūt pic
tor bon⁹ et ordini nr̄o tā deuo
tus: vt gratis tm̄ expensis r̄
ceptis. ī diuisis domib⁹ ad diu
sa altaria miri decoris cruci
fixos depīgeret. Nā nr̄os
crucifixos ip̄e pene oēs fe
cit: nullas a nobis requirēs
expēsas. Volēs suo effigiato
ri ostendē si⁹ mus ille cruci
fixus ad cui⁹ ymaginē oēs
facti sum⁹ quātum sibi la
bor ille sāssim⁹ placeret: ī
pasceue die sc̄z ī qua passio
eius specialit̄ r̄p̄sentat: illū
nō sine multoꝝ āmiracione
de hoc mūdo assumē digna
t⁹ ē. Quasi diceret dn̄s. Cir
circa meā passionē mente et
corpe deuote sp laborasti: de
illa cogitando. illāqꝫ p pictu
ras alijs exhibendo. Ecce in
die passionis mee te de labore
ad requiē assumo. In qua iā

nō mentaliter vel picturas fi-
guraliť. sed p̄ntialiť idest facie
ad faciē me cōtēpleris. Hec dic-
ta sūt de eo q̄ dn̄s eos qui yma-
gines sue passionis honorēt: re-
honoret et remuneret. Nunc
tibi ostendā q̄ negligentes illaꝝ
q̄ꝫ cōtēptores puniat et cōfūdit.

Colonie ¶ Ca. xxvi.
ī ecclesia sc̄i georgij crux
metallina ē effigiē hu͛s
saluatoris. Per quā multa mira-
cula facta sūt ac sanitates. Un-
de multa luminaria matrone
ciuitatis corā illa accendē cōsue-
uerūt. Maxima tn̄ causa illaꝝ
virtutū fuisse creditur: portio
dn̄ici ligni q̄ īclusa habebatur.
Que nūc extracta: gēmis et au-
ro circūdata ē. Campanarius vero
eiusdē ecclesie cū nullā reuerē-
tiā ei exhiberet: ſ3 vadēs cubitū
freq̄nť luminaria īde abstrahens
ī vsus suos cōuerteret. Nocte
quadā cū se ī lectulū suū reclinas-
set et adhuc vigilaret: crux
eadē ad eū venit. et voce īcrepa-
tiōis tā valide tutudit: vt īfir-
matus multis dieb⁹ sanguinē
vomeret. Hui⁹ miraculi ego bn̄
recordor. Et erat celeberrimū ī
tota ciuitate: ita vt ab illo tp̄e
eadē crux habita sit ī maiore
veneratione. ¶ Ca. xxvii.

In cometia de mōte ante nō mł-
tos ānos. īter duas cognatiōes
militū tā g̃ues īimicicie orte sūt
vt seīuicē īpeteret et occideret.
Die quadā cū plures vnius p̄tis
cōuenisset ī ecclā ville q̄ westupe
dicit: aduse p̄ti p vetulā p̄diti
sūt. Dederat eis signū dicens.
Quādo ītrauerit tonces nolā
traham. Quod cū fecisset: ceteri
cū multitudine īgressi. armati
sup īermes irruerūt. Quo
viso illi arreptis sacris yma-
ginib⁹ gladijs opposuerūt: spe-
rātes sibi illaꝝ beneficio p̄ti de-
bere. Persecutores vero nullū loco
exhibentes honorē. nullā sacris
ymaginibus reuerēciā: ita hos-
tiū siciebāt cruorē. vt ymagi-
nes oppositas mutilarent: ipsiq3
crucifixo brachia p̄ciderēt: et
circiter octo milites ī ecclā tru-
cidarēt. Quod sacrilegiū satis
dure vīdicatū ē. Nā īfra breue
tēpus ab occisoꝝ cōsanguineis
~~occisor~~ occidēciū numerosa
multitudo sic deleta ē: vt vix
duo supessent. Vetula vero q̄
illos p̄diderat: tp̄e messis ni-
mio calore aeris suffocata ē.
Et quid dicā de malis xp̄ianis:
cū apud damiatā sarraceni
ignorātes xp̄m. ob īiuriā yma-
ginis ei⁹ grauiť sūt puniti.

Cum ¶ Ca. xxviii
ī obsidione damiate

maxima pars exercitus domini sarracenis occurrisset: nescio quo dei iudicio infideles fidelibus superiores effecti. eos in fugam verterunt: multos ex eis occidentes. et plurimos captiuos abducentes. Quod vt cognouerunt in ciuitate obsessi. in tantam leticiam resoluti sunt. vt in confusionem fidei nostre laqueum collo crucifixi innecterent. Sicque sacram illam ymaginem aliis additis iniuriis: per omnes plateas ciuitatis traherent: cum multa vociferacione et plausu manuum victoriam deo suo ascribentes. Cristus vero quasi mortuus et quasi nullius valoris videbatur in tam execrabili culpa: post breue tempus valde terribiliter reuixisse cepit in vindictam. Nam damiatanos vt pena concordaret illate iniurie. vlceribus percussit in gutture: sic vt eciam cibaria non possent glutire. Paulo post ciuitatem ipsam inexpugnabilem eis abstulit sua virtute. ita vt nec vnus in deuastacione caderet christianus. Alia adhuc plura miracula de sacris ymaginibus tibi dicere possem: sed vsque ad decimam distinctionem illa reseruo. Hoc etiam scias quia vsque hodie christus in suis membris crucifigitur nunc a iudeis. nunc a sarracenis: nunc a malis christianis. Unde per malachiam conqueritur dicens. Si homo configit deum quia vos me configitis. Item et vos me configitis gens tota. Cristianos nostris temporibus a iudeis esse crucifixos audiuimus. A christianis aliquem ad litteram esse crucifixum nondum audiui. Quosdam a sarracenis nuper fuisse crucifixos ~~audiuimus~~ intellexi. ¶ xxix.

Super dicta damiata cum per obsidionem multum esset artata. Quidam ex paganis occulte exeuntes de ciuitate. tum vt christiani fierent. tum vt mortem euaderent: ad nostros confugere ceperunt. Quos sarraceni insequentes et comprehendentes reduxerunt Singulosque crucibus singulos inpendentes: ad confusionem christianorum omnes super muros suspenderunt. Nouicius. Quid sentiendum est de istis? Monachus. Si fidem sitiebant et in fide timore penarum non nutabant: haut dubium quin martires sint. Non solum ab infidelibus christus martirizatur: sed et a malis christianis per pauperum iniurias cotidie configitur et flagellatur. ¶ Capitulum . xxx.

Non est diu quod quidam pauper nescio qua impellente necessitate. loqui volens heinrico duci louanie qui adhuc

sup e: puitia illius adire tepta
uit. Cui tn vn9 camerariorum
idignatus. scapulis eu ipelle
ret. et passi baculo cederet si
ne misericordia. Conuisus qda
ordinis nri hoc vidit et igemu
it. copassus illi vsq ad lacri
mas. Subsequete nocte salua
tor ei appares sup altare i glo
ria magna ait. Gracias tibi
ago q heri michi tm copassus
es: quado camerarius ducis
tn imisericorditer sine causa
fustigauit me. Ad qua voce
couersus euigilas: itellexit q
xpus adhuc i mebris suis
pateretur. Nouicius. Dic
queso e ne adhuc aliqua alia
forma despecta i qua xps
mortalibus dignet appare
re. Monachus. Etia tata
e humilitas i xpo: vt aliqn
sub figuris ifirmor. aliqn
quod amplius e species lep
sorum assumes nobis appareat
Si primu veru no esset: ne
quaq diceret i euagelio In
firmus fui et visitastis me.
De scdo dicit ysaias. Vere
laguores nros ipe tulit. et
peccata nra ipe portauit.
Et nos putauimus eu quasi
lepsu pcussu a deo. Et licet
i dyalogo sci gregorii et in
alijs locis plura de hijs occur
rant exepla. no tn qz ita p
missu e tibi dice licet noua
idest nris teporibus gesta. ¶ xxxi

Henricus cotractus
de claravallis monach9
cui9 memini i distinctioe
prima caplo xvi qui ante pau
cos annos defunctus e. In eade
domo ifirmarius fuit. Hic
cu tpe quoda hret magnu ifir
mu ia morti pximu. et nocte
surgens ad signu matutina
ru. cu eu de ifirmu conside
rasset. sperans illu posse durare:
choru ex hoc securior itrauit.
In quo du sedendo modicu dor
mitasset: ecce saluator i figu
ra ifirmi affuit: et sup pecto
illius se reclinas requieuit.
Heinricus vero de hoc pterritus
cu surge vellet dns compes
cuit eu dices. Bone sine me
quiescere. Ad quod verbu exp
gefactus: mox recordatus
est ifirmi sui. Et surges atq
i ifirmitoriu festinas: illu
agonisante iuenit. Que cu
ad terra depone vellet p: sup
pectus eius secundu modu vi
sionis exspirauit. Qd aut
dns species quz lepsor assi
mat sequecia declarabunt
exempla ¶ xxxii.

Nobilissimus priceps
theobaldus comes

cāpanie. De cuius operibus mi
sericordie in vita sancti bernardi
abbatis clareuallis mira le
guntur. tante humilitatis erat:
vt etiā personaliter tuguria le
prosorū visitaret. Adhuc viuūt
qui eū in carne viderūt. Habe
bat autē ante suū quoddā clau
strū leprosū quendā manen
tē. Ante cuius domunculā quo
ciēs contigit eū trāsire. de
equo ascendit et ad illum
intrans ~~poss~~ postquā pedes
eius lauit. elemosinā dedit:
et abiyt. Post breue tēpus idē
leprosus comite ignorāte.
mortuus ē et sepultus. Die
quadā comes iterū via illa
trāsiens. mox vt ante tugu
riū sibi notū venit: descēdit
dicens. Oportet me visitare
patrem meū. Intrans q3: nō
leprosū. sed in leprosi forma et
habitu contēplatus ē dñm.
Cui cū consueta opa mie īpē
disset: et tanto deuotius christo
inspirabat a visitato fortius
hilaris exiuit. Cumq3 suis
dixisset gaudeo me vidisse
leprosū meū: respōderūt
ei quidā. Domine sciatis pro
certo eū esse diu defunctū:
et in tali loco esse sepultū. Qd
vero cū cōperit princeps pijs
simus: exultauit in spiritu.

Eo q vidēre eiq3 ministrare me
ruit personaliter: quē multo tpe
in suis mēbris veneratus est.
Vt autē dñs tātā humilitatē
principis etiā in pnti remune
raret. et vt verba sua vera os
tenderet q dixerat. Quod vni
ex minimus meis fecistis michi
fecistis: se illi exhibere digna
tus ē. Audi aliā visionē: ista
adhuc excellēciorē. Ca. xxxiiij

Eo tpe quo heresis albi
encium pullulare cepit
accōtigisse dicit quatro
Erat in regno frācorū epūs quidā
etate iuuenis: sed magne religi
onis. Nominis eius sum memor:
diocesis nō memini. Hic tā
te fuit pietatis mie ac humi
litatis: vt equitās in via nemi
nē leprosorū sibi occurrētium
sine elemosina pteriret. Sepe
etiā de equo descendit et pe
tentes preueniens: nūmis tāq3
gazophilatio xpi manibus illo
rū inmissis. atq3 deosculatis ite
rū ascendit et processit. Die quadā
dū per stratā publicā incederet:
leprosus quidā secus viam
stans in agro. voce raucissima
vt sui misereretur clamauit. Erat
autē aspectus eius tā horridus
et a lepra quasi tā corrosus:
vt oculus humanus nō sine
cruciatu illā inspicere posset.

Quē vt scūs epūs vidit. mīa
motus mox de equo ruit: et ad
illū currēs obtulit elemosinā.
Ad quē leprosus: nō sufficit m̄ ignit
narium nūmitui. Cui cū epūs re-
sponderet. quid ergo vis vt faciā
tibi: ille ~~respō~~ subiunxit. Vt pu-
tredinē hui⁹ infirmitatis abster-
gas digito caruncula de naribus
pendentē magni horroris atq̄
fetoris. Quā cū vir btūs xp̄i a-
more succēsus manu tergeret:
clamauit ille dicens. Cessa cessa:
asperitatē digitorū tuorū tole-
rare nō valeo. Cūq̄ adhiberet
ptē camisie sue. q̄ de pāno fuit
satis subtili: simili clamore p̄hi-
bitus est. Tūc epūs: Si pati nō
potes manū. si nō pānū delica-
tū: vnde vis vt abstergat? Dix-
it leprosus. Nil aliud patiar
p̄ter lictionē lingue. Mox ad
illud v̄bū lucta nō modica o-
riri cepit ī corde pontificis: inter
graciā et naturā. Illa vt fie-
ret volente: ista cōtradicēte.
Sz gracia dei cooperante et
nature vim faciente linguā ap-
posuit: et p̄mu sordē elepha-
tinā linxit. Mira res. Mox
de naribus eius q̄ leprosus
videbat̄ gēma p̄ciosissima
lapsa est ī os episcopi. Et vt
esse xp̄m se ostenderet qui ad
p̄bandā epi virtutē se finxerat

leprosū: ī oculis eius gloriose
celos ascendit. Et quia eiusdē
glorie p̄ticeps futurus erat epūs
ascendēs ī ꝯmisit. Dn̄s Gerar-
dus abbas nr̄ rediens de capitlo
generali hec nobis retulit: asserēs
tūc recent̄ fuisse gesta. Ro-
uicius. Quid ē grā cooperās?
Monachus. Duplex ē grā
dei. Operās p̄ quā epūs tātū
bonū voluit. Cooperās p̄ quā
illud p̄fecit. Poterat antistes
iste venerabilis merito dicere
cū scō iacob patriarcha. Vidi
dn̄m facie ad faciē et salua fcā
ē aīa mea. Nouicius. Mag-
na sunt q̄ dicis. Monachus.
Vt aūt ī ore duoꝝ nō solū s̄z
et triū testiū stet oē v̄bū: addā
terciā visionē duabus hijs tpa-
re s̄z forte iudicio tuo maiorē.

In salze ¶ Ca. xxxiiii
burgensi ecclesia iā
multo tp̄e religiosi
extiterūt epī. Ex quib⁹ vn⁹
nescio vtrū hui⁹ qui nūc ē si-
ue eius qui ante eū fuit. p̄de-
cessor ve esset: ī fimorū siue
leprosorū larer quādoq̄ vi-
sitauit. Die quadā tuguriū
quoddā intrans et lepsū vt ei
visū est hominē in eo lecto
decubantē ac gemētē respiciēs:
si aliqd vellet requisiuit. Cū-
q̄ ille responderet corpus

xpi desiderio. epus festinus
abiit et attulit. Cuique lepro
si qui valde horridus vide
batur cū cautela qua potuit
imisit. Ille vero ad conpban
dā antistitis fidē antequā mas
ticasset eucharistiā nauseā
simulauit: et cū fetidissimo
vomitu qđ sūpserat ciaus
reiecit. Epus ~~[illegible]~~ verō
territus manibus eius men
to suppositis. eiectas recepit i
mūdicias: quas statī i ore mit
tens. sūpsit ob honorē sacra
menti. Postea cū eundē leprosū
visitare vellet et nō inueniret:
dictū ē ei a cōmanentibus
q multo tpe i eadē domūcula
nullus habitasset leprosus.
Et cognouit vir deo plenus
tū ex testimonio referentiū.
tū ex gracia ex pdcā sūp
tione percepta. quia xpus es
set: qui multis modis e
lectorū suorū cōstanciā p
bare cōsueuit. Hec dicta sit
de xpi psona. Porro de illi
us resurrectione atque ascen
sione nullas intellexi visio
nes relatu dignas. nisi solā
si tamen visio dici potest.

Sacerdos ¶ Ca. xxxv
quidā de domo nrā
sicut michi retulit
tū ano pterito i sacratissiā
nocte pasche staret ad ma
tutinas. finito duodecimo re
sponsorio et ymno te deū laudamus
incepto. circa se sensit flagrā
ciā aromatū: et p tantā mo
rā. et miraretur quid esset vel
unde esset. Cui cogitacioēs
sue dicebant. Non est aliud de
odor iste aromatum. nisi ex
psentia inuisibili scārū mu
lierū: de quibus tota nocte
cantatū est quia venerunt
cū aromatibus ut vngerent
ihesum. ¶ Ca. xxxvi.

Nouicius. Cū resurrec
tio passione digni
or sit. quid ē q tante
reuelationes habentur de
illa. et tam pauca de ista?
Monachus. Primo hoc
ascribendū ē humilitati xpi
ne videatur iactanter manifes
tare ea que egit gloriose: et
supprimere illa que egit igno
miniose. Deinde q nullum
ē sacramentorū qđ ita efficax
sit diuini amoris incentiuū:
quomodo obprobria passionis
xpi. Apostolus dicit se nil scire
nisi ihm xpm. et hunc cru
cifixū. Ergo xpi passio eius
fuit lectio. O quantū de
siderabat legere iob in libro pas
sionis xpi quādo dicebat.
Quis tribuat michi audi

torē vt desideriū meū ōnipo
tēs audiat. Et librū scribat
ipē qui iudicat: vt ī humero
meo portē et ēttidem illū q̄si
coronā michi. Liber vite xp̄s
ē scd̄m iohem septē signacu
lis signatus. In quo vt apt
paulus ē salus vita et rsur
rectio nr̄a. Quē apli cū mł
ta gloria miraculorū. quasi
coronā portauerit p vniuersū
mūdū. Que cū pmo obtulis
sent scienti litteras idest iu
deo. et respuisset illū tāq̄ sig
natū: aperuerit ei nescien
ti litteras scilicet gentilitati
Et cū illū itelligē nō posset:
exposuerit ei sicut philippus
eunucho. Librū ipē ihus xp̄s
scripsit: quia ppria voluītate
passus est. In pelle siquidē
corporis eius scripte erāt litte
re minores et nigre p liuidas
plagas flagellorū. Littere
rubee et capitales p ifixio
nes clauorū. Puncta et vgu
le p punctiones spinarum.
Unde pellis eadē prius fu
erat multiplici psecutione
purmenata: colaphis et spu
tis tractata: arūdine liniata
Nouicius. Gaudeo me
cū fructu didicisse quod ig
norauī. Monachus. Dicā
tibi nūc aliquas visiones

spūs scī. Nouicius. Peto
vt prius expedias me de spū
scō. Et si sit differēcia īter
ipm̄ et spiritū quē xp̄us ī
cruce emisit. Monachus
Hoc faciā ipō adiuuāte: et
hoc quāto cōpendiosius po
tero. ¶ Caplm. xxxvii.
Spiritus scūs deus ē
tercia ī trinitate p
sona: a prē filioq̄
procedēs eternaliter. Ipsis
consubstancialis: eiusdē sa
piencie atq̄ potencie. Unde
ī psalmo. Verbo dn̄i celi fir
mati sūt: et spū oris eius ō
nis vtus eorū. Quod spiri
tus scūs a prē pcedit dicit
filius. Nō enī vos estis qui
loquimini. sed spiritus prīs
vrī qui loquit̄ ī vobis. Itē
Qui a prē pcedit. Quod a
filio pcedat. testis ē aplus
dicens. Misit deus spiritū
filij sui ī corda vestra. Ipse
etiā spiritus vbi vult spirat.
sanctus. multiplex. vnicus.
subtilis. modestus. discre
tus. mobilis. īcoinq̄natus
certus. suauis. amās bo
nū actū. qui nil vetat bene
facere. humanꝰ. benignꝰ
stabilis. securus. ōnem
habēs vtutē. oīa pspiciēs
Et quia capiat spiritus

ōnes ītellīgibiles. mūdus
subtilis. Cuius varia do
na cū aplus enumerasset:
sic cōclusit. Hec aūt oīa
operatur vn⁹ atq₃ idē
spūs diuidēs singulis pro
vt vult. Inter hūc spiritū
scm̄ et eū quē xpus ī man⁹
pris cōmēdauit moriēs. tā
ta ē differēcia: quāta īter
creaturā et creatorē. Nā
spūs ille aīa xpi ītelligit:
q̄ separata ē a corpe p mor
tē. Quod de spū scō dicere
nephas ē. Nouicius. Sub
quibus speciebus solet spūs
scūs pn̄tiā suā mortalibus
manifestare. Monach⁹.
Duas tm̄ species reperio ma
nifestiores: sub quibus ī
nouo testamēto visus ē. In
colūba visus ē sup xpm̄. In
igneis līguis sup aplos. Nec
hoc sine causa. Septē eni
v̄tutes naturales habet co
lūba q̄ auis ē simplicissīa:
p quas septē dona scī spūs
mistice designāt. In igne
calor ē et splendor. Et spūs
scūs ignit p amorē: illumi
nat p sciencie operationē.
Nouicius. Peticioni mee
satisfactū fateor p sentēcias
Nūc scior vt si aliqua nostri
exēpla subiūgas. Mona
chus. De nrīs tpibus spūs
scūs ī colūba et igne visi
sit: tibi verissimus pandā
exēplis. ¶ Ca. xxxviii.

Cum dompnus hermā
nus abbas eēt in
claustro. et ī solēp
nitatibus īteri dū chorus
ymnū te deū laudamus
decātaret circuiret ad frēs
cōmonēdos: atq₃ secundū
cōsuetudinē ī chorū cōuer
sorū diuerteret: heinric⁹
cōuīsus eu⁹ memini ī distīc
tione quīta capitulo quīto
vidit colūbā cādidā de
cruce q̄ erat sup altare
cōuīsorū ī verticē ipsius
descendentem. Ubi mul
tū quiete sedebat: donec
circuitis vniuīsis de choro
exiret. Tūc auolās rucr
sa ē sup crucē. Ymno vero
cōpleto. cū īciperet lectionē
euāgelicā: eadē auis sa
cratissima volauit super
colūpnā quandā analo
gio proximā. Illic sedēs et
auscultās. sacreq₃ lectiōi
aurē diligēcius adhibēs:
qua lecta rursū redijt
ad crucē. Et testatus ē idem
cōuersus sepius ī festiui
tatib⁹ se eandē visionē
vidisse. Quociens īquit

chorū cōuersorū itrauit et
corā altari vt ei moris ē
deuote iclinauit: mox co
lūba pdicta crucē deserēs
capiti eius īsedit. In quo
stati tantū creauit strepi
tū pcussione alarū. tātū
splendorē nitore alarū:
vt ab ōnibus potuisset
audiri et ab vniuersis vide
ri: si illis datū fuisset au
dire vel videre. Puto cō
uersū huc eūdē fuisse. q vi
dit sup caput nouicij cū ī mo
nachū benediceret columbā
vt dictū ē ī distinctione
prima. ¶ Ca. xxxix.

Cū ī eadē domo mo
nachus quidam
iuuenis euāgeliū
legeret ī cōuentu: predic
tus heinricus colūbā can
didissimā sup caput eius
descendere vidit. Illic qui
ete residens vsqz ad fine
euāgelij. Fuerat enī idem
monachus ibi hospes.
Et tam bone vite: vt tāta
gracia dignus haberet.
I processu tēpis cū factus
fuisset sacerdos: cuidā
monacho ex fratribus eius
sacerdos quidā secularis
dicebat. Ego frequēter
video colūbā sup caput il
lius monachi quū missas
celebrat. Non tamen puto
eū misse eius iter fuisse cor
pore: sed spū. Est enī vir
religiosus multas habēs con
solationes a deo. Nouicius
Quid sentiendū ē de huius
modi columbis? Monachus.
De hac questione quātū
potui expediui te ī distinctio
ne secunda ca°. quīto. loquēs
de sacerdote fornicatore: cui
columba sacramētū altaris
tulit: et post penitentiam
restituit. Dignū ē aduectu
spūs sancti columba. Si nil
fuisset diuini ī pdictis colū
bis: etiā alij eas vidissent.
Nouicius. Hoc satis cre
dibile ē. Monachus. Qz
aūt spūs sāns etiā ī igne
pītiā suā quāqz manifestet:
audies ī distinctione nona
capittulo quarto. Quia
iā plures visiones tibi rtuli
li de xpo. quasdā etiā de
spū sancto. vnā dicā tibi
de sancta trinitate.

Non ē ¶ Ca. xl.
diu qz quedā sa
nctimonialis ordinis
nri. dū ī quadā dnica die
ad pmā staret. et chorus
psalleret fidē athanasij:
illa de misterio sancte tri

tatis cogitatiõis. mente exces-
sit. In quo excessu tanta
sunt ei reuelata de illa sum-
ma et eterna trinitate: ut
suo confessori modum eiusdē
visionis explicare nō pos-
set. Ecce sic copiose dñs
visioni nr̄e condescendit. Ipse
ē quē iacob ī sompnis vidit
innixū scale. Angeli vero
ascendētes siue descendētes:
sunt ceteri ut dictū ē ordines
ciuiū celestiū. Descendētes
nobis apparendo: ascēdē-
tes nr̄is visibus subtrahen-
do. Ipsi enī sunt xpi corp⁹ et
mēbra. Nouicius. Qua
similitudine? Monach⁹.
Similitudine sibi dicā satis
manifestā. Ca. xli.

Caput xpi deus ē.
Caput ecclesie xp̄s.
Oculi xpi sunt an-
geli sēp sancte trinitatis videntes
Aures eius patriarche legē
dei audientes. Nares xpi
sunt prophete quē futura erat
procul odorātes. Os eius apli.
q̄ ab ipso q̄ viderunt et audie-
runt mūdo pdicātes. Barba
xpi sunt martyres. fortitu-
dine mentis quā barba
designat ī suis tormētis
ostendentes. Verba xpi sunt
confessores. verbo et exēplo
infirmos nutrientes. Venter
eius virgines et cōtinētes.
fructū carnis amore casti-
tatis anteponētes. De hijs
sponsa dicit ī canticis canticorum
dilectō. Venter tuus eburne-
us: distinctus saphiris. Ebur
quod frigidissimū ē: desig-
nat virginitatē. Iacinctus
vero quia aerei coloris ē:
pfectionē vidualē. Noui-
cius. Hijs nō inutiliter pmis-
sis: precor ut singulis ordini-
bus si quas nosti subiungas
visiones. Monachus. Hoc
libens faciā: et primo de an-
gelis. Caplm. xlii.

Nouicius. Quot sunt
ordines angelorum?
Monach⁹. Noue
Angeli. archangeli. virtutes
ptates. principatus. dñatio-
nes. throni. cherubin et se-
raphin. Dicūt aūt ange-
li idest nūcii quia dei volū-
tatē suggerendo nobis nū-
ciant. Quilibet homo ha-
bet āgelū sibi a deo deputa-
tū ad custodiā. ab hora
natiuitatis vsq ad diē mor-
tis. Quorū ministeriū quā-
tū sit hoībus necessariū: tibi
pādā exēplis. Ca. xliii.

IN francia virgine
quandā religiosā

et īclusam sathanas gra
uius sicut p stimulū carnis
colaphizauit. Illa nesciens
virtute ī īfirmitate pfici.
iugiter cū multis lacrimis
dnm rogauit: quatinꝰ eiꝰ
pietate a tam īmūda tēpta
tione mereret liberari.
Cui cū die quadā angelus
dnī apparuisset visibiliter.
dixissetqꝫ vis ab hac tēpta
tione liberari. et illa rn̄
disset. volo dne volo: celes
tis nūcius subiūxit. Dic
versiculū istū psalmi con
fige timore tuo carnes me
as. a iudiciis eni tuis timui:
et liberaberis. Angelo ve
ro disparente illa versicu
lū tenuit: et mox tēptacio
cessauit. Mira res. Fugato
spiritu fornicaciōis. statī
accessit spūs blasphemie:
a quo tanto fortius quāto
piculosius tēptabatᷣ. Cepit
eni dubitare de deo et fide
xpiana. Tūc magis q̄ pri
us miām diuinā īuocans:
se a tā nefanda tēptatione
liberari cū lacrimis orauit.
Tūc āgelus dei secundo ei
apparens. ait. Quō habes
soror. Rn̄ Respondit
illa. Nūqꝫ peius dne. Et
angelus. Putas te viue
posse sine tēptaciōe. Necē ē
vt alterā istarū habeas. Eli
ge quā volueris. Ad quod
virgo rn̄dit. Dne si sit necē
ē: eligo pmā tēptacionē. licz
eni fuerit īmūda: humana
tn̄ fuit. Ista vero quā nunc
patior: dyabolica pcius ē.
Cui angelus. Dic versum
istū. feci iudiciū et iusticiā
non tradas me calūpniātibꝰ
me: et liberaberis. Post
angeli discessū. blasphemie
spiritus eā deseruit: et sti
mulū carnis recepit. No
uicius. Quis tibi angelus
videtur iste fuisse. Mona
chus. Eius puto pcius. q
maluit ī carne tribulari
quā nō mereri. Tēptacio
eni ē custos humilitatis. et
materia exercende vtutis
Virginibꝫ et eis qui nō per
mānerūt ī vanis gla atqꝫ su
pbia. īportuniores ēē con
sueuerūt. Quā sci angeli
sollicite cōmissorū opa bona
considerēt vt deo illa rpre
sentēt: subsequēs sermo de
clarabit. ¶ Ca. xliiij.
Conuersus quidā de
hemenrode cuiusdā
grangie eiusdem
domus magr erat vir bonꝰ
et disciplinatus. Iuxta

hāt cū exiret ad opa manuū
siue ad negotia domꝰ sue a
lius quidā simplex cōuerso
angelū dn̄i frequēt ābulātē
vidit. Quod cū retulisset
dn̄o hermāno abbati suo:
referenti rn̄dit. Quia vi
sionē retulisti: nūq̄ ange
lū de cetero videbis. Et ita
factū ē. ~~Monachus~~ No
uicius. Nō videt᷑ michi frēz
istū deliquisse. si sibi diuini
tus reuelata abbati ꝓprio
manifestauit. Monachꝰ
Patris puto q̄ nō sine aliqua
cordis iactātia cōuersus
visionē eandē retinuerit.
Et quia abbas hoc cōside
rabat. quod futurū estima
bat p̄dixit. Erat vir pru
dēs et litteratꝰ ante cōuersionē
scōrū ap̄lorū decanꝰ ī colo
nia. Nouicius. Cū q̄libz
homo duos habeat angl̄os
vt dicis sibi deputatos. bonū
ad suggerēdū bonū. et ma
lū ad suggerēdū malū. q̄d
ē q̄ tam facile hoīs volūtas
āgelo malo consentit ad pec
catū? Est ne bono ī cōsiliis
efficatior et ad vī īferendā
valentior. Monachus.
Licet homo habeat āgelū
bonū ad custodiā. et malū
ꝓpter exercitiū: neuter tū

illorū volūtati humane vī
īferre valet. vt ꝓpt illius cō
siliū violent᷑ īclinet᷑ ad bonū
siue ob huiꝰ suggestionē
trahat᷑ ad malū. Contulit
deus homini liberū arbitriū.
Nouicius. Quid ē liberū
arbitriū? ~~facultas~~ Mo
nachus. Facultas volūta
tis et rationis qua eligitur
bonū assistente gracia:
malū vero desistente grā.
Liberū dicit᷑ ꝓpt volūtatē
q̄ libera ē et sine necitate.
Arbitriū ꝓpt rationē q̄ ea q̄
volūtas appetit arbitratur
et discernit. Et licet ratio se
pe volūtatē sequat᷑ ad pcti cō
sensū nūq̄ tū approbat malum
Quod vero volūtas tū pna
est ~~ad pcc̄m~~ peccandum
causa subest. Habet enī dia
bolus duos satellites etiā cru
deliores quibus illa īpellitur
fomitē scilicet carnis quem
scriptura vocat tyrānū. et
mūdū. Caro cōcupiscit. dia
bolus concupita īcendit. mū
dus īcensa ne extīguat᷑ se
obicit. Ex pcti fomite multa
oriūt᷑ vitia. Diabolus mul
ta sibi assumit subsidia. Mū
dus innumerabilia sibi offert ob
lectamēta. Ecce currus et
equites sue regis. idest dia

boli missi ad capiendū heli-
seū idest iustū. Quibus vi-
sis idest ī virtuti tuo cōsidera-
tis. si clamaueris cū minis-
tro helisei heu heu heu dn̄e
mi quid faciem9: voce ꝓphe-
tica tibi respondeo. noli ti-
mere. Plures enī nobiscū sūt
quā cū illis. Aperi oculos et
vide. Habes ītra te ratione
contra carnis fomitē. Cir-
ca te angelos contra dyabo-
lū. Turbā contra turbā.
Et ecce īquit mōs plenus
equorū et curruū igneoꝝ
idest custodiā nō vnius ꝫ
multoꝝ angelorū ī circuitu
helisei idest hoīs electi. Con-
tra carnis īcentiua oppone
virtutes naturales. Habes
sup hec oīa grām diuinam.
Que mox vt menti tue si
ī pctīs fueris īfunditur. car-
nis īcentiua rstrīgit. dia-
bolū retudit. mūdū tibi ī o-
diū vertit. Hoc etiā scias
qđ qđā facim9 sine īstictu
vtriusqꝫ angeli. Que si
bona fuerit āplius ī eis
meremur. si mala plus
demeremur. Nouicius
Satis de his expediti sum-
mus qđ residuū de visioni-
bus angelicis nosti m̄ ma-
nifestes. Monachus.

Quod aīās sibi cōmissorū deo
p̄sentet. ex hoc quod sequitur
poteris pbare. ¶ Ca. xlv.

Soror xpi̅na de vol-
muitsteine sc̄imonial-
ī bergis cuius ī supe-
rioribus memini tante fuerat
pfectionis vt prius vita ei esset ī
tedio. et mors ī desiderio. Hec
quodā quadragesimali cū se ī
primo pascha putaret esse mo-
rituram. mente excessit: et rap-
ta ē ī locū amenissimū. haut
dubiū quin ī padisū. In quo
vidit altare miri decoris et
ante altare multe reuerēcie
personā cuius pulchritudo
īestimabilis erat nimis. Ex
Quē cū iterrogasset qs esset
~~respondit~~ vel cui9 officij rn̄-
dit. Ego sū archāgelus q
presento aīās ante deū. Et
illa. Nūquid dn̄e aīās de
ordine nr̄o p̄sentas? Etiā
īquit. Oim in ordine tuo
bene viuēciū aīās viz mo-
nachorū conuīsorū et sc̄īmo-
nialiū ego p̄sento ante deū
Et adiecit. Nō modo morie-
ris ꝫ in pximo pascha. Quod
ita factū ē. Nā cū p aliqt
dies egrotaret et pene quo-
tidie comunicaret. ī agonia
posita viaticū sibi dari peti-
uit: Cū quo nondū plene

masticato spm reddidit celo.
Cu esset adhuc i pdicto me
tis excessu venerabilis vgo
xpina. vidit sup altare mi
tru magni decoris penden
te. Et cum requireret ab an
gelo quid futuru esset de
aia cuiusda sacerdotis que
specialiter diligebat cuius
anime recordabat: rndit.
Cu obierit mitra hec capiti
eius iposita ante dnm illu pse
tabo. Novicius. Quem
putas angelu istu fuisse?
Monachus. Scm micha
ele. Cui vt dicit aucto
ritas. ppositus e padysi.
Ceteris enim angelis dilige
tior est circa genus huma
nu. Unde i daniele legitur
fuisse prnceps filiorum isrl.
Hic e qui sua memoria i terris
habere voluit. vt ab homi
nibus de quoru salute sp
sollicitus e. obsequijs vene
raretur et diligenter ag
nosceretur. Novicius.
Quid si i aliquo loco sibi
deputato minus veneratur?
Monachus. Ibi et mi
nora eius beneficia expe
riunt. ita vt aliqn etiam
pnaliter inde recede videa
tur scdm testimoniu subseque
tis visionis. Ca. xlvi.

Eo tempore quo dompn
nus theodericus co
loniensis archieps
qui adhuc superest. castru
i wudensberc edificauit. sa
cerdos quida religiosus a
colonia rediens. cu monti
iam dicto appropinquasset: scm micha
elem archangelu i specie bn
nota de eo in vicinu monte
q stroberg dicit. i quo est
memoria bti petri principis
aplorum, alis extesis volare
conspexit. Caplm. xlvij.

Eodem tpe homo qda
theodericus noie de
villa pxima ad ec
clesia pperans. de pdicto
monte capsella cu reliquijs
qua sepe viderat. sup mote
stroberch p aere duci vidit.
Ambo illam viderut. et
usq hodie testes sut tante
visionis. Si michi minus
credis. iterroga dnm wil
helmu sacerdote de stroberch
qui se ab ore illoru qui hec
viderut audiuisse testatur
et dicet tibi. Habebat enim
et adhuc habet scus archa
gelus i wudensberch ecclesia
noi suo dedicata. Et cu idem
mons esset satis fortis. et
ad munimen puincie bn
situs. nullus tn i eo castru

edificare p̄sūpsit. quia hoc
non posse fieri ob p̄dictā me-
moriā ab īcolis referebatur.
Predict⁹ vero theodericus hu-
iusmodi verba non attendens
et castrū reedificans. antequā
muros eius p̄fecisset depositus
est. Nec miror si ab eodē castro
angelica recesserūt subsidia:
cui⁹ oīā pene edificia ex vsu-
ris cuiusdā iudei quē p̄fatus
ceperat ep̄us sūt cōstructa.
Quā potent̄ sc̄us michael
sc̄orū aīās ī exitu ab īimicis
defendat: audies ī distīctio-
ne duodecima. Non solum
b̄tūs michael cū ceteris celes-
tis milicie exercitib⁹ fideles
protegit cū moriūt̄: sed etiā
p̄sentibus ab hostibus visibi-
libus. ¶ Ca. xlviii.

Non ē diu q̄ sex mili-
tes templi ī vicinia
sarracenorū horā
quandā canonicā p̄strati di-
cebant. Ex īopinato paga-
nis superuenientibus cū illi
surgere vellent et fugē: mḡr
eis īnuit vt iacerent. Mira
res. Vt rex celestis ostenderet
quantū ei mḡri fides et dis-
cipulorū obediēcia placeret.
angelos suos misit. a quib⁹
īfideliū turba turbata est
quidā capti plures occisi.

Cūq̄ eos quos angeli vice-
rant tēplarij comp̄hendis-
sent et diceret vbi est exer-
citus quē dudū vidim⁹ a
quo capti sumus et occisi:
responderūt. Quādo nec̄
habemus veniūt nobis in
auxiliū: qn̄ nō īdigemus
reūtūtur ī tabernacula sua
Intellexerāt enī sc̄os angelos
illos fuisse quos ip̄i videre
nō potuerūt. qui laudanti-
bus deū sp̄ assūt ipsosq̄ cus-
todiūt. Ipsi reuera sūt cas-
tra xp̄i. qui iacob cū timo-
re reuertenti ī terrā suam
venerūt ī auxiliū. Fuerūt
q̄ ei vt dicit scriptura obuiā
angeli dei. quos cū vidisset
ait e. Castra dei sūt hec. Hoc
miraculū cū r̄citatū fuisset
regi philippo cū ī castris re-
diret de obsidione colonie.
respondit. Certe si habuissē
legē pone ī ore. ego psalmū
reliquissē et fugissem. Hec
dicta sūt de visionib⁹ ange-
lorū. Porro de visionibus
~~angelorū~~ p̄phetarū atq̄ p̄ri-
archarū pauca dicē habeo
quia rarius sc̄is noui testa-
menti apparet. Nouicius
Que sit causa illius rarita-
tis qui etiā fuerit patriarche
qui p̄phete. et quare sit dicti

p̄ro: vt edisceras. deinde si
quas nosti de illis visiones
subiūgas. Monachus.
Quanto breuius potero de
requisitis te expediā. ¶ Ca.
Patriarche ‖ xlix
sūt viri iusti glorio
si cū quibus locutus
ē deus. abraam scʒ ysaac
et iacob. et alij q̄ꝑplures q̄
illos tpe et p̄cedebāt et sub
sequebant. Dicūt etiā pa
triarche quasi p̄im p̄ncipes
eo q̄ alijs facti sūt via rē
credendi et norma bene vi
uendi. Horū successores fu
erūt ꝓphete. et ipi viri mag
ni et īcliti q̄ xpi sacramēta
et eccīe. et si qua alia futu
ra erant tam ꝑspicue p̄ui
derūt et pdixerūt ac si ocu
lis eorū corporeis fuissent
obiecta. Unde quidā illoꝝ
dicebant. Non faciet dn̄s
verbū sup terrā: qd̄ nō pri
us reuelet seruis suis ꝓphe
tis. Prophete fuerūt ysaias
ieremias ezechiel daniel
et duodecī ꝓphete: qui etiā
ea q̄ p̄uiderūt vel pdixerūt
scripto ꝑpetuauerūt. Unde
ꝓphete dicti sūt videntes
vel significantes. Unde ꝓ
phete dicūt quasi p̄fato
res vel quasi porro fantes

idest a longe. Quare autē
rarius aplīs siue martirib⁹
nobis appareant. causa
eē videtur q̄ respectu iam
dictorū ordinū modica et
pene nulla ē illorū memo
ria apud eccīam latinoꝝ.
Greci vero ī natalicijs illo
rū solēpnizant: et ideo for
te illis sepius appareant.
De btō iohāne baptista cui⁹
memoria celebris ē vniuerse
p vniuersam eccīam ali
quas visiones subiūgā.
Ipse enī ē nouissim⁹ ꝓphe
tarū et plusq̄ ꝓpheta. Nā
lex et ꝓphete teste dn̄o vsqʒ
iohannē. ¶ Caplm. l.
In claraualle monachus
quidā iuuenis est etate no
mine iohēs. mirus dilector
sci iohis baptiste. In die
siquidē natiuitatis eius nat⁹
est. et ob hoc a parentibus
iohēs vocatus ē. Sup reli
quos scōs illū diligit. Et quo
tiens aliquid ad ipm pti
nēs psallitur. vt ē canticū
pris eius zacharie. ibi vox
penitus nō parit. Nocte
quadā cū idem canticū
ī choro cantaret. et ventū
fuisset ad illū versiculū
et tu puer ꝓpha altissimi
vocaberis &c. sacerdos qdā

stans ī choro opposito flāmā
de vertice eius surgere vidit.
Vocatur enī wilhelmus.
estq3 sacerdos religiosus.
cui multa diuinitus re
uelantur. Qui dictis ma
tutinis dūm supꝑiorē adijt
tūc priorē. et quid de frē
iohāne viderit exposuit.
Nūc statī prior vocauit di
cens. Dic michi bone frat
iohēs qd cogitasti ī laudib9
quando ī choatū ē būdictꝰ
dn̄s deus isrl. Cui ille rn̄
dit. Credite michi dn̄e. ego
cogitaui si esses ī celis vox
tua nūqꝫ raucesceret. sz sp
dūm laudares cū angelis
Et prior. Quid habuisti
ī corde īfra illū versiculū
et tu puer ꝓpheta altissimi
vocaberis. Ad quod iterū
respondit. Ita accensū ē
cor meū ī illa hora ī memo
riā sc̄i iohīs quē diligo
valde. vt vix me capere
possem ꝑ gaudio. Et cog
nouit prior qꝫ flāma eadē
signū fuisset vehemētissi
mi amoris de corde ado
lescentis ī celū ascendentis
Anno ꝑterito visio hec a
priore clareuallis priori
de claustro r̄ratata ē: a qͦ
illā didici.

Retulit m̄ dn̄a richar
dis magr̄a de īsula
sc̄i nicolai āno pre
terito cuiusdā sc̄e monia
lis sibi bene note mirā di
lectionē erga p̄dictū dn̄i
p̄cursorē. plus enī oībus
sc̄is illū dilexit. Nec suffe
cit ei de illo cogitarē. illum
obsequijs et ōrationibus
honorare. consororibus il
lius p̄rogatiuas p̄dicare
quin etiā ad ꝑpetuandā
eius memoriā versificaret
de eius ānūciacōe natiui
tate et gaudio parentū.
litterata siquidē fuerat.
et ideo ꝑsequi v̄sib9 studuit
quidquid de illius sc̄itate le
gerat. Oēs etiā seculares
cū quibus loquebat̄ roga
uit vt nōiarent iohēm vel
zachariā liberos suos. fe
minas vero elizabet. Cūq3
moritura esset. iohēs mo
nachus de claustro eā visi
tauit. Sciensq3 eius affectū
circa sc̄m iohēm. ait. Ma
tertera tū fueritis defūc
ta. qualē missā vultis
vt primū cantē ꝓ aīa vrā
an pro defūctis an de sc̄o
iohāne baptista? Ad qd
ipa sine oī deliberatione
rn̄dit. De sc̄o iohāne. de

sc̄o iohāne. Cūq; ad extre-
ma venisset. compassa so-
rori sibi servienti ait. Vade
soror sup solariū et quiesce
modicū. Quod cū fecisset et
levi sopore requiesceret. huius
modi vocē p sompnū audivit
Quid hic iaces? Sc̄us iohes
baptista ascēsus ē cū sorore
hildegūde. Hoc illi nomen
erat. Ad quā vocē sc̄imo
nialis expgefacta. neglec
tis vestibus ī camisia desce
dit. Et iā illā expirasse
īvenit. Circa quā tā̄ sua
vis odor erat. vt nō dubi
taret illic adesse p̄ntiam
sc̄i iohis: qui aiām sue
dilectricis choris sociaret
angelicis. Narravit in
et aliā visionē ista adhuc
iocūdiorē. quā sibi a mgr̄a
domus ī qua visa ē dice
bat ēē recitatā. ¶ Ca. lij.

Due sc̄imoniales fue
re et adhuc sunt
vt puto ī quodā mo
nasterio diocesis treverē
sis. Ex quibus vna spe
cialit diligebat sc̄m iohēz
baptistā. altera vero sc̄m
iohem euāgelistā. Vnciq;
quotiens cōveniebāt in
se. de illoꝝ maioritate con
tendebant. ita vt mgr̄a quā
vix posset eas cōpesce. Illa oīa
dilecti sui p̄vilegia ī mediū
p̄ponebat. Cui ista sui dilecti
p̄rogativas valide satis obvia
bat. Nocte quadā ante ma
tutinas sc̄us iohes baptista sue
dilectrici ī sompno apparens sic
ait. Soror noveris beatū iohem
euāgelistā me maiorē. Nūq̄
homo castior fuit illo mente sil
et corpe virgo. Ipsū xp̄us ad
apostolatū elegit. ipm ceteris
aplis plus dilexit. ipi gloriā
sue transfiguracionis ostendit
Ipse beatissim9 ī pectore xp̄i ī
cena recubuit. ipe morienti
astitit. ipi virgini xp̄us
virgo mrēm virginē cōmē
davit. Ipse ceteris euange
listis altius volans. et mentis
oculos ī rotā divinitatis ple
nius defigens. euāgeliū suū
sic exorsus ē. In principio erat
verbū. et̄. Scripsit et apoca
lypsim. qua nil ī celestibus
figuris obscurius ē. Pluri
ma pro xp̄o passus ē tormēta
flagella carceres oleū exilia.
Ecce ppt ista et alia multa
p̄vilegia maior est me et
dignior. Mane ergo voca
sororē tuā ante magistrā
et pcidens ante pedes illius
pete vt ignoscat tibi q to
ciens exacerbasti eā me i

causa. Que ad signa ma
tutinalia expergefacta. de
tam clara visione cepit cogi
tare. Dictis vero matutinis
cum se altera sopori dedisset
sanctus iohannes euangelista affuit per
visum. et sub sensu horum verborum
suam allocutus est dilectricem
Soror scias beatum iohannem bap
tistam longe maiorem esse me.
Inter natos mulierum teste
christo non surrexit maior ioha
ne baptista. Ipse propheta est
et plus quam propheta. Ab angelo
est annunciatus. a sterili matre
conceptus. in utero super naturam
sanctificatus. in heremo sine
omni peccato conversatus. Quod
de me dici non potest qui lucris
inhians. secularis inter secu
lares vixi. Salvatorem quem
in utero agnovit. inter tur
bas ad se venientem digito
demonstravit. et in iordane
sacris manibus baptizavit
Ipse celos vidit apertos. patrem
audiens in voce filium videns
in homine. spiritum sanctum in specie
columbe. Tandem pro iusticia
martirisatus est. Ergo me
maior est. Unde hodie voca
re debes sororem tuam ante
magistram et prosternere te pe
dibus illius. sicque eam roga
re ut tibi ignoscat. quia to

ciens illam exacerbasti. me
contenciose precursori domini
preferendo. Mane singillatim
ad magistram veniunt. quid
viderint exponunt. Tunc sibi
se prosternentes et ab invicem ut
eis iussum fuerat veniam po
stulantes. mediante matre spiritua
li reconsiliate sunt. Monente
illa. ut deinceps de meritis
sanctorum non contenderet que
soli deo nota sunt. Novi
cius. Satis me edificat
tanta in supernis civibus hu
militas. Monachus.
Nulla quantum ex presenti visio
ne colligere poteris in regno
celorum de maioritate pre
miorum est contencio. Quia
illic teste apostolo evacuatur
comparatio. Hoc tamen scias. quod
sicut cives superni visitant
cum multa consolatione se di
ligentes. ita quoque cum increpatio
ne et plagis se contempnentes

Capitulum liii

Canonicus quidam erat
in ecclesia bunnensi qui
frequenter cum sodalibus
suis moniales in dietkir
gen visitare solebat. Nec
erat in illa visitatione ali
quid religiositatis. sed le
vitas et periculum animarum. Quo
ciens enim eum oportebat

ītrare claustrū. p monasteriū
quod ī honore beati petri et
sc̄i iohīs baptiste ē dedicatū
transibat erecto collo. nec vna
quidē vice corā altaribus ca
put īclinās. Nocte quadā ve
nerabilis iohēs baptista ī sop
nis illi apparēs. et toruo vultu
ī eū respiciēs sic ait. Et tu
que totiens p oratoriū meum
transiens. nūq̄ m̄ aliquid
exhibuisti honoris vt saltem
vel vna vice ceruicē flecteres
corā meo altari. leuās q̄ pedē
tā valide trusit eū ī ventre
vt tā ex terrore īcrepatiōis
q̄ ex dolore trusionis euigi
laret. Ab ~~ill~~ illa enī horā
cepit īfirmari et paulatī
ītumescente ventre ydropi
cus fieri. Sicq̄ vadens do
nec īualescente morbo mo
reretur. Et vis scire. iohā
nes erat nomen ei. Forte
ex hoc ipō scūs āplius tur
babatur. q̄ ipa nōis eius
equiuocatio nil memorie
nil reuerēcie cordi eius ipsi
serat circa ipsū. Nouicius.
Cū maior sit pfectio patie
q̄ vic. quid ē q̄ sancti suas
īiurias tā dure vindicāt.
Monachus. Volūtas cō
prehensorū sic diuine volū
tati vnita ē vt non posset
aliud velle. nisi q̄d nouerit
illū velle. Viatores vero p
īimicis tenent orare. illi q̄
diuine q̄ iusticie consentire
Marturius martir iulianū
iā cū xp̄o regnās occidit q̄
ī via forte pro occisoribus
xp̄m exorauit. Nouicius.
Placet quod dicis. Sed quid
est queso q̄ sanctus baptista
quo maior nullus ē inter na
tos mulierū tanta ludibria
passus ē ī morte vt consilio
adultere ad petitionē saltat
cis occideret. Monachus.
Vt nullius mors iusti abhor
retur. Adhuc enī idem maxi
mus phetarū ī suis reliqīs
ludibria experit. ¶ Ca. liiii.
Non ē diu q̄ quidam
mercator terre nr̄e
mare transiens cū
brachiū sc̄i iohīs baptiste in
eius hospitali vidisset et de
siderasset ītelligēs eius custo
dē quandā procari feminā
sciens q̄ nil esse q̄ mulieres
huiusmodi a viris nequeāt
extorquere accersiens illam
ait. Si feceris me habere re
liquias sc̄i iohīs baptiste que
sunt penes custodiā amasii
tui centū quadraginta libras
argenti tibi tradam. Illa ob
latā pecuniā sitiens hospita

lario consensũ ꝑbere recusa-
uit donec sacrũ brachiũ opti-
neret. Quod statim negocia-
tori tradidit. et ꝓdictũ pondus
argenti recepit. Cernus quãtũ
ludibriũ. Sicut olĩ caput scĩ
iohĩs baptiste ab herode pro
mercede saltacionis traditũ ẽ
lasciue puelle. et ab illa datũ
mrĩ adultere. ita hoc tpe bra-
chiũ eiusdẽ dctũ ẽ ꝑ munere
fornicationis ab hospitalario
nõ minus herode malo turpi
femine. et ab illa venditũ mer-
tori. Quod ille nõ terre sicut
herodes ꝫ purpura ĩuoluens
ad vltimũ pene terre fugit.
et ad ciuitatẽ gruenyngen q̃ sita
ẽ ĩ ĩtroitu frisie ꝑueniens cõpa-
uit domũ. et ĩ quadã eius colũp-
na brachiũ occultans valde
ditescẽ cepit. Die quadã se-
dente eo ĩ taberna cũ ei q̃dã
dicerent. ecce ciuitas cõcrema-
tur et iã ĩcendiũ appꝛõquat
domui tue: ille rñdit. Domũ
mee nõ timeo: bonũ ei reliqui
custodẽ. Surrexit tñ et domũ
ĩtrauit. In qua dũ colũpnã
ĩmotã cõsiderasset ad taber-
nã rediit. Mirantibus cunctis
q̃ esset causa tante securitatis
ĩterrogatus de custode dom⁹
sue cũ ꝑ ambages rñdisset
et hoĩ pmi cõciues notare ĩtel-
lexisset. timẽs ne forte vim
sibi ĩferret brachiũ extrahẽs
cuidã ĩcluse custodiẽ dũ cõ-
misit. Que secretũ celare
nesciẽs cuidã depositũ ꝓdi-
dit. et ille ciuibus. Qui
statim reliquias tollentes
et ad eccãm deportantes.
depositori cũ lacrimis sua
repetenti durius rñderũt.
Quẽ cũ ĩterrogassent cui⁹
scĩ essent reliquie. se nomẽ
nescire dixit. nolẽs eis illas
ꝓdẽ. Ex dolore tñ ciuita-
tẽ deserens et pauperiem
ĩcurrens. nõ multo post
ĩfirmatus ẽ grauissime.
Qui cũ mori timuisset cui⁹
essent reliquie. et quõ illas
obtinuisset. confessori suo pa-
tefecit. Quod vbi cõptũ ẽ
ciuibus tecã argenteã et
deauratã. gẽmis q̃ ꝓciosis
ornatã ad similitudinẽ
brachij fecerũt. ĩ ea r̃liq̃as
reponẽtes. Ego autẽ ante
hoc bienniũ brachiũ idem
vidi. Et est pelle et carne
vestitũ. Vidi ibi et crucem
pũã aureã reliquijs r̃fertã
frederici ĩꝑatoris q̃ ꝑdicto
hoĩ cũ brachio data fuerat
Nouicius. Cũ scõ iohã-
ne nemo scõrũ credat⁹ fuisse
maior. quid ẽ q̃ nullũ signũ

legitur in vita sua fecisse.
Monachus. Ut dominus osten-
deret sanctitatem non consistere
in signis sed in bona vita. Post
mortem eius signis claruit
innumerabilibus et magnis. Pre-
dicti vero cives reliquias sancti
iohannis timentes retro altare
fecerunt domunculam ex tabu-
lis satis firmam in cuius cacu-
mine nocte sacerdotem dor-
mire fecerunt. Sub quo prima
nocte domus conquassata sic
est ut non parvum horrorem incuteret.
Secunda vero nocte dormientem
excussit in pavimentum illum
proiciens. Cumque unus ex po-
tentibus de civitate infirma-
retur. et theodricus ecclesie
illius sacerdos ab illo roga-
tus brachium in domum eius de-
tulisset ac denudasset. tam
brachium quam purpuram recen-
ti sanguine repperit infectum.
Hoc michi ore suo retulit.
Sacerdos ab eodem brachio
modicum carnis precidens. cum
illam manu occulte deferret
tantum sensit ardorem ex eo
ac si ignitum carbonem por-
taret. Multa siquidem signa
et sanitates per easdem reliquias
in illa fiunt civitate meritis
sancti iohannis baptiste.

Capitulum quinquagesimum quintum.

Est apud nos dens mo-
laris et magnus cuiusdam
precursoris domini tria
habens cornua. Qui qualiter
~~apud nos~~ ad nos et quid
per illum operatus sit dominus apud
nos: tibi recitabo. Cumque vas-
tata fuisset civitas constan-
tinopolitana a cruce signa-
tis. et diversi diversa diri-
puissent. heinricus miles de
volmusteyne inter reliquias
preciosissimas. etiam dictum iam
dentem tulit. Quem repatrians
in tantum dilexit. ut in castro suo
oratorium edificaret. ibi eum
condere volens in altari. Quod
ei germana eius inclusa in
insula sancti nycolay propter
affectum quem habuit et ha-
bet erga domum nostram dissua-
sit. sed tunc dissuadere non po-
tuit. Qui post breve tempus
a wernero de borlans captus
spe orationum nostrarum iussit eum nobis
transmitti. Interim cuidam
sorori predicti cenobii in sop-
nis ostensum est. quod quam cito
dens veniret ad locum
nostrum heinricum fore liberan-
dum. Quod ita factum intel-
leximus. Nam prior noster per quem
transmissus est in flumine
rethni. illius beneficio maxi-
mum evasit periculum. Heinricus

comes scyrnensis huius militem hominem honestum sed mente captum cum eo ad nos peruenit sperans illum cum virtute reliquiarum tum beneficio orationum nostrarum posse sanari. Qui dente sacratissimo signatus et tactus tam celerem virtutis eius sensit effectum ut vix ad iactum baliste de monasterio progrediens se sanatum gratularetur. Est enim ut supradixi magnus et fortis et tantomagis ad curandas infirmitates validus. quantominus in masticandis cibis delicatis est vsitatus. Hec dicta sunt de prophetis. De apostolis vero qui ordinem propheticum sequuntur. hec aliquas tibi subiungam visiones. Nouitius. Prius michi volo exponi quare a christo apostoli sub duodenario numero sunt electi: et quare apostoli sunt vocati. Monachus. Vtrumque non absque magno sacramento factum est. Ca. lvi.

Sicut dicunt euangelia christus ascendens in montem vocauit ad se quos voluit: quos et apostolos nominauit. Apostolus interpretatur missus teste christo qui ait. Non est apostolus maior eo qui misit illum. Bene autem duodecim dicuntur qui aliis fidei misteria predicarent quia duodenarius numerus constat ex quater tribus. vel ex ter quatuor. Ab hoc ergo duodecim sunt electi. ut per quatuor mundi climata missi fidem sancte trinitatis omnibus nuntiaret. et credentes ad vnam gloriam eterne beatitudinis conuocarent. Duodecim apostoli. duodecim sunt signa celi. duodecim menses anni. duodecim hore diei. duodecim stelle in corona sponse. Christus vero celum est. annus est dies eternitatis est. lux est. corona est sanctorum. Apostoli duodecim sunt filii iacob idest christi. duodecim fontes deserti. duodecim lapides in veste pontificali. duodecim panes propositionis. duodecim lapides altaris. duodecim lapides de iordane sublati. duodecim boues sub eneo mari. duodecim fundamenta celestis iherusalem.

Nouitius. Hiis vtiliter premissis. nunc secundum ordinem subnectas visiones. Monachus. Licet sancti apostoli per visionem multis appareant. et multa per eos cotidie miracula fiant. de paucis tamen et pauca tibi referam. sed ad exempla sufficientia. Ca. lvii.

Consuetudo est maxime pueris nostre matronis vt tali

sorte sibi eligant aplm spe-
ciale. In duodecim candelis
duodecim aplorum noia singula
i singulis scribent. q a sa-
cerdote benedicte altari ipo-
nunt. Accedens vero femina cui9
nomen extrahit p candelam
illi plus honoris et obsequij
ipendit. In huc modu cum
quedam matrona extraxisset
et ei no placuisset. reposita
candela aliu hre voluit. s
itru idem occurrit. Quid
plura. Tande traxit sibi
placente. Cui cu multa ex-
hibuisset obsequia pones
dies vite. et ad extrema p-
ueniens esset moritura no
illu s btm andream sibi assiste
vidit. En iquit ego su ille
despectus andreas. Ex quo
colligit q nuq sancti etia
vltro se igerut humane
deuotioni. Quantu ille
btus aplus se iuocantibus
succurre valeat. sequens
narratio declarat.

Erat duo ¶ Ca. lviij
iuuenes iuxta eccaz
sci andree habitan-
tes. qui pro suis mercatio-
nibus remotas puincias pete
solebat. Hec quoda cum
pfecturi essent i norwegia
fr reinerus monachus nr

tuc sancti andree i colonia
canonicus. sicut ipe michi
retulit quinq illis dedit soli-
dos. petens vt ex eis copara-
rent pelle vrsi albam. qles
regio illa gignit ad substra-
toriu cora altari sci andree
Quod cu fecissent et reuerte-
rentur. tanta orta e i mari
tepestas vt oes mitteret i
desperacioem. Hoc ideo factu
reor. vt dns apli sui vtutem
ostenderet. Recordati vero
pdicti iuuenes pelle sancti
andree contra procellas im-
mestentes ventosq freme-
tes. illam cu vera fide leua-
uerut. Et ecce dns meritis
apli sui que de mari vota-
uit suffragantibus ipera-
uit mari et ventis. Et fac-
ta e i ipa hora tranquillitas
ta magna vt oes qui in
naui erat mirarent. Re-
uertentes vero colonia de-
narios reddiderut. pellem
beato andree reuerenter
offerentes collati no ime-
mores bnficij. ¶ Ca. lix.

Ciuis quida de tra-
iecto iferiori cu filio
ad scm iacobu pfectu
est. Accidit si bene memini
vt i quoda loco hospes eius
nescio quid pderet et suspica-

oné de eo habés furtū illi
corā iudice iponeret. Quo
negante et contradicente.
deus nouit et scūs iacobus
testis ē. me nūq̄ fuisse furē
neq̄ furis sociū. Iudex verbis
nō credidit. sz suspendij sen
tencia īnocentē dāpnauit.
Videns filius patrē dāpna
tū. nec aliquid ei pdesse fim
testimonia. flens et eiulans
dixit ad iudicē. Rogo vos
dñe quatinus ītuitu dei et
sc̄i iacobi me suspendatis prē
meo dimisso. Ego enī noui
īnocētiā illius. Cui⁹ fletib⁹
et īstancia tandē victus prēm
absoluit. ipsūq̄ suspendit.
Pater vero tristis nimis cū
sociis procedens et limina btī
iacobi visitans. ipseq̄ pro
aīa supplicans. postq̄ ad
locū suspensionis rediit: ait
frībus. Ecce frēs filius me⁹
prō: vt paululū subsistatis
donec illū deponā atq̄ sepe
liā. Audita voce pris. filius
respondit. Deneuemas pater
adhuc enī viuo. Depositus
ab eo et īterrogatus que nā
esset causa tanti miraculi:
ait. Dñs iacobus aplūs ab
ea hora qua huic patibulo
appensus sū. vsq̄ nūc manī
bus suis sustentauit me. Nō

esuriui nō sitiui. nil doloris
sensi nec vnq̄ in melius fu
it ōnib⁹ dieb⁹ vite mee. Statīq̄
pater ad btm̄ pperātes aplīn
filius vt votū suū solueret:
pater vt grās rependeret: ī
columes reuersi sūt ī ciui
tatē traiectēsem. Et ē idē
miraculū ī eadē ciuitate sicut
nobis rētulit Wilhelm⁹ mōch⁹
nr̄ atq̄ ibidē canonic⁹ val
de celebre atq̄ notissimū.

Nouicius. Stupenda sūt
que dicis. Monach⁹. Re
ferā tibi aliud miraculū de
scō thoma meo iudicio mai⁹
isto. Capl̄m. lx.

In villa q̄ dicit᷑ ho
lebach. miles q̄dā
habitauit nomine
gerard⁹. huius nepotes ad
huc viuūt. Et vix aliquis
ēpituri ī eadē villa. quem
lateat miraculū qd̄ dictu⁹
sū de illo. Hic scm̄ thomā
aplīn tā diligebat ardent᷑.
et tā specialit᷑ p̄ ceteris scīs
amabat. vt nulli pauperi
ī illius noīe petenti negaret
elemosinā. Multa prēterea
priuata seruicia vt sunt
orōēs et ieiunia et missaꝝ
celebraciōēs illi īpendē con
sueuit. Die quadā deo p
mittente diabolus oīm bonoꝝ

tinuit⁹. ante ostiũ militis
pulsans sub forma et habitu
pegrini. ĩ noĩe sc̃i thome
hospiciũ petijt. Quo sub
õni festinacione itromisso.
cũ esset frigus et ille se alge
re simularet gherard⁹ cap
pã suam furratã satis bonã
qua se tegeret ꝯens cubitũ
trãsmisit. Mane vero cũ is
qui pegrinus videbatur
nõ appareret. et cappa q̃sita
nõ fuisset ĩuenta. vxor ma
rito irata ait. Depe ab hu
iusmodi suspicionibus illus⁹
es tu. et adhuc non cessatis.
Cui ille trãquillo animo rñ
dit. Noli turbari. bene res
tituet nobis hoc dãpnũ sc̃s
thomas. Hec egit diabol⁹
vt militẽ p dampnũ cappe
ad ĩpacientiã puocaret:
et dilectionẽ ap̃li ĩ ei⁹ corde
extingueret. Sꝫ militi cessit
ad gloriã qđ diabol⁹ ꝑpa
uerat ad ruinã. Et inde
iste ap̃lus ẽ ꝯtens⁹. vnde
iste confus⁹ ẽ ac punitus.
Nã pro emerso tp̃e. gherar
d⁹ limina btĩ thome adire
volens. cũ esset ĩ procinctu po
situs. circulũ aureũ ĩ ãnu
lis vxoris diuidens ĩ duas
partes easq; corã illa cõiũ
gens. vnã illi dedit. et al
terã r̃seruauit dicẽs. Huic
signo crede debes. Rogo et
vt quinq; ãnis reditũ meũ ex
pectes. Quibus expletis.
nubas cui volueris. Et pmi
sit ei. Qui via vadens lon
gissima. tandẽ cũ expensis
maximisq; laborib⁹ puenit
ad ciuitatẽ sc̃i thome ap̃li.
In qua a ciuib⁹ officiosissime
salutat⁹ ẽ. et cũ tanta cari
tate susceptus. ac si vn⁹ illorũ
esset eisq; notissimus. Orãm
eandẽ ascribens beato. ora
toriũ eius ĩtrauit et orauit.
Se et vxorẽ et oĩa ei attinẽcia
cõmendans. Post hoc r̃corda
t⁹ ẽ t'mini sui reminiscens.
et ĩ eodẽ die quinq̃nniũ consi
derãs. ingemiscẽs ait. Heu
modo vxor mea alteri nubet.
Impedierat iter eius deus
ꝓpt' hoc qđ sequitur. Qui cũ
tristis circũspiceret vidit p̃dictũ
demonẽ ĩ cappa sua deãbu
lantẽ. Et ait demon. Cognos
cis me gerarde. Non ĩquit te
cognosco: sꝫ cappã. Respon
dit ille. Ego sũ q ĩ noĩe ap̃li
hospiciũ a te petiui et cappã
tuli: pro qua et valde punit⁹
sum. Et adiecit. Ego sum
diabolus et p̃ceptũ est michi
vt anq̃uã hoĩes cubitũ vadãt
ĩ domũ tuã te transferã: eo

q̄ vxor tua alteri nupserit.
et iā cū illo ī nuptijs sedeat.
Tollens eū ī pte dici ī teutho
niā. ab ortu solis ī eī occasū
transuexit. Et circa crepuscu
lū ī curiā ꝓpriam illū sine le
sione deposuit. Qui domū
suā sicut barbarus ītrans
cū vxorē ꝓpriā cū suo sponso
comedentē vidisset: ꝓmus ac
cessit. Eaq; aspiciente ꝑtem
cirtuli ī ciphū misit et abces
sit. Quod cū illa vidit mox
extraxit. Et ꝑtē sibi dimissā
adiūgēs. cognouit eū suū
eē maritū. Statimq; exiliens
ī āplexus eī ruit. vir-ū suū
gherardū eē pclamās spōso
valedixit. Nūc tm̄ gherard⁹
illa nocte ꝓ honestate secū
retinuit. Ecce tā ī hoc qm̄
ī p̄dicto miraculo satis ꝑpen
dit̄. quantū beati apli dili
gentes se diligūt eosq; glo
rificent. Nouicius. ~~Cū sup~~
Non miror si diligentes se di
ligūt. cū sup̄dictū sit de s̄co
andrea q̄ etiā se cōtēpnentī
femine ad diligendū īgesse
rit. Monach⁹. Sicut ostē
sū ē sup̄ de s̄co iohāne bap
tista. sicut apli diligentibus
se bona īpendūt. ita cōtēptō
res suos q̄nq; puniūt. Noui
cius. Da exēplū. Monach⁹
Prius de s̄co bartholomeo
ꝑmittā vnū miraculū: deī
qd̄ petis subiūgā exēplū
In. ¶ Ca. lxi.
monte s̄ci saluatoris
iuxta aquisgrani nup
īclusa q̄dā defuncta ē. q̄ ītē
suas ēliquias etiā dentē ha
buit s̄ci bartholomei apli.
Hoc cū sciuisset sacerdos q̄
ei missā celebrabat. cūq; pos
tulasset et illa rēnuisset. re
cessū minabat̄. nisi saltē me
diā ꝑtē ei donaret. Illa vēo
dentē multū diligens. et sa
cerdote carere nolens. vt di
uideret̄ consensit: licet īuitis
sime. Mira res. Mox enī
vt sacerdos cultellū denti
īposuit. ac si denuo s̄cīs ꝑa
teretur guttatī de illo sāguis
erupit. Quo viso. sacerdos
territus ē: dentēq; īcluse
dimisit īegrū. Ego vero
dentē eundē āno p̄terito
vidi apud s̄cīmoniales in
porceto. Quod quādoq; apli
puniāt cōtēpnētes: ecce ex
emplum. ¶ Ca. lxij.
Matrona quedā spe
cialē volēs habere
apl̄m. eū eo modo
quo sup̄dictū ē de sancto
andrea ꝑ candelā vt puto
beatū extraxisset iudam.

iuxta retro altaris cistã
candelã cũ nomine iacta
uit. Volebat enĩ vnũ ha
bere de nõiatis aplis vt ẽ
sctũs iohes euãgelista. sic
ut btũs iacobus. Cui nocte
ĩ sompnis apparẽs dure sa
tis corripuit. Conquerens
se ab ea contẽptũ. et post
cistã ĩdigne piectũ. Nec
sic quieuit. donec verbis
addite sũt plage. Integro
enĩ ãno lecto palitica decu
buit. Nominus. Licet sit
p sortes aplõs eligẽ. Morhi
Sorte mathias ãpls legit
electus. Non tñ ideo ẽ electus
vt alijs anteponeret. sed
vt p eũ duodenarius p iudã
diminutus adĩpleretur.
Puto tñ ab eadẽ electione
huiusmodi sortes descẽdisse.
Audiui colonie quendã lit
teratũ sacerdotem palam
ĩ ecclesiã reprobare tales e
lectiones. Oẽs apli eque
sancti. Et idcirco a nobis
eque honorandi. Quod
si alicui illoꝝ specialis ho
nor ẽ exhibendus: btõ pe
tro p quẽ regio nrã ꝯuisa
ẽ ad fidẽ illi iudico esse ĩ
pendendũ. Ipsũ specialem
aplm nobis xp̃us destina
uit. Beatus vero heribtus

et successor eius pegrinus
colonienses epi. ĩ ciuitate
colonia oĩbus aplis vnã
ecclesiam condiderũt: in qua
oĩbus simul equalis honor
idem seruiciũ exhiberetur.
Quantũ mereantur ĩ eadẽ
ecctã. xp̃o eiusq3 aplis dig
ne seruientes: ex modico
seruicio poteris ppendere.

Dom ĩ. Ca. lxiij

O

Incendiũ illud maxi
mũ qd erat sub
adolpho archiep̃o. magnã
ptẽ ciuitatis coloniensis ꝯ
sumpsisset. mulier quedã
q̃ circa stoꝝ aplõꝝ p mercede
braxare ꝯsueuit: domũ
ligneã ppe positã habebat.
Cui cũ ĩcendiũ de ppinquis
domibus ppinquasset. filia
vasa et supellectilẽ efferre
cepit. Quod vbi mater ꝯ
perit. restitit dicens. Noli
filia noli: s3 oĩa referĩ domũ.
Sicq3 clausa domo mater
spem habens ĩ sctĩs aplis.
ecctam coꝝ adijt. sicq3 orauit
Sancti apli si vnq̃ vobis dig
ne fideliterq3 seruiui. custo
dite domũ meã et vasa vrã
Mira fides femine. mira et
virtus aplõꝝ. Cui pprias
ecctam ex pte concremari p
miserũt braxatricis sue domũ

ĩ medijs flammis positā nõ
sine maxima ām̄irac̄ōe mł
torū illesā cōseruare curaue
rūt. Nouicius. Valde ho
norādi sūt apli p quos mūdꝰ
iste iudicabit. Monachus.
Verba hec renouāt m̄ ad me
moriā cuiꝰ cuiusdā factum
relatione dignū. ¶ Ca. lxiiij.

In colonia burgensis
quidā erat diues ac
potens karolꝰ nōie.
pater dnī abbatis q̄nq̄z uilariē
sis. Hic cū audisset q̄ apli iudi
caturi essent orbem. cogitauit
ītra se dicens. Peccatū graue
ē et lapides anchora rei ponde
rosi sūt: emā igit̄ tales lapides
ad futurā fabricā scōꝝ aplōꝝ
vt cū ī die iudicij opa bona nec
non et mala posita fuerūt ĩ
statera. apli qui iudices erūt
lapides istos lancī opa mea
bona continenti īmittent. et
mox p̄ponderabūt. Emit ergo
nauē plenā lapidibus. Quos
p currus portari et iuxta ec
clesiā scōꝝ aplōꝝ deponi fecit.
Quē cū canonici īterrogassent
quid sibi vellet p lapides illos:
respondit. Aliqua diez reno
uanda ē eccīa ista: et tūc erūt
vobis necīaria. Non multo pꝰ
cū eadē eccīa extenderet. oc
casione vt puto eorūdē lapidū

ĩ fūdamēto positi sūt. Hec
de visionibꝰ aplōꝝ dicta sūt.
Nūc aliqua tibi dicā de martiri
bꝰ. Nouicius. Quid faciāt
martires. et quare martires
dicant. et q̄t sūt gn̄a martirij
michi prius edicas. Monachꝰ
Facilis horū ē solutio.

Causa non ¶ lxv. c.
pena facit martirē.
Duo enī latrones xpō
affixi sūt. Hic inde vnus mar
tir effectus ē ꝑpt virtutē cōfes
sionis. Et alteri pena sua tītulū
eterne dāpnacōnis. Martyres
enī grece testes dicūt latine.
eo q̄ pro testimonio fidei occisi
sūt. Sūt aūt q̄tuor gn̄a mar
tyrij. Quidā occisi sūt ꝑpter
solā inocēciā vt abel. Alij
ꝑpt iusticiā. vt ꝑphete et iohes
baptista. Alij ꝑpt zelū legis
vt septem frēs machabei.
Alij ꝑpt fidē xpī vt apli et
eoꝝ successores. Et hij antho
nomatice dicūt martyres
idest testes: q̄z sanguinis sui
effusione fidei xpī subscrip
serūt. Nouicius. Attendūt
sancti eā a nobis venerant?
Monachꝰ. Etiam. Adhuc
enī p diuersas visiones suas
manifestāt mortalibꝰ reliqas
vt venerādo illas debitores
fiant. ¶ Ca. lxvi.

Quando renouata ē
ecclia būnensis quo-
rūdā mr̄m corpa
ex sacra legione thebeorum
illic repta sūt. Ex quibus
cū vnū corpus itegrū. et p̄-
terea ps alterius martyris
nobis data fuisset. cuidam
adolescenti talis visio de eis
ostensa ē. Videbat͛ ei qui-
dā i sopnis stare iuxta scri-
niū earūdē reliquiaꝝ. Cui
cū quidā diceret. nosti qd̄ i
isto contineat͛. et monachus
responderet. ecclā corpus mar-
tyris mr̄. ille subiuxit. Fal-
leris. Nam nisi vn⁹ et dimi-
dius i eo iacent. Quod vsq;
ad illud tēpus oēs nos latuit
Tante enī virtutis sūt eadē
ossa sacrata. vt aqua sup-
fusa variis languorib⁹ sūt
medela. Maxime tn̄ sanat
tumores ac iflationes. Q3
vero fidelibus i periculis
succurrerāt. visio subsequēs
declarabit. ✓ Ca. lxvij

Anno gracie mille-
simo ducentesimo
decimo quarto. cru-
ce signati ex tota alemānia
ac frisia cū trecentis fere
nauibus itrauerūt portū
vlixis bone. circa idus iulij.
In quo dū p aliquot dies
morarent͛. plures naues illuc
exspectantes ad petitionē
seneri epī eiusdē ciuitatis
et epī eborensis necnō cōnte-
plarioꝝ atq; hospitalarioꝝ
castrū sarracenoꝝ nomine
alkas idest oīm carcer obse-
derūt. Sexta vero feria p⁹
natiuitatē btē dei genitricis
marie. congregati sūt cont͛
eos q̄tuor sarracenoꝝ reges
habentes i exercitu suo ad
centū milia pugnatoꝝ. Qui-
bus xp̄iani nuō minores
s; fide maiores. scm̄ iacobū
scm̄q; vincenciū regionis il-
lius patronū et alios si q̄s
poterant scōs iuocantes. oc-
currerūt. In primo vero
congressu vnus regū cecidit
Interfectoꝝ non erat nūs.
Plurimi captiuati sunt. Qui
cū p exercitū ducerent͛. q̄re-
bant͛ a xp̄ianis signa victoꝝ.
Asserentes candidissimā acie
crucesi i pectore rubeas gerē-
tes suoꝝ multitudinē i fugā
cōuertisse. Insup galee quas
p mare cōtra xp̄ianos condux-
erant. celestis illius visionis
terrore sūt fugate. Quod
pegrini audientes grās egē-
rūt xp̄o. qui martyrū suoꝝ
signa et auxilia eis destinare
dignatus est de celo. Hec m

relata sunt ab hiis qui certamini interfuerunt et ex ore sarracenorum que dicta sunt audierunt.

Novicius. Est ne peccatum cum martyrum reliquiis ire ad exquisita nature. Monachus. Peccatum est si necessitas gestantes illas non excusaverit. Sancti non abhorrent fetorem nature sed culpe.

Bernardus ¶ Ca. lxviii.
monachus noster tempore quodam ante conversionem nescio quo iturus, reliquias beatorum martyrum iohannis et pauli in capsula ad latus portabat. Cumque cum carnis temptatio ad delectationem moveret, et sancti martyres quasi motus illicitos restringere conarentur, per capsellam latus eius dure satis tundere ceperunt. Quod cum ille non adverteret, et motibus libidinosis crescentibus etiam tunsiones cessarent, post horam cum iterum titillationes surgeret, renovate sunt et punctiones, ac si sua voce prophetica suum baiulum increparent dicentes: Mundare qui fertis vasa domini. Vasa domini sunt corpora sanctorum. Hinc est quod achimelech sacerdos cum hesitaret pueris david dare panem sanctum, david respondit: Et quidem si de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri et nudius tertius quando egrediebamur. Et fuerunt vasa id est corpora puerorum sancta id est munda a concubitu. Et sicut retulit michi predictus bernardus mox ut notare cepit penam in quantum potuit compescuit culpam. Ex hoc discitis quod sanctis placeat non solum mundicia mentis sed et corporis. Novicius. Quid sentis de predicatoribus illis qui tamen propter questum reliquias sanctorum circumferunt multosque decipiunt. Monachus. Quod sancti ad talium trufas dicam tibi quod monachus quidam de brunwilre michi recitavit.

Quando ¶ Ca. lxix.
ecclesiam suam monachi iam dicti cenobii ampliare disposuerunt, per quosdam sacerdotes seculares in lingua potentes, et ad emungendam pecuniam efficaces, dentem patroni sui beati pontificis nicolai ad diversas transmiserunt provincias. Erat enim cristallo inclusus. Die quadam cum predicatores illi conductiam inhoneste se gerendo vas tantarum reliquiarum circumferrent, cristallus crepuit: ac si illorum blasphemias pontifex reverentissimus sustinere non posset. Quo miraculo monachi viso dentem retulerunt. neque ad tale

opus ultra eũ de monaste
rio efferri passi sũt. Ego
rupturã eiusdẽ cristalli vi
di. Novicius. Quid ẽ q
quidã martyres maiora sig
na aliis faciũt p⁹ mortẽ. est
ne hoc ex aliqua eminẽcia
sanctitatis. Monachus.
Sicut superius dixi miracu
la nõ sũt de substancia me
riti sȝ signa sanctitatis. Qui
dã sancti ĩ vita sua multa
faciũt signa et post mortẽ
quiescũt. Alii e cõuerso: qz nl
la sanctitatis sue ĩdicia ĩ
mũdo dederũt. p⁹ mortem
miraculis clarescũt.

Beatus. Ca. lxx.
B vero thomas cantu
ariensis eps qui
pro nr̃is tpibus pro ecclẽ
libertate vsqȝ ad mortẽ di
micauit. nullis miraculis
ĩ sinis choruscationib⁹ fulget.
Satis de illo post occisionẽ
disputatũ est. Quidã dixe
rũt eũ dãpnatũ vt regni
proditorẽ. Alii martyrẽ. vt
ecclẽ defensorẽ. Eadẽ questio
parisius ĩter magrõs venti
lata ẽ. Nã mgr̃ rutgerus
iurauit illũ dignũ esse morte
et si nõ tali. beati viri con
stanciã iudicãs cõtumaciã
Contra mgr̃ petrus cantor
iurauit eũ ẽẽ martyrẽ deo
dignũ. vtpote pro libertate
ecclẽ trucidatũ. Quorũ qstio
nẽ xp̃us soluit. cũ multis et
magnis miraculis illũ glo
rificauit. Non ideo tñ aplis
siue aliis magnis martyribus
ĩ meritis p̃ferendus ẽ. qui
tanta et tã crebra miracula
p⁹ mortẽ fecisse nõ leguntur.
Simile habes de sc̃o annone
coloniensi archiepõ. Cui cũ p⁹
mortem multi detraherent
dicentes eũ emaũ fuisse
demẽbratorẽ et tirãnũ suorũ
excecatorẽ. dñs de⁹ ĩ trasla
tione illius quante esset
sanctitatis signis plurimis
ostendit. Novicius. Pro
babile ẽ qd̃ dicis. sed aliud
ẽ qd̃ me mouet. Sepe con
tingit vt pro reliquiis sc̃orũ
alie res habeãtur: et p veris
falsa venerentur. Videntur
tibi huiusmodi veneratores
peccare an mereri. Monachus.
Meo iudicio ignorãcia ĩ
talibus excusat culpã. pi
etas meretur graciã. Hoc
verũ ẽẽ certũ est: quia qñqȝ
dñs p falsas reliquias ad ho
norẽ sc̃orũ qbus ascribuntur
et fidẽ honorantib⁹ illos
miracula operatur. Per
bi gracia. Ca. lxxi.

Miles quidā p̄dictum
martyrē beatū tho
mā cantuariensē ar
dentissime diligēs. si aliqd
posset de illius hrē reliquijs
cūq̄ꝫ īuestigauit. Hoc
cū audisset quidā dolosus sa
cerdos ī cuius domo hospita
batur: ait illi. Ego frenū
quo diu vsus ē btūs thomas
penes me habeo: et sepe ei9
virtutes expertus sū. Quod mi
les audiens et ita ēē putās:
sacerdoti pecuniā postulatā
letus optulit: et frenū cum
multa deuotione suscepit.
Deus vero cui nil est īpossi
bile fidē militis remunera
re volens. ad honorē sui mr̄is
multa p̄ idē frenū facere dig
natus est miracula. Qd̄
miles considerās. ī honorē
martyris ecclām condidit: lo
co reliquiaꝝ frenū sacerdotis
pessimi ī ea reponēs. Hic sit
finis de visionib9 martyrū
Quia compendio vti volens.
ad ordinē festino confessorū

Nouicius. Qui sit cōfes
sores. et quare sic dicti michi
edicito. postea visiones sub
iungas. ¶ Ca. lxxij.

Monachus. Ad ordinē
cōfessorū ptinēt pon
tifices abbates clerici
monachi necnon et laici re
ligiosi religiose viuentes
xp̄mq̄ꝫ vita et ore cōfiten
tes. et sine sanguinis sui
effusione ad eū quē cōfessi
sūt migrantes. Ipe p̄secu
tionis ocē etiam confesso
res dicti sūt. xp̄m ī suis tri
bulatoīb9 corde et ore confi
tentes. Maxime tū hij qui
pro illo passi sūt. qui postea
antonomasice dicti mr̄es.
Et nomen confessorū spe
cificatū ē maxime ad sacer
dotes dn̄i peccatoꝝ cōfes
siones recipientes. quib9
data ē ptās ligandi atq̄ꝫ
soluendi. Nouicius. Qui
tibi videntur maiores. mar
tyres an confessores. Mo
nachus. Questio hec solue
da ē secūdū excessus et
excedentia. licet ordo mr̄m
p̄cellat ordinē confessorū
dignitate. quidā tū con
fessores quorundā martyrū
longe merito sūt supiores
Vnde habes in ymno.
Plus currit in certamine
confessor iste sustinēs. qꝫ
martir istū sufferēs mu
crone fundens sanguine
Ecce exemplū. Certū est
ordinē epōrū digniorē ēē
ordinē abbatū: attamen

quidã abbates regales q̃
busdã epis gloria et honore
maiores sũt. Nouicius
consentio Monach9. Qua
ta sit ĩ visionibus beatoꝝ
confessoꝝ consolatio paucis ti
bi exẽplis explicabo. ¶ Ca. lxxiij.
Est quidã apud nos con
uisus cui9 nomen p̃dĩ
nõ licet vir bone con
uersationis. et sanctũ nico
laũ valde diligens. Iste si
cut ab ore eius audiui in qua
dã solẽpnitate ĩfra matuti
nas iã dictũ confessorẽ pon
tificalib9 ĩdutũ ĩ choro stare
cõspexit. De cui9 visione que
magne fuit reuerencie. tantũ
gaudiũ cor eius suscepit vt
sibi videret᷑ q̄ altitudine duoꝝ
pedũ a terra suspens9 esset.
Non solũ hic beatissim9 pon
tifex p̃fectorũ ẽ visitator: sꝫ
et miserorũ ĩ sũpmis necessitatibus
ẽ liberator. ¶ Ca. lxxiiij.
Duo ãni sũt elapsi q̄ i
villa quadã iuxta co
lonia sicut nup̃ illic
audiui cũ p̃terire quidã loco
furis dep̃hendit᷑. Vtrũ reus es
set vel ĩnocens michi dicẽ non
potuerũt. Quo morti adiudi
cato et laqueo collo eius ĩiecto
patibulo appendissent. ille
nullũ dolorẽ sustines. cũ iã
mortuus estimaret᷑. clara voce
clamauit. ~~frustra~~ Inuanũ
laboratis. Non me poteritis
strangulare. Pẽtis enĩ epus
dñs meus nicolaus m̃ assistit.
En video illũ. Qd' multi au
dientes. et ita eẽ experimẽto
cognoscentes: putantes eum
ĩnocentẽ. ob honorẽ sc̃i nicolai de
positũ abire p̃miserũt. Qui
reuoluens ad memoriã sui libe
ratoris curres gracias egit. se
a suspendio illius meritis ab
solutũ proclamans. Nouici9.
Audiui ab ĩfancia mea q̄ sc̃us
nicolaus oẽs epõs mũ p̃cellat.
Monach9. Tante pietatis est
et mie vt et malos a morte
sicut dictũ ẽ sepe liberet et
bonos mori desideret. Illos vt
emendent᷑. istos vt eterna bea
titudine fruant᷑. Revera dis
solui et esse cũ xp̃o multo meli9
est. Et beati sũt mortui q̃ ĩ dño
moriũt᷑. ¶ Ca. lxxv.
Adam monachus de
lucka cui9 ĩ suprioꝛib9
memini. ĩ quadam
conuentuali eccia saxonie que
lucka dicit᷑ scholas frequẽtauit
Cũqꝫ ĩ cimiterio multi lapides
essent repositi ad fabricã ora
torij. ipse sicut puer vnũ ex
eis tulit et ĩ eo sculpe cepit
Quod cũ mgr̃ eius vidisset
terruit cũ dicens. Repone
laterẽ q̄ excõmunicat9 es.

Ad quod verbū puer territꝰ
mox cepit ĩfirmari. Cūq̃ īua
lescente morbo ad extrema ve
nisset. et quasi iā moriturꝰ
posita esset candela ĩ manū.
duos pōtifices btm̄ scilicet.
nicolaū et scm̄ paternianū
prefate ecclesie patronū corā
se stare vidit et agnouit.
Stabāt aūt ĩ habitu pontifi
cali et ĩ claritate magna.
Dixitq̃ ad scm̄ paternianū
beatus nicolaus. Vis vt tol
lamus puerū istū nobiscū.
Respondit ille. Non. quia
ĩ alio ordine morietᵘʳ. Sicq̃
disparuerūt. Eadē hora pu
er cōualescens surrexit. et
magro eius qui p̄ns fuerat
tūc t̄p̄is miraculū diuulgā
te. ĩ ecclā ē cōpulsatum et
ad honorē tantoꝝ pontificū
te deū laudamꝰ ē decantatū.
Hec m̄ ab eodē adā nup̄ ĩlata
sunt. ¶ Capl̄m. lxxvi.

In villa q̄ leiglinge vocatur
duo miliaria distat a colonia
ante hoc septenniū contigit
qđ dicturus sū. Puer quidā
vnius matrone illic pecora
pauit. Hic beatū nicolaū
ĩ tantū diligebat vt singul'
diebus medietatē panis sui
ĩ honore illius. paup̄ibus ero
gabat. Orationibꝰ etiā assi
duis miam eius ĩtp̄ellabat.

Cuius deuotis obsequijs
btūs pontifex delectatus:
die quadā ĩ agro ei apparēs
ĩ forma et habitu venerandi
senis ait. Puer bone mina
gregem domū. Cui cū ille
responderet. dn̄e adhuc
nimis est mane. si hoc fa
cerē dn̄a mea ĩcreparet me.
subiunxit sanctus. Fac qđ dixi:
quia hodie ante solis occasū
morieris. Ad quod v̄bum
puer territus. cū īterrogaret
eū. dn̄e quis estis. respondit
ille. Ego sū nicolaus ep̄s que
sp̄ exoras. et cui prandiola tua
diuidē consueuisti. modo veni
remunerare te. Vade ergo
ad hospiciū tuū et accipe cor
pus dn̄i q2 hodie vt dixi mo
rieris. Sicq̃ disparuit. Cūq̃
puer cū omībꝰ reuersus fu
isset. et dn̄a eius cū ĩcro
gasset. quare tā mature
venisset. respondit. Nicolaus
cōpulit me quia ante noctē
moriturus sū. Et illa. Deliras.
Reduc ergo gregē ad
pastū quia non morieris
Qui stati se ĩ lectulū suū
reclinās cū sacerdotē peti
uisset. et ille venisset. illi
ait matrona. Timeo pueꝝ
istū aliquid fantasie vidisse
Inuestigate ab eo diligēt'
quid viderit. quid ve habeat

vel quare talia loquatur
Qd cu scripsisset sacerdos.
puer ei p ordine visa oia
recitauit. De cui9 manib9
cu comunicasset hora p dicta
expirauit. Ecce in his duo
bus pueris poteris cognos
cere pietate pontificis sci.
Prolarem consilio sci pater
niani distulit spe vite me
lioris. Pastore huc secum
duxit ad pascua eterne vi
riditatis. Nouicius. Quia
scus nicolaus crebrius cete
ris pontificib9 i ecclis tam
i sculpturis qm i picturis
repsentat. Vellem si esse
posset aliqua ymagine fa
ciei eius simillima videre
p qua memoria eius menti
mee tenacius iprimeretur.
Monachus. Ostendam
tibi quandam mirificam
operis ycona q ab eo qui
scm nycolau vidit i carne
fertur formata. et ad illi
us similitudine depicta.
In porrecto ¶ Ca. lxxviii
monasterio qd iuxta aquis
grani situ est. tabula cu
bitalis e ymagine beati pon
tificis nicolai ab umbilico
et sursu i se repsentans.
Qua beatus gregorius
regis grecie filius et ceno
bii eiusde pmus abbas atq
fundator illuc aduexit.
Dicitur eade scripsse ycona
qua barbarus sicut i mira
culis sci nicolai legit tulit
et ad custodia sui thelonei
posuit. Cuius occasione ad
fidem 9usus est cu pdidisset
sua. et rcsa ymagine eade
recepisset. Plurime p eam
vtutes facte sut. maxime in
pregnantibus. Hec quoda
cu ad domu cuiusda hones
te matrone in ptu laborantis
fuisset deportata et contra
ea ad parietem suspensa
Ea hora qua ptu edidit
ne pariente quasi attendet.
cunctis qui aderant itueutib9
tabula se vertit. Est aut
eiusde ymaginis facies oblon
ga et excesa. multe grauita
tis et reuerentie. In fronte
caluicies. Capilli tam capitis
qm barbe candidi canicie.
Nup vero monachis receden
tibus. sanctimoniales ordi
nis nri eudem locu cu tabu
la receperunt. Nouicius
Valde me edificat humilitas
beati huius confessoris q
se superius cibatu gloriat
in pane pauperis pastoris
Monachus. Cuius maior
est ipso qui i iudicio dictur9
e esuriui et dedistis michi
manducare. Nouici9. Nullus.

Monachus. Quantum
vero xpo eius qz btis con
fessoribus elemosina place
at. vel q̄ valenter hijs q̄
fatiūt illā ī piculis succur
rāt. ex sequenti visione
demonstrabit². Ca. lxxviii.

Magister iohānes de
Aranus aquensis cū
scolaris esset tam
graviter tpe quodā īfirma
tus est. vt confessus et ūnc
tus nil ei nisi mors supesse
videret². Cui cū materia
rapta esset in cerebrū sol⁹
iacens ī excessū viditqz hoīēs
sibi ignotos ītrare qui lan
ces quas manibus porta
bant cū lignis brevibus et
quadratis ante ipm̄ pone
bant. Stantibus eis ex vna
pte lectuli. contēplatus est
introire tres īclitos cōfessoēs
Sām̄ scilicet martinū turone
sem epm̄. et sām̄ godehardū
epm̄ hildensemensē et sām̄
berwardū. q̄ cū ex pte cir
cūstetere. In quorū aspectu
puer iohannes vni īposuit²
lanci et ligna loco ponderis
alteri. Cuiqz elevata statera
puer īventus eet eger min⁹
habēs. predicti cōfessores
puerū pvulū et mendicū
sinui eius īposuerūt. qui
simul lancem adūsam mox
suspendentes lignis gra
viores apparuerūt. Statiqz
iohannes qui michi visio
nē hanc retulit ī sudorē
erūpens chrisim fecit. et
de eadem īfirmitate citius
cōvaluit. Novicius. Quid
scholaris egrotantis pon
deratio. Vel quid pueri pau
peris significet adiectio
penitus ignoro. Monach⁹.
Puer idem valde paup fue
rat et despectus eius ī tantū
misertus est iohānes vt ei
panē frequēter daret et
matri cōmendaret. Et hoīēs
barbatos qui cū ī lance
appendebant demones
fuisse suspicor. qui semp
morientibus se īgerunt.
Petrā ligna pueri. Que
quia meritis eius graviora
videbant². scī confessores
quos sepe īterpellaverat
elemosinaqz ei⁹ lanci īmi
serūt quoz beneficio adiu
tus est. Qz vero vita hu
mana quīqz morti subtra
hat². habes exemplū in
vita sancti iohīs eleymon
de petro theloneario pene
ī cōsimili casu et visione
Hinc ē q nabugodonosor
regi dū in visione vidisset
sub figura arboris ab
angelo esse pcidendū daniel

consuluit ut peccata elemo
sinis redimeret. Quod vero
ob peccata etiam ante tempus
quandoque vita hominis privatur
idem daniel testis est. Cumque
balthasar predicti regis fi
lius cum uxoribus et con
cubinis in vasis templi
domini conviviando deum irri
taret. vidit contra se ar
ticulos manus scribentis
in pariete tria hec verba
mane. techel. phares.
Quam scripturam sic daniel
regi interpretatus est. Mane.
idest ante tempus deus di
numeravit regnum tuum.
Techel. appensum est in sta
tera et inventum est minus
habens scilicet de iustitia. Et
quia peccata preponderave
runt. eadem nocte occisus
est. et divisum est regnum eius
medis et persis. Novicius
Placet quod dicis. Monachus
Tres pontifices prefati alio
rum visionem episcoporum michi ad
memoriam revocant relatu
valde dignum. Ca. lxxix.

Bone memorie dominus
gelbardus clare
vallis abbas qui
nostris temporibus fuit. cum tempore quodam
visitandi gratia pergeret ad
claustrum. et apud religio
sos fratres sancti mathie hos
pitaretur. Eadem nocte dic
tis matutinis cenam criptam
solus intravit. et ad sepul
chra sanctorum Eucharii vale
rii atque materni qui treve
rorum primi erant episcopi et
mirum regionum apostoli devo
te satis oravit. Maxime
tamen sibi revelari petiit di
vinitus utrum magis expe
diret eum in officio abbatie
manere vel illam resignare
Cui illi tres gloriosi presu
les apparentes simul mul
to splendore dixerunt. Frater
nequaquam officium tuum resig
nes quia in brevi cum palma
martirii ad nos pervenies.
Sicque disparuerunt. Mane
eum esset profecturus. prepositus
sancti symeonis eum ut secum
in reditu hospitari digna
retur rogavit. quod et promisit
Cumque completa visitacione
rediret treverim. de promissione
satis eum penituit. volens ora
re iterum ut prius. quedam neg
lecta in prima visione sperans
sibi denuo revelanda. Novicius. Nunc fuerunt illa?
Monachus. Ubi anima sancti
materni fuisset infra triginta
dies quibus sepultus fuerat.
Quid plura? Promissi sui
memor. in domo prepositi se re
cepit. Et sicut ipse provave

rat in ipa nocte solito matu
rius surgens et matutinas
decantās mōchis relictis et
conuiso assūpto ad ecclesiā sc̄i
eucharii perrexit cryptā ītrauit
et orauit. Ubi sub forma
prioris visionis p̄fatos pon
tifices videre meruit. Ad
quē sc̄us eucharius. Noui ad
quid veneris. Ecce maternus
interroga eū. Quod cum
fecisset: respondit ille. Aīa
mea p illos triginta dies
fuit in padyso. Et quia sci
ebat se ad corpus reuersurā
mercede sibi ī celestibus p̄
parata frui nō potuit.
Hanc ergo ī officio tuo qui
p palmā martirij cito no
bis sociaberis. Quod ita fcm̄
est. Nā a quodā misero ppt
zelū ordinis latenter occisus
est. Deinde btūs pontifex
adiunxit. Existente me ī pa
diso nil fcm̄ ē ī mūdo quod
nō viderim. Vides quanta
sit potencia electe aīe a
corpe exute! Si tanta vidit
in terrestri padiso. quanta
putas videt qn̄ fruitur deo!
Non ābigo quin oīa sciat
tūc et videat. Ubi sc̄us bene
dictus adhuc existens corrup
tibilis. ex beneficio vnius
anime celos penetrantis
totū mundū vidit sub vno

radio solis ante oculos suos
collectū. Nouicius. Non
mirū si deo anima vnita
cōtemplatur oīa. Monachus.
Bene sentis. Et hic de cō
fessoribus sit finis. De vi
sionibus vero quorūdam
virginū aliqua tibi referā.
Prius tn̄ de ipo ordīe v̄ginā
li te expediā. Ca. lxxx.

Tanta ē glā v̄ginā
lis vt angelis cōpa
retur. Quia qui
non nubūt neq; nubentur erūt
sicut angeli dei. Hinc est qđ
ī tabernaculo federis tercio
operimento qđ erat de pelli
bus rubricatis quartū fuerit
suppositū de pellibus iacin
tinis. P pelles rubricatas
designatur martiriū qđ ē
consumatio om̄i vtutū. P
iacintinas que aerei sunt
coloris virginitas que vt
quidē dicitur supra vtutē
est et angelicā redolet
virtutem. Virgines sequūtur
agnū quocūq; ierit vtroq;
pede idest integritate mentis
et corporis. Ergo virgines cō
tinentibus et coniugatis ma
iores sunt. Maiores si cōpares
statū ad statū quia dignior
est v̄ginū quā coniugatorū
Attamen in ordine coniuga
torū vel viduarū multi sunt

multis v̓ginibus ī merito ma
iores. Nicia penes carnis ī
tegritatem que virtus nō ē
quā eciā īfideles habent
meritū non consistit. ꝫ pe
nes caritatē. Quis ergo au
deat aliquas virgines sc̄tis
simas p̄triarchis ꝓphetis et
ap̄lis qui cōiugati erāt ap̄d
oēs anteferre. Nouicius. Quid
ergo est qd̓ sancti in tantum
cōmendant v̓ginitatem?
Monachus. Vt ostendat
quantū deo placeat castitas
Hec in v̓ginibus vocat̄ v̓gi
nitas siue continencia virgi
nalis. In viduis continencia
vidualis. In cōiugibus pudi
cicia cōiugalis. Vnde de eo
dem semine qd̓ de manu se
minantis cecidit ī terram
bonā. aliud fecit fructū c̄
tricesimū. aliud sexagesimū
aliud centesimū. Prim᷒ de
betur cōiugatis. secūdus
viduis et continentib᷒: terci᷒
virginibus. Et est sepe ī pre
mio tricesimus ~~equalis~~ ma
ior centesimo. Et hoc ꝓpter
ītencionē caritatis. Hinc cum
btām mariā magdalenā eciā
in letanijs anteposuit virgi
nibus. nil illis ꝓpt ruinam
īferior iudicatur. Noueris
tn̄ melius ēē cōtinere q̄ nubē
Eciā xp̄us qui sapientissim᷒

ē v̓ginitatē elegit. et studium
seruande virginitatis pro xp̄o
caritatis virtutē minime īcedit
Quā sint iocunde quā saluti
fere visiones sanctarū v̓ginū
sequencia declarabūt. Ca. lxxxi.

Venerabilis ep̄us theo
dericus liuonie cuius
supra memini. cū ꝑ̄e
quodā sanctimoniales conse
craret. scām mariā magda
lenā viduis assistere vnus
monachorū vidit: et btām
margaretā virginibus.
Inter stantes deambulabant
vocatasq̄ ꝑ̄sentabant. coronas
et velamina componebant.
Erat enī tali visione dignus
vt potē vir bonus et religios᷒
In villario Ca. lxxxij.
domo ordinis nr̄i et dioces̄
leodiensis monachus quidā
ē arnoldus noīe vite lauda
bilis. et magnū habens zelū
circa ordinis disciplinā. Hic
cū ex nimia abstinencia in tā
tū stomachū suū īfrigidasset
vt vix aliquos cibos recipet
ymo receptos reiceret. ꝑ̄e
quodā ad tantū deuenerat
defectū vt lecto decubens mortē
minaret̄. Cui btā maria mag
dalena nocte apparens visibili
ter pectore discooꝑto contra locū
stomachi manū misit ac deli
niuit. Qui ex sacre manus

attactu adeo confortatus est
ut mane surgens sanus non
absq3 magna ammiratioē cho
rū traxeret. ¶ Ca. lxxxiij
R[e]cordor nūc dnē gherr
trudis de houēne ab
batisse q̄ satis mira
biliter ꝑ visionē cuiusdā sa
cre virginis sicut ipā michi
retulit sanata ē. Hec cū pene
ꝑ dimidiū ānū vehementi do
lore oculoꝝ cruciaret᷑. statim
luithildē virginē cuius me
moria ī eodē cenobio celebris
est studuit īuocare. meritis
eius sperans adiuuari. Quo
dā mane ī lecto suo pene ceca
iacens et vigilans. iā dictā
vginē ī veste candida corā
se stare conspexit. Cuius
oculos cū eā veste q̄ manu
tersisset: continuo clare vidit
Et ōmis dolor illa redeūte ad
eternā vitā recessit. ¶ Ca.
In eiusdē sacre vgi- lxxxiiij
nis altari scȝ luithildis ꝑ
ornatu ymago btē vginis
marie et martyris katheri
ne et virginis lignea et de
center sculpta stabat. Die
quadā honesta matrona no
mine alcydis uxor wirici mi
litis corā illa cū pedissequa
sua ad orationē stetit. Erat
aūt ymago btē katherine
ꝑ negligenciā ut puto sic
posita ut pene vultū totalit᷑
haberet ad parietē. Nunc
dū multū se morose ī oculis
iam dictarū feminarū verte
ret. clamauit famula.
Videte dnā videte qualiter
ymago hec regiret se. Res
pondit illa. Et ego video.
Viderūt hoc ipsm et alie mu
lieres illic stantes. Vix ānus
expletus est. ex quo contigit
visio hec miraculosa. Noui
cius. Cuius hui9 sacratissime
virginis katherine ossa oleū
stillare nō cessant. certū ē illā
multū eē suauē ac misericor
dē. Monachus. Virtutum
earūdē indiciū emanās ex
ossibus eius ē oleū. ¶ lxxxv.
Retulit nobis abbas
dopnus heinric9 de
scimena. q̄ de osse ei9
dū nobis de eodē ꝑticulā fran
geret gutta olei erupit. quā
ne sup terrā caderet vix
retinuit. Sed quid dicam
de gutta. cū eius sacra tu
ba sicut hij qui in īstanti
de syna venerūt testant᷑ oleo
sit repleta? Viderūt enī caput
eius cū capillis et ossibus na
tare ī oleo. De quo cū a mo
nachis loci diuisa vascula sa
cri liquoris reciperent. tam
nobis q̄m ceteris religiosis
reuertentes eadē ꝑ benedictiōe

dixisserunt. Novicius. Vellem nunc aliquas de eisdem virginibus scilicet undecim milibus audire visiones. que nos ad ampliorem illarum incitarent venerationem.

Monachus. Referam tibi quedam que hominibus illarum reliquias terrori sint. si circa illas fuerint negligentes. consolationi autem si habitas venerentur. Capitulum lxxxvi.

In Foleoldesrode domo ordinis nostri cisterciensis que in thuringia sita est. abbas quidam ante annos paucos defunctus est. qui satis circa sanctorum reliquias extiterat devotius. Unde et dominus huiusmodi visionem ei ostendere dignatus est. Nocte quadam in sompnis coloniam in ecclesiam sanctarum virginum xi milium se transpositum vidit. ubi extra eius septa iuxta quendam murum duo virginum corpora sepulta intellexit. Mox coloniam pergens et locum revelatum ex certis indiciis cognoscens. abbatissam adiit. visa exposuit. Et ut sibi querere liceret quas viderat petiit et obtinuit. Ostensus est ei quidam nomine ulricus. cui consuetudo erat earundem sacrarum martyrum corpora effodere. Conductus vero ab abbate cum in loco denominato duos invenisset sarcofagos. et uno aperto inter ossa sacra pectinem pulcherrimum vidisset. concupivit et tulit. Cumque cyrothece sue inmissum in sinum ipsius proiecit. A quo cum impeditus in fodiendo. cum extraxit. super fossam illum ponens in loco eminenti. Superveniens quedam ex sororibus tam curialitate quam sanctitate pectinis delectata secrete tulit et abiit. Corporibus vero effossis et in scrinio decenter compositis cum mane abbas cum eis proficisci proposuisset. eadem nocte in forma et habitu virginali illi in sompnis apparentes dixerunt. Tecum ire non possumus. Cumque cum respondisset. quare dilectissime. subiunxit una. Quia pectinem meum perdidi. Cum de patria mea egrederer dedit michi illum mater mea. Et ille. Quis habet illum domina mea? Respondit. Cum ulricus sepulchrum meum aperuit et vidisset illum. cyrothece sue inposuit. In qua abscondit illum in sinu suo. Quem cum extractum super marginem fosse posuisset. superveniens quedam sanctimonialis friderina nomine furata est illum. Mane ad abbatissam veniens ait. Quod est nomen hominis qui virgines effodit. Respondit. Ul

ticius. Et adiecit. Est hic ali
qua dnā q̄ vocet̄ friderina. Et
respondente illa etiā: subic
cit. Peto vt vtrāq; vocetur.
Qd̄ cū fcm̄ esset: ait vlrico.
Nū corpa sacra effodisti pec
tine inuenisti: cetera q̄ supra
dicta sūt adiūgens. Respōdente
illo dn̄e verū ē: cōuersus ad fri
derinā ait. Et vos dnā tulistis
illū. Qua confitente: subīdu
lit. Rogo vt restituatis pec
tinē. Quia sine illo meū re
cēnuit. Que cū celerius re
tulissent. et ab abbate ī scrinio
positus fuisset: ad monasteriū
suū illas deuexit. In quo cū
multa gloria sunt suscepte:
et ī loco honesto locate. In mag
na ibi fuerūt veneracione. sz
hoc quā diu vixit ille abbas
cui se reuelauerat. Tempore
scismatis qd̄ erat īter ottonē
et philippū reges romanorū
cū diuisa bella occuparet thu
ringiā. timore illoꝝ eadem
sacra corpa cū ceteris reliquiis
et ornamentis deportata sūt
sup quandā testudinē locū
satis secretū. Pace terre red
dita. cū singula locis suis
restituerentur. scriniū cum
v̄ginib9 neglectū ē ī iā dicta
testudine. Vnde īdignātes
duabus vicib9 terrā suā hor
ribiliter cōcusserūt ita vt ab

ōnibus posset audiri. Nis etiā
sacriste ī sōpnis apparuerūt
dicentes q; recede vellent de
loco ī quo ita haberent̄ cōtēp
tui. Que cū nō pficerent neq;
concussionib9 neq; reuelatio
nibus. in quadā nocte solēp
ni īfra matutinas ante gra
dū pbriy stantes. et ī habitu
decentissimo oīb9 apparentes
primū īclinauerūt versū al
tare. deīn more coꝝ qui ī via
sūt dirigendi se vertentes ab
bati et oībus īclinātes. p quoddā
hostiū qd̄ pene sp clausū erat
pīter exierūt. Quas licet oēs
vidissent: estimabant tn̄ sin
guli se illas singularit̄ vidisse.
Dictis matutinis vnus mō
chorū ducto seorsū abbate.
cōfessus ē se ante gradū hora
et modo pdicto duas speciosis
simas v̄gines vidisse. Ei cū
respondisset. et ego vidi: vene
rūt alij et eis dictū ē simile.
Cūq; dephendisset q; ab oīb9
vise fuissent: cepit cū oībus
q̄stionari q̄ nā essent vel que
causa fuisset illius visionis.
Cui cū diuersi diuersa respō
derūt: ait vnus vt puto diui
nitus īspiratus. Puto eas
fuisse illas sacras virgines
q̄ de colonia nobis allate tāto
tpe supra testudinē tale neg
lecte sūt a nobis. Statī accedentes

ad scrinium cum nil in eo repperissent
territi abbatem miserunt coloniam
vt eas reduceret. Veniens
vero coloniam cum abbatisse et
conventui rem per ordinem recitas-
set, atque easdem virgines in locis
vnde sublate fuerant repperisset
abbati vt sibi redderentur sup-
plicanti, totus conventus respo-
dit. Beneveniat nobis dilec-
tissime domicelle nostre beneveniat.
Certe ex quo nobiscum esse volu-
erunt, non eas illuc remitte-
mus. Datumque est ei cuiusdam
alterius virginis corpus cum
quo et tristis repedavit. Ad-
huc puto eandem friderinam
vivere, et vix aliqua sororum est
in eadem cella quam tam iocunda la-
teat historia. Capitulum lxxxviii.

Sunt apud nos de eodem
sacro collegio due sa-
cre virgines etiam
per revelaciones invente. Domina
eufemia abbatissa que ante pau-
cos annos defuncta est, cum adhuc
puella esset in scholis, due vir-
gines ei apparuerunt. Que sibi
extrema parte dormitorii quod
cellario continuum erat se indig-
ne iacere conqueste sunt. Illa
vt puella visum sicut visum re-
putans, tacuit. Postea cum esset
adulta, secundo ei in loco eodem sub
forma et habitu speciosissimarum
virginum angulo tenus apparue-
runt. Quasi dicerent. De loco isto
exire non possumus nisi per te. Tunc
memor prime visionis, eam que potior
videbatur interrogavit dicens. Quod
est nomen tuum. Respondit. Anas-
tasia. Ab illo tempore eufemia importune
tune conventui cepit suggerere
quatinus cellarium vsque ad finem
dormitorii extenderet, dicens
sine ambiguitate duas ibi vir-
gines esse reperiendas. Pollice-
batur quod etiam tres solidos commu-
nibus expensis superadderet. Ac-
quievit tandem convictus. Et
sicut mihi retulit remboldus consa-
nguineus eius cum idem opus fuerat commissum,
cum terra tota fuisset eiecta in pre-
sentia predicte sanctimonialis sub
fundamento muri sacra illa
duo corpora sunt reperta. Quarum
illa postquam abbatissa fieret
nobis transmisit. Et celebra-
ta est eodem die de eis missa in
conventu. Novicius. Non pu-
tabam hactenus tam efficaces
esse visiones nocturnas. Mo-
nachus. Sepe per ardentia lumi-
naria corpora eorum ostenduntur,
et tamen eadem luminaria nemo
videre potest nisi corpore sit virgo.
Multa de huiusmodi visioni-
bus conrardus prior loci sancte
marie dicere consuevit, que causa
brevitatis omitto. Novicius.
Placet mihi sanctis illis virginibus
quod sit carum corpora per diversas prov-

tias diuidunt. Monachus. Ad
hoc cum se ostendere dignantur
vt in multis locis eorum memoria
habeatur. ¶ Ca. lxxxviii.

Homo quidam religiosus
de ordine viatorum cum
apud quandam honestam
matronam hospitaretur. conquestus
est illi quod decem annis laborasset
pro reliquiis sanctarum virginum
vndecim milium nec aliquid tamen
ex eis posset obtinere. Cuius
ad hoc tamen auxilium implorasset
illa homini compassa etiam
carum adijt. sororibus pro eo preces porrigere volens. Cumque ad
tumbam vnius virginis oraret
genu lapidi supposito. qui maximus erat apponens temptauit
quod tamen fieri posse non ~~dubitauit~~ sperauit. Mira pietas sanctarum martirum. Mox
vt imbecillis femina lapidem
modicum pressit. ille cessit adeo.
vt ea que intus erant videret.
Que dum nullum adesse conspiceret
manu immissa quantum voluit
de ossibus tulit: dans ea viatori
Statimque lapide qui vix a sex
viris moueri poterat. absque
instrumentis eadem qua prius
facilitate reuoluto gratias
agens sanctis virginibus leta
rediit ad sua. Sanctorum autem
licet semper vultum contemplentur
diuinum. habent tamen respectum
ad corpora sua. Et cum viderint
nos deuotos esse circa illa multum in hoc delectantur. ¶ Ca. lxxxix.

Conuersus quidam de ordine
nostro cum ex eadem societate quarundam virginum
capita ad monasterium suum
defferret: ex deuotione ea cum
vino lauit lota deosculans.
Eadem nocte puella valde speciosa in sompnis eidem apparuit
conuerso. cumque amplectens ait.
Heri quando caput meum lauisti
tam amicabiliter me osculatus
es: ego tibi vicem rependam.
Ille professionem suam considerans
vt osculum puelle vitaret caput
retraxit. Sicque ex eodem motu
euigilauit. Qui statim intellexit. Nouicius. Cum in stratis
et ortis ciuitatis colonie beatarum virginum vndecim milium
passim ossa recipiantur. videtur
michi fieri vix posse quin sepe eis aliena ossa admisceantur.
Monachus. Retulit michi monachus
quidam de veteri monte in quo
amplius quam mille dicuntur esse
corpora. quod nullas falsas inter se
patiantur reliquias. ¶ Ca. xc.

Tempore quodam cum plura
illuc allata fuissent
corpora. monachi lauerunt illa. Cumque eadem posuissent super sedes capituli. pannis
mundis substratis vt siccarentur.

fetor ītollerabilis quasi ex cis
exalans. om̄ nares īfecit. Ti
mens dōp̄nus gocswinus abbas
cū de fetore ex aliquo diaboli
ludibrio fuisse creatū. vt p̄ eū
deuotionē frm̄ erga reliquias
extīgueret martyrū. Assūptis
secū sacerdotibus vestes sacras
īduit cū quibus circa hostiū
capli stans sic ait. Adiuro te
īmūde sp̄us p̄ eū qui venturus
ē iudicare viuos et mortuos
et sclm p̄ ignē vt si aliquid
tui op̄is ē ī hoc fetore manifes
tetur et adnichiletur. deīq̄
honorē deo et s̄cīs hijs. Mira
res. Vix verba cōpleuerat.
et ecce os grande equinū cūctis
videntib9 de medio reliquiaꝝ
exiliens extra caplm quasi tur
binis īpetu p̄iectū ē: cū quo et
oīs fetor extractus est. Adue
nitq̄ odor suauissimus. Tūc
oēs grās deo egerūt. qui et
diabolū ī suo opere confudit:
et s̄cōs suos glorificauit. Hec
de virginib9 te audiuisse
sufficiat. Referā tibi adhuc
visionē mirificā a virgine
visam. q̄ supradictis ordinib9
equalitate conueniat. et virgi
nū visiones concludat. Mā
Narrauit m̄ ꝓ xci.
Nunq̄ sacerdos quidam
de saxonia. ī quodā

monasterio nomen michi ex
primere non potuit. puellā
fuisse p̄uulā que tn̄ festiuis
noctibus vigilijs solēpnibus
īteresse p̄mittebatᵘ. et eisdē no
cturnis expletis. dormitū ire cōpel
lebatur. In quadā festiuitate
vt puto ... ī t̄cio nocturno
virginē scapulis ad exeūdū
īpelleret. et illa reuerteretur.
nec p̄ficeret. tristis quidē exiuit
s̄ iuxta chorū remanēs. resi
dua p̄audire voluit. Cumq̄
īcept9 fuisset ymnus te deū lau
damus. celos vidit aperiri et
ī ipsos chorū cū cantantibus
releuari. Cū ventū ē ad locū
illū. tibi oēs angeli ꝛc. vidit
vniuersos choros angeloꝝ et
singulorū ordinū angelos.
singulos demissis capitibus
flexisq̄ genibus. manibus
extensis deū adorare. simul
oīb9 p̄clamantibus s̄cūs s̄cūs
sanctus dn̄s deus sabaoth. Qui
trinitatē p̄sonaꝝ ī vnitate essēn
cie p̄fitebantᵘ. Simile fecerūt
apli ad illū v̄siculū te glorio
sus aploꝝ chorus. Et cū chor9
īcepisset. te p̄pharū laudabilis
numer9. oēs patriarche et p̄phete
p̄dicto modo adorabant. De
necerūt et martyres ī suis distīc
tionibus. Et ī primo v̄siculo sc̄z
te martyrū candidatus laudat

excratus ī laude erūpentes
ad pedes maiestatis p̄cidebāt
Jd̄e de confessoribus vidit atq̄
virginibus. Cūq̄ extremus
ymni v̄siculus in te dn̄e spera
ui nō confūdar ī eternū decā
taretur chorus ad terrā descē
dit. et celū se clausit. Puella
aūt hec videns et suspirans
se tanto bono defraudatā. ocu
lis conquesta ē. Cūq̄ vberti
fleret. et mane sororibus cau
sā sciscitantibus visū dicere
nollet: magra eā aggressa ē
Cui respondit. Deus vobis
ignoscat q̄ tantā in gratiā
ac honorē hac nocte subtraxis
tis. Et recitauit ei visionē.
Cui illa. Noli flere bona fi
lia nūq̄ deicetero te exire cō
pellā. Nouicius. Mirifica
sūt h̄ recitas. Monachus.
Vis nūc audire octauo loco
ex hijs aliqua q̄ visu auditu
et gustu p̄cepta sūt nec tn̄
predictis ordinibus p̄p̄t' īstanciā
īseri nō potuerūt. Nouicius.
Volo ac desidero. Monachus.
Sicut ī capite huius distictio
nis p̄missū ē. scalā erexi p̄ quā
humana visione. visioni sancte
condescendere. Cuius duo la
tera duo dixi genera visionū.
corp̄ale et spirituale. Octo
etiā īserui scandilia. supmū

attribuēs xp̄o. reliquos sex.
sex ordinibq̄ sc̄orū. de quibq̄
sufficient' dictū ē. In octauo
aūt gradu diūsarū rerū vi
siones locabo. Primo tn̄ ea
que visa sūt de loco mō.

¶ Ca. xiij.

Dum anq̄ conuentq̄ nr̄ de claustro
emissus fuisset. dn̄s
hermānq̄ nūc loci sc̄e marie
abbas tūc siplex monachus
ī claustro. nocte quadā per
visū ante gradū p̄sbiterij sibi
stare videbat'. et datus ē ei ī
manus crucifixus vt fieri solet
ī emissione alicuius conuentq̄.
Stabant et circa eū viri can
didati. Vidit etiā ī choro flu
uiū lapidissimū. qui p̄ vtrūq̄
chorū fluebat. et ī eo nauē
quā cū conscenderet tā rapidis
simus esset cursus eiq̄ vt nauē
ī vnā colūpnarū ipegisset nisi
p̄ themonē eius īdustria fuiss&
auersa. Non stetit donec veni
ret ad locū quendā īfirmitorio
nr̄o p̄ximū. Venerūt et cū eo
supradicti iuuenes candidati.
Tūc ossa arida humana cū
capitibus ex ōni p̄te mirabili
quadā virtute a deforis vltra
murū cadebāt. Erat eñ vt eze
chielis visionis recorderi multa
valde. Stante conuentu īter mō
tem stromberg et dictū locū.

saluator qui inter eos stare visus
est vnum ex monachis dure satis
retraxit. Alium modestius a-
mouens seorsum statuit. Ecce
talis fuit visio. Nouicius.
Nunc et illius interpretacio.
Monachus. Deus illi osten-
dit que futura erant de loco nostro.
Tunc quidem obseruare modo
plane valde. Dompnus philip-
pus coloniensis archiepiscopus. sciens
ordinem vigere in hemenrode
et de illo limpidissimo fluento
ariditatem sue dyocesis irri-
gare desiderans. de eadem
domo conuentum sibi dari pe-
tiuit. Electi sunt ex monachis
duodecim et predictus herma-
nus in abbatem eis ordinatus
est. qui ante gradum presbite-
rii vt longe ante preuiderat
crucem suscipiens. cum eis per
nauigium venit in montem strom-
berg. In quo tribus annis
commorati. descenderunt in
vallem que nunc dicitur vallis
sancti petri. Illic muro de quo
supradictum est se claudentes
Ossa illa arida designant
homines seculares spiritualis
gracie immunes qui in villa
conuersi sunt ad vitam religiosam
Fluuius qui per oratorium flu-
ebat cum impetu. significat eius-
dem domus religionem que clara
ex puritate tradicionum et

impetuosa per feruorem obseruacio-
num. Quod naui a columpna adhuc
sine causa non fuit. Nam cum con-
uentus super presentem venisset mon-
tem. et multa necessaria eis deessent
quidam reminiscentes edificiorum
et aliorum multorum que dimiserant
et murmurantes redire vellent
Dompnus hermannus abbas cum
semel ac secundo de perseueran-
cia eos monuisset nec profecisset.
quasi per themonem naui a co-
lumpna submouens ait. Cessate
stare nullus vestrum reuertetur
ego ac themonem obieci. Is
autem quem dure retraxit xpistus
cum aliis quidam erat scriptus et
nouicius sed subsequenti importu-
na peticione submotus. Ipse
est iohannes sacerdos quem dominus
modeste extrahens seorsum
stare fecit. cum conuentu emis-
sus. cum conuentu non stetit. Quia
per licentiam extortam remissus
est. Hec est interpretacio visionis
secundum quod ab ipso didici abbate
hermanno. Nouicius. Nichil
hic video actum esse sine nutu
diuino. Monachus. Nauigan-
tibus eis in reno. sicut adhuc
omnes qui ex eis viuunt testes sunt
viderunt supra se in celo circu-
lum lucidum. et septem in eo soles.
Nouicius. Quid per circulum
vel quid per soles videtur tibi
intelligendum. Monachus. Per circulum

eunde itelligo eternitate sp̄s sancti. Per septē soles septē eius dona quibus bono exē plo eiusdē congregationis puitia erat illuminanda. ¶ Ca. xxiii.

Quidā quōsus qui tū codē conuentu missus ē rodolphus noīe vir bonus ac religiosus. cū die quadā de priuata veniēs illotis manibus oratoriū nr̄m intraret et ex ordine se asp̄gē teneret. inter suas cogitatiōes dicere cepit. Aqua hec sancta ē et benedicta nec decet vt manibus imundis te illa asp̄gas. Cui mox ī aere vox clara respondit. Quod ego mūdaui tu nō potes polluere. Et cognouit ibi deo magis placere mūdicias cordis quā corporis. In anime puritate deus delectatur. ¶ Caplm. xxiiii

Monacho cuidā deus ostendere volens anime sue puritatē. ī excessū mentis illū adduxit. In quo excessu puerū pulcherrimū īrra sua viscera contemplatus ē. Ad se autē reuersus itellexit illū fuisse aīam suā dei munere ab ōni labe ēminu mundatā. Puer enī a pueritia dicta est. Nouitius. Puto q̄ nō sit tutū si homo multis consolationes suas manifestet

Monachus. P̄ multos labores et temptationes et hec secrete diuine cōsolatiōes adipiscunt̄. et facillime manifestate subtrahunt̄. Vtrūq3 verū esse singulis tibi ostendā exēplis. ¶ Caplm. xxv.

Cum hoc āno ī quadā domo sancti monialiū ordinis nr̄i a cellerario p̄ totū cōuentū oua lixa diuiderent̄. nescio quo casu vna ex hiis neglecta est. Non tū puto actū casu sed diuino nutu. vt dei gloria manifestaretur ī illa. Patientissime aut defectū illū sustinēs ymo neglectā se gratulans tū deo grās ageret. summus ille abbas inuisibilē ei pitantiā misit. Cuius īenarrabili dulcedine sic repletū ē os eius fauces viscera et venter. vt nūq̄3 aliquid tale ī vita sua sensisset. Dulcedo hec corporalis erat. Porro ī mente et ī anima dulcedine spirituali deus eā copiose visitauit cū vt diceret abbati nr̄o q̄ oībus diebus vite sue pictanciis carere vellet. dūmodo ī consimili dulcedine et hoc vna tm̄ sibi vice liceret deliciari. Pro qua idem abbas noster ad eius peticionē pro graciarū actione ymnū te deū laudam̄ singulis

nobis īiūxit. Nouicius. Si
deus sic excellenter tantillam
ī pn̄ti vita remunerat. non
ābigo quī magnas tribula
ciōes magnifice remuneret ī
futuro. Monachus. Ād' fācile
huiusmodi consolaciōes ī pn̄ti
pdantur: ecce exemplū. ¶ xxvi

Conuersa quidā ī heme
rode cū ī oracōibus suis
mellifluā diuinitus
acce pisset dulcedinē. et ob hoc
sepe labores suos negligeret
mḡr suus arguit eū crebro
dicens. Frater certis tēporibus
ē orandū. certis tēporibus labo
randū. Ille vt homo simplex
vt ī crepantē placaret. r̄ndit
O mḡr si sciretis causā. nō
michi īputaretis. Rogo vt de
tis m̄ osculū. Putabat enī
q̄ ī pressione labior̄ candē sen
tire posset dulcedinē. Cui mox
vt osculū dedit ille. grām vt
puto irrecupabilit' pdidit iste.
Simile pene habes sup̄ caplo
xlii° de conuerso qui angelū
sepe vidit. et dicendo grām
pdidit. Causas vero subtraxi
onis grē ī pn̄ti plures esse
alibi tibi assignaui. Quidā
licet alijs sibi diuinitus ostēsa
crebro referāt. nō ob hoc grām
pdūt. Sicut sup̄dictū ē de hen
rico conuerso ī hemenrode. ¶ xxvii.

Reimricus idem cū gran
gie q̄ hart dicit' p̄esset
et die quadā ī maio
segetes circuis oracōes suas ru
minando circuiret. hoīem quendā
sub piro arbore q̄ illic ī agro
singulariter sita ē. contra se
stare conspexit. Erat enī decēs
stature capillis canus barba p
lixa: tunicā habens talarē et
clausā: scapulare vero latū et
vltra genua longū. Eratq3 vult
cius angelicus. Quē cū cōuersus
accedens salutasset benedicite
frater: respondit ille dominus.
Et adiūxit. Quō placet tibi
ordo tuus frater? Conuerso res
pondente bene: iterū adiecit
Bene tibi placere debet. quia
nulla vita tante pfectionis est
ī ecclesia dei. Cuius aspectus
cū multū intueret cōuerso re
uerenciā. volens cōuersus a
liquā ei dare occasionē petēn
di aliquid. ait. Cur sic nudis
incedinis pedibus? Respondēte
illo. talis ē cōsuetudo nr̄a: ad
iecit. Peto vt m̄ liceat vobis
dare calceos. et nobiscū hodie
prandeatis. Et recusauit v
trūq3 dicens. Modicus cibus
m̄ sufficit. et socijs meis. Cūq3
aliqua secrecius simul trac
tassent. is qui viator videbat'
cōuerso aliū die ad eundē locū

tu͂ appiquaueris ei iteru͂ co
pente signabis te:

p̄fixit. A quo modicu͂ discedens.
i plano loco nusq̄ cōparuit.
Quo viso: henricus expavit
festinans q̄ ad claustru͂ hima
no priori suo nu͂c abbati i loco
sc̄e marie q̄ dicta sūt vel gesta
p ordine recitauit. Cui ille.
Cautus esto frater. q2 nō ōne
veru͂ ē qd veru͂ apparet. Mox
tu͂ videris eu͂. signabis te. di
cesq3 benedicite. Qd cu͂ fecis
set. subrisit ille dicens. Juste
facis signando te: q2 nō omne
veru͂ ē qd veru͂ apparet. Neq3
horip̄m habes a te. s3 prior tu
docuit te. Ego iquit diligo
eu͂. eo q̄ sit religiosus et ama
tor discipline. Et quia cotidie
orat pro tota ecc̄ia et ordine
qd et veru͂ ē. Mentione etiā
habuit dn̄i eustachij abbatis
claustri: et dn̄i henrici abba
tis nr̄i. In illo aliqua corripiens
et i isto plura cōmendans. Et
recitauit ei oīa more helizei
q̄ i conclavi cu͂ priore sine alijs
fuerat locutus. Postea cu͂ idem
conuersus die quadā dicto cō
pletorio aliquid optinē nite
retur a deo venijs et lacrimis
et nō pfecisset. ille curia clau
sa ostioq3 firmato diligēter
oratorij ad eu͂ intrauit. increpans
et dicens. O stulte putas qui
possis aliquid extorquē a deo.

Si non esset tibi modo pacīu͂
p̄pt' priorē tuu͂ forte amentiā
incurrisses. Nocte quadā cum
idem henricus defuncto aliquo
i ecc̄liam deportato sedisset an
altare ifirmoru͂. victor de quo
dicē nō possu͂ vtru͂ angelus fue
rit l' homo ei apparens. signa
uit vbi prior esset. Cui cu͂ ille
resignasset i ifirmitorio esse
signo respondit. Ego nou hoc
bene ē ibi. Inclinans cora͂ eodē
altari recedens et ante tria
altaria q̄ sūt in abside simile
faciens choru͂ monachoru͂ intrauit
et non cōparuit. Sepe illum
testabatur se vidisse i choro circu
euntē i multa claritate. Cui
cu͂ conuersus ex pte prioris tunicā
et cingulu͂ optulisset. et cingulu͂
ille recepisset. tunicā recusauit
Ego iquit eu͂ dabo bono cuidā
monacho euerbatensi. Et
magis illi proderit q̄ si ego ve
rer illo. Remisit ei et cingulu͂
laneu͂ p̄cio quidem vilissimu͂
sed virtute p̄ciosu͂ p quas et
sanitates facte sūt. Et plurimu͂ contra stimulu͂ valet. Que
cu͂ etiā rogaret vt se priori os
tendere dignaretur. respondit.
Dn̄s nr̄ frequenter nos mittit i
ihr̄lm. alia quoq3 remota loca.
et si videit me prior posset p eius
interrogaciones legacio mea ipediri

Et adicit. Dic priori ut sollicitus sit circa excitandos fratres ne dormiant dum pro defunctis cantatur. Quia sicut milites congregantur ad torneamentum ita anime confluunt ad officium defunctorum.

Novicius. Puto quod mortui vivis in hoc officio sollicitis dum indigent vicem caritatis impendant.

Monachus. Hoc tibi uno ostendam exemplo. Capitulum xcvii

Est quidam canonicus in Aldensele rodolphus nomine homo grandevus et circa divina officia valde sollicitus. Nunquam aliquam horam in choro negligit dummodo incedere possit. Dicunt testibus Alardus noster quondam novicius et illius canonicus. Quodam tempore cum defectum nature pateretur ita ut incedere non valens lecto decumberet nec tamen aliquid doloris sentiret cum horas suas dicere non posset quosdam viros candidos in superpelliciis et tonsura clericorum certis horis adesse vidit qui ei omnes horas decantabant. Quibus dictis dicebant ad invicem. Modo exeamus et sinamus eum modicum requiescere. Quos cum frequenter contemplaretur et filia sororis que ei ministrabat non posse illos videre deprehendisset. intellexit quia anime canonicorum eius essent quibus ipse beneficia impenderat. Quia ad sacramentum corporis et sanguinis Christi festino diversis visionibus hic finem impono.

Distinctio nona de sacramento eucharistie.

Locuturus iterum de sacramento corporis et sanguinis Christi cum timore illud accepto. Quia ubi sola fides operatur et rationis iudicium excluditur non sine periculo discutitur. Unde nil novi sive inusitati inde dicere presumo. Sed que sancti sive doctores eximii de illo senserunt summatim replicabo. Addicam etiam exempla plurima que michi a personis probatis memini recitata in quibus si fuerit aliqua questione digna ut scrupulus removeatur tua discutiantur interrogatione.

Incipiunt capitula.

De sacramento corporis et sanguinis ihesu Christi. In interrogatio quid sit sacramentum. que res sacramenti. que causa institutionis. que forma. quis modus conversionis vel sumptionis. Capitulum primum.
De godescalco de volmunsteyne qui Christum sub specie infantis in manibus suis vidit. Capitulum ii
De adolpho sacerdote qui in hostia

vidit virginē cū īfante deīn
agnū postea crucifixū. ¶ iiij
De epō liuone qui vidit xpm
in altari. ¶ Caplm. quartū.
De sacerdote de wittenmundisburg
qui ī canone dubitans vidit
crudam carnē. ¶ Ca. v.
De sacerdote qui hostiā ī ore
ob maleficia seruans de ecclā
egredi nō potuit. ¶ Ca. vi.
De corpe dnī ī ecclā furato
qd' a bubus ī agro rptū ē. ¶
Ca. vij. ¶ De apibus q basilicā
corpi dnīco fabricauerūt. ¶ Ca. viij
De pena mulieris paliticē ppt
corpus dnī qd' sup caules suos
seminauerat. ¶ Caplm. ix.
De musca que circa corpus dnī
ī hora sūptionis volitans mor
tis penam soluit. ¶ Ca. x.
De muribus q hostias non
benedictas rodentes litteras
nō tetigerūt. ¶ Ca. xi.
De corpe dnī quod ī flumen
piectū hereticos dimersit. ¶
Ca. xij. ¶ De corpe dnī quod
naue cōfracta ad reliquas
naues natauit. ¶ Ca. xiij.
De corpe dnī qd' colonie de
manibus sacerdotis labens
lapidi miraculose īpressū ē. ¶
Ca. xiiij. ¶ De hostiis ī arca de
clericorū īsania excussus. De
ecclā cōbusta et de corpe dnī
intacto. ¶ Caplm. xv.

De daniele abbate q formā
sanguinis vidit ī calice. ¶ xvi.
De heilardo sacerdote de wy
nnsdorp qui formā humani
cruoris vidit ī calice. ¶ Ca. xvij
De tunc hildensemnense qui
ī canone vidit calicē cum
dubitaret sanguinē dnī exu
berantem. ¶ Caplm. xviij.
De hettnico scolare q vidit
formā sanguinis ī calice in
reysene. ¶ Caplm. xix.
De hildebrando sacerdote de
neynstede qui speciē cruoris
ī calice vidit cū duob' cōmilitib'. ¶
Ca. xx. ¶ De corpali sacramēto
īfuso qui ablui non potuit
donec īcisa dubitans illud
videret. ¶ Caplm. xxi.
Item de corpali ꝑfuso ī quo
sanguis humanus apparuit. ¶
Ca. xxij. ¶ De īfirmo cui ablutio
cōuersa ē ī sanguinē. ¶ Ca. xxiij.
De nobili femina cui ablutio
vltima suscepta ꝑ panē con
uersa ē ī sanguinē. ¶ Ca. xxiiij
Qualis esse debeat vita sacer
dotum. ¶ Caplm. xxv.
Que exigant ī sacerdote vt
xpī corpus possit conficere. ¶ xxvi.
De sacerdote claustri ī cuius
manibus īfra canonē xpūs
visus est. ¶ Caplm. xxvij
De hermāno de harch abbate
ī cui' manibus ~~īfra canonem~~

~~a terra suspendit~~. hemricus
xpm̄ vidit ī missa. ¶ Ca. xxviij.
De sacerdote qui īfra canone
a terra suspendit. ¶ Ca. xxix
De vlrico vilariensi mōcho. ¶
Ca. xxx ¶ De sacerdote cui dn̄s
tantā contulit deuotione vt
venter eius dirūpi videat̄ acce
denti ad altare. Ca. xxxi.
De richmude q̄ hostiā ī eleuacōe
adinstar cristalli vidit plucidā. ¶
Ca. xxxij ¶ Itē de deuotione eius
dem qn̄ cōicabat. Et de claitate
quā vidit sup altare ī canone ¶
Ca xxxiij ¶ De femina religiosa
brabancie quā xp̄us ppiis ma
nibus cōmunicauit. ¶ xxxiiij
Itē de hildegunde vidua quā
xp̄us pseipm̄ cōmunicauit. ¶ Ca
xxxv. ¶ De cōuerso liuonie q̄
cōicare desiderans hostiā rep
perit ī ore suo. ¶ Ca. xxxvi
Itē de herkimbaldo de burden
cui idem contigit cū ei p ocra
sione cognati sacramentum
fuisset negatū. ¶ Ca xxxvij
De corpali dulcedine scīmonial'
quā pcepit ī sacra cōmunione ¶
xxxviij ¶ De dulcedine aleydis
abbatisse monasteriensis ex
sacra cōmunione. ¶ Ca xxxix.
De cōuerso qui cōicaturus vi
dit xpm̄ quasi sanguinē suū
stillare ī calicem. ¶ Ca. xl.
De cōuerso qui vidit ī os alte
rius quasi sacerdotē mittere
puerū pulcherimū. ¶ xli ca.
De maurino epō parisiense q̄
ī fine suo p sacrā cōionē sensū
recepit. ¶ Caplm. xlij.
De puero qui hostiā nō benedic
tā nō esse corp9 dnī dephendit ¶ xliij
De cōuerso qui p desideriū cō
municādi spm̄ meruit pphetie ¶ xliiij
ca. ¶ De feīā religiosa que
cōione sibi negata dulcedinē
ei9 sensit ī guttture. sili illi9
odorē ex remoto percipiens. ¶ xlv
caplz. ¶ De feīā q̄ de solo corpe
xp̄i vixit. ¶ Caplm. xlvi.
De milite qui virtute sacre
cōmunionis ī duello triuphauit ¶
xlvij ¶ De milite qui suspensus
mori non potuit donec corpus
xp̄i percepit. ¶ Caplm. xlviij.
De ancilla sacerdotis q̄ gratā
dīnī corpis sensū recepit. ¶ xlix
De milite qui corā xp̄i corpe
ī luto veniā petens luti īmun
dicias nō sensit. ¶ Ca. l.
De hereticis qui ī ecclesia fu
rati sūt corp9 dnī et vno pter
hoc suspenso. ¶ Caplm. li.
De sacerdotib9 cōtinentib9 in
digne. ¶ Capitulū. lij
De sacerdote ī hademare qui
carbones visus ē masticare in
perceptione sacramēti. ¶ Ca. liij
De sacerdote frisone qui calca
uit corpus dnī. ¶ Ca. liiij.

De ~~sacerdote~~ petro medico q̄
sub specie panis credidit esse
sacramentu̅ tantu̅ et non rem. ¶
Ca. lv. ¶ De sacerdote malo a
quo infans xp̄us ī missa facie̅
auertit. ¶ Caplm. lvi.
De carbino sacerdote qui corp⁹
dn̄i ī missa ꝑdidit. ¶ Ca. lvii
De daniele abbate qui ī calice
recepit crudā carnē. ¶ Ca. lviii
De sacerdote sine ordinib⁹ cele
brante cui⁹ manus sacer ignis
deuorauit. ¶ Caplm. lix.
Itē de alio qui sine ordinibus
celebrans crucifixu̅ vidit ~~cele~~
lacrimantē. ¶ Ca. lx.
Quo̅ sacra eucharistia sumi
debeat. ¶ Caplm. lxi.
De wirico co̅uerso qui carbones
sumere visus ē loco sacramēti. ¶
lxii ca. ¶ De co̅uerso qui ꝑ̄ctari⁹
corp⁹ xp̄i sumē nō potuit. ¶ lxiii
De hostia q̄ ī villa bella de cor
porali resiliuit ob vermiculu̅
ī ea decoctu̅. ¶ Ca. lxiiii.
De corꝑali qd̄ ob tactu̅ ī̄pignatis
sanctimonialis sanguineā con
traxit maculā. ¶ Ca. lxv
Itē de corꝑali qd̄ godescalcus
ī exsiccatione recepit et diuina
virtus reparauit. ¶ Ca. lxvi.
... mi; ¶ Ca. p̄mu̅.
Uniuersa enī sacra
menta corporis et san
guinis xp̄i sacramētu̅

ꝑcellit. ī ipso via veritas et
vita. Via: quia digne acceden
tes ducit ad deu̅. vnde et
viaticu̅ dicit͛. Veritas: quia
edentes cristo īcorꝑat. vn̄
et sacra co̅io vocatur. Vita:
quia xp̄o īcorꝑatos ī ētā mori
nō sinit. vnde et eucharistia
dicit͛ idest bona gratia. De
primo saluator dicit. Ego sū
panis viu⁹ qui de celo descendi
Ecce via. Qui descendit ipē
est et qui ascendit secu̅ ducēs
oiā sua membra alia ī re
alia vero ī spe. De secu̅do
itē dicit. Caro mea vere ē
cibus et sanguis meus vere ē
potus. Ecce veritas. Ait de
tercio. Qui manducat panē
huc̄ viuet ī eternu̅. Ecce vita.
Simile ītelligas de calice. Nec
absq̄ misterio de corꝑe et san
guine xp̄i ī nona distinctione
tractandu̅ suscepi. quia nu̅s
nouenariu̅ plūs exterminatori
oīu̅ idest morti assignauit.
Et xp̄us qui ē vita oīu̅ nona
hora diei ī cruce expirauit.
Sacramentu̅ hoc fit ī co̅me
moracioēz dn̄ice mortis. Unde
aplūs ī ep̄lā tessalonicensibus
scribens dicit. Quocienscu̅q̄
manducabitis panē huc̄ et
calicē bibetis mortē dn̄i ānu̅
ciabitis idest rep̄sentabitis do

nec veniat scz ad iudiciū. Ita
glosa exponit. Apparente co
ī gloria cessabit figura. Diā
q̄ ī supioribus distinctionibus
dicta sūt scz de cōuersione.
contritione. confessione et [satisfactione] sim
plicitate. sūt q̄dā pparamēta
ad hoc sacramentū. Nulle
eciā visiones magis fidē ro
borāt quantū cū quē sub spe
cie panis eē̄ credim⁹ et vini o
culis corporeis ītuemur. No
uicius. Anteq̄ visiones edisse
ras peto vt breuit' me expedias
qd hoc sit ~~sacramentū~~ sacra
mentū. q̄ res sacramenti. q̄
causa īstitucionis. q̄ forma. quis
modus cōuersionis. quis mod⁹
sūptionis. Monach⁹. De sa
cramento eucharistie tractā
dū ē cū timore et reuerencia
quia magis ī eo opat' fides
q̄ ratio humana. Audi m̄
breuit' q̄ maiores m̄i de eo
senserūt. Tria sūt ī sacra
mento hoc consideranda. V
nū. qd' tantū ē sacramentū.
Alterū. qd' ē sacramētū et
res. Terciū. quod ē res et
nō sacramentū. Nouicius
Quid ē sacramētū? Mōch⁹
Species visibiles. panis et vini
Nouicius. Quid ē sacramētū
et res. Monach⁹. Caro xpi
ppa et sanguis. Nouicius.

Quid ē res et nō sacramentū?
Monach⁹. Mistica xpi caro
ecclesie scz vnitas. Nouici⁹
Quare dicit' sacramentū?
Mōch⁹. Quia sacre rei est
signū. Aliud ibi videtur. et a
liud ibi creditur. Nouicius.
Que fuit causa īstitucionis?
Mōch⁹. Quia dn̄s vt dicit
eusebius emissenus corpus as
sūptū ablaturus erat ab ocul'
mīs et illaturus syderib⁹: nīc
erat vt ī die cene sacramentū
michi corporis et sanguinis conse
craret vt coleretur iugit' per
misteriū qd' semel offerebatur
ī preciū. Nouicius. Que fuit
vtilitas ī hac īstitucione? Mōch⁹
Duplex ē in eo vtilitas. quia ī
illius pceptione augetur vītus
idest caritas. et ē medicina
cotidiane īfirmitatis. Vnde
augustinus. Iteratur cotidie
hec oblatio licet xpūs semel
passus sit. quia cotidie pec
camus peccatis sine quibus
mortalis īfirmitas viuē nō
pt. Et quia cotidie labimur
cotidie xpūs mistice p nobis
īmolatur. Nouicius. Que
ē forma hui⁹ sacramēti? Mōch⁹
Forma attendit' ī verbis et
rebus. In v̄bis: quia hec v̄ba
cū pferuntur hoc ē corp⁹ meū.
et post hic ē sanguis meus. co

uersio fit panis et vini ī corpꝰ
et sāguinē xpī. Unde ābrosiꝰ
Sermone xpī hic conficit̄ sa
cramentū. quia sermo xpī
creaturā mutat. et sic ex pane
fit corpus xpī et vinū cū aqua
ī calicē missū fit sāguis conse
cratione verbi celestis. Nouiciꝰ.
Quis ē modꝰ conuersionis?
Mōchꝰ. Modus ē īeffabilis
panis vt dictū ē cū hec v̄ba
ꝓferūt̄ hoc ē corpus meū. dei
virtute ꝑ ministeriū sacerdotis
transit ī corpꝰ xpī. Simile īīel
ligas de vino manentibꝰ tamē
accidentibꝰ colore sꝫ pondē et
sapore. Nouicius. Vt de alio
grano nisi de frumento hoc
sacramentū confici? Mōchꝰ.
Dicit sāguis nō conficit̄ nisi
de vino et hoc expresso. ita nec
corpꝰ xpī nisi de frumento et
hoc ī panē redacto. quia dn̄s
grano frumenti se cōparauit
necnon et pani. Nouicius.
Quis est modus sumptionis?
Mōchus. Dupliciter sumitur. viꝫ
spiritualiter et sacramentaliter.
Bonus vtroqꝫ modo manducat.
malus vero sacramentaliter
tantū. Hic non manducās mā
ducat et econuerso. Nouicius.
Quare sumitur sub duplici
specie. cū sub vtraqꝫ xpūs sit
totus. Mōchꝰ. Vt ostenderetur

totā humani naturā suscepisse
vt totā redimeret. Panis enī
ad corpꝰ. sāguis ad animā
refertur. Hec tibi breuiter
dicta sufficiat. quia ī sententiis
de hiis plenius tractat̄. No
uicius. Cū iā q̄ dicta sūt cre
dā. quatuor tn̄ ī̄ probari
desidero nō ī sententiis sed
exēplis. Primū ē q̄ sub specie
panis sit verū corpꝰ xpī natū
ex virgine. Secūdū q̄ sub spe
cie vini sit verus eiꝰ sanguis
Terciū q̄ digne conficientes
siue cōmunicantes merentur
graciā. īdigne aut̄ penā.
Mōchus. Dicā tibi plura
de singulis exēpla fidei ne
cessaria q̄ in a ꝑsonis ꝓbatis
sūt relata. ¶ Ca. secūdū.
Fuit apud nos mōchus
quidā noīe godescalcꝰ
de castro quidē volmon
steyne oriundus. et ī maiori
ecclīa colonie canonicus. An
te cōuersionē satis extiterat
lubricus. sꝫ bene morigeratꝰ.
Modica ei sciencia litterarū
īerat. sꝫ spiritus sciencie et
pietatis ad magnā vite ꝑfec
tionē illū prouexerat. Hic
cū ante hos sex annos ī die
natalis dn̄i ad ꝑmatū q̄ddā
altare missā cū multa deuo
tione et lacrimis vt ei moris

erat inchoasset. scilicet puer natus
est nobis. factaque esset trans
substanciacio non iam in ma
nibus speciem panis sed infantem
pulcherrimum ymmo speciosissi
mum illum forma pre filiis hom
inum quem et angeli prospicere concu
piscunt tenuit et vidit. Cuius
caritate succensus et mira pul
chritudine delectatus. complexus
est eum ac deosculatus. Timens
tamen moram populi circumstantis
super corporale dilectum posuit.
et ille ut missam perficere posset
formam sacramentalem resumpsit.
Quamdiu ille beatus vidit
speciem infantis nullam vidit spe
ciem panis et econverso. Cui vi
sum nescio cui visionem reuelas
set tacita persona sua et ille
aliis quodam die de auctore
tante visionis interrogatus
me audiente respondit. In illa
die xpus hic visus est. Nil plus
dicere voluit. Postea duobus
sacerdotibus theodrico scilicet de
lurcke et constantino visionem
reuelauit. Quod intelligens winan
dus noster infirmarius posito
eo in infirmitorio ait. Bone sacerdos
frater godescalce vidistis
saluatorem in missa? Respon
dente illo. etiam. adiecit. In qua
forma? In forma inquit infantis.
Et ille. Quid fecistis ei? respondit.

Osculatus sum eum ante os suum
Ad quod winandus. Et quid pos
tea actum est? Ego ait eum super
altare posui et reuerso eo in
formam priorem sumpsi illum. Eadem
hora moriens confessus est ab
bati nostro domino henrico.
Nouicius. Gloriosa sunt
que dicis sed miror si talia aliquando
reuelantur etiam malis sacerdo
tibus. Monachus. Dicitur bo
nis ad bonitatis remunera
tionem. ita nonnumquam dominus malis
sacerdotibus se ostendere dignatur
ad correctionem verbi gratia.
Cum dominus ¶ Ca. iii
abbas visitandi gratia
pergens in frisiam. predictam
visionem cuidam militi recitasset
ille adolpho sacerdoti de die
ferne recitata replicauit. Ad
ubi ille audiuit suspirans ait
Ad quid dominus viris sanctis et in
fide perfectis talia ostendit. mi
chi que peccatori michique similibus qui
sepe de hoc sacramento du
bitamus huiusmodi visiones
deberent reuelari. Die quadam
cum idem adolphus missam ce
lebraret et ante agnus dei
hostiam leuasset ad frangen
dum in ipsa hostia virginem in
sede residere infantemque in
sinu seruare contemplatus est.
Nosse volens quid esset in

altera pte mox vt hostiā vīit
agnū in eo conspexit. Cumq̄
rursū respiciens vidit ī ea q̄si
p vitrū xpm pendentē capite
īclinato. Videns hec sacerdos
extimuit diu stans et delibe
rans vtrū ibi subsistere vel sa
cramentū pficē deberet. Cui
fletibus dns placatus sacra|
mento formā priorē reddidit.
et ille missam pfecit. Cūq3 ppl's
de tanta mora miraret'. ipse
ambonē ascendens cū lacrimis
ppl'o visionē retulit. Et signati
sūt eadē hora ab eo hoīes quī
quaginta. Erat eni octaua
aplorū petri et pauli. Nec mi
ror si sic pspicue et tā iocūde
sicut godescalcus eū videre
nō potuit quē cotidie sibi ad
iudiciū īmolauit et sumpsit.
Habebat eni concubinā. Nup
tn̄ audiui q̄ vitā suā occasione
vt spero eiusdē visionis emen|
dare īcipiat: et sciam ī mo
nasterio monialiū ī runyngen|
locare pponat. Hec michi a
bernardo monacho recitata
sūt. ipiq3 ab eodē adolpho.
Saluator corpis sui veritatē
ī hoc sacramento vt pfatus
sū bonis sacerdotib' ostendē
dignat' vt consolent' ī fide.
nutantib' vt erigant'. male
viuentib' vt terreantur. Exē

excēpla. ¶ Ca. iiii.

Venerabilis epūs liuo|
nie et mgr lambertus
decan' scōrū aplorū
ī colonia. Cū ante annos
paucos simul ad curiā pgerēt
īperialē et ī via de scripturis
sermocinarent': etiā mentio
habita ē de corpe xpi. Decano
ī hoc sacramento efferente fidē
xpianā. epūs respondit. Ego
noui sacerdotē qui nup oculis
corpalib' xpm ī altari vidit.
A quo cū decan' psonā tanta
visione dignā extorquere tn̄
nō potuisset. vltima die qn̄
separandi erant ab īuicē epūs
ei confessus ē quia ipse esset. Hec
idem decan' retulit ppposito
phesensi. Et ipē. michi. Qd'
vero deus dubitantib' de hoc
sacramento etiā suā carnē os|
tendat. sequens sermo decla|
rat. ¶ Caplm. v.

Nondū puto duos ānos
esse lapsos q̄ sacerdos
quidā de sacramento
corpis xpi dubitās ī castro cui
nomen ē wittemdisburg ce
lebrauit. Qui cū ī canone de
tam mirabili conuersione pa|
nis ī corpus xpi satis hesitaret
dns ei ī hostia crudā carnē
ostendit. Hanc cū vidisset etiā
vir nobilis widekind' stans p'

terciū cuius dicta missa sac-
dotem ī pte traxit. et quid
īfra canonē egerit vel cogi-
tauerit diligenter īquisiuit.
Ille vero tā de visione q̄ de
īterrogacione territus confessus
est et nō negauit se eadē hora
de sacramento dubitasse. Et
retulit vtrasq alteri scz crudā
carnē ī hostia vidisse. Idem
wideking filiā habet sifridi
de ronkel ī cōiugio filiā so-
roris abbatisse in rijndorp. q̄
m̄ anno pterito eandē visionē
recitauit. Vis etiā nosse q̄
sacerdotibus male vite dn̄s
ostendat qd ab eis crucifigatur.
Nouicius. Volo. Monachus
Audi visionē satis terribilē.
Sacerdos ꝗ Ca. vi.
quidā luxuriosus fēiam
procabatur. et cū illius
nō posset habere consensū dic-
ta missa corpus dn̄i inmundissimus
ī ore tenuit. sperās si sic illā
deosularetur q̄ vi sacramenti
voluntas eius ad suos libitus
īclinaretur. Dn̄s qui ꝑ za-
chariā de huiusmodi conqueritur
sacerdotibus dicens. et me cru-
cifigitis gens tota die tali ordi-
ne maleficia sua eius īpedivit
Cū exire vellet de ostio ecclē-
sie sibi crescere videbatur vt laquear
oratorij vertice pulsaret. Territus

miser hostiā ^de ore^ extraxit. Et qz
mentis īops erat. ī angulo
ecclē eā sepeliuit. Timens vero
vltionē diuinā sup se citius
venturā sacerdoti cuidā sibi
familiari confessus ē sacrilegiū.
Qui simul ad locū accedentes
reiecto puluē non repererunt
speciē panis sz formā licet mo-
dicā hoīs ī cruce pendentis.
Erat enī carnea et cruenta.
Quid postea de ea factū sit vel
quid sacerdos egerit nō recordor
Quia dnī ē q̄ hec m̄ ab her-
manno cantore nr̄o cui histo-
ria satis nota erat recitata sūt
Nouicius. Deterior fuit
iste crucifixoribus xp̄i. Monachus
Verū ē. Quia si illi cognouis-
sent nūq̄ dnm̄ glorie crucifix-
issent. Iste cognitū contēpsit
et contēpnendo crucifixit. Iam
tibi satis probatū arbitror q̄
sub specie panis sit verū corpus
xp̄i. et tā a malis q̄ a bonis
conficiat. Nouicius. Si sa-
cerdotes oēs talia audirent au-
dita crederent puto q̄ plus
q̄ modo deifica sacramenta
honorarent. Monachus. Satis
miserabile ē q̄ nos hoīes pro
quorū salute hoc sacramentū
īstitutū ē tam tepidi circa illud
sumus. cū bruta aīalia vermes
et reptilia ī illo creatorē suū

recognoscat. ¶ Ca. vii.

In villa que Comede dicitur
nocte fures etiam
infringentes interiorem
ecclesiam scrinium cum corpore domini inde
tulerunt. Qui cum nil aliud in
eo preter reliquias et pixidem cum
sacramento repperissent, nil penitus
de eis curantes, eandem pixidem
super sulcum agri ville proximi
ponentes confusi recesserunt.
Mane cum rusticus quidam cum
aratro et bubus in eodem agro
araret venissentque animalia
iuxta pixidem, stupendo stete-
runt. Quos cum arator stimu-
laret nec procederet, nunc in
calcitrando nunc exorbitando
iratus ait: Quis diabolus
est in bubus istis? Non enim clare
videre poterat, quia in ortu
diei arabat. Diligentius tamen
circumspiciens deprehendit ante
pedes boum pixidem et scrinium
ecclesie sue iuxta eam. Tunc cau-
sam rebellionis non ignorans, omnibus
in agro dimissis recucurrit:
tam sacerdoti quam ceteris que acta
sunt referens. Tunc omnes simul
in agrum descendentes cum cruce
thuribulo et cereis corpus dominicum
in ecclesiam deportaverunt. Huic
processioni interfuit Godfridus de
Houenne qui michi ista recitavit
ibidem prior. Simile ei honorem

quasi exhibuerunt. de platea
in lutum descendendo: sicut
me dixisse recolo distinctione
quarta capitulo xcviii. Audi-
nunc de vermiculis visiones
satis dignas. ¶ Ca. viii

Mulier quedam cum apes
multas nutriret et
ille non proficerent ymmo
passim morerentur. Cum contra
hoc remedium circumquaque que-
reret, dictum est ei: quia si cor-
pus domini inter illas locaret
mox ipsa lues cessaret. Que
ecclesiam adiens et se communicare
velle simulans corpus domini sump-
sit. Quod statim a sacerdo-
te recedens retraxit: et in
uno ex alveolis illud loca-
vit. Mira dei potentia. Ver-
miculi creatorem agnoscentes
de favis suis dulcissimis
hospiti dulcissimo capellam
mire structure fecerunt. in
qua altare eiusdem materie
erigentes sacratissimum corpus
super illud posuerunt. Et be-
nedixit dominus operibus earum.
Processu temporis cum idem vas-
culum aperuisset et iam dictum
oratorium considerasset, expa-
vit. Currensque ad sacerdotem
confessa est omnia que egerit
et que viderit. Tunc ille assump-
tis secum parochianis suis ad vas-

culū venerūt. apes ctūno
lantes et ī laude creatoris
bombizantes abierūt. Pa
rietes fenestras tectū campa
nile ostiū et altare ammiran
tes. corpus dniū cū laude et
gloria ad ecclesiā retulerūt
licet deus mirabilis sit ī
sanctis suis. mirabilior tn̄
ī hijs minimis pdicatur. Ne
ergo aliquis de cetero tale
quid psumat. referam
tibi terribile rem quā in
āno pterito migrā de īsula
sancti nicolai recitauit.

Capellu li

Fuit in ¶ ca. ix.
eadem īsula puella
quedā obsessa laica
tn̄ quā ego ibidē vidi. Re
quisitus diabolus a quodā
sacerdote cur tanto tpe her
disa de corpe me torqueret
p ob puelle reddit. Quare
bene et optime pmeruit
ipā altissimū sup olera sua
seminauit. Qui cū verbū
minus ītelligeret nec ille ex
ponere vellet. sacerdos fe
minā adijt. quid de ea dia
bolus dixerit exposuit.
monens ne negaret si ītel
ligeret. Que statim cōfessa
ē dicens. Verbū bene ītelligo
qd̄ nunq̄ hoī tn̄ p me pub
licatū est. Quando iuuen
cula eram et ortū excolendū
susrepissem nocte quadā mu
lierē vagā hospicio susrepi
Cui cū dapna orti mei ex
posuissē. asserens oīa olera
ab erucis deuorari: respōdit
illa. Bonā te īstruā medi
cinā. Accipe corpus dnī et cō
minue illud sicq̄ sup olera
spargas et statī lues cessabit
Ergo misera cui maior erat
cura de orto q̄ de sacramēto
cū ī pascha corpus dnī susce
pissem et extractū de eo fecis
sem vt edocta fuerā. quod
oleribus ī remediū tesie in
diabolo factū ē ī tormentū
Nouimus. Crudelior edt
mulier hec ministris pilati
qui ihū mortuo pepcerūt ne
ossa eius cōminuerent. Nōchs
ī dein vsq̄ hodie luit pnā
illud maximū et sub crucia
tib eius ī audiui. Attendant
hanc penā et si nō culpā q̄
decipta sacramenta ad lucra
tpalia conuertūt ad maleficia
vel qd̄ execrabilius ē etiā
vermes si reuerenciā circa
hoc sacramentū negligūt.
aliqā pena mulctantur. ¶ x.
Anno pterito cū quidā
ex sacerdotibus mris
corā epō theoderico
missā cotidianā de dnā nrā
celebraret. In ipsa hora frac
tionis missa grandis circa et

sup calice volitare cepit ita impor-
tune. ut quasi velle intrare videt'.
Sacerdos tremens ac ~~videns~~
timens cum manus haberet
occupatas et muscam exsuffla-
ret nec proficeret. henricum
diaconum qui eadem hora epo
pacem porrigebat tussiendo cre-
brius advocavit. Tunc illa ala-
cri volatu altius labens psump-
tionis ibi culpam luit. Aliqua p'
morulam cpleta sumptione atq
ablutione. inventa sacerdote pre-
sumptionis ibi penam luit. et quasi
lapillus inter corporale et calicem
ruit. Quam dyaconus de altari
proiecerit. Novicius. Satis
me delectat horum oratio. Monachus
Etiam dns in simplici pane tanto
sacramento assignato quandoq mi-
racula opat'. Ca. xi.

Nondum annus evolutus
transijt q hostie plures
a ministris ppt fissuras
sive pustulas reprobare in eber-
bacus in fenestra altari contigua
proiecte sunt. Accedentes vero
mures oia que erant ext' oculos
devorabant. litteras et que
intus erant in nullo penitus
ledebant. Sacrista ista consi-
derans pro miraculo reputavit.
Novicius. Quid est queso
qm mures vel vermes in sacra-
mento altaris comedunt. Monachus
Species tantum. In illa xpus vi-
detur et tangitur et ab indignis
iniuriatur. Corpus enim verum qd
sub illa latet. glorificatum est.
Et quia imortale est non potest
corrumpi. Et quia splendidum est.
non pt a nobis videri. Et quia
subtile est. non pt a nobis palpari
A sacerdote quidem tenetur. sz
non tangitur nisi mediante spe-
cie. Species ipsa videtur. tangitur.
frangitur. masticatur. sapit. cor-
rumpitur et minuitur. Quando
aliquod horum attribuitur corpori
xpi. de specie debes intelligere
Tanta est gloria sacramenti
huius. ut non solum bruta in quibus
aiam motabilis est. sz insensibilia
elementa virtutem illius sen-
tiant. Verbi gratia. Ca. xii.

Tempore illo quo mani-
festari ceperunt hereses
albienses. quidam ma-
ligni virtute diabolica suffulti
quedam signa atq portenta os-
tenderunt quibus et easdem he-
reses roboraverunt et multos
fidelium in fide subverterunt. sup
aquas ambulaverunt. et non
sunt submersi. Cernens hoc
sacerdos quidam fide catholicus
et vita religiosus sciens vera
signa cum falsa doctrina esse
non posse corpus dni cum pixide
ad flumen ubi illi populo suas
ostensuri erant virtutes depor-
tavit. Dixitq in audiencia om-

✝ liber iste est male adiunctus
verte 56.o folia et invenies. Adinvo etc.

nolite dicē nisi veritatē. Vos estis
enī vir puerile etatis et īfirm⁹
et cito moriemini. Bene nouerat
vitā ei⁹. Rndit īfirm⁹. Si non
fuero mortuus hodie hora nona
dici ꝯfalsa sūt q̄ dixi. Quid plura.
hora p̄dicta monach⁹ moriē. et
prior de visione certificat. No
uicius. Puto demones multū ti
mere cū tales eis subtrahūtur
Monach⁹. Dicūr sci angeli aīas
morienciū deducē nitūtur ī celū.
sic angeli mali eas detrudē co
nat̄ ī īfernū. ¶ Ca. xv.

Mortu⁹ est ī eadē domo
conu̾s⁹ quidā noīe gerung⁹
iste añ ꝯuersionē quo
rūdā epōrū treuerēsiū successiue m
fuerat dispensator et dur⁹ pau
perū exactor. Tandē quondam
amonicione p̄suas⁹ hemenrode
venit. vbi ī habitu sclari aliq̄nto tp̄e
de p̄po vixit. Fact⁹ graui īfirmi
tate. magis timore gehēne q̄
amore patrie habitū īduces ī ī
firmitoriū ꝯu̾soꝝ deportat⁹ ē.
Qui cū ad extrema deuenisset
et ī lectulo suo sol⁹ iaceret. as
piciente quodā ꝯu̾so noīe ludone
vultures aduolantes ī p̄tica lecti
ei⁹ residerūt. cū quib⁹ hoīes teni
magni atq̃ deformes ītrantes.
eudem circūsteterūt. Iā dict⁹ ludo
de visione p̄mū amirans. et
p⁹ paululū q̄ demones essent
qui morientū aīas quasi escam
p̄stolant̄ recogitans. alta voce
clamauit. Quid statis ibi vos
dnī. Exredimini. Qui dum
minime obediret. secūdo clama
uit. Ego vobis p̄cipio ī noīe dnī
vt exeatis. Ad qd̄ v̾bū viri execū
tes et vultures auolantes nusq̄
ꝯparuerūt. Iacebat idem ludo
īfirm⁹ ī lco opposito vir senex
et religios⁹ virgo corpe. Visio
hec sicut et subsequens relata
ē michi a dnō hermāno abbate
nr̄ ibidē priore. Quanti v̄o
agonizantib⁹ frīs p̄ntiū ꝯsit
oratio. eadē declarabit visione.

Circa idem. ¶ Ca. xvi.
tēp⁹ alius quidem ꝯu̾s⁹
illic moriebat̄ hō qdā
ponderos⁹ et tard⁹ et ideo cūctis
despect⁹. Qui cū positus fuisset
sup̄ matta finib⁹ ei⁹ adesset.
duo corui aduolantes īopinate
ꝯgirauerūt circa illū. Tandē
ī trabe q̄ capiti ei⁹ iminebat
residentes. Quos vt vidit fr̄
henric⁹ cui⁹ sepe ī superiorib⁹
mentio facta ē. demones illos
esse suspicās. quid nā facturi
essent expectauit. Interī pul
sata tabula et accurrit ꝯ
uent⁹. Cūq̃ crux īntroferret̄
columba niuea illā p̄cedens
ostiū īfirmitorij p̄ior īntrauit
et sup̄ iā dictā trabē volitās
īter eosdem coruos media resi
dit. Cūq̃ cū illis decertaret

hic inde alias eos liberans tandem
adepta victoria. et de domo eli
minatis. ipsa in loco eorundem tam
diu erat residens. donec quasi
expurgasset. Que cum in oratorium
fratres deportarent. columba eadem
auolans crucem precedebat. sicque
nusquam comparuit. Novicius. Quid
videtur tibi fuisse columba illa?
Monachus. Angelicam aliquam
personam. que fratrum orationibus adiuta
pro anima morientis cum demonibus
dimicauit atque triumphauit.
Quantus illic sit demonum con
cursus. ubi hij moriuntur qui eis
seruierunt. sermo sequens osten
dit. Capitulum. xvii.

et donec loculus et fere/tro impositus eidem loco insti/tutus fuisset.

Bono magnus dux castri
de malburg vir po
tens et diues in seculo
tam valens in milicia. nec dicam
in malicia quam vigens in prudentia
seculari. ante finem vite in sepe
dicto claustro habitum suscepit
regularem. Et quia temporis lon
ginquitate non poterat. dies
suos morum probitate dimidiare
satagebat. Ubi adeo profecit
ut consummatus in breui. expleuit
tempora multa. Placita enim erat
deo anima illius. Unde et qui
vocauerat eum ad suum seruicium
non solum ei prestitit veniam delic
torum. sed et tali ordine frequentium
fecit finem suum. Habebat quendam ca
pellarum pulcherrimum quem

equiture sue propter festum nobile de
putauerat. Quem cum vir nobilis
henricus de ysenburg concupisset
nec precio habere posset. hoc
actum est ut absconse subtractus
ei transmitteretur. Quem cum mi
nime redderet missus est predictus
Bono qui eidem henrico fuerat
amicissimus. Et cum nil proficeret
videns hominem obstinatum irru
ente in se ut post patuit spiritu
dei. ad diuinum ei iudicium ap
pellauit. diem ei prefigens.
Quid plura. Henricus appel
lacionem contempsit. et Bono domum
rediens omnibus modis quibus
potuit ad eundem diem se preparauit.
Dicebat igitur abbati. Domine sexta
feria crucem arrepi. sexta feria
transfretaui. sexta feria in ca
pella mea vobis tradidi me.
sexta feria habitum indui regularem.
sexta feria deus laborem meum
remunerabit. Expletis vero
iam tribus annis in conuersatione sancta.
febre correptus est. Ab amicis
visitatus dixit se tercia die mo
riturum. Illi autem credere nolebant
eo quod leuis esset eius infirmitas
et nulla adhuc in eo signa
mortis appareret. Sed ipse roga
bat ne solempnitati eius deessent.
Et factum est ut moreretur die sexta.
hoc est in vigilia sancti iacobi sicut
ipse predixerat. Eo sane tempore
erat mulier obsessa in villa

meiene quod hora mortis eiusdem ho-
minis liberata est. Et venit ad sa-
cerdotem dicens demonem exisse. Post
paululum vero rediens diabolus
gravius miseram vexare cepit.
Adducta est igitur ad sacerdotem qui
quasi sermocinando cum diabolo cepit
eum interrogare et dicere. Miser tu
exieras. Ita est inquit. Et ubi ait
fuisti infelix? Respondit hemmenrode.
Et quid inquit ibi fecisti? Id quod
diabolus. Monacho ibi iacebat supra
mattam et debebat mori. Ad cuius
transitum festinantes pene quindecim mi-
lia sociorum meorum cum maximo
tripudio huc transibat. Et videbar
mihi numquam aliquod gaudium habiturus
nisi iuissem cum eis. Sciens autem
vas istud mihi traditum me amittere
non posse. reliqui illud ad tempus
et ivi cum eis. Dixitque sacerdos
Quid actum est ibi? Respondit diabolus.
Circumsteterunt maledicti tonsurati
illi et circumstantes cadaver. ita
valide psallere ceperunt. quod nullus
nostrum accedere ausus fuit. Dixitque
iterum sacerdos. Et ubi devenit
anima? Respondit diabolus. Ad pedes
altissimi. Et videte boni homines
quanta nobis iniuria sit illata.
Homo iste nobis servierat plus quam
quadraginta annis ad omnem volun-
tatem nostram die ac nocte paratissimus.
et modo hiis tribus annis alteri
servivit domino. et ille nobis ab-
stulit illum. Cum igitur nobis anima

auferretur. furore commoti in iuven-
tam de bacharacho grassati sumus.
Et ergo modo non habeo ubi me
vindicem. nisi in hoc vasculo quod mihi
traditum est. Transactis autem paucis
diebus. postquam res premissa in claustro
gesta est. hertwicus quidam monachus pre-
sbiter illius transitum habebat. Qui
sciens quod diabolus mendax est et
pater mendacii. experiri voluit
huius rei veritatem. Duxitque ad
obsessam mulierem. interrogaturus quo
credi posset consuluit a demone.
At ille primo noluit confiteri. Sed
a monacho iuramentis constrictus
dixit. Quia abbas illius tunc in manu
morientis in manu tenuit. Cui
rei monachus ille consciens aliis eius verbis
credi posse consensit. Henricus vero
ysenburg audiens cum presbytero die
defuncti. pelli sue valde pertimuit
et cum multa festinatione ad claustrum
veniens. dextrarium superbe decentem
nudis pedibus manu propria ad
sepulchrum defuncti adduxit. pe-
nitentiam agens apud illum. Hec
michi de obitu monachorum claustri
sui gesta sunt. Novicius. Si ipsi de-
mones electis in morte sic sunt im-
portuni. quid fit de reprobis quorum
pectora sanctorum angelorum impediunt pre-
sidia. Monachus. De hoc satis
dictum est in sequentibus. Mors
bonorum aliorum multum obitus
ad memoriam mihi revocat qui
male vixerat. sed felici fine

dederunt. Ca. xviii

Erat quidam miles in Saxonia nomine Ludolfus, tyrannus actione. Hic cum die quadam vestibus novis atque scarlaticis indutus in via equitaret, rusticum cum curru obvium habuit. Cuius cum vestimenta ex rotarum impulsu luto aspergerentur, ipse utpote miles superbus valde commotus, extracto gladio hominis pedem amputavit. Qui postea Deo miserante de peccatis suis dolens, in domo ordinis nostri que Porta vocatur frater est monachus. Non multo post in gravem infirmitatem incidens, cum cotidie a se male commissa deplangeret et maxime abscisionem iam dicti pedis, infirmario se consolanti respondit: Non possum consolari, nisi videam signa iob in corpore meo. Et ecce post dies paucos cicatrices ad instar fili rotunditer complexe circa talum sunt in eodem pede et in eodem loco ubi rustico pedem truncaverat. Qui paulatim cepit computrescere, ita ut vermes de eo scaturirent. Tunc repletus gaudio ait: Modo de venia spero, quia signa iob video in corpore meo. Sicque in multa cordis contritione atque gratiarum actione spiritum reddidit invalescente morbo. Hec michi relata sunt ab abbate Livonie, qui filius domus est supradicte. Ca. xix.

Alterius cuiusdam militis mortem valde preciosam retulit michi Adam monachus de Lucka, cuius in superioribus memini. Erat, inquit, in Saxonia miles quidam Allardus nomine. Qui vir tante fuerat probitatis, ut in primo torneamento in quo miles factus est, in manu propria quatuordecim dextrarios acquireret. Qui sicut vir prudens eundem honorem temporalem non suis viribus sed Deo ascribens omnia restituit. Et sodalibus cum seculo valedicens, in Lucka monasterio religionis nostre habitum suscepit. Et quia electos suos probat Deus, tanta illum infirmitate flagellavit, ut vermes de toto corpore indesinenter scaturirent. Quorum fetorem simul et horrorem cum ministri sustinere non possent, ait abbas predicto Ade: Quid faciemus cum homine isto? Respondit ille: Dentur michi quatuor linthiamina, et ego pro Christi nomine curam illius suscipiam. Quod cum factum fuisset, assidua pannorum mutatione fetorem temperavit tam sibi quam egroto. Cumque dies adesset remunerationis satis patientie, ait Ade: Percute matutinam et pulsate tabulam, quia Dominus vocat me. Et fecit sic. Venientes quoque post dictam letaniam, cum omnes pene ad lacrimas verbis valde compunctivis movisset, subiunxit: Modo ite domini mei dilectissimi et dicite missas vestras, quia salvator mundi et gloriosa eius mater cum angelis

et multitudine fratrum illuc venturi
sunt. Postea revertimini cum eis quia
animam meam suscipient. Interim dum
missas dicerent sicut retulit mihi
sepedictus abbas Alardus spiritu prophe-
tico omnia que in oratorio agebantur
indicavit dicens. Tales misse
a talibus sacerdotibus ad talia al-
taria celebrantur. Et miratus est
valde de homine laico. Revertente
conventu ille vultu iocundo sic ait.
Ecce Christus cum matre et sanctis suis
presens est habentes manus sub mente
mea et iam suscipient animam. Hec
non credatis si in instanti mortuus
non fuero. Ad quod verbum mox ex-
piravit. morte verba confirmans.
De cuius corpore statim tantus odor
exivit. ut omnes illius suavitate
cognoscentes referrent. Novicius.
Valde me terret horum tractatio.
Monachus. Ex quo sermo est
de militibus. refera unde amplius
edificeris. iterum revertar ad
personas religiosas. Capitulum xx.

Miles quidam secularis
simul ab inimicis suis
raptus est et occisus. Qui
cum moreretur. hec ei ultima
verba fuerunt. Domine miserere
mei. In cuius morte quedam obsessa
liberata est. Quam cum post dies
paucos diabolus vexaret. sicut
supradictum est de Honone capitulo xvii
interrogatus de hoc respondit.
Multi congregati fuimus in morte
illius militis. sed quia nil ibi
optinuimus amplius in hoc meo
vasculo me vindico. Recapitulans
de causa subiecit. Tria tantum
hec verba moriens protulit per
que partem nostram evasit. Ecce
huius predonis ob invocationem divi-
ni nominis sicut latronis in cruce.
tormentum versum est in martyrium.
Novicius. In hoc satis consi-
dero quod prima vera numquam sit sera.
Monachus. Quod subiungo exem-
plum per quod cognoscetis quod extrema contritio
sit ex multa dei misericordia. Capitulum xxi.

In Frisia nuper homo dives
infirmatus est. Habebat
autem filium monachum et
sacerdotem in Claro campo domo or-
dinis nostri. Pro quo cum misisset
quasi pro salute anime sue nescio
quo dei iudicio. sine confessione
sine viatico et sine unctione
mortuus est. Capitulum xxii.

Circa idem tempus in eadem
provincia Friso hostibus
suis occurrens vul-
neratus est ad mortem et occisi sunt
duo filii eius. Cumque patrem consortes
estimarent mortuum: abierunt
completo tanto scelere. Magister gran-
gie in Betherberde. adducto
plaustro occisos supposuit.
Et cum patrem adhuc spirantem
vidisset. clamavit. vivitis
adhuc domine. Cui cum ille minime
responderet. timens hostes ee

subicat quisq. Ergo sic ne time
ans. Et ille. Adhuc enim vivo.
Mox levatus in vehiculo de
portatus ad grangiā p[ro]pria
sua gressus est. cogitavit et
tunc est. sicq[ue] sp[irit]um reddidit.
Cum prior tu[n]c temp[or]is haberet
penitendi et filius eius cotidie
de salute moneret: omnia negl
lexit moriens impenitens. Alter
vero semimortuus oleo misericordie
et vino penitentie veri sa
maritani confotus. de stabulo
trāsiuit ad palatiū. Et est
in hijs cōpletū. q[uo]d scriptura
dicit. cui vult miseretur
gratiam infundendo. et quem
vult indurat gratiam nō appo
nendo. Capitulum .xciij.

In diocesi traiectensi
miles extitit nomine
Wigerus in actibus
milicie notatissimus. In prima
expedicione dei munere
cōpunctus cruce signatus
mare transiuit. tā fortit[er]
et tā constanter sarracenos
impugnabat. vt tā regi iheru
solimitano q[uam] ceteris xpia
nis dilectus esset et acceptus
et inimicis xpi nimis inuisus
ac odiosus. Cum tū p[er] annū
integrū salvatorē ibidē sūme
nue ut dictū est militasset
et repatriare cogitasset
die quadā in oculis eius

in conflictu sarracenus eius occisus est.
cuius aiaz in specie columbe
celos vidit penetrare. Cō
punctus de visione. dicebat
intra se. O miser quid agē
ponis. Si reversus fueris in
via repetens dimissa et erunt
novissima tua peiora prior
ibus. Et tunc fortius agens
solito. die quadā cōflictū
intravit et occubuit. Cuius
caput sarraceni p[re]cidentes
cū multa gloria circūtu
lerat. Xpristiani vero cor
pus recipientes atq[ue] sepeli
entes. ecclesiam sup[er] ipsum
fabricaverunt. Capitulum .xciiij.

Circa illa[m] ipa theo
dricus de rulant
vir potens et dives
devotionis gratia. profectus
est iherosolimā. p[ro]stratus an[te]
sepulcrū dn̄icū. hanc mo[do]
fudit oratione. Dn̄e ihesu
xpe q[ui] oīa nosti si nō possum
me emēdare a vicijs p[ri]sti
nis nō me p[er]mittas redire
in terrā meā. sed ut hic mo
ri liceat m[ihi] concede. Audi
uit hac oratione eius alius
miles cōparter eius et ait.
Orastis ne bene hodie cō
pater? Etiā inquit. Dicit
illo. et cui velitis dimitte[re]
uxorē et liberos v[est]ros in d[omi]n[u]s
theodricus. Melius est ut illos

desperā q̄ aīam pdā. Cū ꝯ
plura. Exauditꝰ ē ord
religiosi milins. Et post
paucos dies defūctꝰ. con
iūctꝰ ē turbꝭ celestis milit
Quā ppe sit dn̄s oībꝰ īuo
cātibꝰ eū ī veritate. morꝰ
eiꝰ demrāt. C. xxv.
In oesbroech mōste
rio dioces trecten
mōchꝰ quidā fuit
tenax iusticie. zelū hn̄s
discipline. Cūqȝ illius
tpe mortuo abbate. et
iō qui hoc āno defūctꝰ
est. ei p electionē subsli
tueret. ille sciēs eū viru
secularē atqȝ īcontinētē
ingemuit dicens. Heu mo
do disciplina domꝰ huiꝰ
pibit. Est eī de ordine
nigro mōsterium aliqn̄ di
ues satis et ait. Dn̄e ihu
xpe peto ne sinas me diu
tius viue ut nō videam
desolacionē huiꝰ mōsterij
Cūqȝ īduci nō posset ut
eundē eligeret siue pfes
sionē faceret. ait ad eū
mente tranquilla. Deꝰ
nouit q̄ diligā vos. s; scio
q̄ religio domꝰ huiꝰ des
truetur p vos. Mane dicta
missa ab eodē abbate pe
tiuit se īungi. et vix ob
tinuit. Contradicente

abbate. eo q̄ sanissimus
videretur. rn̄dit. Hodie
oportet me mori. Deinde
strata matta se ī ea īpo
suit. hanc fundēs orōnē.
Dn̄a scā virgo maria ex
audi me. Et postea per
tabulā fecit cōuētū ad
uocari. Predictis orōibꝰ
cū minime moreretur.
surrexit. Stolāqȝ ī qua
missas dicere ꝯsueuerat
collo īponēs. corā altari
more agonizāciū se īpo
suit. hanc rursū fundēs
orōnē. Dn̄a virgo maria
si vmqȝ p hac stolā missā
celebraui tibi placentē:
suscipe aīam meā ī hac
hora. Exauditus ē iustꝰ
et expirauit. Et scdʒ pphe
ciā eiꝰ domꝰ illa tā ī spū
alibꝰ q̄ ī tpalibꝰ valde
defecit. Hec m relata sūt
a quodā abbate ordinis
nri. necnon ab euerhar
do mōcho et sacerdote
eiusdē cenobij. Nouiꝰ,
Non miror si deus qn̄qȝ
iustos tollit ne pena repe
tāt. vel ne mala īminē
cia videat ut yosyas.
Sed hoc me terret q̄ iusti
aliqn̄ subito rapiūt. vel
q̄ horribilius ē igne aqs
vel pcipicio peūt. Monachꝰ

Iusti quacumque morte preoc-
cupati fuerint in refrigerio
erunt. Multis enim causis
que assignari posset. Una
est: ut eorum virtutes pate-
fiant. ¶ Ca. xxvi.
Ante hoc quinquennium
qui nunc est dux bava-
rie unum ex abbati-
bus nostris ordinis nostri ad se
vocavit. nescio quid cum
eo tractaturus. Nocte pre-
cedente cum in lecto in horreo
dicto qui cum completorio iuisset
cubitum. lumen quod quidam
positum fuerat affixum in
stramina cecidit et in flam-
mas prorupit. Quibus ab-
bas excitatus cum ostium exi-
re non posset. in modum
crucis se in terram prosternens
exitum suum domino commenda-
vit. Cognito incendio. dux
cum militibus et omnibus qui
aderant accurrit. abiectis
lignis et stipulis. ab-
batem semiustum atque exti-
nctum extraxerunt. Et ecce
circa pectus eius apparuit
capsella cum reliquiis:
ventrem vero illius cathena
ferrea stringebat. Quibus
visis dux compunctus dice-
bat. Videte quod secundum isti
viro vestimentorum aspe-
ritas sufficere non poterat

etiam cathenam ~~superad~~ super-
adderet. Sepultus quidem est
ratispone in ecclesia maiori.
Post dies paucos cum duo
milites in eodem loco missam
audirent. unus sepulchrum
eius ascendit. Ut autem deus
ostenderet qualis esset
meriti ille tumulatus.
miles tam vehementer in pe-
dibus ardere cepit ut dis-
similes clamaret. Quod
opere alter vidit. Sepul-
chrum est illius gloriosi abba-
tis. Ex illa die habitus
est in eadem ~~[illegible]~~ ecclesia in
magna veneratione.

In ecclesia. ¶ Ca. xxvii.
sancti maximini in co-
lonia tempore nostro
quidam fuerat inclusus re-
nobis eiusdem ecclesie.
Erat enim ille conversus
sanctimonialium. Hic ante
conversionem concubinam
habuerat. Et quia si-
mul permanserat. silentem
fecit penitentiam a-
deo duram ut virga
circulo ferreo ventrem
suum ligaret. Ipse vero
in dicto loco sepe celebrando
missas suas celebrando
deo vacabat. Concubina
vero in habitu religioso
monialis ministrabat.

Adueniente tp̄e vocatio
nis ei⁹. dn̄m eufridū de
cānū sc̄i andree vocauit
ↄfessionē fecit: vitā reue
lauit. Cui ille ī virtute
sc̄e obediencie p̄cepit. vt
circulū sineret deponi.
q̄d et fecit. Circa eo defun
to. mulier p⁹ paucos dieb
cepit īfirmari. Et q̄ ti
muit q̄ sacerdoti audeat.
secretū suū p̄dere noluit.
Cui⁹ virtutem deus non
sinebat esse occultā. In
hora vero qua expirauit
vinculū ei⁹ dirupit. Cuq̄
fineb ligature illius fer
ree. tunicā ī qua morie
batur ex vtroq̄ latere
suspenderent. multe ma
trone sc̄e fecie exitū p̄sto
lantes. postq̄ re ↄgno
uerūt. de tanto miraculo
deū glorificauerūt. Hec
m̄ relata sūt a filia so
roris p̄dicti sacerdotis. Vi
cula ista reuocāt m̄ ad
memoriā mortē cuiusdā
sc̄imonialis preciosam.

In bra. C xxviii
bancia apud ni
uellā monasterio
sc̄e ghertrudis puella
quedam nobilis extitit
clementia noīe. Hec cū
suadente dyabolo lapsū
carnis incurrisset. tunicā
quā polluerat inocentie.
cotidianis lacrimis mū
dare satagebat. Hic de
dita erat ~~paupibus~~ ope
rib⁹ mīe. vt omnes su
os redditus paupibus
erogaret et pene nil
sibi retineret. Tp̄e quo
dā circa hyemis prin
cipiū cū fere nuda esset
nimiūq̄ algeret. sedensq̄
iuxta altare sc̄e ghyeer
trudis sic orauit. O dul
cissima dn̄a quo tibi
seruiā ī hac hyeme cū
nil habeā. Eadē hora
superueniens quidā pe
grin⁹ cū ad memoriā
iā dicte virginis orass;
quinq̄ solidos ī sinū
clemencie iactauit et
abiit. Hoc quasi pro
miraculo ipa wigero
monacho vilariensi
recitauit. et ipe michi.
Cū aut̄ moreret̄ īuēti
sūt circa corp⁹ ei⁹ nouē
circuli aurei. Nouī
cius. Mirabilia opat̄
deus ī sexu fragili. Mō
ch⁹. Licet p̄positū meū
sit ī hac distinctione. tm̄
tractare de morienti
bus. referā tibi tamen
p̄ occasione hui⁹ sc̄imo

nialis fortem penitēciā
alterius mulieris. ¶
Non ē diu ‖ xxix.
p virtto q̄dā leodi
censis osilia noīe
tiui cuidā nupserat me
tensi. Quo mortuo. quia
pulchra erat valde. cano
nicus leodiensis q̄dā. illā
duxit. Intantū eā amās.
vt p clausurā ab huma
nis aspectibus remoueret.
Post cuius mortē illa de
pctis suis dolens. iuxta ecclaz
scī seuerini se reclusit.
Ubi ex nimia otricione
sepe lacrimas sanguineas
pfudit. Insuper et vinculis
ferreis se ligari fecit. Cū
quibus diu stetisset ī oratio
ne. oia dirupta sūt. Ti
mens vero eadē vincula
deo nō esse accepta. scdo
ligata est. Quod cū cō
fessa fuisset abbati scī lā
berti. dolentē consolās
ait. Cui dixit marie
magdalene dimissa sūt
tibi pctā tua. ipē vincula
tua dirupit. Sicq̄ cosola
ta est. Nouicius. Si q̄
adhuc residua sūt de
morte iustorū. vt expli
centur exoro. Monachus. Quē
dā adhuc referā ī quibus
cōsoleris sil et terrearis.

Ante ¶ Ca. xxx.
hoc quadriēnium
gherbrandus ab
bas claricampi ī frisia
cū abbate nro de caplo
rediens egrotali. ī via ī
firmari cepit. ita vt cū
maximo labore sonianū
pueniret. Ubi et diē clau
sit extremū. In ipā horā
mortis eius. sctimonialis
quedā de syon q̄ domus
est ordinis nrī ptinēs
ad clarū campū. Frā in
mentis excessu: aiam
eius vidit ī celū deferri
Expssit etiā domū et lo
cū sepulture eius necnō
et habitū ī quo sepultus
est. Vidit insup succes
sori suo widoni duos
dari baculos scz virgas
pastorales. Ex quibus
primā abiecit. alterā
retinuit. Idem wido prior
fuerat ī claro campo. de
quo assumptus ē ī abbatē
scī bernardi. Deinde
post breue tempus mor
tuo pdicto gherbrādo
qui fuerat vir gran
deuus iustus et discipli
natus. idem wido ab
bate meo pñte. necnō
et me: frīs ē abbas
claravallis. Sicq̄ scdm

q̄ de illo p̄ostensū fuit
primū baculū abiecit
alterū adhuc retinens

In mon ¶ Ca. xxxi.
te sc̄e walburgis
sc̄imonialis que
dā fuit vdelhot noīe.
scia bona et satis fer
uens ī religione. Hec cū
iā agonizaret sicut au
diui a sororib⁹ q̄ p̄ñtes
erāt manū extendit
cōtra hostiū dicēs. Ec
nūci⁹ dei foris stat ex
pectās aiām meā. Sicq;
p⁹ modicū reddidit spm
ab eodē angelo deducē
da ī padisum. Hoc etiā
scias q̄ sepe a mortuis
viui reuocant̄ ubi grā

Ante paucos annos
Heidē ¶ Ca. xxxii
ricus sacerdos et
cellerari⁹ nr̄ maior in
sōpnis apparens suc
cessori suo Gerardo. tu
nicā p̄priā ei tradidit
īduendā. Quā cū ille
īduisset īfirmitate p̄
uent⁹. p⁹ dies paucos
defunct⁹ ē. ¶ Ca. xxxiii

Nondū ān⁹ lapsus
ē q̄ lābert⁹ mo
nach⁹ nr̄ nocte dnī
ca ī choro obdormiens
ricumnū cellerariū nr̄m
añ aliquot ānos defū
ctū chorū īt̄rare conspex
it. Et cū ānueret ei di
cens. Fr̄ lāberte veni
simul ibim⁹ ad renū.
ille sciens eū mortuū
rēnuit et ait. Credite
m̄ nō ibo vobiscū. A quo
cū repulsā pateret̄. ad
oppositū chorū se vertēs
quēndā senē monachū
Gradū noīe qui circa an
nos quadraginta mi
litauerat ī ordine simili
signo ac verbo vocauit.
Quē ille mox secut⁹ ē
capucio capiti īposito
Eadē die p⁹ cenā cum
prior quosdā ex nobis
vocasset et idem Grad⁹
p̄ñs esset ait ei me au
diente iā dict⁹ lābert⁹
Vere dnē Grade vos cito
moriemini. In hac eni
cuculla vidi vos hac
nocte ꝯuentū sequētē;
referēs ei visionē p or
dinē. Cui ille rn̄dit.
Non curo. Modo vellē
esse mortuus. Tercia
eni die si bene memini
īfirmari cepit. et p⁹
breue tēp⁹ defunct⁹. ī
eadē cuculla sepult⁹ ē.

Fēia ¶ Ca. xxxiiii.
quedā religiosa de

armenia cum filio et
filia veniens coloniam
in cella maiori ieiu/
niis et orationibus
deo serviebat. Vo
cabatur autem filius eius
gregorius vir simplex
et rectus. Nomen so
roris. maria. Anno
preterito mense ista (defuncta)
tricenarium eam gre/
gorius ad extrema
deducta est. Cuius so
ror coram illo sedens
lacrimaretur valde
ille consolans eam ait
Noli flere quia mater mea
vocavit me. Et illa ubi
est. Respondit. Ecce coram
me stat. Dicensque illa sanctam
animam carne soluta est.
Corpus vero eius cum multo
honore inter canonicos
eiusdem ecclesie sepultum
est. Novicius. Valde
videntur mihi esse prospera quo
rum anime resolute a carne
mox ascendunt requiem
Monachus. Verum dicis
Neque hoc te lateat quod
valde parva sunt iudicia
hominum que perfectos max
ime claustrales ab in
troitu glorie quandoque retar
Qon ¶ Ca. xxxv. ¶ dant
iisq quidam de anima

domo ordinis nostri. Cum
die quadam missus ab ab/
bate suo navigio ~~[...]~~
~~navigio~~ transiret et
per fluvium albiam qui flu
it per saxoniam nauta ab
eo naulum requisivit
Cui cum diceret nil pe
cunie se ad manum ha
bere. respondit ille. Date
michi pro pignore cingu
lum vel cultellum. Non
possum inquit hiis carere
Et adiecit. Ego promitto
vobis in ordine meo
unum dimidium denarium vo
bis remittam. Et dimi
sit eum nauta. Recedens
ab eo conversus eo quod res mo
dica videretur promissum
parvipendit: nil remit
tens. Non multo post
infirmatus. cum omnibus qui
aderant mortuus videretur:
~~promissum parvipendit.~~
anima egressa cum
ad requiem ascendere
vellet. predictum dimidium
denarium. cuius in confes
sione non meminit. an
te oculos habebat.
Qui in adeo crevit. ut
mundo maior videretur.
Cuius sursum intenti
sic obsisteret. neque aliud
esset quod animam impediret

ad angelorum peticio-
nem permissa est redire
ad corpus. Thirgannibus
cunctis visionem retulit.
Et missus est ab abbate
(denarius) nauem ingressus sigil-
dum celeritate. Cumque
ut ille recepit. eadem
hora fratrum considera-
tione. cuius expira-
uit. Hec michi nar-
rauit abbas Liuonie.
asserens sibi recitatum
a predicto abbate. Vn-
de religiosi qui tam magna
premia sperant. tanto
debent esse solliciti ne
morientes aliquid pul-
ueris secum trahant.

Ante Ca. xxvi.
paucos annos
in regno Francie
quadam domo ordinis
cisterciensis monachus
quidam bone vite la-
borabat in acutis. Qui
cum duplici calore tor-
queretur. infirmita-
tis scilicet et aeris. ro-
gauit infirmarium quatenus
sibi liceret cucullam
exuere et induere scapu-
lare. Quod et ille con-
cessit. compassus infirmo.
Qui cum abiret rursus
infirmum reperit ex-

pirasse. Non modicum
ex hoc turbatus. domum
clausit scapulare ex-
traxit cucullam ei re-
induit sicque in matta
illum ponens tabulam
pulsauit. Deportatus
in oratorium cum monachi
secundum consuetudinem circa
corpus psalmos legerent
ille in feretro se erigens
et circumspiciens mo-
nachos aduocauit. Qui
cum territi fugerent omnes in
dormitorium excepto sup-
priore qui constancior
erat ait illi. Nolite ti-
mere ego sum ille frater vester
qui mortuus fui et re-
uixi. Vocate michi ab-
batem. Interim signa-
tibus monachis qui
fugerant quod surrexisset
mortuus fratribus in dor-
mitorio magnus motus
atque concursus. Veniente
abbate ad feretrum ait
ille. Domine vobis confiteor
quod sit atque sit mortuus
sum. Ductus vero ab
angelis ad paradisum
non putare me liberum
posse intrare. accessit
ad ostium sanctus benedictus
et ait. Quis enim es
tu? Respondente illo

ergo sum monachus ordinis
Cisterciensis. subiecit
senis. Nequaquam. Si monachus
es. ubi est habitus tuus. Sed
iste locus est quietis. et
tu vis intrare cum habitu
laboris. Et ergo cum circumgi
rassem muros eiusdem
felicissime mansionis.
et per fenestras seniores
quosdam magne re
uerentie illic conspexis
sem. uni eorum qui ce
teris dignior videbatur
ut pro me intercederet
supplicaui. Cuius inter
uentu permissus sum ad
corpus redire. ut hic
habitu a te recepto
merear promissam
beatitudinem introire. Quo
audito abbas cucullam
in qua iacebat extraxit.
cucullam quam in infirmita
te exuerat ei reddens.
Percepta autem bene
dictione rursum exspi
rauit. Vocatur autem
domus in qua hec con
tigerit Zere. Abbas
de Velashuysche per
nos transiens. nobis
retulit hoc miraculum
dicens se audiuisse
et quietum a priore iam dicte do
mus ~~quietum~~. ¶ xxxvii.

Simile ex parte contigit
hoc anno apud
Strazeburg. Cum
quidam ibi ciuis defunctus
fuisset et in feretro po
situs. anima ad corpus
reuersa est. et ait. Unde
veni huc quo veni huc.
Vocata est uxor eius. Ad
quam ille. Dei misericordia reductus
sum. Et hoc tibi dico.
Nisi omnia que habemus re
linquamus. non poterimus
saluari. Dictis omnibus
prout poterat salu
briter dispositis. infra
triduum mortuus est.
Fuerat enim res sua de
male acquisita. No
uitius. Quid est quod
maxime morientibus
possit subuenire.
Monachus. Confes
sio pura atque con
tritio. ¶ Ca. xxxviii.

Magister Thomas the
ologus cum in parti
expeditione
in castris peregrinorum
iam ea quadam in lec
to decumbens esset mo
riturus. vidit diabolum
in angulo stantem.
Quem cum cognouisset
voce beati martini eu
allocutus est dicens.

Quid hic astas o cru
enta bestia. Dic m
quid est qd' maxime
vobis noceat. Cui
nil minderet scolastic9
subiunxit. Adiuro te
p deu viuu qui iudica
tur9 est viuos et mor
tuos et seculu p ignem
vt dicas michi huius
interrogationis veri
tatem. Ad qd' rndit.
Nichil est i eccl'ia qd'
tantu nobis noceat
qd' sic virtutes nras
eneruet. quã frequens
confessio. Cu inquit
homo in pctis est; pctis
dico mortalibus oia me
bra ei9 ligata sut et
non pt se mouere.
Cu vero pcta eade
confitet statim liber
est et mobilis ad oe
bonu. Quo audito
doctor ille bon9 et tene
tis xpi fidelis predicator.
leuis expirauit. Mo
nitus. De confessione
non dubito quin valde
sit bona. Hm9 p terne
~~[illegible]~~ distinctionis
plurima probat ex
empla. Monachus
De morte iustorum
hec dicta sufficiant

de quib9 i superiorib9
multa exempla redun
dant que recapittula
re supsedeo. quia ad
mortes malorum festino.
Quã misere et horri
biliter moriantur
vsurarij. auari. pe
cuniosi. dolosi. supbi
pdones. homicide. c
tentiosi. luxuriosi.
vicijs qz similib9 sub
iecti. que aplus appel
lat opa carnis. qui
busdam panda exe
plis. ¶ Ca. xxxix.

In ciuitate me
tensi sicut michi
narrauit ab
bas quidã ordinis
nri vsurarius aliqs
defunctus e auar9 ni
mis. Qui cu moriturus
esset supplicauit vxori
sue vt crumena in
denarijs refertam
iuxta se poneret i
sepulchro. Qd' cu
illa fecisset quanto
secretius potuisset;
non tn latere potuit
Accedentes aliqui
sepulchru latenter a
peruerunt. Et ecce
duos ibi conspiciuntur
bufones. Vnu i ore

crumene. alterum in
pectore. Ille denarios
ex crumena ore tra
hebat: iste suscipiens
extractos. cordi eius
immittebat. Et si di
cerent. Nos pecunia
satiavimus te tamen in
satiabile. Quibus visis
illi timore perculsi. ter
ram ~~[illegible]~~ reci
entes fugerunt. Quid
putas animam huius mi
sere in inferno pati a
demonibus immortalibus
si tam horrenda de eius
corpore demonstrata sunt
in sepulchro. Non mi
nus horrendum est quod
sequitur. ¶ Ca. xl.

In villa Frechene
que ad miliare
unum distat a
Colonia. Matrona quedam
morabatur iuxta
nomen. moribus quidem
satis composita sed usura
ria. De quo vicinus eius
sepius argueret a
superiore nostro cellerario
qui tunc temporis curam
eiusdem ville regebat
emendationem quidem
promisit sed non servavit
Tandem in peccatis suis
mortua est. Et post

timorem corporis ne fe
reret posita super feretrum
et ecce diabolus manus
eius et brachia movit
ad instar numeran
tis pecuniam. Missus
est pro cellerario ut dia
bolum exorcizaret
a vexatione corporis.
Quod cum fecisset. cor
pus quievit. Et cum
adiurare cessaret
corpus non cessavit
nunc crura. nunc ma
nus movendo. Tunc
tollens aristas. aque
benedicte immixit. et
ore eius immisit. que
illa avidissime mas
ticare cepit. Tandem
tollens stolam cum exor
cismo. collo eius al
ligavit. sicque de
mones ab eius corpore
quieverunt. Erat ibi
eodem tempore rusticus
quidam qui dicebat
sacerdoti. Domine sciatis
quia diabolus in hac
nocte stupenda opera
vit in hoc corpore.
Referam enim vo
bis simile quod temporibus
contigit pueritie mee.

H[illegible]ie. ¶ Ca. xli.
[illegible]rat in Bacheym

villa p(ro)xima famosa
quedam vsuraria
Hec cu(m) moritura esset
campu(m) totu(m) coruis ac
cornicib(us) vidit repletu(m)
Et clamauit fortit(er).
Ecce modo appropinquant
ad me. Et adiecit.
O wy o wy modo sunt
i(n) tecto. modo i(n) domo.
modo pectus meu(m)
laniant. modo a(n)i(m)a(m)
mea(m) extrahunt. Et sic
cu(m) vlulatu exalauit
sp(iritu)m a demonib(us)
ad i(n)feros deducendu(m)
Nam eade(m) nocte corp(us)
de feretro multis
qui aderant viden
tib(us) tollentes vsq(ue) ad
tectu(m) leuauerunt Et
cu(m) trabi i(m)pingeret
iuxta limen ostij il
lud cadere sinentes:
confregerunt. Ex
tincta sunt luminaria
fugeru(n)t ho(m)i(n)es. Ma
ne i(n) ia(m) dicto loco corp(us)
reperientes. q(uo)d besti
ali sepulture tradide
runt. ¶ Capl(m). xclij.

In diocesi colo
niensi ante
paucos anno(s)
miles quida(m) no(m)i(n)e
theodricus vsurarius

admodu(m) nominatus de
functus est. Hic tande(m)
infirmatus. materia
ascendente i(n) cerebru(m)
factus e(st) freneticus.
Cu(m) cu(m) contine(n)ter dentes
et os moueret. dixe
runt ei ministri sui.
Quid comeditis d(omi)ne.
R(espo)ndit ille. Denarios
ego mastico. Visum
ei erat q(uod) demones
ori eius i(n)truderent
denarios. Non possu(m)
i(n)quit sustinere demo
nes istos. Portate
me ad monasteriu(m)
rode. Deponi iussit illu(c)
homines sui. forte illoru(m)
auxilio ab ymp(er)io dia
bolus lib(er)aretur. Quo
cu(m) delatus fuisset. cla
mauit. Reportate
me reportate me.
Plures hic demones
video q(uam) i(n) domo mea
Erat e(nim) de villa woerme
Sic miser p(ro)clamans et
a demonib(us) agitatus:
expirauit. Quam exe
crabile viciu(m) sit vsura:
i(n) suis tormentis multis
ostendes. Quida(m) dixe
runt se tale et i(n) sepulture
eius denarios vidisse.
Nouimus. bene apte

avaritiam appellat ydolorum servitutem. Quia sic demonibus famulantur.

Monachus. Avaritia scio non solum in secularibus sed etiam in personis ecclesiasticis regnat eiusque famulantur. ¶ Ca. xliii

Lotharius prepositus Bunnensis clericum habebat nimis avarum monasteriensis ecclesie canonicum. Et quia ex eius consilio idem prepositus pendebat, multam pecuniam Walterus congregaverat. Cum autem moreretur, nec unum quidem denarium pro anima eius legavit. In ipsa hora mortis eius Godefridus ecclesie sancti Andree in Colonia canonicus coram domino suo Adolfo tunc maioris ecclesie decano et postea archiepiscopo in porta clericorum dormivit. Cui talis visio est ostensa. Visum est ei quod positus Walterus pecuniam de magno cumulo in tabula numeraret, et quod demon ex altera parte in ethiopis effigie residens illius computationem diligentissime considerasset ~~talis visio est ostensa~~. In ipsa computatione Walterus hoc presenter ex ipsa pecunia aliquid furtive vestis proprie submisit. Cum numerasset, demon in hec verba prorupit. Computat argentum Walterus, subtrahit aliquid illud. Deinde manibus complosis cum multo cachinno subiecit. Plusque ducentas subtraxit Walterus marcas. Dicere enim ex quadam superba vocem solebat. Transiens ad dominum suum Godefridus quod viderat recitavit. Et compertum est quod eadem hora expiraverit. Prepositus vero omnem illius pecuniam tulit, asserens illam suam fuisse. ¶ Ca. xliiii

Godefridus non minus misere defunctus est. Erat siquidem avarus valde et magnam in curia pecuniam collegerat. Die quadam Philippi regis Romanorum marescalcum in domo sua dextrarios domini sui fecerat quinque ex

pecuniis eiusdem phi
lippi quas adolfo pro
coronatione dederat
illis accommodata resti
tuere proponens. An
tequam de eodem quicquam
restituisset apoplexia
tactus obmutuit. et
sine confessione atque
sacra communione spiritum
exalavit. Post cuius
mortem cuidam sacer
doti talis de eo visio
ostensa est. Videt
eum colonie ante mo
netam in sede impositum
quem iacobus iudeus primo
iudeorum episcopus cui fuerat
familiaris malleo ex
tendit usque ad plenam
tenuitatem. Et bene
concordabat pena cul
pe. Fuerat enim magister
monete et monetariorum
socius. Et quia multa
ibi congregaverat pe
cunie lucris ibidem visus
auaritie est pena. Que de mor
te hermanni sedis de
cani in colonia percepi
ad prius tibi non tacebo

Q uidam ¶ Capitulum xlix.
uidam hermannus
homo multum
avarus et amator
pecunie. Accidit autem

hoc biennium ut cano
nicus quidam bunnensis
winricus nomine cognomento
stempel mo
reretur. Qui statim
post mortem. Erwino
maioris ecclesie in co
lonia canonico in sompnis
apparens ait. Rogo
te ut ad diem mensis
mihi ad capellam sancti ni
colai. Quod cum erwinus
renueret. sciens eum
mortuum subiecit ille
pro ut homines dicis
secundo decano. Et dices
erit octavo die. Ille
contemplans et de visione
satis admirans. quid
viderit vel quid winricus
mandaverit. mane
decano retulit. Qui in
stanti visum intelligens re
dit. Ego satis timeo
ut tuo die eius obser
vare debeam. quia homo
senex sum et debilis.
Statim eadem die cepit
peius habere. ita ut
predicto die properaverit
dominus mortem. Quod
ubi comperit erwinus timens
quod et ipse moriturus
esset. cepit se per confessio
nem atque sacram co
munionem ad mortem

p̄parare. Ad quē maio
p̄posita. Cras ī conventu
dicite eo missā solēpnē
et sepelite. sicq̄ satis
fecistis peticioni eius.
Quod ita factū est. Et
iuxta capellā p̄dicti
confessoris ab eo sepultꝰ
Adhuc idem eciā vivus
vivit a cuiꝰ ore q̄ dicta
sunt audivi. Inter ava
ros penas solvet etiā
advocati qui modo
salaria pinguia recipiūt
et causas subvertunt.

Narra ¶ Ca. xlvi.
uit in an pasi
cos menses q̄dā
sacerdos de saxonia
dicens. Sup̄ terra nr̄a
q̄dā noīatus decretista
mortuꝰ est. Qui cū
placet. lingua defuncti
non ē inventa. Et me
rito linguā p̄didit mo
riens q̄ā illam sepe
vendiderat vivens. Re
cordor cuiꝰdā ubi de hu
iusmodi advocatis
cronice dicti. Eodem
t̄p̄e quo sup̄ā dictꝰ he
ricꝰ obiit mortuus ē
et magr̄ follo treverēsis
mortui sunt et plures
nobiles terre. Rēt ist
q̄dā canonicꝰ faciunt

nobiles isti q̄ morientes
secū duxit advocatos
istos. erunt cū eis nāq̄
in Novicꝰ. Nō ibi va
lebit saxo neq̄ ratio
q̄ sine lingua sine clau
so ore verba minime
formant. Monachꝰ. In
illo divino examine
ubi apti sunt libri et ihrlm
scrutabit ī lucernis.
nulla advocatoriū. nec
p̄ se nec p̄ aliis assignare
poterit aliqua falsā lo
cā ex legibꝰ sive decre
tis. Et hec dicta sunt
de avaris. De dolo
sis vero iuncta est.
avaricia nunc aliq̄
subiciā exempla. ¶

In dio Ca. xlvii.
cesi coloniensi
villa bude rus
ticꝰ q̄dā fuit heinricꝰ
noīe. Hic cū morti
p̄ximꝰ esset lapidem
grandē et ignitū sup̄
se ī aere pendere ꝯ
sp̄exit. Ex cuiꝰ ardore
cū eger nimis estua
ret. voce clamavit
horribili. En lapis
capiti meo iminens totū
me incendit. Vocatꝰ
ē sacerdos. confitetur
q̄ nil ei p̄fuit. Reco

quam iacet si aliquem la-
pide isto defrauda-
veris. Ad quod verbum
~~quod verbum~~ ille ad
se reversus ait. Re-
cordor me eundem la-
pidem ut agros meos
ampliarem in alienos
terminos transtulisse.
Respondente sacerdote
hec est causa et ille
culpam confitetur
satisfactionem polli-
cetur. sicque a terribili
illa visione liberatur.

Simile. Exempl. xlviij
contigit in villa
que Rotthem vo-
cabulum est. Cum rusticus
quidam moriturus
esset diabolus assistens
palum igneum ori eius
immittere minabatur.
Ille culpam non igno-
rans. quociens se ver-
tebat super diabolum
cum palo presente habebat.
Palum siquidem eius-
dem quantitatis et
forme de agro suo
in agrum cuiusdam ho-
nesti militis eiusdem
ville Godfridi nomine
transtulerat sibi ad-
dendo quod illi subtraxe-
rat. Ad quem congrue

iam dicta necessitate suos
misit ablata restituere
promisit. per quos
ut reo ignosceret sup-
plicatur. Quibus respondit
miles. Non ignoscam
donec filium mulieris
bene torqueri. Iterum ter-
retur ut prius. iterum
nuncios mittit. sed ve-
niam non consequitur. Ter-
tio eis cum lacrimis ve-
nientibus et dicentibus
rogamus vos domine intuitu
dei ut nostra recipiatis
et misero culpam re-
mittatis qui mori non
potest et vivere non licet.
Respondit. Modo bene pre-
dicatis et modo remitto.
Ab hora illa terror omnis
diabolicus cessavit.
Ex his exemplis colli-
gitur quod secundum qualitatem
culpe. etiam deus
format qualitatem
pene. Audi nunc quod
te tibique similes con-
soletur de divitibus
atque superbis. Exempl. xlix.

Fuit in regno Fran-
corum clericus
quidam nobilis
et dives. que duo
sepe homines extollunt
multisque vitiis sub-

icauit. Qui cum mortuus
fuisset et in feretro po
situs multitudine simpli
cium sedente tam ex cleri
cis quam ex laicis se ipse
erexit cunctis audientibus
in hec verba prorumpens. Iustus
iudex iudicauit. iudi
catum condempnauit: condemp
natum tradidit in manus
inimicorum. Quibus dictis
se reclinans. iterum dicto
non dormiuit. sed de re
quie transiuit ad labo
rem. de delicijs ad mi
seriam. ¶ Ca. l.

In eodem regno
alius quidam
clericus erat et
ipse valde viciosus sicut
et superior. Qui cum amo
nitus fuisset ab amicis
de confessione. effectusque
ei allatum corpus domini. a
sacerdote accipere noluit.
vertensque se ad parietem.
sic ait. Tuba canit apud
inferos. camus hinc. Dicque
expirans. tubam secutus
est infernalem. Nouimus
ubi sic deus execratur de
licias atque superbiam. pu
to quod valde puniat blas
phemiam. Mundus. Val
de deus punit quamque illud
vicium. etiam in infidelibus

sicut nuper didici ex re
latione cuiusdam monachi
vilariensis qui contra he
reticos albienses cum
domino conrardo cardinali
satis laborauit. ¶ l.

Comes fulkensis
hereticus et he
reticorum coad
iutor: Cum vltimum suum
castrum rehaberet. in
tantum prorupit blasphe
miam vt diceret. velit
nolit deus. velit no
lit romana ecclesia.
velint et nolint omnes sancti
ego terram meam rehabebo
Mox quoque de equo in quo
sedebat ruens. hor
ribiliter torquebatur.
Et cum a militibus esset
eleuatus. denuo ruit
penam soluens blasphe
mie. Reductus vero in
domum suam primo cepit
in pedibus torqueri. deinde
in cruribus. postea in per
tore. Et cum ei relictum
fuisset officium lingue si
forte penitere vellet
ipsamque confessione con
tempneret. circa quatuor
menses a die qua percussus
est impenitens expirauit
Hec de diuitijs. superbia
atque blasphemia dicta

sunt. Quanta vero
predonibus pena preparata
sit. finis vnius osten/
dit. ¶ Ca. liij.

Circa illud tempus
quo philippus rex
cum imperabat co
loniensibus contra otto/
nem. satelles quidam
iohannes nomine gemmenich
dictus. piratam depredatus
est. Hic cum post multa
mala moriturus cet
diabolorum morienti ni/
mis importunus fuit.
In cuius aspectu pallens
ac tremens ad cir
cumstantes clamabat
Date michi gladium
vt repellam a me hunc
qui me infestat virum
nigerrimum. Dicen/
tibus eis neminem hic
videmus. timorem deum:
miser ille respondit des
peratus. Quid michi
posset prodesse. si mo
illum inuocarem? Mul/
tum requisitus. Ait ille
Deus si potes adiu
ua me. Et sic expi/
rauit. Et satis timeo
quod esse modicum proficit
tam infirma et tam
extorta inuoca
cio. ¶ Ca. liiii.

Eodem tempore ser
uus quidam cursor
aliquando ottonis
archidiaconi leodiensis leodiensis
officium suum deserens
multitudini predonum
que rotha vulgo di
citur. se associauit.
Inter quos episcopum se no/
minans. et episcopum profitulam.
se reputans sepius facere
consueuerat peccatorum ab/
solutionem. Die quadam
duobus ex eis videntibus
duos canes dominus ei im/
misit. a quibus totus
~~[illegible]~~ laceratus
et extinctus penam soluit
depredationis atque ir
risionis diuinorum sa
cramentorum. Quia
~~[illegible]~~ predam homicidia
frequenter sequitur.
Aliqua tibi proferam
exempla de morte
miserabili homicidarum. ¶ liiii
Vix anni duo lapsi
sunt quod ciuis quidam
monasteriensis
defunctus est. Hic cum do/
mum et pecunias multas
filio suo vnico dimisisset:
ille luxuriose viuendo
cum meretricibus et in
tabernis. omnia mobilia sua
consumpsit. Domum vero so/

vorio suo vendens et
abiens precium illius dila
pidauit in breui. Neces
sitate compellente ad eum
dem sororium suum rediens
ab eo pro ipso uxore
tum ipse venditam pos
sessionem detentus est.
Quem cum primum honeste
satis ac deinde negli
gencius tractaret.
ille ex ~~indignacione~~
indignacione cum defe
rens domum venditam
repetiuit. se [illegible]
aquireres. A quo cum
nil per iusticiam, siue pre
mias optinere posset
bipenni illum in medio
foro occidit. Mox in
ecclesiam sancti pauli fu
giens clericis clama
tibus ~~et ipse clamabat~~
Vos domini defendite liber
tatem vestram. ~~quod ego~~
Quod et fecerunt. Ve
nientes ad eum viri ho
nesti in fide sua voluerunt
eum educere. volentes
inter ipsum et occisi ami
cos componere. misereri
illius. Quod cum primo
acceptasset. mox ~~ha~~ secum
habito consilio respondit.
Non egrediar. Abso
luti sitis a pollicito

^ et ipse clamare cepit

iuramento. Quem post
paululum vnus ex so
dalibus vocans ait.
Heu bernarde ecce
vinum optimum in tali
venditur taberna.
Quos secutus. post mo
dicum proditus est et
captus. Requisitus cur
exisset de eccliam respondit
Ita mihi ardere vide
batur pauimentum
sub pedibus meis.
vt sustinere non pos
sem. Posito eo in rota
cum mane scolares ad
eum venirent et dice
rent bernarde viuis
adhuc. Fuerat enim lit
teratus. respondit. Viuo
Moxque subiecit. In
nocte transacta caput
istud plenum vidi demo
nibus. nullum tamen signum
vel verbum penitentie dis
ab eo videre vel audire
potuerit. ¶ Ca. lv.

Cum tempore quodam duo
tres latrones
iuxta coloniam
totali pena plexi fuis
sent. ego altera die
cum ceteris scolaribus ac
currens que ab vno
eorum dicebant qui ad
huc viuebat audiui.

Requisitus qua hora mortui fuissent socii eius respondit. Hac nocte qua mortuus est iste qui iuxta me sedet. totus campus coruis fuerat repletus. Quos demones intelleximus in specie coruorum animam egressam expectantium. Et cum hec miser ille vidisset. nec vna quidem voce deum nobis audientibus inuocauit in nil habens contritionis. Ex quo colligitur quod hii qui male viuunt sepissime male finiunt in iudicium miam tam in presenti quam in futuro. Quam crudele peccatum sit sanguinem fundere et dissenciones fouere presens est exemplum.

¶ Ca. lvi.

In episcopatu coloniensi due cognationes rusticorum inimicicias mortales exercebant. Habebant autem duo capita. duos videlicet rusticos magnanimes atque superbos qui semper noua bella suscitabant. suscitata fouebant. nulla fieri pace permittentes. Diuino igitur nutu factum est vt ambo vno die morerentur. Et quia de vna erant prochia nomine meheirken. quod sic deo placuit. qui per illos dissencionibus malum ostendere voluit in vna fossa corpora eorum sunt posita. Mirum res et inaudita. Cunctis qui aderant videntibus corpora eadem dorsa verterunt ad inuicem capitibus calcibus ipsis quod dorsis tam impetuose colludentibus vt caballos indomitos putares. Vnde vnum extrahentes remotius in alio sepulchro tumulauerunt. Et facta est rixa eorum demortuorum causa pacis et concordie viuorum. Nouicius. Puto animas eorum magnas in inferno habuisse rixas. Monachus. De hoc questio nulla est. Nouicius. Si deus sic discordias rixas et iras punit in secularibus. puto quod eadem vitia plurimum abhorreat in personis claustralibus. Monachus. Hoc vno tibi ondam exemplo.

¶ Ca. lvii.

Non est diu quod in quadam domo ordinis nostri edificium quoddam

factum est ad usum monachorum. Quod quidam conversorum videns et invidens diabolo cor eius inflammante aliquos ad deiectionem eiusdem operis incitavit. Qui cum venissent cum instrumentis suis ante refectorium monachorum, auctor tante conspirationis corruit et expiravit. Quo viso ceteri valde timentes cum multa festinatione et humilitate venerunt ad pedes abbatis, peccatum suum confitentes: a quo penitentiam susceperunt. Corpus vero conspiratoris in campo sepultum est. Postea ad petitionem conversorum, sicut retulit nobis abbas noster qui audivit, abbas predictus petivit veniam in capitulo generali ut liceret ei corpus predictum ponere in cimiterio. Sed non recordor utrum ei fuerit concessum vel negatum. Referam tibi nunc aliqua exempla de vitio luxurie, que luxuriosos satis queant terrere. Capitulum lviii.

Apud Steveltum inferius ante annos paucos sicut mihi retulit eius canonicus, clericus quidam defunctus est qui sanctimonialem corrupit. Ut autem Christus ostenderet quam gravius sit culpa ipsius sponsam violare: tale signum in genitalibus posuit quod cunctis qui videre vel audire poterant esset terrori. Nolo autem illud exprimere propter verecundie feminarum que forte lecture sunt quod dicimus. Capitulum lix.

In villa quadam diocesis Coloniensis que Luzhem dicitur puella quedam cuiusdam honeste matrone ancilla ante annos aliquos defuncta est, satis luxuriosa, satis vaga et valde secularis: nocte quadam ante tribunal Christi in sompnis rapta est. In cuius circuitu vidit angelos et apostolos, martires et reliquorum ordinum sanctos et infinitos animabus in medio defunctis. Ille ad gloriam, iste ad supplicia iudicabantur. Cumque hec ancilla videret et tremeret accusante conscientia, manus supplices ad iu-

dicere tetendit. Cui ille
misertus ait. Quid me
oras? Da michi numum
digitum tuum. et ego dabo
tibi manus meas. Ac si
diceret. Da michi modicum
fidei quod te de tuis vi
ciis emendes. et ego
dabo tibi graciam meam.
Dicens euigilauit. Que
cum visum retulisset cuidam
religiose matrone
nomine Alcidi que adhuc
superest de villa Gurre/
nich. respondit illa. Misera
emenda vitam tuam sane
admonita es. Illa pri
mum quidem timuit. sed
timor idem cito cessauit.
Cumque ut prius viciis
subiaceret ammonicioni
flagella subduntur. Nam
cum prius acerrimas infir/
mitates expirasset. et
nudata super aream tecta
tamen linthiamine posita
fuisset. Duo canes in curia
ante domum se momor/
derunt. Superuenit tercius
et quartus. Deinde omnes
canes ville. Qui furentes
mordentes domum intra/
uerunt. linthiamen super/
positum detrahentes den
tibus suis comminuerunt.
Qui vix a rusticis fustibus

expulsi sunt. Cadauere
vero sepulto canes
fugam redeuntes. super
eius tumulum interrupta
bella renouauerunt. Ti/
meo enim quod aliam mediam
habuerit pacis. sicut
multi interpretati sunt. Et
quod huiusmodi mulieres
sepe magicis insistunt
artibus ut vehemencius
possint amari. Contra
idem vicium satis horrendum
tibi referam exemplum. lx.

In Hasloe villa dio
cesis Traiectensis.
femina quedam misera
die quadam pedes suos
pelui inponens et extra
illam prorsum saltans ait.
Hic salto de potestate dei
in potestatem diaboli. Quam
diabolus mox recipiens
et in aera sustollens.
multis qui erant in villa
siue extra villam videntibus
ultra altitudines nemorum
transtulit. ita ut usque
in hodiernum diem nusquam
compareret. Hec tibi de
male viuentibus et male
morientibus apta sunt.
De hiis vero qui bene vide/
bantur vixisse nec tamen bene
consummati sunt. vnum tibi
referam exemplum quod nuper audiui.

Hoc anno q̄ tri.
nū abbas nr̄ i
ret ad capitl'm
generale iuxta firmaciū
a quodā hospitariolo
tā ipse q̄ abbas stime
ne caritatiue satis sus
cepti sūt. Comedentib(us)
eis idē hospitalarius
erat ~~[illegible]~~ eni hospi
talis mgr. sedebat
ad latus heinrici celle
rarij nr̄i. Qui p(ro)p(ter) p(ra)n
diū dicebat ead dicto ab
bati. Est notus vobis
homo iste. Et iquit. ho
mo bonus ē et religiosus
Rndit heinricus. Credite
michi i malo statu est.
Iam i mensa visu ha
buit infernale. Mane
vero cellerario dicēte
missā. abbas m(eu)s nescio
quo instinctu sicut ipse no
bis referebat p totam
missam nil aliud ora
bat nisi hoc. Dne da
michi bonū finē. Eadē
nocte p(re)fatus hospita
larius ad vicinū flu
uiū solus vadens. vestes
exuit. et de ripa i a
quas saltauit. Et cū
ibi mergi nō posset
altius ascendit. locū
querens p(ro)fundiorem

Vigiles de castro vidē
tes hec. clamabant. Bone
ho. nō ē tēpestiuū tali
hora balneari. Erat
eni nox natiuitatis
dnī nr̄i. Quid plura?
Discerrim(us) de littore se
p(re)cipitans i limo p(ro)fūdi
infixus ē atq(ue) submersus
Et territi sūt valde.
audientes hec: scientes
hoiem plusq(uam) triginta
annis pauperib(us) seruiuisse.
Simile contigit nuda
q(ue)rso i ordīe nr̄o qui
pro sanctissimo viro ha
bebat(ur). Nouicius. Sa
tisfactū fateor iterroga
tioni mee: s(ed) adhuc
vnū ē qd nosse vellē.
Quidā putāt morte
ee p(er)sonā. quib(us) concor
dat. q(uo)d mors i specie
hois cū falce i picturis
depingit(ur). Monachus. Hui(us)
fabule consenserunt eidē
q dicūt mortē ee angelū
a quo iterficit(ur) ōne
genus humanū. Tra
hūt aūt autoritatem
ab eo loco vbi p angelū
percussa sūt oīa primo
genita egypti. Quid
aūt sit mors satis dic
tū ē i capitulo p(ri)mo hui(us)
distinctionis: referā tn̄

aliq occasione tue inter
rogationis vn satis
mireris. Ca. lxii.

Sicut veraciter
audiui. matro
na qdā nobilis
in epatu coloniensi ante
ānos paucos infirma
ta ē. Que cū in extre
mis age videret. mul
teqz matrone tā ex or
dine nobiliū atqz mi
nisterialiū circūstaret
iuncta ē. In ultima vero
collima. vocās ad se cogna
tā suā cū tm vix loqui
posset. ait. Ne timeas
nō moriar mō. Vidi
enī morte recedē a me
et inuadē clericū istū. di
gito eū demonstrans.
Miru in modu. Ecia
desperata in ipā hora
cepit meliorari et cle
ricus infirmari adeo vt
die octaua moreret.

Nouici⁹. In qua for
ma vidit morte. Mōch
Nescio si forma reqris
audi qd sequit. Ca. lxiii

In epatu coloni
ensi villa cui
vocabulū est
stamheim duo milites
manebāt. ex qb⁹ vn⁹
giither⁹ alt hugo
vocabat. Nocte qua
dā cū iā dicta giither⁹
esset in ptib⁹ transma
rinis ancilla pueros
ei⁹ anteqz irent cubitū
ad reqsita nature in cu
ria ducebat. Que cū
staret iuxta illos. ecce qda
spēs muliebris in veste
niuea et facie pallida
ctra ipos vltra sepem
respexit. Que cū nil
loqueret et ancilla in
aspctu ei⁹ horreret. mō
striū idem possessionē
hugonis que prima
erat adiens vltra se
pē illi⁹ pdicto mō res
pexit. Dein ad cimite
riū de quo venerat re
diit. Post paucos vero
dies infans giither⁹ ma
ior infirmat⁹ ait. Sep
timo die moriar. post
alios septē dies morie
tur dilda soror mea.
Deinde p⁹ ebdomadā
morietur soror minor.
Quod ita factū ē. Post
morte vero infantū mat
et ancilla de qua sup
dictū ē defuncte sūt. Eo
dē tpe obiit hugo mi
les et fili⁹ ei⁹. Horū
testis fidelis ē gerlacus
supior nr. Ca. lxiiii

Simile cōtigit in
ecclā būnensi.
Tpe quodā dictis
vespis. cū scholaēs i
ipō crepusculo ludos
exercerēt ī claustro.
viderūt de vno sepul
chrorū ī quib⁹ cano
nici solēt sepeliri spe
ciē quandā humane
forme egredi q̄ sup
aliqua sepulchra de
āmbulans. ī quoddā
sepulchrū se demisit
Post breue tēp⁹ mor
tuus est quidā cano
nicꝰ et ī eodē tumulo
quo fantasma egres
sū ē positꝰ. Deinde
p⁹ paucos dies alt'
canonicꝰ ī eadē ecclā
morit'. et ī loco vbi
īgressū fuerat. sepe
litur. Xpianꝰ būnēs
mōchꝰ nr̄. eidē visio
ni īterfuit. Huiusmodi
visionib⁹ quasi futura
psignant'. Sciri dn̄ hec
que dicta sūt. vbi quos
dn̄s īuenerit vigi
lantes. Occasione
huiꝰ verbi referam
qd̄ nup audiui.

Cum ī Ca. lxv.
alna domo or
dinis nr̄i dn̄a

tor⁹ legisset euāge
liū de ꝯfessorib⁹ s. Estz
vigilate quia nesci
tis qua hora dn̄s vr̄
venturꝰ sit. verbis
eisdem ꝯpletis. qui
dā mōchꝰ ī choro ce
cidit et expirauit. Et
timuerūt ōnes. Ꝟborū
dn̄i effectū considerā
tes. Vnde frēs quia
nescimꝰ qua hora
dn̄s nr̄ venturꝰ sit.
vigilemꝰ fide. vigi
lemꝰ et opere vt cū
venerit et p morte
pulsauerit. confestī
et leti aperiamꝰ ei.
Quod nobis pstare
dignetur ipe xp̄s
dn̄s ih̄s qui venturꝰ
ē iudicare viuos et
mortuos et seculū p
ignē. Amen.

Expliciūt capitula distī
ctōis duodecīe.
De penis et gloria
mortuorū. Ca. i.
De pena ludowici
lātgrauij. Ca. ij.
De pena cuiusdā pricipis
almanie. Ca. iij.
De clerico cuiꝰ corpꝰ

dyabol9 loco aīē ve
gctabat. ¶ Ca. iiij.
De waltero milite
qui multa ꝯsuuit a dya
bolo. Et de pena wilhel
mi comitis iuliacens̄. ¶
Ca. v. De pena sacer
dotis cui9 aīam proch
ani sui agitauerūt ī
puteū. ¶ Ca. vi.
De pena sculteti colmert
qui missus est ī vulcanū. ¶
Ca. vij. De sculteto de
lecgermich qui ī eūdē
montē missus ē. ¶ viij.
De brunone de flicrt
q̄ ī eūdē vulcanū piec
tus ē. ¶ Ca. ix.
De pena brunonis fi
lij ei9 cui ī iferno ꝑpi
natū est. ¶ Ca. x.
De euerardo milite
qui se erexit ī feretro. ¶
Ca. xi. De decano pa
lersense quē rex artu
r9 īuitauit ad mōtē
giber. ¶ Ca. xij.
De pena bʼtoldi ducis
ceringie qui missus ē
ī vulcanū. ¶. xiij.
De pena frederici mi
litis de belle. ¶. xiiij.
De heinrico nodo qui
p9 mortem multis
visibilr̄ apparuit. ¶
Ca. xv. De torneamē
to ꝯmisorū iuxta mō
tem nacke. ¶ Ca. xvi.
De waltero de mille
ne. ¶ xvij. ¶ De mili
te mortuo q̄ nocte ser
pentes et bufones lo
co pisciū ante portā
filij ei9 suspendit. ¶
Ca. xviij. De barwaro
q̄ p9 mortē vxori ap
parēs dixit sibi ele
mosinas nichil pfuis
se. ¶ xix. ¶ De pena
concubine cuiusdam
sacerdotis quā dya
bolus venabatʳ. ¶ xx.
De scīmegnale q̄ ifantē
iqnitū ꝯmisferebat. ¶
Ca. xxi. De iordano
cardinali. ¶ xxij.
De euarwino ad ī
fernales penas de
ducto. ¶ xxiij.
De purgatorio vsu
rarij cuiusdā leodieñ. ¶
xxiiij. ¶ De purgatorio
cuiusdā prioris de cla
rāualle. ¶ Ca. xxv.
De purgatorio cui9dā
matrone ī frisia. ¶ xxvi.
De monacho q̄ p9
mortē socio suo appa
rēs dixit. nō putaba
bā digni ita esse dis
trictū. ¶ Ca. xxvij.
De scholastico q̄ p9

mortē ī piculi tabulā p
cussit et scidit. ¶ xxviii
De iohāne sacrista vila
riensi qui apparuit ab
bati. ¶ Caplm. xxix.
De purgatorio abba
tis qui iunctꝫ iuit ad
laborem. ¶ Ca. xxx
De mortuo q̄ elemo
sinas ṗposuit oroīb꜖.
¶ xxxi. ¶ De mortuo
qui petiuit tres mis
sas ī ordīe nrō. ¶ xxxii
De purgatorio cpia
ni mōchi vallis sci
petri. ¶ Ca. xxxiii
De purgatorio scīmo
nialis in rindorp cui
scūs bñdictus astitit. ¶
xxxiiii ¶ De purgato
rio margarete scīmo
nialis de scō saluatore ¶
xxxv. ¶ De purgatorio
wilhelmi mōchi.
De purgatorio sci pa
tricii. ¶ Ca. xxxvi.
De mōcho q̄ idē pur
gatoriū itrare voluit ¶
xxxvii. ¶ De pena ab
batis corbie ¶ xxxviii.
De pena rudigeri
et potu eius ¶ xxxix.
De pena sacerdotis
inter flāmina pertnu ¶
Ca. xl. ¶ De gloria ir
mentrudis abbatisse
ī durkerken. ¶ xli.
De glīa scīmonialis
q̄ azeline apparuit ī
spera ignea. et de tu
nica sancti dauid. ¶
Ca. xlii. ¶ De glīa mōchi
cuius aīa ad instar sa
gitte fuit ante deū. ¶ xliii
De scholare cuius aīa
ī specie columbe assumpta
est. ¶ Caplm. xliiii.
De manu scriptoris ī
arnsberch. ¶ Ca. xlv.
De odore mgri sutoris
petri. ¶ Ca. xlvi
De pdicatore ordinis
premonstratensis. ¶ xlvii
De ciue ī cuius cruribus
scriptū erat aue maria. ¶
xlviii. ¶ De cōuerso q̄ dixit
pectus suū quasi lapide
maximo premi cū mo
reretur. ¶ Ca. xlix
De morte theodrici et
gunthori. ¶ Ca. l.
De cōuerso q̄ dixit cis
terciensem ordinē
maximā habē glo
riā ī celo. ¶ Ca. li.
De glorificatiōe pedū
magistri cunradi. ¶ lii.
De dauid mōcho q̄ o
culos ī sole fixit. de freit ¶ liii
De dotibus electorū post
resurrectionē. ¶ liiii
De eodem plenius.

¶ lv. ¶ De sancta maria que obtinuit ne angelus secum deo bu-garet. ¶ Ca. lvi.
De celesti ierusalem et gloria eorum. ¶ lvii.

¶ Incipit duodecima distinctio. Ca. primum.

Sicut hora undecima dies trahit ad occasum, sic vita duodecima eiusdem concludit. Bene autem in distinctione duodecima tractandum de premiis mortuorum arbitror. Nam a die completo laborantes in vinea remunerantur. Unicuique hominum dies suus est presens vita. Videat quid laboret in eternam. Dies hec quibusdam brevior. quibusdam longior. quibusdam clarior. quibusdam obscurior efficitur. Dies hec alius est hyemalis scilicet his qui in infirmitate sunt et angustiis. Alius estivalis videlicet eis qui in gloria vivunt et deliciis.

Alius vernalis qui sunt in flore iuventutis. Nonnullis autumpnalis: presertim eis qui etate maturi pondere defluunt senectutis. Duo sunt loca eternaliter a deo preparata in quibus labor diurnus remuneratur. celum scilicet et infernus. In celo est merces iustorum. in inferno merces reproborum. ~~De illo dicturus est iudicans~~. De illo iudex in fine dicturus est bonis. Venite benedicti patris mei percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. De isto vero. ite maledicti in ignem eternum qui preparatus est diabolo et angelis eius. Quanta sit merces iustorum quam ineffabilis quam admirabilis quam inenarrabilis ysaias brevi sermone ~~sermon~~ comprehendit dicens Oculus o deus non vidit absque te que preparasti diligentibus te. De penis inferni que innumerabiles sunt. novem speciebus notantur que sequenti versiculo

comprehenditur. Ibi nix
nox vermis flagra
vincula fetor pudor
horror. Hec tormenta
nouerunt fine modoque ca-
rent. Est adhuc ter-
cius locus post hanc vitam
quibusdam electis ad
purgandum deputatus.
et a re purgatorium
vocitatus. Hic qualis
est durans usque ad
diem iudicii. Quanta
vero futura sit gloria bonorum
sive pena malorum.
quibus etiam suffragiis
iuvari possit hii qui
in penis sunt purgatoriis
et si non plene prout
quod impossibile est. ex his
tamen que sequuntur exem-
plis poteris perpendere.
Novicius. Primum in-
cipias tormenta re-
proborum. deinde penas pur-
gatorias bonorum.
novissime gloriam
et gaudium iustorum
ut sit nostra collacio
cum lectione finiatur.
Monachus. Quanta sint
tormenta tyrannorum
exactorum usurariorum
adulterorum superborum
sive aliorum qui deum
graviter offenderint

nec penituerint. sed
quod a religiosis didici
personis quibusdam
tibi manifestare stu-
debo exemplis. [illegible]
Lodewicus lant-
gravius magnus
tyrannus
fuit. Hic cum moriturus
esset precepit amicis
suis dicens. Mox ut
mortuus fuero. cu-
cullam cisterciensis
induite. Et ne hoc
fiat me vivente di-
ligentissime cavete.
Obedierunt illi. Mor-
tuus est et cucullatus.
Quod ubi miles quidam
vidit consilio
nec ironice allo-
cutus est dicens. Vere
non est similis domino meo
in omni orbe. Cum miles
esset non habuit pa-
rem in artibus milicie.
Factus vero monachus ab[…]
factus est forma disci-
pline. Videte quam
diligenter custodit si-
lencium suum, nec unum
quidem verbum loquitur.
Anima vero eius tunc e-
ducta fuisset a corpore.
principi demoniorum pre-
sentata est sicut nuda

manifestius reue-
latum est. Sedente eo
de tartareo super pu-
teum et ciphum in manu
tenente huiusmodi verbis
latgrauium saluta-
uit: Bene veniat dilec-
tus amicus noster. Ostendite
illi triclinia nostra, a-
pothecas nostras, cella-
ria nostra, sicque eum re-
ducite. Deducto mi-
sero ad loca penarum
in quibus aliud nil erat
nisi planctus, fletus et
stridor dencium, et
reductus, sic princeps
principem affatur: Bibe
amice de cipho meo.
Illo valde reluctante
cum nil proficeret, sed ymmo
coactus biberet, flam-
ma sulphurea de
oculis, auribus, nari-
bus quoque eius erupit. Post
hec infit: Modo con-
siderabis puteum me-
um cuius profunditas sine
fundo est. Amotoque o-
perimento, eum in illum
misit et reposuit.
Ecce iste est puteus in
quo eum electus vidit,
sicut predictum est in p-
rescripto capitu-
lo. ¶ Capitulum tertium.

Non est diu quod Her-
mannus lantgra-
uius, filius
porch lodwici, defunctus
est. Post cuius obitum
cuidam sacerdoti
cui multa bona fe-
cerat, die noctuque
lacrimis et gemitu
deo pro illius anima sup-
plicaret, nescio quis
spiritus in oratione ei assistere-
at: Cessare iam la-
borans pro homine damp-
nato. Nichil enim
ei prodest, ymmo magis
obest, eo quod anima
eius in profundo inferni
sit dimersa. Res-
pondente sacerdo-
te: Domine, multa bo-
na fecit michi, multum
enim ei teneor. Spiritus
subiunxit: Cessa pro
eo orare, quia Herman-
nus in tempore antequam
sepeliretur mortuus
est. Cuius corpus
malignus spiritus loco
anime vegetabat. Fue-
rat idem Hermannus
predonum maximus,
pri[illegible] de [illegible]
[illegible] ceteris
criminibus nil cu-
rans. Nomine

Non putabam corpus humanum sine anima posse comedere aut bibere aut dormire. Monachus. Simile legitur in vita sancti Patricii de quodam homine, cuius animam eius occidente, in suo corpore diabolus multis annis pro anima habitans, cum ad nutum sancti exisset, corpus corruit et in pulverem redactum est. Item simile audivi a monacho nostro Gerardo.

¶ Ca. IIII.

Clericus quidam cantor egregius et in tantum delectabilem habebat vocem, ut audire illam delicie reputaretur. Die quadam vir religiosus superveniens et cum hilaritate illius dulcedinem aure percipiens, ait: Vox ista hominis non est, sed diaboli. Cunctis vero admirantibus demonem adiuravit, et exivit. Cadaver mox corruens ac fetente. ~~Et intellexerunt~~

te. Et intellexerunt omnes idem corpus a demone diu fuisse ludificatum. Novicius. Non dubito quin demones valde in inferno illorum animas torqueant, quorum corpora in penis sic ludificant. Monachus. Experimentum dicis. Illa tamen certa mittuntur ad tormenta tyrannorum, quia hec per occasionem dicta sunt.

¶ Ca. V.

In villa Ente, que in territorio Bunnensi sita est, miles quidam nobilis Walterus nomine habitans erat, tam domui nostre quam ordini satis officiosus. Hic cum tempore quodam graviter infirmaretur et solus iaceret, diabolus illi ad pedes lecti visibiliter apparuit. Erat, sicut ipse nobis retulit, facies eius ad instar simie disposita, formam habens caprinam. In cuius aspectu cum plurimum terreretur, postea confortatus ait: Quid

vel quis es. unde ve-
nis. vel quid queris.
Respondit monstrum. Dia-
bolus sum. animam tuam
tollere veni. Dicente
milite discede temptator
certe animam meam non
tolles, Christo me commendo
ille subiunxit. Wal-
tere si michi consenseris ho-
minem quem feceris, non
solum incolumitati te
restituam. sed etiam
supra omnem tuam pare-
me te ditabo. Respondit
miles. Satis habeo.
de tuis divitiis fal-
lacibus non curo.
Unde ergo tibi the-
sauri. Infra termi-
nos inquit curie tue
infinita occultantur.
Cum quo miles eti-
am loqui delectaretur
ait. Dic mihi ubi est anima
domini mei Wilhelmi
comitis Iuliacensis
nuper defuncti. Respondit
diabolus. Nosti castra
vicina Wolkenburg
et Drachenfels. Novi
inquit. Et ille. Pro fide
mea tibi dico si fer-
rea essent ista castra
que coram montana et
in illo loco mitterentur

ubi anima Wilhelmi
est. antequam superium
superius inferiorem tangi
posset. liquefieret.
Quo dicto: mox ca-
chinnando subiunxit.
Tepor iste balneum
ei lacteum est. In futuro
quando corpus suum iterum
resumet. nisi primum
penam debitam recapiet.
Requisitus de anima Henrici
comitis Seynensis
respondit. Certe nos illum
habemus. sed de pena
sui illius nil expressit.
Adiecit etiam interro-
gare illum de patre suo.
Cui quod ille respondit. Vi-
ginti annis et uno illum
habuimus. sed monacula
illa et calvus ille ar-
pediculosus qui in solario
iacet. nobis eum ab-
stulerunt. Monaculam
vocavit uxorem ~~[illegible]~~
eius que pro anima eius iugi-
lachrimando opera
omnium perdideat. Calvum
dixit filium eius Theo-
dericum monachum nostrum.
qui ad visendum ger-
manum eodem tempore ad-
venerat. Interro-
gatus vero de pre-
dicta matrona

rn̄dit. Vere nunq̄
p̄stiti nisi modicum ē
eo q̄ mulier bona
esset ac sc̄a. Fratrē
tuū sic fellaverimus
ut nrm ius eunde(m)
nō possit. q̄ ante
paucos annos defun-
ctus est. vir auarus
et venenosus. Di-
cente iterum milite
dic m(ihi) de quo loco
venisti nunc ad me.
rn̄dit demon. Ego
et socii mei eramus
i(n) obsequiis cuiusdam
abbatisse nigri
ordinis egressum
aīe eius prestolantes
i(n) ... Quod
eratis ibi. Rn̄dit de-
mon. Nostri nemo in-
contrifecit. Optime igit(ur)
nouí. Et ille. Nō sunt
tot folia i(n) arboribus
q̄t illic fuimus congre-
gati. Nō ē tam gran-
dis silva i(n) partibus
vrā. Et quid ait opti-
nuistis ibi. Rn̄dit pen-
nil. Sancta fuit religi-
osa. Et et michael
archangelus superue-
niens cum fuste fer-
reo sic nos terruit
et terrendo fugavit

ut dispergeremur q̄admo-
dum pulvis q̄ a vento
impellitur. Novicius.
Si tot demones congre-
gati sunt i(n) egressu v-
nius aīe. constat innume-
ros. Cum igitur p(er) latitudi-
nē orbis cotidie multi
moriantur. Monachus. Licet
maligni spūs ita sint
i(n) uno loco q̄ nō sint i(n)
alio. tamen tam agiles
sunt nature ut uno
i(n) momento diversa tra(n)-
seant spatia terrarum.
Vel dici pt q̄ cuilibet for-
tiori suo assistat cum suis
morientibus qui malos
de quibus certi sunt.
Novicius. Placet qd
dicitis. Monachus. Req-
situs etiā si fuisset i(n)
obitu dn̄i gerardi
tūi recenter mortui.
rn̄dit. Non ē tanta ha-
rena i(n) littore maris
quot ibi fuimus. Sed
modicum ibi obtinuimus.
Quia pediculosi illi
more porcorum i(n) humo
iacendo ...
nō sinebant nos propius
accedere. Habent pre-
terea dominum quendam
susurrem capellanum potare
i(n) qua om(n)ia q̄ delinquunt

nobis subtilius. Et
dixit miles. Quomodo stul-
tissime ausus fuisti ad
obitum viri tam iusti ve-
nire. Ausus inquit. Ego
presens fui ubi filius dei
expiravit. sedens super
brachium crucis. Hec
verba a demone relata
et a laico recitata. maxi-
me in fide fecit dictorum
eo quod in glosa legatur
super thobiam. Dicente
walterus qui fuit por-
no vera in ipsa morte.
respondit nulla. Malo
vero illuc venimus. Omnia
virtute morientis tur-
bati et exagitati. De-
inde sumus in infernum.
Multa alia cum demone
quotiens solus erat con-
ferebat. que postquam con-
valuit. multis reve-
lavit. Nunc autem audi
qualis predicti comi-
tis finis fuerit et
pena. Nonus. Capitulum.
Mors eius. Infirmatus
vero in castro suo in Reche
pro quadam contumelia
sibi illata venit coloniam.
qui cum rediret in via
defectum cordis sensit
et ait. Heu numquam de ce-
tero videbo coloniam.

Quo in terra deposito cum
medicus diceret. mortem
esse in ianuis. subiecit.
Consulo tibi ut uxorem
tuam recipias. Respondit
illo non faciam. rogavit
eum ut dimitteret mi-
lites quos diu incarcera-
verat. Nequaquam inquit
egredientur me vivente.
Tunc medicus. Ergo ante
diem crastinum egredientur.
quod ita factum est. Cum
vero moriturus esset
in sinu cuiusdam adul-
tere quam vivo priore
tulerat. iacebat.
Cui cum illa diceret. domine
quid faciam post mortem vestram
respondit. Iuvenem nubere
debes militi. Hec
eius ultima verba fu-
ere. Eadem nocte sicut
mihi retulit abbas qui-
dam ordinis nostri. sancti-
monialis quedam sancti
mauricii in colonia
in loco penarum trans-
posita est. In quo vidit pu-
teum magni horroris
ignito tectum operculo
inter flammas videt
sulphureas. De quo
cum suum ductorem inter-
rogasset. respondit ille.
Dux tuus animam in illo est.

aiā scʒ maxencij ipa-
toris. et aīa willhelmi
comitis iuliacensis
amne visū recitās.
Cū eadē die rumor
isonuisset colonie de
morte eiusdē comitis
visionē verā fuisse
itellexit. Nouicius.
Miror quā de causa
sociatus fuerit maxen-
cio i penis tot ānis
iterpositis et tot ty-
rānis ante defunctis.
Monachus. Uterque siliʒ
culpā iustū fuit vt
qui pares erāt i cul-
pa. conformes fierent
in pena. Utriusque
vita noui. Maxencij
ex lectione. wilhelmi
ex multorū relatione.
Uterque tyrānus vtique
sup modū luxuriosus.
Sicut legitur i croni-
cis. nulla fuit i vrbe
roma. siue extra vrbē
matrona tā nobilis
tā pudica. dūmō o-
culis maxencij pla-
ceret. quā de domo ma-
riti sublatā corrūperet
Uitia faciebat de v-
ginibus et viduis.
Uiderunt ista et ge-
muerunt parentes

et tacuerunt. Tanta
erat illius crudelitas
vt eā immo dolore
cordis afficerentur
tristiciā tamen dissimularent
Tanta extitit eius ty-
rannis vt passim se-
natores ruces multos
occideret. de quibus ha-
bebatur aliquā suspi-
cio. Wilhelmus vero
non hiis dissimilia
operabatur. et si nō
pari ptāte. nō tamen
ipari voluntate.
Sicut audiui ita
deditus erat luxurie
et incestui vt vix a-
liquē haberet mini-
sterialium cuius vxorē
aut filiā nō violasset.
Nulla huius dominij ter-
mam est et filiā. il-
legittima et abso-
lutā. Qualē fuerit
circa subiectos siue
spirituales crudelita-
tis. ostē nouus eps
colomensis. Maxencius
ppriā vxorē occidit. iste
inclusit. Ille persequens
ecclesiā multos pro
fide occidendo. iste
type sinatus ipum
romam persecutus e
sedē apostolicē o-

benedictos sacerdotes
de sedibus suis eiciendo
quosdam mutilando et l
etiam bona diripiendo
Hec acta sunt temporibus
Innocentii pape. Anno
presenti. Canonicus quidam
aquensis retulit michi de
comite Willelmo visio
nem satis terribilem. Post
mortem tamen suam qui
dam religiose incluse
cui benefecerat visibi
liter apparens vultu
livido ac macilento
ait. Ego sum miser
ille Willelmus quondam comes
iuliacensis. Cumque ab
illa interrogatus de
statu suo respondit. To
tus ardeo. Et ut revelas
set veste vilissima
qua indutus videbatur
mox flamma erupit
simulque cum eiulatu dis
paruit. Hunc adiungit
viventi quod minor
est ut eum a patre ex
honoraret. aliquid glorie
sue condidit. In die
quadam natalis sui
in canone prioris misse
voces suavissimas
cum melodia dulcissima
quasi in eo cum audiret
permisit. Cui mox

interrogatus dominum Engil
bertum tunc maioris ecclesie
in Colonia prepositum nunc
archiepiscopum si voces easdem
audiret et ille se au
divisse negaret apostolus
mirabatur. In canone
vero secunde misse nec
non et tertie easdem voces
que diverse erant eta
tis audivit. Cum hec
recitata fuissent domino
Hermanno abbati loci
sancte Marie comite
adhuc ex ore eius que
dicta sunt audivit.
Innovavit quidem idem
comes dicens teste mihi
se mentiri. Hoc addens
cum iuramento. Quasi
si adhuc semel in ta
lia concederet audire
auribus meis parum essem
abrenuntiare. Hodie
nec hec celestis consolatio
illi profuit. peccatis eius
impedientibus. Sunt
in que missa e iste co
mes ad memoriam re
vocat in pena multum
mali sacerdotibus.

Erat ¶ Ca. vi.
in quadam villa
sacerdos quidam
miserrimus luxurie
et comessationibus de

varus. elemosinas sibi
commissas omnino negli-
gens. Qui cum mor-
tuus fuisset, parrochia-
ni sub eo defuncti saxis
quibusdam in locis in-
fernalibus illum aspere [?]
reperiunt et dicunt: Tibi
commissi fuimus, tu nos
neglexisti et cum pecca-
remus neque verbo neque
exemplo nos revocasti. Tu
occasio nostre dampna-
tionis fuisti. Tunc in
eum miserunt lapides
post eum mittendo.
Ille in puteum cadens
nunquam comparuit. Hec
cuidam religiose de
illo sunt ostensa.

Tempore Capitulum vii
quodam [?] fuinus [?]
alicuius pere-
grinationis gratia profectus
Iherosolimis esset, in
reditu navigaret
iuxta montem Vulcanum
eius precentia sunt tremen-
da. Voces huiusmodi
de illo sonuerunt:
Benveniat benveniat bonus
amicus noster scultetus de
Colonia. Frigus est,
ignem ei copiosum pa-
rate. Illi personam
cognoscentes diem

et horam notaverunt.
Et cum ad propria redissent,
predictum scultetum die
et hora eadem defunctum
fuisse repererunt.
Cuius aggressiantes [?] eius
uxorem quod audierunt
narraverunt. Cui [?]
illa inquit: Si sic res
se habet, dignum est
ut illi succurram. Mox
quoque omnibus relictis locum
intravit sacrum [?], ele-
mosinis et orationibus
pro illius anima supplicando.

Alio tempore. Capitulum viii.
Navis quedam Flamingo-
rum cum mare tran-
siret de eodem monte
Vulcano voces huius-
modi audierunt: Bene venit [?]
amicus noster Silbardus [?],
venite, suscipite illum.
Cumque cum multo stri-
dore missus esset in Vulca-
num. Erat et ipse scul-
tetus [?] in Loggheni-
chi [?]. Illi notantes tem-
pus et nomen persone
revertentes villam eam
dictam intraverunt. Et
cum de sculteto requi-
rerent, eum eadem die
et hora qua vocem
audierunt in mari ob-
isse repererunt. Nam

et ipse homo pessimus
erat sicut superius.
Simile est Capitulum ix.
quod sequitur. Eo-
dem tempore quo
Conradus sacerdos de
Rinkasle cum aliis pro-
vincie nostre peregrinis
mare transiret. In
expeditione ultramarina vox
talis audita est. Obi-
vit Bruno de Flit-
tert. suscipite illum.
Cumque vox tum ab omnibus
fuisset audita. ait
predictus sacerdos comitibus
Testes estis vos omnes
huius vocis. Et statim
notavit in tabella
eius annum diem et
horam dicens. Revera
dominus Bruno mortuus
est. Cum vero redirent
a Iherosolimis. ob-
vios habuerunt quos-
dam peregrinos provincie sue
Quos cum aditi con-
gnasset de statu pre-
dicti Brunonis. Re-
sperit ab eis quod
mortuus esset. De
tempore autem sciscitans
diem eundem invenerunt
quo vocem predictam
in ultramari audierunt.
Conradus vero non

multo post factus est
monachus in [illegible].
Idem Capitulum x.
Bruno filium
nomine suum reliquit
tamen plenius suis
virtutibus quam possessionibus
hereditavit. Erat
enim ipse sicut pater
avarus et valde pau-
perum exactor et super
modum luxuriosus.
Ipse est Bruno de Flit-
terc. pincerna comi-
tis de Monte. Pau-
cis mensibus elapsis
ex quo mortuus est
in eius obitum obsessa
quedam liberata est.
Cum die quadam demo-
nem vexarent. dixerunt
quidam ad diabolum
Dic nobis ubi fuisti
vel quid tunc fueris
ex. Ille reddit. Vere
maximum habuimus
festum postea. Ad
obitum Brunonis con-
gregati fuimus ad instar
pulveris terre. Cuius
animam cum gaudio
deducentes ad in-
fernum locum in-
ea in sede debita po-
puli infernale pro-
pinavimus. Capitulum xi.

Eodem tempore mortuus est in eadem provincia alius miles Guerhardus nomine. Et ipse vir criminosus sicut et superior. Media nocte diabolus corpus eius erigens in feretro, cunctis qui aderant terrorem incussit. Timentes amici eius ludificationem demonum corpus ligantes ante missam illud sepelierunt.

Eo tempore (Ca. xii.) quo Henricus imperator subiugavit sibi Ciciliam in ecclesia Palernensi quidam erat decanus, natione ut puto teutonicus. Hic cum die quadam equum suum qui optimus erat perdidisset, palefridum servum suum pro eo per diversa loca misit ad investigandum. Cui homo senex occurrens ait. Quo vadis aut quid queris. Dicente illo equum domini mei quero, subiunxit homo. Ego novi ubi sit. Et ubi est inquit. Respondit in monte Giber. Ibi enim habet dominus meus rex Arcturus. Idem mons flammas evomit sicut Vulcanus. Stupente servo ad verba illius subiunxit. Dic domino tuo ut ad dies quatuordecim illuc veniat ad curiam eius solempnem. Quod si ei dicere omiseris, graviter punieris. Reversus servus que audierat domino suo exposuit cum timore magno. Decanus ad curiam Arcturi se invitatum audiens et irridens, infirmatus die prefixo mortuus est. Hec Godescalcus Bunnensis nobis canonicus dixit se eodem tempore ibidem fuisse. Novicius. Mirabilia sunt que recitas. Monachus. Aliqua tibi adhuc de eodem monte dicturus sum. (Ca. xiii.)

Quidam homines circa eundem montem ambulantes iuxta eundem montem exibere vocem validam in hec verba audierunt. Para focum. Modico facto intervallo idem clamatum est. Cumque

teras clamaret: Para
ra sedem magnam.
nescias quis. Cui pre
parabo. Et ille: Di
lectus amicus noster huc
veniet dux Ceringie
qui plurimum nobis
servivit. Illi vero notan
tes diem et horam per
litteras audita fide
dignis regi mandave
runt. Inquirentes
si aliquis in exercitu ipsius
mortuus fuisset dux Ce
ringie. Et inventum est
eadem die et hora Ber
tolfum ducem Ceringie
fuisse defunctum. Erat
autem idem dux tyrannus
inhumanus tam nobilium
quam ignobilium exhere
dator et fidei ca
tholice desertor. Cum e
nim non haberet here
dem instigante vitio ava
ritie plurimam congre
gaverat pecuniam.
Cum autem moriturus
esset rogavit sibi
familiares ut omnes
suos thesauros con
flarent in massam.
Requisitus de hoc inquit:
Ego novi quod cognati
mei de morte mea
gaudentes sibi di
viderent thesauros meos.
Ut autem in massam fuerint
redacti, inter se con
tendunt. Vides quanta
invidia. Hec mihi a duobus
abbatibus dicta sunt
ex quibus unus fuit
de ducatu Ceringie,
alter asseruit sibi
eadem narrata a quodam
abbate qui litteras supra
dictas audivit cum
legerentur coram rege
Friderico. Novicius:
Quid sentiendum est
de ignitis montibus vul
cano scilicet Ethna et
monte Gibber in quos anime
in corpore mittuntur. Est
ne ibi purgatorium
sive infernus? Monachus: Cre
do quod infernus quia
nullus electorum sed
reprobi tantum in eos mit
tuntur, sicut legitur
in Dialogo de Theo
derico rege Gothorum.
Infernus putatur esse
in corde terre, ne mali
lumen celi videant.
Referam tibi nunc aliqua
exempla de penis
predonum. Capitulum xiiii.

Quidam quidam An
dernacensis
ex civibus nomine

pr̄ iohis mōrhi nr̄i cū
die quadā an̄ lucē
iret ad qddā placitū
quidā ei occurrit ī
dextrario nigerrimō:
de cui⁹ naribꝰ fum⁹
et flāma procedebat.
Viā viā tritā tenebat
pūt exorbitas ī capu
discurrebat. Hec vi
dens erkēbertꝰ. p̄mū
valde territꝰ ē. Et qz
declinare nō poterat
seipm̄ ꝯfortans crucē
signauit ꝯtra dia
bolū. dextra armās
gladio contra hoīem.
Ignorabat enī qd
eet. Cui cū appropinquas
set agnouit eū quē
dā fuisse milite nōia
tū nup defunctū frē
dericum noīe de villa
kelle oriundū. Videbat
enī etiā nictꝰ vel
libꝰ ouinꝰ. molem terre
gestans ī humeris.
Ad quē erkēbertus,
Estis vos dn̄s fredericꝰ
Rndente illo ego sū:
subiecit. Vn̄ venitis
vel qd significāt
ista que video. Ego
inquit ī maximis
penis sū. Pelles istas
cuidā vidue tuli: qs
nūc ardentes sentio
Deīr pt̄ē eiꝰ ꝯ agri
iniuste vendicaui michi
cui⁹ ponde in̄ p̄mor
Si filii mei ista resti
tuerit. multū penā
meā alleuiabūt. sicqz
ab oculis ei⁹ euanuit.
Qui cū recitasset die
altera verba p̄ris fi
liis. maluerūt illi
eternalir dāpnari
qȝ hec ꝯdicta sūt res
tituere. ¶ Ca. xv.

In treuerensi epā
tu ī quo et su
perior visio facta
ē. alter quidā miles
erat henricꝰ noīe
cognomento noduis
nam et ipse malitiosꝰ
valde rapinas adul
teria incestꝰ piuria
hiis zz similia vicites
iudicans. Hic cum
mortuꝰ fuisset ī villa
puicie meyneuelt
ī vellerio ouino quo
vti solebat viuꝰ militꝰ
apparuit. domū maxi
me filie frequētans nō
crucis signo nō gla
dio poterat fugari
Gladio seipīs tēdebatur
sz non poterat vul
nerari. tale ex se

sonum emittens ac si
mollis lecto peperisset.
Cumque anima eius super hoc
consideraret, demonium eam
tenere videns, idem de-
dit consilium ut aqua cla-
no dimisso suppressa. Do-
mina et filia nescirent et
ipse si adessent aspice-
rent. Quod cum factum
fuisset, de cetero non com-
paruit. Eandem filiam
genuerat de ancilla
sua cum tamen haberet
legittimam. Quam cum
fuisset adulta miser
corrupit. Non est dubium
ex quo ista contigerunt.
Novicius. Quid sen-
tiendum est de hiis qui in bellis
sive torneamentis
moriuntur. Monachus.
Qui iusta sunt bella, ut
est defensio patrie vel
eius observant qui se defen-
dendo moriuntur. Quanti
autem delectentur demones
in mortibus illorum innocentes
sentes in penis subse-
quens declarat exem-
plum. Ca. xvi.

Sequenti nocte
in exercitibus
ducis lovanie
a leodiensibus commissis
est. Servus quidam comi-
tis losensis iuxta mo-
nasterium dictum locum sancte com-
sionis transiens circa
noctis principium maxi-
mum ibi vidit tornea-
mentum demoniorum.
Neque immundis spiritibus
estimo tantam fuisse
exultationem si non
magnam illic cepisset
predam. De hiis vero
qui in torneamentis
cadunt nulla questio est,
quin ad inferos vadunt,
si non fuerint adiuti be-
neficio contritionis. Ca. xvii.

Sacerdos
quidam de has-
bania anno pre-
senti prope castrum co-
mitis losensis, dum
in crepusculo transi-
ret de villa in villam,
vidit in campo vicino
maximum torneamen-
tum mortuorum valde
clamantium: Domine Wal-
tere de milene, domine
Waltere de milene.
Erat idem Walterus
in militia nominatus
nuper defunctus. In-
telligens sacerdos
illos esse qui nundi-
nas militum execra-
biles frequentabant

subsistens turbulētam
ita se sentit. Cuius visio
cessaret et ipse p̄cedēt
iterū illos videns sentit
vt prius. sic vsq̄ ad
lucē laborans. Hee
due visiones m̄ relate
sunt a wigero monacho
vilariense. Referam
tibi nūc exēplū de
pena vsurariorum.
ales. ¶ Ca. xcviii
Miles quidā moriēs bo
nis de vsura cō
quisitis filiū suū here
ditauit. Nocte quadā
ad ostiū pulsās. cū puer
occurreret. et quid ibi
pulsaret īterrogaret
rn̄dit. Intromittite me:
ego sū dn̄s huius pos
sessionis. nomē eius
exprimens. Puer per
foramina p̄spiciens
eūq̄ cognoscens rn̄dit.
Certe dn̄s meus mortuus
ē. nō vos īntromittam
Cūq̄ mortuus pulsādo
p̄seuerasset et nec p̄fi
ceret. nouissime dixit
Defer pisces istos q̄s
ego vestio filio meo:
ecce ad portā illos sus
pendo. Mane exeuntes
repperierūt ī quodā
ligamine multitudinē

bufonū atq̄ serpētū
Revera iste est cibus
īfernalis. qui igne sul
phureo decoquitur. No
uicius. Quid sentis
qui male viuūt. et
tñ elemosinas multas
faciūt. Monachus.
Nichil eis p̄dest ad vi
tā eternā. ¶ Ca. xcix
Non multi anni sunt
elapsi q̄ quidā
ditissimus ministeria
lis ducis bauarie de
functus ē. Nocte quadā
castrū ī quo vxor eius
dormiebat ita concussū
est. vt terremotus esse
videretur. Et ecce
ostio camere ī qua illa
iacebat aperto. quodā
gigante magerrimo.
cū scapulis īpellente
maritus eius īgressus ē.
Que cū vidisset et
nouisset. ad se illū
vocans. sup sedile
lecti sui residere fe
cit. nichil vero territa
eo q̄ frigidus esset.
Et illa sola camisia
īduta fuisset p̄tem
operimenti sui sca
pulis eius supposuit.
Que cū de statu suo
īterrogasset. tristis

aut rndit. Penis eter-
nis deputatus sum. Ad quod
verbum illa territa nimis
rndit. Quid est quod dicatis
Nonne elemosinas mag-
nas fecistis. Ostium vestrum
omnibus peregrinis patuit.
Non profuit vobis beneficia
ista. Rndit ille. Nichil
michi profuit ad vitam eternam.
eo quod ex vana gloria
non ex caritate a me
facta sunt. Que cum de
aliis interrogare vellet
iterum rndit. Concessum
est michi tibi apparere sed non
licet hic morari. Ecce
ductor meus diabolus
foris stat me expectans
Si enim folia verterentur
in linguas omnia ~~[illegible]~~
tormenta mea exprimere
non possent. Post hec
euocatus et impulsus cuius
discessu totum castrum
ut prius concutitur:
voces eiulatus et dira
audiuntur. Visio hec val-
de celebris fuit. et est
in bauaria sicut testis
erat Gherardus monachus
noster quondam canonicus ra-
tisbonensis. qui illam
nobis recitauit. Ecce
in hiis omnibus que dicta sunt
impleta est scriptura que

dicit. potentes potenter
tormenta patientur.
Nouicius. Hec et hu-
iusmodi exempla poten-
tibus deberent predicari.
Monachus. Quia ipsi
sacerdotes ex magna
parte male et incontinenter
viuunt. potentes non pu-
niunt sed vngunt. Quam
graue sit peccatum luxu-
ria sacerdotum subse-
quens probat exemplum.

Con- Ca. xx.
cubina cuiusdam
sacerdotis cum
esset moritura sicut
a quodam religioso di-
dici cum multa instancia
calceos sibi nouos et
bene tactinatos fieri pe-
tiuit dicens. Sepelite
me in eis. valde michi
erunt necessarii. Quod
cum factum fuisset. nocte
sequenti longe ante
lucem luna splendente
miles quidam cum seruo
suo per viam equitans
femineos eiulatus
audiuit. Mirantibus
illis quidnam hoc esset:
ecce mulier rapidis-
simo cursu ad eos prope-
rans clamauit adiu-
uate adiuuate me.

Mox miles de equo
descendēs et gladiū
sumēs circulū circū/
duxit. feminā bn̄ notā
recipiēs īfra illū. Sola
eni camisia et calceis
pdictis induta erat.
Et ecce ex remoto vox
quasi venatoris terri
biliter bucinās necnō
et latratꝰ canū vena
torū pcedentiū audit̄r
Quibꝰ auditis illa dū
nimis tremeret. miles
cognitis ab ea causis
equū servo cōmittens
tricās capillorū eius
brachio suo sinistro
circūligavit. dexterā
gladiū tenēs extētū
Appximante illo īfer
nali venatore: ait mu
lier militi. Sine me
currē sine me currē
ecce appīquat. Illo for
tius eam retinente.
misera diversis conatibꝰ
militē pulsans. tādē
ruptis capillis effugit
Quā diabolꝰ īsecutꝰ
cepit. equo suo eā īiacēs
ita vt caput cū brachijs
pendēt ex vno latere
et crura ex altero. Pꝰ
paululū militi sic
obviās captā pdā

deportavit. Qui ma
ne ad villā rediens
quid viderit exposuit
capillos ondit. Et cū
minꝰ crederēt referētī
apto sepulchro feīaȝ
capillos suos pdidisse
repererūt. Hec cōtige
runt ī archiepātu ma
gūtinēsi. Novicꝰ. Si
sic deꝰ punit pcām for
nicatiōis ī cōcubinis.
puto ꝙ multo durius
illud puniat ī sacer
dotibꝰ qui illas pec/
care faciūt. Monachꝰ
Verū dicis. Preterea
pcām multū aggra/
uat ordo et sciencia
ī eodē gnē pcī. Plꝰ
peccat sacerdos ꝙ laycꝰ
plꝰ mōchꝰ ꝙ̄ secularis.
Idem ītelligas ī sexu
feminco. Ca. xxi.

Sāctimonialis qdā
de quodā mōste/
rio nobis vicino
quod noiare nolo. Cū
tpe quodā cōcepisset.
ne pderet eiꝰ stuprū
ptū īra se necavit.
Postea īfirmata grāvis
sime. ob nimiā vere
cūdiā cōfessis oībꝰ pctīs
alijs stuprū et parri
cidiū tacuit. sicq ex/

pyrauit. Pro cuius aia
cu queda ei9 cognata
plurimu laboraret.
defuncta ei i oratione
visibilit appares i[n]fan
te igneu i manib9
gestauit dicens. In
fante hunc concepi et
ptuvum aiatu iterfeci
Vnde illu idesinent
i tormentis circufero. et
e michi ignis ardens
et deuorans. Quod
si de hoc maximo pcco
moriens confessione
fecissem eterna uicissem
Ex quo colligit q pcca
que hic tecta fuerit
p confessione i futuro
p penale detegantur
confusione. Nu aia e
egressa de corpe nouit
statim qd de se sit futuru
Monachus. Hoc videtur
probari scriptura di
cente i psona epulonis
deducunt i bonis di
es suos. et i puncto des
cendunt i infernu. Ex
quo pbat q electoru
anime que agilioris
sunt nature mox sunt
ante deu. Quod si a
liquid i eis purgan
du est. simili veloci
tate ducit i purga

torio i quo saluationis
certitudo e. Nouicius
huic diuse visiones
cotradicere videntur in
quibus legitur q opa
bona necnon et mala
i statera posita pon
derentur. Huius etia con
sentire videtur qda visio
i dialogo sti gregorii
qua ipse minime dif
finit. de quoda q in
ponte positus manib9
ab angelis trahebatur
sursu pp opa mie. coxis
vero et cruribus deorsu
pp opa luxurie. Cuius
tu victoria reliquit dicti
videnti et ignosce.
Monachus. Licet au
toritas scripturaru
pferenda sit huiusmodi
visionibus refera tn
q nup audiui. xcii
Ante annos paucos
rome quidam
cardinalis de
functus est noie iordanus
de ordine quidem cister
ciensi assumptus fuerat
sz vita ordini i eo mi
nime concordabat. Erat
eni auarus valde sicut
a quoda abbate audiui
habebat eni notariu
noie pandolfiu. Huic

cum pro quodam negotio nescio quo misisset, in terra expirauit. Eadem hora cum ille expleto negotio rediret, mane ante lucem cateruam miserabilem in agro contemplatus est. Videbat homines in iumentis in ore caudas habentes versis dorsis ad capita illorum quos Iordanus cucullatus nudis pedibus sequebatur duobus demonibus seducentibus. In quorum aspectu dum notarius nimis horreret clamauit cardinalis: Pandolfe Pandolfe Pandolfe. Subsistente clerico et dicente: quis es et quid clamas? Respondit ille: Ego sum Iordanus dubius et mortuus sum. Dicente illo: quo vadis domine? respondit: Ante tribunal Christi. Et ille: Nostis quid de vobis sit futurum? Non novi inquit. Deus scit. Sed cum illuc venero beatus Petrus de cardinalia mea pro me redditurus rationem. Sanctus vero Benedictus de cucullia,

quod si illam optinere potuit saluabor: sin autem damnabor. Statim omnibus eis subtractus est. Nouicius. Non placet mihi illo ducatus in presentia demonum et absentia sanctorum angelorum. Monachus. Hec dicta sunt de penis reproborum. Nouicius. Licet huiusmodi visiones sepe sint vere, magis tamen credere ei qui reuertens ab inferis visa recitaret. Monachus. Hoc fieri posse Iob contradicit. Sicut inquit consumitur nubes et pertransit, sic qui descendit ad inferos non ascendit. Nec reuertetur vltra in domum suam: neque cognoscet eum amplius locus eius. Referam tibi tamen quod ante biennium audiui.

Capitulum xxxiiii.

Theodericus traiectensis episcopus de Mirebergh castro oriundus fuit. Et habebat quendam seruum Euerwarch nomine mundi sapientem qui in diuersis locis bona illius dispensauit. Erat enim in commisso fidelis in

amministracioe ~~fidelis~~ vtilis
diligens ac circumspectus
propter quod a dno suo
amabatur. Unde quida
ex officialibus ei detra
hentes ex invidia accu
sabant illu apud epm
dicentes. Dne no fide
lit ut estimatis cellarii
bona vra dispensat.
Consulimus ut cu eo
computetis. Quod cum
factu fuisset. ta ratio
nabilit computauit. ut
oem epo tolleret sus
picione. Habebat enim
oia notata i cartula.
Insistentibus accusatori
bus de computacione.
cu eps rndisset optie
computauit. Dixerut
illi nequaqua. Sed opor
tet nobis audientibus
et cernentibus maximu
vobis dapnu intulisse.
Quod cu ei intimatu
fuisset ab epo. ille
timens emulorum insi
dias. maxime q cartu
lam pdiderat. ait
intra se. Si aliqd modo
i computacioe titubauero
mtc erit me vel i cor
pore torqueri vel car
ceris squalore vsq
ad morte cruciari.

Immissione igitur diabo
li cuius instinctu ab im
dis indebite vexabatur
campu solus intrauit
ipsumq diabolu aduo
cans sic affatur. Dne
si michi succurreris
in tanta necessitate po
sito. hominiu tibi fa
cia et i oibus parcebo
Cui diabolus rndit.
Si abrenunciaueris
altissimo mrique illius
te suscipia: et de oibus
periculis cu multa tuor
confusione emuloz a me
liberaueris. Quid
plura. Abrenunciat
miser xpo. hominiu
facit diabolo: prospere
succedit computacio. Ab
illo tpe cepit diaboli
virtutes magnificare:
xpm blasphemare.
adeo ut diceret: qui
seruiunt xpo miseri
sunt et egent: qui
aut sperant i diabolo:
prosperis successibus
gaudent. Et sicut
michi retulit bernardus
monachus nr qui eu tuc
tpis nouit. ita totus
deditus erat artibus
magicis. ut si aliquem
nosset scholarem

A quo ego cum dictum sum audivi missus est in ignem
tam intollerabilis ardoris ut diceret si ex omnibus mundi
lignis unus ignis esset confectus mallet in eo usque ad
diem iudicii ardere quam per spacium unius hore illum sustinere.

eiusdem discipline nu-
mis cum redimeret.
ut aliquid ab eo discere
posset. Cum autem un-
decim annis in hac blas-
phemia perseverasset
accidit ut magister oliverus
scholasticus coloniensis
in civitate traiectensi
crucem predicaret. cuius
predicationi ille inter-
restitit. Et die quadam
commotus oliverus diceret
ei in audientia totius popu-
li. Vae tibi infelix. vas eras
diaboli et in te diabolus
loquitur per os tuum. nec
tamen statum eius ignoraret.
Everwachus nullum ar-
bitrans gratius obse-
quium se posse prestare
domino suo quam ut similiter
eius occideret. tribus die-
bus ad diversas sta-
tiones secutus est magistrum
longius ad hoc cultello
parato. transfodere
illum proponens. si forte
sine turbis illum inve-
niret. Et ecce tertia
die subita infirmitate
percussus. post paucos
dies inpenitens defunctus
est. et ab eo cui se red-
diderat. ad locum pena-
rum deductus. Primo

loco sicut ipse resurgens
a mortuis confessus est
iohanni scholastico xan-
tensi. A quo ex-
tractus. iactatus est
in locum tam frigidissimum
ut optaret redire in
ignem. Deinde deductus
est in tenebras palpa-
biles. tantique horroris
ut diceret intra se. Si
servivissem deo centum
annis bene et remu-
nerasset dummodo liceret
tibi redire ad frigus
In hunc modum sex re-
liquas penas quas
scriptura enumerat pertran-
siit. Cumque in extrema
pena posito. dominus pera-
cta eius opera consideraret. et
ut passa vel visa viven-
tibus recitaret. misertus
illius angelum suum mi-
sit ad illum qui diceret
Ecce talem mercedem re-
cipient qui serviunt
diabolo. Subiunxitque.
Si tibi liceret redire
ad vitam. velles pro
peccatis tuis satisfa-
cere deo? Ad quod verbum
ille suspirans respondit. Domine
si hoc esset possibile
nulla abnuerem satis-
factionem. Tunc angelus.

Deo placet ut ad corpus
redeas. Et quia in cruce
peccasti. in cruce satisfa-
cias. Mox in feretro se
erigens. omnibus exceptis
duobus iuvenibus qui
constantiores erant: in fugam
convertit. Quibus et ait
Ne timeatis quia ego sum.
Statimque sacerdotem acci-
piens peccata sua confessus est
Crucem suscepit. et cum
domino ottone episcopo predicti
theoderici successore trans-
fretavit. In via singulis
diebus in pane et aqua
ieiunavit. Iuxta equum
suum in quo vestes eius
et arma portabantur.
nudis pedibus cucurrit.
Et cum petris secantibus
sanguis profluens viam cru-
entaret: satis a fratribus
arguebatur. Quibus
respondit. Maiora horum
sustinui. Qui cum pene
omnia sua in christi servicio
expendisset. cum predicto
episcopo et magistro iohanne
rediens. mare transi-
vit. De quo cum naulum
requireretur nec haberet:
ait. Ego vobis serviam
quoadusque volueritis.
Ad petitionem predictorum
virorum dimissus est a nau-

clero. Qui cum rursus fu-
isset ad uxorem sacro ig-
ne tactus est. Cum arderet
quadam nocte in sompnis dic-
tum est. quia si ad ecclesiam
sancti nicolai accederet statim
qualis fieret. Ubi dum orasset
quatuordecim orationes dixis-
set. nec convaluisset. des-
peratus ait. Domine nicolae
quid moraris. Mox vero
ut quintamdecimam incepit
perfecte convaluit. Et est usque
hodie color ignis in eius
corpore sine dolore. Quam
ecclesiam que in villa scali-
sita est. de suo patrimo-
nio reedificavit in habitu
religioso cum uxore sua
deo et sancto nicolao in ea
deservivit. Novimus.
Velle scire perfecte verum
iste revocatus sit de in-
ferno sive de purga-
torio. Monachus. Varius
inde disputatum est quod
non fuerit in purgatorio.
Ex hoc probatur quod locus
electorum sit in quo nulla
ingreditur, si in caritate
discesserit. Si obicitur
illud in inferno nulla
est redemptio. potest dici
de illis intelligendum esse
qui non sunt reversi ad
corpus. quibus nulla

ad redemptionem psint
bn̄ficia. Unde est lex
om̄ contrariorum. Dicitur
quorundā aīas sicut
legitur ī dialogo gregorii
reuocari ad corpus de
gaudiis paradisi. quare
nō a simili aīas malorum
de penis īferni. Sicut
dictū ē supius ī distinc
tione quadā. clericus
quidā custodiente se
diabolo corpalit ad pe
nas īfernales ē ductus
et īcolumis reductus. No
uicius. placet qd dicis
Monachus. Nunc de
penis purgatorii aliq
dicā exēpla ab acrio
ribus ascendens ad mi
tiores causas purga
torii subnectendo. vii
Usurarius. Ca. iiii. 24
quidā nr̄is tēpi
bus apud leodiū
defunctus ē. et ab epō
de cimiterio eiectus. Uxor
vero illius sedē aplicā
adiens. ut p cimiterio
supplicaret et papa nō
annueret ī hunc modū
p eo allegauit. Audiui
dn̄e q vir et mulier
vnū sunt. et q apostolus di
cat virū īfidelē posse
saluari p mulierem fidelē

Unde quicquid minus fuit
ī a viro meo. ego que
pars corporis eius sū liben
tissime supplebo. Parata
etiā sū p eo īcludi et
deo pro eius satisfacere
penis. Supplicantibus
vero p ea cardinalibus
ad mandatū dn̄i pape
cimiterio cū tertio res
tituitur. Iuxta cuius
sepulchrū illa domi
ciliū fieri fecit. In quo
se īcludens elemosinis
ieiuniis oratōibus et vi
giliis nocte dieque deū
pro illius aīa placare
studuit. Septē vero
annis īpletis. ille ei
apparens ī veste pulla
gratias egit dicens. Red
dat tibi dn̄s quia per
tuos labores erutus sū
de profundo īferni et
de penis maximis.
Quod si adhuc aliis
septē annis similia
beneficia michi īpen
deris. oīno liberabor.
Quod cū illa fecisset.
iterū ei ī veste alba
et facie iocunda appa
rens ait. Gratias deo
et tibi quia hodie li
beratus sū. Nouicius.
Quid dixit se liberatū

de pfundo īferni cū ī ea
nulla sit redemptio.
Pfūdū īferni acredinē
vocat purgatoriū. Dic
te illud q ecclā orat p
defunctis. Dñe ihu xpē
rex glīe libera aīas oīm
fideliū defūctorū de ma
nu īferni et de pfūdo
lacu. ꝛc. Nō orat p dap
natis ſ pro saluandis.
Et accipit ibi manus
īferni et pfūdū laci siue
ob leonis p acredine pur
gatoriū. Nequaqʒ usura
rius p̄dictus fuissʒ a pe
nis liberatus. si non ha
buisset finalē ꝯtricōem.
Quantū vero viciū aua
ricie de9 ī suis electis in
purgatorio puniat: se
quens sermo declara
bit. Capitulum. xxv.

In monasterio
clareuallis mor
tu9 ē quidā por
tarius. vir admodū
religiosus et amator dis
cipline pcipuus. Hic
p9 mortē ancille dei
aczeline ī orōe visibilit
apparens forma et ha
bitu statu suū satis osten
dit. Erat enī facies ei9
pallida ac macilenta
cucullā tenuis et attrita

Quē cū īterogasset quō
se hēret. rndit. In magnis
penis hactenus fui sed
gra eius q̄ fris q michi
plurimū astitit. ī pxima
solepnitate dñe hic
liberabor. Obstupescente
illa ac dicente nos pu
tauim9 vos virū esse
valde scm. rndit. Nichil
aliud ī me de9 punivit
nisi q nimis fui sollicitus
amplare possessiones mo
nasterii. sub specie vir
tutis deceptus vicio auari
cie. Hec dicta sut de
pena auaricie. Audi
nunc aliquid de pena
luxurie. Ca. xxvi.

Ante hoc trienniū
cū dñs henricus
abbas nr̄ visitasset
ī claro campo tpe quadrage
simali. ecclā sororū ī
nazareth visitauit
eadē nocte diebus ma
tutinis cū se paululū
reclinasset. huiusmodi
vidit visionē. Videbatur
sibi eē ī loco parietibus
clauso. ī quo quidē
grauissima suspiria et
gemitus audiuit. Sed
cū diligenter circūspexisset
neminem ibidē vide
potuit. Cūqʒ audi

suspiria dum duraret
causam ammirans sic ait.
Adiuro te per dominum nostrum
ihesum xpistum. vt quid tu sic
edicas michi. Cumque eum
nullum audisset responsum:
adiurationem iterauit.
Tunc aliquid quasi attendens
propius sentiens. nil tamen
videns. huiusmodi au
diuit responsum. Ego sum
vna misera anima.
Et ille. Satis misere
gemis. cum tamen ignorem
que sit causa tue mi
serie. Respondit illa. In
acerbissimis sum penis.
Ad quod abbas. Que est
causa penarum tuarum.
Quia non seruaui inte
gram castitatem meam. Et ille.
Fuisti mas an femina.
Respondit femina. Respondit.
Femina. Et quod inquit
tibi nomen. Dicente
illa maria. mox sub
iunxit. Poteris ne ad
iuuari. Ad quod illa
non respondit. sed ad preces
gressa ait. Rogo vos
per omnipotentem deum vt
dicatis michi ad minus
psalterium vnum et insuper
aliquot missas. Cumque
patribus cum ille libens an
nuisset. protinus subiecit.

posse me videre te. Et
cum hoc sermone com
pleto. vidit coram se stare
pulchram iuuenculam.
tonsuratam more claus
tralium et sub nigra
tunica. Cumque ille plu
ra interrogare vellet
tam de statu eius quam aliarum
quarundam animarum:
excitatus est. Dicta vero
prima. quod viderit
abbati claritapi et
quibusdam monachis
eius. negno et in qui
tur prius eam retulit.
nec erat qui visum
intelligeret vel interpretari
posset. Recitata est
visio sororibus de naza
reth. sed non est inuenta
ibi maria. Abiens vero
sepedictus abbas tam
manifestam visionem
sine causa sibi minime
ostensam. cum venisset
in lyon que etiam domus est
sanctimonialium ordinis
nostri subiecit et nazareth
post verba exhorta
tionis sompnium retulit:
maria sua inuestigans
Et ecce vna sanctimonia
lium matertera eiusdem
marie hoc audiens
et admirans: sororis

abbati locuta ē dicēs
Dnē maria hec filia
sororis mee fuit sā
monialis ī quodā
claustro frisie nigri
ordinis. quod bred
horn vocatur. et est
ante octo ānos defuncta
Que cū fuisset in qͣdā
grangia monasterij
quidam clericus eam
corrupit et ī pregna
uit. Cū vero ī peri
culum et² vocans pa
trem et matrē et duas
sorores suas marita
tas. necnon et filiā
matertere sue de spon.
confessa ē eis pctm
suū cū gemitu cordis
sicque expurauit. Illi
vero de aīe eius salute
desperantes. nil ei bn̄
ficij ipenderunt. Au
diens hec dopnus abbas
gr̄as egit deo qui nō
tradit bestijs aīam cō
fitentē sibi. et aīam
paupꝫ suorū nō ē oblitus
ī fine. sciens ī ea cō
pletū. In quacūqꝫ hora
ingemuerit pctor saluꝰ
erit. Cuius hortatu
parentes spe concepta
ceperunt ei bn̄ficia
īpendē. Sed et ipse
abbas tā ī monasterijs
frisie. qͣ ī religiosis
domibus pcuratione mē
nuissas et oroēs atqꝫ
psalteria plurima
ei optinuit: exceptis
his que ei ipse spēcia
lr īpēdit. ¶ Cā. xxvij.

Monachus quidā or
dinis nr̄i nup
quidā post mortē
apparens requisitus
de statu suo sic rndit.
Nunqͣ putasse dnm
fuisse tā districtū.
Ita minima q non
fuerunt hic per satis
factionē deleta: ob
seruat. Deīn sub
iunxit et hec. Deus
requirit ignoscat prela
tis nr̄is: quia magnis
et multis penis nos
subiciunt. Valde illor
precepta grauant. Cū
enim indistincte aliquid
precipiunt et subditi hec
non attendunt vel parui
pendunt: futuro iu
dicio reseruatur. No
uicius. Quid dicis de
monachis pertinacibus.
Monachus. Pertina
cia vitiū ē pena dig
nū etiā si fuerit contra
preceptū prelatorū.

In regno Francie domus est que Preulli dicitur ordinis Cisterciensis. Ca. xxxiii

In hac recenter contigit res satis mirabilis sicut nobis retulerunt abbates nostri anno preterito revertentes de capitulo generali. Nam quidam ab abbate in quo visio facta est se audiuisse testati sunt. Adolescens quidam in eadem domo factus novicius quem magister suus mox secutus est. Cum tamen simul fuissent monachi ita districte se habuit ita scrupulosus fuit ut eum abbas timeret et pro indiscreto fervore argueret. Ille vero salutaribus monitis non acquiescens in pertinacia sua perseveravit. Qui post aliquot annos defunctus est. Nocte quadam cum abbas quarta feria in stallo suo staret et contra presbiterium respiceret tres personas quasi tres candelas ardentes ad se venire contemplatus est. Quibus propius accedentibus cognovit omnes. Medius fuit predictus scholasticus. Erat ex utroque eius latere duo quasi omnes nuper defuncti. Cui abbas memor pertinacie scholastici interrogavit eum dicens. Quomodo habes? Respondit. De illo bene. mox strinxit. Numquid aliquid passus es pro inobediencia tua? Etiam inquit multa et maxima tormenta. Sed quia intencio mea bona licet indiscreta fuit: Dominus mei misertus est. Nec sum dampnatus. Et ait abbas. Quid est quod iste quasi digito cum demonstras altero clarior? Qui ipse apostatavit. Et alter numquam ex quo ad ordinem venit numquam excessit. Respondit monachus. Nam iste post lapsum fortius surrexit. et altero multo ferventior fuit. Interim choro cantante illum versiculum pedes sedium suorum servabit et impii in tenebris conticescent. Scolasticus signa sue pertinacie ibi relinquere volens. tabulam pedibus psallencium substratam ita fortiter calce percussit ut frangeret.

Dictis disparuit. Abbas
vero tam manifeste vi
sionis testimonium. ta
bulam fractam reparari
vel mutari non permisit.
Novicius. Ista recitari
deberent monachis qui
ex indiscreto fervore
sibi et aliis inutiles fi
unt. Monachus. Propter eos
sanctus benedictus in regula
dicit. octavum gradum
humilitatis esse ut nil a
gat monachus. nisi quod communis
monasterii regula vel
maiorum cohortantur exem
pla. Novicius. Sicut
quidam in rigore suo ni
mis sunt pertinaces. ita
alii sunt nimis leves pro
bis verbis vel signis.
Monachus. Et hii pena
digni sunt. ¶ Ca. xxix
Sacrista quidam
apud villarium
monasterium nostri ordinis de
functus est. nomine Iohannes
hic quidem religiosus
satis fuit. sed in verbis
atque signis levem admo
dum se exhibuit. Die
quadam post mortem eius
cum dominus ulricus tunc abbas
intraturus esset oratorium
et unum pedem posuisset
introrsum. clara luce pre

dictus Iohannes illi apparens.
ad pedes eius procidit. ora
tionem postulans. Quo
viso abbas territus pedem
retraxit. ostium post se
claudens. Et indicatum
est a fratribus causam purga
torii eius. maxime fuisse
levitatem. Novicius.
Quid si ipsi abbates
ordinem suum minus custo
dierint. Monachus. Sicut
subiectis prelati existunt
et ipsi pene subiacebunt.
Recitavit ¶ Ca. xxx.
nobis nuper
Henricus maior
cellerarius de claustro
visionem satis notabilem.
Contigit inquit ut die
quadam haberem socium
vie monachum quendam
ordinis nostri. Cumque simul
conferremus de edificatione
dixit mihi. Ego vobis
referam quod nuper
contigit in domo nostra.
Habebamus abbatem
virum in disciplina or
dinis satis perfectum. ex
cepto solo hoc quod numquam
pene cum fratribus exire
voluit ad labores ma
nuum. Hic cum mortuus
esset. et monachus quidam
quem familiarius pre

ceteris diligebat ei
serviret. Ait ei idem
monachus. Domine rogo
vos intuitu caritatis
ut infra hos triginta
dies in apparendo de
statu vestro me certifice-
tis. Respondit abbas. Si
michi concessum fuerit
libenter faciam. Deinde
defunctus est. Monachus
vero quia multa ei
fecerat bona. cottidia-
nis lacrimis et oracionibus
deum pro illius excessibus
ante aliquod altare
placare studebat. Tri-
cesima die cum iam monachus
de reditu abbatis des-
perasset. ille oranti
apparens ait. Ecce hic
sum sicut promisi tibi.
Erat autem a cingulo
et sursum in corpore que
veste clarus valde.
Crura vero eius ul-
cerosa et ad instar
carbonis nigerrima.
Requisitus de statu
suo respondit. Tormenta
que in cruribus susti-
nui. nulla lingua pos-
set exprimere. Dicente
monacho quod fuit causa
tantorum tormentorum
ille subiunxit. Crura

frequenter de labore mansi-
nulla sepissime certa-
nitate vel hospitum
sive audiendarum confes-
sionum me detinerem.
In residuo corpore nil
penarum passus sum. Ro-
ga igitur ex parte mea
conventum. ut aliquas
oraciones pro me offerat:
et spero me cicius fore
liberandum. Unde in-
quit sciam vos esse liberatum?
Respondit ille. Ante hoc
altare tibi apparebo.
Dicta sunt hec priori
et iniuncte orationes. Item
monacho ab omnibus penis
se ereptum gratulatur.

Novicius. Miror utrum
plus mortuis valeant
oraciones vel elemosine?

Monachus. Audi de hoc
solucionem quandam monacho.

¶ Ca. xxxi.

Quidam
post mortem amico
suo apparens
cum ab eo interrogaretur
utrum sibi magis vel-
let impendi elemosi-
nas vel oraciones respondit.
Elemosinas elemosi-
nas. oraciones enim tepide
sunt. Hic devote instanciorum
oraciones excluduntur que
penetrant celos.

uiuus. Quid sentis
de missis. Mortuus
Nulla oratio nulla ele-
mosina ad exceptionem
animarum misse preparari.
In missa xpistus offer-
tur corpus et sanguis
elemosine sunt. Has
elemosinas quam
pauper anima post mortem
sibi dari rogauit.
sicut sequens docet
exemplum. Ca. xxxii

Adolescens quidam
nobilis ad cla-
ramuallem veni-
ens receptus est in conuersum
Qui non alte sentiens
sed humilibus consentiens
ad quandam grangiam
missus. factus est ibi opi-
lio ouium. Cum cum die
quadam oues sibi commis-
sas in agro pasceret.
apparuit ei quidam
suus consobrinus. et ipse
in adolescentia eodem
tempore defunctus est. De-
functus inopinato aduentu
dum admiraretur. et di-
ceret. unde tam subito
aduenis et quid queris
respondit ille. Mortuus
sum et penis maximis
crucior. Et conuersus. Po-
teris ne liberari
respondit ille. Si possem
habere tres missas
in ordine vero mox li-
liberabor. Audiens
hec conuersus cum licentia
magistri sui ad clara-
uallem declinauit. Et
quid viderit vel au-
dierit priori reuelans
tres missas iam dicto
impendi defuncto eius
gratia supplicauit.
Cui prior gratanter
annuens respondit. Ego
unam celebrabo. alias
duobus sacerdotibus
iniungam. Dictis vero
missis mortuus iterum
conuerso apparens in predicto
agro gratias egit et dixit
Beneficio trium missarum
que pro me dicte sunt.
ab omnibus penis meis
liberatus sum. Nec mirum
debet si tantum valet
dominici corporis immolatio
cum quibusdam animabus prosit
ad liberationem breuius
verborum absolutio. xxxiii

Cum monachus
bone memorie
xpianus monachus
mr abbas generalis
domus nostre fuit. Cum
tum septimo die capitulo
presideret. et cantor

direxit secundum consuetudi
nem ordinis. dixit absol
uite fratrem meum defunctu
his verbis cum absoluit.
Requiescat in pace. Eadem
nocte xpianus quidam se
nior presbitero nomine zifridus
tunc temporis nouicius. et in
presencia de hac absolucione
sciencii in sompnis appa
rens ait. Hodie libe
ratus sum. Cuius visio
nem magistro suo ludolfo
recitasset. ille absolu
tionis eius recordatus
satis admiratus est ver
borum virtutem. Nou
icius. Miror si isti sub
quorum regula reli
giosi viuunt post mortem
ceteris sanctis aliquid am
plius suffragantur.
Monachus. Etiam
sicut in sequenti visio
ne declaratur. Capitulum xxxiiii

Non est diu quod
Sanctimonialis quedam
de monasterio
rindorp quod iuxta bun
nam situm est. Elizabeth
nomine debitum carnis
exsoluit. Est autem idem
monasterium de regula
sancti benedicti abbatis.
Diligebat enim eadem
elizabeth specialiter

sanctum iohannem euange
listam quicquid poterit ho
noris illi impendendo.
Habebat carnalem so
rorem in eodem monasterio
que alheydis vocabatur.
Hec cum nocte quadam
dictis matutinis. in
lecto suo sedens offi
cium defunctorum pro anima
sororis decantaret
vocem quandam circa
se audiuit. Et cum re
quireret que esset.
respondit. Ego sum eliza
beth soror tua. Et illa.
Unde habes sororem
et unde venis? Respon
dente illa. male qui
dem habui sed modo
bene sum. Alheydis sub
iunxit. Profuit tibi ali
quid sanctus iohannes. quem
tam ardenter dilexisti.
Respondit illa. Parum vel nichil.
Cum in astiterit sanctus
pater benedictus fuit. Ipse
enim genua sua pro
me flexit ante deum.
Nouicius. Cum vix
aliquis euadat pur
gatorium. valde me
terret quod quidam di
cunt minimam penam
in purgatorio maiorem
esse omni pena quam ex co

gitari p[er]t i[n] hoc mu[n]do.
Mo[n]chy. Requisitus
a me de hoc verbo
quida[m] magn[us] theo/
log[us] r[espo]ndit. Falsissimu[m]
est. i[n]telligitur de
eode[m] g[e]n[er]e pene. Verbi
g[rati]a. Ignis ille acu
tior e[st] igne n[ost]ro. frig[us]
frigore: et sic de cete
ris. Cui[us] assertioni
seque[n]tes visiones sa/
tis concordat. C[apitulu]m xxxv.

Circa hoc trienniu[m]
puella q[ue]da[m] p[ar]u
la noue vt puto
anoru[m] i[n] monte s[an]c[t]i sal/
uatoris q[ui] dom[us] ordi[n]is
n[ost]ri e[st]. i[n] aduentu ipsi[us]
saluatoris mortua e[st].
Defuncta vero clara
die que[n]da[m] stante i[n] cho/
ro. ipsa choru[m] intrauit.
Intrans a[n]te altare p[ro]fu[n]/
de satis i[n]clinauit. Sic
i[n] loco vbi stare solita erat
secedens. Vna iuxta
se alia puella pene
eiusde[m] etatis stare
videns et mortuam
sciens tanto horrore
co[n]cussa e[st] vt notaret.
Requisita vero a d[omi]na
benigna abbatissa
a cui[us] ore audiui q[uo]d
dictur[us] su[m] cur ita
i[n] choro co[n]tremuerit r[espo]ndit
Vidit et sic soror Gheer/
trudis i[n] choru[m] venit.
Et cu[m] dictis vesp[er]is co[m]/
memoratio fieret d[omi]ne
n[ost]re. ad collecta[m] se i[n]tra[n]/
flans iuxta me p[ro]stra
uit. Finita vero colla[ti]o[n]e
se erigens abijt. Hec
fuit causa horroris
mei. Abbatissa time[n]s
illusiones dyabolicas
ait puelle. Soror M[ar]ga/
reta hoc ei nome[n] erat.
si denuo venerit ad te
soror Gheertrudis. dic
ei b[e]n[e]dicite. Et si r[espo]nde/
rit d[omi]n[u]s. interroga vn[de]
veniat vel q[uid] querat.
Sequenti die iteru[m] illa
venit. et salutata cu[m]
r[espo]ndisset d[omi]n[u]s puella
subiunxit. Bona so/
ror Gheertrudis vn[de]
tali hora venis. vel
quid apud nos queris.
Respondit illa. Ad satis/
factione[m] huc veni. q[ui]a
libenter te[m]p[or]e i[n] choro
susurraui. semiplena
verba p[ro]ferens. Ideo
i[n] eode[m] loco missa su[m]
satisfacere vbi me co[n]tigit
peccare. Et n[isi] tibi de
eode[m] vitio caueas ean/
de[m] pena[m] moriens sus/

stinebis. Cum quarta vi
ce predicto modo satisfe
cisset ait sorori. Modo
satisfactionem meam comple
vi. Decetero me non vi
debis. Quod ita factum
est. Nam ea aspiciente ten
debat sursum iter mi
rabili virtute murum
eius transcendens. Ecce
tale fuit purgatorium
huius virginis. Novicius.
Non est sane mentis qui
huiusmodi penam omni pena
huius mundi dixerit a
mariorem. Monachus. De
hoc plenius in sequenti
capitulo disputabitur. Mar
gareta vero ex commina
tione defuncte sic territa
est ut infirmata ad ex
trema deveniret. Que
rapta in extasi mentis
sic iacuit. ut omnibus de
functa videretur. Ad ho
ram reversa quasdam
ex sororibus in pena dam
nate se vidisse quasdam
illic se non vidisse testa
ta est. Dicebat etiam
quod eadem gloriosa virgo
maria coronam in manu
haberet quam Steffonis
sacerdotis esse dicebat.
Idem Steffo presbiter fuerat
valde religiosus et mire

castitatis in eodem mona
sterio predictis quoque sororibus
serviens. Ut autem nove
ris non esse curandum
qualicumque morte iustus
moriatur. idem Steffo
cum in activis laboraret
anno preterito. materia
rapta est in cerebrum tem
poris est freneticus ita
ut multas ederet
blasphemias. Defuncto
eo atque sepulto dominus
merita eius volens osten
dere. miracula ad
eius tumbam dignatus est
operari. Infirmi sicut
audivi super illud dor
mierunt et sani resurrexerunt.
Novicius. Aut edisse
ras que residua sunt de
purgatorio. Monachus.
Quibusdam sola caren
tia divine visionis
purgatorium est sicut
in hoc patet exem
plo. Capitulum xxxvi.
Ante hos duode
cim annos monachus
quidam Willyel
mus nomine apud nos
defunctus est. Puer quidem
ad ordinem venit. et
vere puer quia purus
et impollutus. Genere
nobilis erat. sed virtus

meritis magis nobilitabat
Completo anno probationis
sequenti die incepit infirma
ri et post paucos dies sine
fine decedens explevit
tempora multa. Cum statim
post mortem cuidam mo
nacho appareret, cum de sta
tu suo requireret. respondit
se esse in penis. De quo
verbo cum ille territus fle
ret et diceret si tu es in penis
qui numquam peccasti. quid
fiet de me peccatore meique
similibus. Consolans eum
defunctus ait. Noli flere
quia nullam aliam patior
penam nisi quod nondum vidi
deum. Istamque dilationem
glorie penam reputabis
nec immerito. spes que
differtur affligit animam
et cruciat. Ach quam cla
rum erit quod statim veniet
ante deum. Rogate igitur
ex parte mea dominum abba
tem. ut in capitulo pro me ad
tempus orationes iniungat. et
ut ipse pro me dicat collectam
statim liberabor. Dicente
monacho. que erit col
lecta illa. respondit. De sancto
michaele. Quam cum
visio recitata fuisset
domino henrico abbati nostro
ipse de eodem archangelo

statim missam celebravit.
In capitulo psalmum. Quem
admodum desiderat. di
cendum per septem dies omnibus
pro eo iniungens. Mira virtus
orationum. Conrado nunc prio
re loci sancte marie stante
in choro cum uno versiculo
illius psalmi. Deus deus
meus ad te de luce vigilo.
leniter dormitaret sepe
dictum walhelmum sub pal
lio beate dei genitricis
stare conspexit cum multa
gratulatione dicentem.
Modo omnino liberatus
sum. Eodem tempore predicto mo
nacho secundo apparens
testatus est in diebus septe
se fuisse in purgatorio.
idem in carencia divi
ne fruicionis. multa
ille de statu cuiusdam anime
cum revelans. Novicius.
Secundum hoc paradisus ter
restris purgatorium est.
Monachus. Revera
si in eo anime sint corporibus
exute. et eis visio dei
negatur: idem locus
deliciosus illis est pur
gatorium. Cui consen
tire videtur quod sanctus
gregorius in dyalogo
loquitur sub his verbis.
Nam sunt quorundam

iustorum animae quae a celesti reg-
no quibusdam mansionibus
differuntur. In quo dilationis
damno quid aliud intelligitur
nisi quod de perfecta iustitia ali-
quid minus habuerunt. Si-
cut audivi a quodam magi-
stro theologo quod quidam
tam iusti sunt ut post mortem
puniri non mereantur nec
tamen statim dei visione fru-
antur propter pulverem ve-
nialium. ¶ Capitulum xxxvii.

Loquamur nunc aliquid
de purgatorio.
Novicius. Ubi est purga-
torium? Monachus. Quan-
tum colligitur visionibus,
in diversis locis huius mundi.
Paschasius teste Gregorio
in calore termarum pur-
gabatur. Monachus
quidam sancti Eucharii in
rupe quadam iuxta
Treverim post mortem integro
anno stetisse et aeris
inclementiam ibidem sus-
tinuisse narratur. Qui
vero de purgatoriis
dubitat Scotiam pergat,
purgatorium sancti Patricii
intret, et de purgatoriis
poenis amplius non dubi-
tabit. Novicius. Velle
aliquid certi nosse de
purgatorio eodem, quid sit
vel quae causa illius extitit.
Monachus. Cum sanctus Pa-
tricius gentem illam conver-
teret, et de poenis futu-
ris dubitaret, precibus op-
tinuit a deo locum illum.
Est autem fossa hinc inde mu-
ro vallata, et sunt ibi
regulares. Non est peccator
adeo magnus cui alia
satisfactio iniungatur quam
ut una nocte in eodem
sit purgatorio. Volentes
intrare, praemissa confessione
communicant et inungunt thurifi-
cant et instruuntur. Videbis
inquiunt hac nocte insultus
daemonum et poenas terri-
biles sed non poterunt te
laedere si nomen Ihesu
Christi habueris in ore. Quod
si daemonibus blandientibus
sive terrentibus consenseris
et Ihesum invocare neglexe-
ris, peribis. Qui in vespera
ponentes super fossam
locum claudunt. Et ma-
ne revertentes si non
comparuerit ultra non ex-
spectatur. Multi ibi pe-
rierunt et multi reversi
sunt, quorum visiones a
praedictis fratribus conscriptae
sunt et volentibus intrare
ostenduntur. Sequitur exem-
plum. ¶ Capitulum xxxviii.

Nuper monachus quidam ordinis nostri sicut dicitur ex relatione cuiusdam abbatis ex licentia proprii abbatis purgatorium sancti patricii intrare volens dissuadentibus secundum morem fratribus et priore super margines fosse positus est in vessica. Hoc locus versus est in barathrum. Et ecce demones quasi de abisso bullientes dixerunt monacho. Si vis intrare ad nos depone crucem. Cucullam ad instar crucis formatam vocantes sic. Quibus ille respondit. Vestem meam non deponam paratus sum intrare. Paratus vobiscum contendere. sed non sine veste professionis mee. Cumque tota nocte in hunc modum cum eo verbis disceptarent nec tamen tangerent. mane in eodem loco ubi dimissus erat receptus est. Novicius. Unde habes auctoritatem quod post hanc vitam pena remittatur. Monachus. Dominus in euangelio dicit. Qui dixerit verbum in spiritum sanctum non ei remittetur neque in hac vita neque in futura. Ex quo colligitur quod post mortem pena venialia venio et mortalium pena que in purgatorio essent punienda meritis et precibus sanctorum suffragantibus vel orationibus elemosinis aliisque operibus ecclesie militantis intercedentibus remittatur. Unde iudas machabeus duodecim milia dragmas argenti misisse legitur in iherosolimam pro peccatis mortuorum. Et hec de purgatorio dixisse sufficiant. Hoc etiam scire debes quod summe bonis et martyribus talibus post mortem non indigent. Summe malis ut infidelibus nil prosunt. Mediocriter vero bonis et malis quidem prosunt sed indifferenter. Illis ut citius liberentur. istis ut mitius puniantur. Novicius. Vellem nunc aliquid audire de gloria iustorum. Monachus. Prius tria de penis reproborum premittam exempla suis locis neglecta. ut sic nigro colore substrato albus magis clarescat.

Capitulum xxxix.

Tempore scismatis inter ottonem et philippum reges romanorum peregrinus quidam de transmarinis

venie̅s p̄tib9 staminam
sua̅ pro vino q̄d fortis/
simu̅ est ī illis p̄tib9 ex/
ponens ī tantu̅ bibit
vt īebriat9 a mente sua
alienaretur sic vt mor/
tuu̅ estimare̅t. Eade̅
hora ducta ē sp̄us ei9
ad loca penaru̅ vbi sup
puteu̅ igneo op̄culo
tectu̅ residere ɔspexit
ip̄m p̄ncipe̅ tenebraru̅.
Interi̅ īter aīas adducit9
ē abbas corbeie que̅
ille multu̅ salutans
cu̅ calice igneo potu̅
sulphureu̅ et minis/
trauit. Qui cu̅ bibisset
amoto op̄culo missus est
ī puteu̅. Peregrinus vero
cum ante limina īfer/
nalia staret et talia
videndo tremeret. dia/
bolus fortit' clamauit.
Adducite etia̅ in du̅m
illu̅ qui foris stat qui
se eo vespe peregrina nois
sue p vino exponendo
īebriauit. Quo audito
peregrinus ad angelum
du̅m respiciens qui eu̅
adduxerat p̄misit q̄
nu̅q̄ īebriaret. du̅/
modo illa hora de im/
minenti periculo eu̅ libera/
ret. Qui mox ad se rediit

die̅ et hora̅ notauit re/
diens q3 ī terra̅ sua eode̅
tp̄e p̄dictu̅ abbate̅ obisse
cognouit. Ego eunde̅
abbate̅ colonie vidi. Erat9
homo valde secularis ma/
gis se ɔformans militi
q̄ monacho. Nouicius.
Qui hic sunt ebriati pu/
to q̄ ī īferno male po/
tent'. Monachus. De hoc
aliud tibi refera̅ exe̅plu̅

In dio/ ¶ Ca. xl.
cesi coloniensi villa
no̅ procul a colonia
miles quida̅ erat noie
rudingerus. sic totus de/
ditus erat vino vt diu̅sa/
ru̅ villaru̅ dedicationes
tm̄ p'p' bona vina fre/
quentaret. Hic cu̅ īfir/
matus moriturus esset
filia cu̅ rogauit vt ī/
fra triginta dies sibi ap/
pareret. Quo renuente
hoc facta̅. vndit illa.
Rogo vt fiat hoc. Tunc
expirauit. Post morte̅
vero filie p visu̅ appa/
rens ait. Ecce p̄ns sum
sicut postulasti. Por/
tabat enim vas paruu̅ et
fictile quod vulgo
truselinu̅ vocat'. in
manu sua ī quali in
tabernis potare sole/

bat. Dicite filia precor quod
est in vase illo. Respondit. Potus
meus ex pice et sulphure
confectus. De quo ex illo bibo
nec eum epotare valeo. Sicque
disparuit. Et statim intel-
lexit puella tam ex prece-
denti vita quam ex pena
modica vel nulla esse
spem salvationis eius.
Vinum quidem hic blande
ingreditur sed novissime
mordebit ut coluber.

Novicius. Hec tam in predic-
to abbate quam in iudice vero
impletum considero. Monachus.
Flaunniam peregrinum quam
de abbate in penis vidit
visionem satis mirabilem
ad memoriam mihi reducit.

Ante vii Ca. xli.
illud tempus quo omissus
est Conradus Hil-
denshemensis episcopus
peregrinus quidam in villa
quadam moriens flaun-
niam suam sacerdoti lega-
vit animam suam illi commen-
dans. Quam vestem sacer-
dos suscepit sed de anima
modicum curavit. Verum
vero sui pueri noctibus
se illa tegebant. Non
multo post idem sacerdos
factus est in ordine mona-
chus novicius. Nocte quadam
in dormitorio iacens et dor-
miens per visionem raptus est
ad loca penarum in quibus
maximus demonum erat
concursus et recursus. Alii a-
nimas adducebant. Alii
adductas suscipiebant.
Alii susceptas tormentis
debitis immittebant. Mag-
nus illic erat clamor et
tumultus gemitus et planc-
tus. Inter predictos cum
claustris infernalibus pre-
sentatur. Sed princeps tenebra-
rum voce lugubri presentes
sic affatur. Reducite re-
ducite illum. Non enim meretur
innocenter occisus esse. Sacer-
dos talia videns et paves
post ostium se occultavit.
Videns diabolus predictam
in angulo quodam flaunniam
dixit. Cuius est vestis illa.
Responderunt. Sacerdotis il-
lius qui stat post ostium. Quia
cum a quodam peregrino in
elemosina recepisset
nichil beneficii anime illius
impendit. Ad quod dyabolus.
Valde occupati sumus. Ex-
pediamus nos statim ab illo.
Tollensque vestem quasi
in fetidam atque bullientem
laxivam intinxit. De qua
eam sanie ~~atque bullientem~~
et collum sacerdotis percus-

sisset . ille excitatus fortius
clamauit . Adiuuate adiu
uate . Cumque cum signo
vocis compesceret . respondit .
En morior en morior .
Tunc sui confratres inuenerunt
totum capud eius cruentum . sicque
in infirmitorium deportaue
runt semiuiuum . Nullam
enim fecerat de eadem negli
gencia confessionem . No
uicius . Valde terrere
debet hec visio illos qui
multas habent ecclesias
et multas cotidie recipiunt
elemosinas et nō deser
uiunt . Monachus . Neque nos
sine timore esse debemus .
Hiis ergo que tristia sunt
omissis . veniamus ad pre
mia patrie celestis . ¶ Ca . xlii

In monasterio monialium quod
dicitur Diechircken dicitur
quod in bunnensi ciuitate situm
est abbatissa quedam fuit
nomine Ermintrudis . erat
enim virgo corpore . mente
amatrix in domo eadem
reparatrix discipline et
totius norma iusticie .
Cum vero moritura esset
passionem domini coram se legi
faciebat . Et cum ventum
fuisset ad versum illum
In manus tuas commendo spiritum

ex multa pietate cordis
hec verba que ei vltima
fuerunt dixit . O ama
tissime virorum . Itaque
agonizans cum christo . in ma
nus christi spiritum emisit . Que
cum post mortem beate atze
line apparuisset . et illa
de statu eius sciscitaretur
respondit . Statim in ipsa hora
qua anima mea egressa est
de corpore fuit ante deum .
Et illa . Quare soror nō
apparuisti michi per hos triginta
dies . Respondit abbatissa .
Ego fui in gloria . et be
atam reliquias sanctarum
virginum vndecim milium
erat occupata nec te
volui impedire . Huius se
pultura eiusdem sorori dum
antequam abbatissa effi
ceretur ostensa est . De
alia siquidem domo propter
suam religiositatem ab episcopo
philippo assumpta fuerat
Fratris soror cesarii mo
nachi nostri quondam abba
tis prumensis . ¶ Ca . xliii

Hec atzelina
habebat quandam
sororem spiritualem
in congregacione vnice
dilectam . Que cum mori
tura esset . rogata est
a beata atzelina vt sibi

p⁹ mortē apparet qd' et
fecit. Nā cū die quadā
staret ī orōe atzelina. so
ror defuncta apparēs ei
ī spera ignea. sciscitāti
de statu suo versiculo
dauitico rndit dicens.
Sicut audiuim⁹ sic vidi
m⁹ ī ciuitate ~~domini~~ dnī
vtutū. ī ciuitate dei nrī
ī monte sco ei⁹. Nichil ei
aliud loquens oculis ei⁹
subtracta ē. Nouiss
imis breuit' satis ꝑ ple
niter tā suū pmiū qꝫ
superne ciuitatis gloriā
ostendit. Monach⁹. Cū
moriturus eet bte me
morie dauid mōch⁹ clau
strensis. cui⁹ vita sig
nis et vtutib⁹ valde ex
titit illustris. Data est
pdicto actzeline vna ex
tunicis ei⁹. Quā cū ꝓpt'
viri scī amorē valdē
veneraret'. ille quadā
die ei apparens. dixit.
Bona soror tunica mea
no ē tibi necessaria. sz dā
pcor quasi ē ī claustro
gerardi noīe cognomīto
washarth. illi debs eam.
Quod et fecit. Sciens
hoc frater ei⁹ carnalis
fredericus mōch⁹ nr. ꝑtē
sibi dari petiuit ex ea

de tunica. Quā ille ꝑ
mediū scindens ꝑtē sibi
retinuit. reliqua frī
trāsmisit. ꝑ quā plu
rime sanitates apud
nos facte sūt. Cū quā
ta celeritate custodiū
aīe celos penetrent ad
huc alio tibi pandam
exemplo. Ca. xliiij.

Monach⁹ qdā ordi
nis ꝑ alteri ~~qdam~~
cuidā monacho
sibi familiari p⁹ mortē
apparens ī gloria multa
cum de statu ei⁹ requireret'
rndit. Nulla sagitta de ar
cu emissa volare tā cito
potuit ad locū destinatū.
qꝫ cito aīa mea egressa
de corpe fuit ante deū.
Nec mirū. Quadraginta
enī annis xpo ī ordine
seruierat adinstar sagitte
multos salubrit' vulnerā
rans. exēplo vite qꝫ sa
crois pcnib sublevans
contemplacōis. In sagitta
tria sūt. lignū pene ferrū.
In ligno ꝓpt' fructū expri
mit'. boni opis plenitudo
per penas. gemina. s
dei et pximi dilectio. In
ferro qd acutū ē. extre
ma compunctio. Nota qꝫ sa
gitta no rectē ducit' nisi

sit penata neq3 puenit
pt ad locu destinatu.
Sic aia etiam si fuerit
inuuts bonis opibus de
genere bonorum bene
decorata et ferro acutis-
simi doloris timore pas-
sa predu. nunq tn sine
alis caritatis ad locu p-
ueniet eterne quietis. De
hoc loco dauid dicit in
psalmo. Quis dabit m
pennas sicut columbe et
volabo et requiescam. Ne-
uius. Sepe i specie co-
lumbe visor ait sequit
celos penetrasse. Mo-
nachus. Verum dicis. Ita
et vnu exemplu de hoc
referam tibi nunc presenti.

In ciuitate bunensi Ca. xlv.
quedam inclusa erat
habitans religiosa satis
et deuota. Hec cum nocte
quadam rimulis celle
sue splendorem immitti cer-
neret. et diem esse pu-
taret. territa pter horas
nondum dictas surrexit.
fenestram versus cimite-
rium aperuit. Et ecce
iuxta caput sepulchri
cuiusdam scholaris rece-
ter illuc sepulti miri
decoris feminam stare co-
spexit. Gloria corporis
eius candem lucem creauerat.
Stabat et columba
niuea sup tumulum. Qua
illa rapiens misit in sinu
suu. Inclusa vero licet
iam intelligeret que esset.
tm cum reuerentia q nam
foret requisiuit. Cui
illa. Ego sum mater xpi.
Et aiam scholaris hui9
que vere martyr e veni
tollere. Reuera schola-
res si innocenter viuut et
libenter discut marty-
res sunt. Quod si postea
artes doctas in caritate
maxime in seruicio dei
exercuerit. magnam ex
hoc mercedem consequi-
tur. De hoc audias
exemplum.

In armisberch mo- Ca. xlvi.
nasterio ordinis
nostri sicut audiui
a quodam sacerdote eius
congregationis scriptor
quidam erat richard9
noie. anglicus natione
Hic plurimos libros
in eodem cenobio manu
ppria conscripserat: mer-
cedem sui laboris psto-
lans in celis. Hic cum
fuisset defunctus et in loco
notabili sepult9. p9 vi-

quinquaginta annos tumba eius aperta manus eius integra et tam niuida reperta est dextera eius ac si recenter de corpore animato fuisset precisa. Reliqua caro in puluerem redacta fuit. In testimonium tanti miraculi manus eadem usque hodie in monasterio reseruatur. Unde erat manus huius scriptoris penata quod est opus eius caritate informatum.

Nouicius. Satis deus ostendit in instrumento quanta fuerit merces eius in celo.

Monachus. Audi aliud miraculum. Capitulum xlvii.

Magister petrus cantor parisiensis verbo vita et exemplo multos edificauerat. Hic in fontinella domo ordinis nostri factus est nouicius infra annum probationis defunctus est et in capitulo sepultus. Cum postea necessitate edificiorum corpus eius esset transferendum, aperto sepulchro tam magnus et tam suauissimus ex illo odor efferbuit ut nares omnium illius flagrantia reficerent. Odor ille eximie eius doctrine erat signum cuius mercedem receperat in celo. Nichil

gratie quantum et glorie doctores sive predicatores propter hanc vitam mereantur sermo sequens declarabit.

Sacerdos. Capitulum xlviii.

Sacerdos quidam ordinis premonstratensis in hac que modo fuit expeditione preceptum est contra sarracenos predicare. Cumque in expeditione et in dicta predicatione corporali molestia tactus hominem deponeret, cuidam socio suo post mortem apparuit. Quem cum ille interrogasset quomodo haberet, vel si quid molestie moriens pertulisset, respondit. Videbatur michi pena mea satis longa. Cumque morerer nil nisi demones circa me vidi qui animam egredientem reperiunt abducere. Ex quibus unus dixit. Nunquam bene seruasti professionem tuam, neque obedientiam abbati tuo promissam. Et subiunxit statim alter. Nunquam predicasti sincere dominum tuum / gratis. Et intellexi statim accusante conscientia quia uterque verum dixisset. Cumque in hunc modum diuisi diuersa contra me proponerent, et ego iam positus fuissem in despera

cione. eo q̄ nō esset q̄ p̄ro
me rnderet. Maxime cū
cītus spiritꝰ neq̄ btam dei
genitricē neq̄ aliquē
angelorū siue aliorū sco
rū vidisse. Ecce xp̄us ad
ueniēs manu me tenuit
dicens. Sequere me q̄r
p̄dicasti me. Mox tur ba
ois spiritū illorū imūdorū
disparuit ad instar fumi.
et ego xp̄m secutus sū ad
gloriā. Nullā em aliam
penā excepto illo terrore
passꝰ sū. Hic etiā qui li
benter orat referā exem
pliū satis ītentiuū. Ca.
Quidā ciuis . xlix.
Coloniensis habe
bat illā ꝯsuetudi
nē vt quotiens esset solꝰ
sp̄ oraret eūdo ad eccliaz
siue redeūdo vel ī curia
sua deambulando angē
licā maxime ruīnabat
salutatōne. Qui cū mor
tuꝰ esset cuidā nepti sue
ī habitu splendido appa
rebat ī quo maxime tū
ī caligis et calceis scriptū
erat p̄ totū. v. Aue maria
gr̄a plena ꝛc. Qua vt
dixi eūdē v̄siculū. deam
bulando frequētaueat.
triu ibꝰ eiꝰ et pedibꝰ cre
brius ī scripto apparebat

Ex his q̄ dicta sūt col
ligitur q̄ sicut deꝰ s̄m
modū et qualitatem
punit p̄cīm. ita remu
nerat et meritū. Maxi
me ī illis mēbris ostēdēs
signū glorie. p̄ que illa
meretur. Nouicꝰ. Vn
est q̄ hūana natura tm̄
abhorret morte. cū tanta
sit ei a deo glīa p̄parata
Monachꝰ. Ipse rex glie
xp̄s ihs deꝰ et homo ī
tantū s̄m sensualitatē
mortē abhorruit. vt ti
more illiꝰ sanguinē su
daret. Aīa naturalit appe
tit eē ī corpe. nec p̄t ab
illo separi sine magna
acerbitate. Ca. l.
Ante hoc quadrigē
niū. cū prior qdā
de ordine regula
riū ī quadā cui te mōs
terij sui hospites collegis
set. et iā mensa esset
p̄parata. ipē tanto sopore
cepit affici. vt nisi ocius
dormiret moret̄. Qui
cū ī lecto se reclinasset.
mox quidē eiꝰ ꝯuersꝰ
qui alteri grangie p̄erat
dormitanti affuit dicēs.
Dn̄e cū licētia v̄ra vado.
Et ille. Quo vadis. Rndit
q̄ sꝰ. Ad deū vado. q̄r

mortu9 sū ī hac hora. Et
prior. Cū multi pfecti viri
trāseant p purgatoriū.
q̄ est q̄ tu tā absolute di
cis te statī ēē iturū ad
deū. Ad qđ ille r̄ndit. Ha
bebat̄ cōsuetudinē vt
quotiens transire corā
crucifixo hat̄ dicere ora
tionē. Dn̄e p mortē quā
ppt̄ me sustinuisti ī cruce
maxime qn̄ aīa tua egres
sa ē de corpe tuo. miser
re aīe mee ī egressu
suo. Et exaudiuit oratio
nē meā dn̄s. meiq; misertus
est. Et dixit ei prior. Quo
tibi fuit morienti. R̄ndit.
Videbatur m̄i ī agonia
q̄ tot9 mūd9 esset lapis
vn9 et premeret pectꝰ
meū. Nouici9. Verba
hui9 quasi illis concordāt
qui dicūt nullā penā ī
hoc mūdo amariorem
sepatiōe corpis et aīe.
Mōch9. Sicuti alibi dixi
de tortis non audeo iu
dicare. Scio eni q̄ viri
pfecti ppt̄ vitā futurā
qn̄q; valde ardēt desi
deret mortē. ca. li.
Tres iuuenes de
ciuitate Viunensi
quersionis gratia
ad nouū castrū domū

ordinis nr̄i venientes. oēs
ibidē recepti sūt. Ex q̄b9
vn9 theodericꝰ alter
guthers9. tertiꝰ sygerꝰ
vocabat̄. Primo mortuo
guthero reminiscens sue
peregrinatiōis et suptne
btitudinis. ad quā suū
comitē iā vocatū p̄cedi
derat. cotidie ad illius
tumulū fleuit. Cui
die quadā vox de sepul
chro hmōi v̄bis allocuta ē.
Consolare frater. cōsolare
q̄r citiꝰ venies ad me. Cuꝰ
vultū cū abbas tristem
cerneret. et tristicie cau
sā ab eo requireret. et
illo dicē renueret. vix
ab eo q̄ dicta sūt extor
quere potuit. Paucis
dieb9 elapsis pctib9 ut
puto theoderici aditꝰ.
Et ipse vocatꝰ ē. Illi quidē
ē ī celo. cui cū multis la
crimis associari ī mūdo
desiderauit. Hec a sigre
ro hui9 re citata sūt.
Nouici9. Puto q̄ inter
iustorū multa sit ī celo
cōcordia. ca. lii.
Quidā nigri or
dinis ante pau
cos annos defunctꝰ est.
Die quadā duob9 mo
nachis cenobij sui m

conclaui sedentibus. ille
ostio latenter aperto ingressus
est ad eos. Quo viso cum
terrerentur scientes eum
esse mortuum. ait ille. Non
noscitis ne me. Respondentibus
eis bene te cognoscimus.
tu es talis frater noster. recepe-
runt eum interrogare de
statu quarundam animarum.
quos ille de singulis ex-
pediuit dicens quasdam
esse male quasdam valde
male quasdam bene. quas-
dam valde bene. Cumque
eum etiam interrogasset de
griseis monachis vndit
Premium illorum maximum
est. et lucent sicut sol
in regno celorum. Hec m
reuelata sunt a quodam ab-
bate nigri ordinis. No
uicius. Huic visioni concor-
dat quod dictum est supe-
rius in distinctione septima
capitulo quinquagesimo oc-
tauo vbi ordo noster sub
mantella beate dei genitricis
congregatus est.
Monachus. Verum dicis
Nouicius. Quod iuste
repromissum est a domino. Ful-
gebunt iusti sicut sol in
regno patris eorum. nescio
vtrum intelligendum sit de
corpore vel de anima. Monachus

Corpora electorum post resur-
rectionem lucebunt vt
credimus sicut sol. Non
sicut modo lucet. sed
sicut lucebat ante lapsum.
hoc est septempliciter tantum
vt modo. Teste ysaia.
qui ait Et erit lux
lune vt lux solis et lux
solis septempliciter vt lux
septem dierum. Anima vero
multoplus lucebit quam
corpus. Nouicius. Cla-
ritatem corporum vellem
mihi aliquo exemplo pro-
bari. Monachus. Vt cer-
tarem de transfiguratione
corporis domini referam quod
audiui exemplum.

Magister Ca. liii.

Magister quidam parisiensis
Vitri nomine cum de
glorificatione corporum
cogitaret et hesitans
in corde suo diceret. quo-
modo poterit esse vt corpora
ista fictilia et putrida
in futuro lucere possint
sicut sol. ad pedes su-
os quos de vestimento
excesserat respexit. Et
ecce tantus splendor
de illis exiuit vt ocu-
los eius reuerberaret eos intue-
ri non posset. Moxque ad
se reuersus gratias egit

xpo. Cuius virtute antequam
moreretur. ad fidem resur
rectionis reductus est. No
uicius. Quomodo po
terunt oculi tantum ful
gorem sustinere. Monachus
ut dicit augustinus longe sunt
tunc alterius potentie quam
modo. Ita ipsi glorificari
buntur. Capitulum liiij.

Cum frater recordati
onis dominus dauid
monachus clau
strensis. adhuc esset in
corpore sepe sedens in la
bore in ipsum globum sola
rem irreuerberatis
oculis adinstar aquile
respexit. Huius testes
sunt seniores nostri. qui
ea que dicta sunt sepius
viderunt. Nouicius. Di
cendum deus tanta virtutem
tribuit oculis infirmis.
quid hoc mirans de o
culis glorificatis. No
uicius. Dic queso quanta erit
gloria corporum vel quanta
animarum. Monachus. Utri
usque hominis gloria nobis inex
plicabilis est. Capitulum lv.

In nouissimo die
ut dicit apostolus omnes
resurgemus sed
non omnes immutabimur. Soli
electi immutabuntur per glorificationem utriusque
hominis. Gloria corporis con
sistit in quatuor dotibus.
idest subtilitate claritate
inmortalitate agilitate
Quatuor erunt dotes cor
poris ut omnibus eius natura
glorificetur. Corpus constat
ex quatuor complexionibus.
idest sanguine colera me
lancolia fleumate. que cum
quatuor elementis concor
dat. Sanguis concordat cum
aere. colera cum igne. me
lancolia cum terra. fleuma
cum aqua. Est adhuc alia
horum cum etatibus et temporibus
concordantia que huic loco non
est necessaria. Quicquid enim
corpus humanum habet de
aere transibit in subtilita
tem. quod de igne in claritatem
quod de terra in inmortali
tatem. quod de aqua in agili
tatem. De hiis quatuor
dotibus scriptum est. Fulgebunt
iusti et tamquam scintille in
arundineto discurrent. ~~Erit~~
~~agilitas~~. Fulgebunt. et erit
claritas et tamquam scintille
erit subtilitas. Ubi subtilis
scintilla. in arundineto discur
rent. erit agilitas. Discursu quoque
agilitas exprimitur. Per
hoc quod sequitur. et regna
bunt in eternum. exprimitur
inmortalitas vel inpassibilitas

tas. Dotes vero anime sunt: agni-
cio, dilectio, fruicio. Anima
beata deum agnoscet, agnitum
diliget, dilecto fruetur.
Post resurrectionem gemina-
tus septenarius iste trinitati
iungetur. Et felix tunc ille
denarius electis in promisso
perficietur. Erit tamen in dispari
claritate par gaudium, sicut
ait Augustinus. Quod non
est intelligendum de affectio-
ne cordium, sed de rebus quibus
gaudetur. Unusquisque gau-
debit ibi de gloria alte-
rius. Quod dotes debeant
inequales esse dicit dominus.
Sicut enim stella differt
a stella in claritate, ita
erit et resurrectio mor-
tuorum. Novicius: De die
iudicii vellem in nunc ali-
quid certificari. Monachus:
De die illo nemo scit, quia
dies domini sicut fur in nocte,
id est inopinate et improvise,
ita veniet. Novicius: Ubi
erit iudicium? Monachus: Ut puto,
valle Iosaphat in aere.
Novicius: Quot erunt or-
dines in iudicio? Monachus: Ut puto,
Quatuor. Quidam ut sum-
me boni iudicabuntur et
salvabuntur, summe mali
sine iudicio dampnabuntur.
Mediocriter mali iudica-
buntur et dampnabuntur, me-
diocriter boni iudica-
buntur et salvabuntur. No-
vicius: In qua forma
apparebit Christus? Monachus:
In forma servi omnibus
apparebit, sed glorifica-
ta. Novicius: Exhibe-
bit omnibus eundem vultum?
Monachus: Non. Bonis
apparebit mitis, malis
terribilis. Hoc tibi osten-
dam per exemplum. Capitulum
Circa hoc lvi.
biennium sacerdos
quidam mortuus
est in Busche villa dio-
cesis Coloniensis, de or-
dine templariorum, nomine
Emolfus, vir satis re-
ligiosus. Que de illo
dicturus sum, ipse michi
ore suo non semel sed
sepius recitavit. Cum
adhuc puer esset in do-
mo matertere sue in-
firmatus sacram communio-
nem suscepit. Cum sic in-
ungi peteret, quibusdam
suadentibus dilatum est,
sicque sine eodem sacramento
expiravit. Affuit et
angelus domini, qui et dixit:
Male actum est cum puero
isto, eo quod sine sacramento
unctione obierit. Et in-

Verte .40a. folia et inve-
nies. Et incipit cum ii.

quebant. ¶ Ca. v.
De oberto guso qui moriens
celeste audiuit armonia. ¶ vi.
De guso cecco qui audiuit an-
gelos officia exequiarum complere ¶
Ca. vii ¶ De morte fratris hilde-
brandi cuius animam in specie pueri
speciosi conventus candidatorum
deferebat. ¶ Ca. viii.
De conuerso mortuo circa cuius
corpus fr. warnerus candelas
stare vidit. ¶ Ca. ix
De morte helwici conuersi. ¶ x.
De morte mengoz conuersi qui
ad mandatum ghiselberti re-
uixit abbatis. ¶ Ca. xi.
De morte gozberti conuersi quem
reminiscentia visa recreauit. ¶
Ca. xii. ¶ De finali contricione
sacerdotis quondam nigri monachi
existentis. ¶ Ca. xiii.
De rudengero monacho cui
visus dauid frater suus predixit ¶
Ca. xiiii ¶ De morte gerangi
conuersi qui corvos et vultures
morientem obseruabat. ¶ Ca.
xv. ¶ De morte conuersi super
quem residebat coruus cum ago-
nizaret qui a columba expul-
sus fuit. ¶ Capitulum xvi.
De morte conuersi de mal-
bech monachi de claustro. ¶ xvii
De monacho ludolphi monachi
de porta. ¶ Ca. xviii.
De morte alardi monachi de
lucka cui christus cum matre
et fratribus morienti apparuit. ¶
Ca. xix. ¶ De milite occiso qui
ad inuocationem diuini nominis
saluatus est. ¶ Ca. xx.
De frisone qui sine sacramentis
obiit sanatus a filio monitus. ¶
Ca. xxi. ¶ De frisone occiso qui
ante mortem omnia sacramenta
suscepit. ¶ Ca. xxii.
De wigero milite qui a sarra-
cenis occisus est. ¶ Ca. xxiii.
De theoderico militari qui orans
ad sepulchrum domini ut moreretur
precibus obtinuit. ¶ Ca. xxiiii
De morte monachi de oestbruch
qui vinum recusauit propter abbatem
inordinatum. ¶ Ca. xxv.
De abbate in bauaria succen-
dendio post mortem miracula
fecit. ¶ Ca. xxvi.
De morte inclusi de sancto mari-
nuno in colonia. ¶ Ca. xxvii
De morte clementie sanctimonialis
in vilike circa cuius corpus in lecto
sunt ix circuli ferrei. ¶ xxviii
De ozilia leodiense que circulis
ferreis se ligauerat. ¶ xxix.
De morte gerlandi abbatis
clarecampi ¶ Ca. xxx.
De dellocki sanctimonialis qui vi-
dit nuncium dei. ¶ Ca. xxxi.
De morte conradi cellarii nostri ¶ xxxii ¶ De morte gra-
di monachi que richmirus vocauit. ¶ xxxiii
De morte gregorii armenii
quem mater defuncta vocauit. ¶
Ca. xxxv. ¶ De conuerso de syna

q̄ p̄t⁹ obulū reus̄ ē ad corp⁹. ¶
Ca. xxxvi. ¶ De monacho q̄ p̄ter
cucullā quē moriens exuerat
phibit⁹ ē īntrare padysū. ¶ xxxvii.
De cive strabur̄gense cui⁹
aīa ad corp⁹ rediit. ¶ xxxviii
De magro thoma theologo
qui diabolū vidit ī morte. ¶
xxxix. ¶ De usurario metense
cū mortuo crumena cū denarijs
consepulta ē. ¶ Ca. xl.
De usuraria de freyene q̄
mortua denarios numerantes
imitabatur. ¶ Ca. xli.
De usuraria de bache ī cui⁹
aīa a demonib⁹ ī spēcie cornor̄
cussa ē. ¶ Ca. xlii.
De theoderico usurario q̄ moriens
denarios masticavit. ¶ xliii
De morte walteri clerici dispē
satoris luthary p̄positi bonēsis
De morte godefridi canonici
sancti andree ī colonia. ¶ xliiii
De morte hermāni sc̄di decani
ī colonia. ¶ Ca. xlv.
De morte legiste ī saxonia cui
morienti lingua divinitus sub/
tracta est. ¶ Ca. xlvi
De henrico rustico ~~cū dyabolo~~
qui moriens vidit capiti suo
lapidē ignitū īminere p̄ quē
agros alienos p̄ximo suo
subtraxerat. ¶ Ca. xlvii
De rustico cui dyabolus palū
igneū misit ī os morienti
minabatur ob eandē culpā. ¶
Ca. xlviii. ¶ De clerico mortuo
qui rediens se iudicatū et ī
man⁹ spirituū traditū exclamavit. ¶ Ca. xlix.
De clerico moriente q̄ se tubā
īfernalē audisse testabatur. ¶
Ca. l. ¶ De morte comitis
sullensis heretici ob blasphemiā occisi. ¶ Ca. li.
De morte iohis dan̄ q̄ dyabolū
vidit ī morte. ¶ Ca. lii.
De quodā servo quē duo canes
cū se epm̄ simularet lacerant. ¶
Ca. liii. ¶ De morte bernardi
qui sororiū suū occidit. ¶ Ca. lv.
De latronib⁹ colonie ī rotis
positis. ¶ Ca. lvi.
De rusticis qui p⁹ mortem
ī sepulchra ostendebat. ¶ lvii
De subita morte cuiusdā ꝯsul
colspurātis. ¶ Ca. lviii.
De morte ganonis q̄ velatā
sanctimonialē stupraverat. ¶ lix
De morte puelle ī cui⁹
sepulchro canes sequentem
mordebant. ¶ Ca. lx.
De muliere maga quā demones transferebant.
De hospitalario q̄ se ipm̄ ī
aqūs suffocavit. ¶ Ca. lxi
De matrona agonizante
quā mors deferens clericū
iuxta stantē invasit. ¶ lxii.
De monstro qd̄ ī spēcie fele
interfecit familiā duarū
curiarū cū ī eas respiceret.

De monstro biune qd de uno
sepulchro exiuit et i aliud
intrauit. ¶ Ca. lxiij.
De mortuo i aliud eadem ex
pirauit cum legeret vigilias
ac nesciuit . ¶ Ca. lxiiij

¶ Incipit undecima distinctio. Ca. primum.

Undecima hora
diei sol trahit
ad occasum. hec
est etas decrepita
que morti vicina
e. Non sine misterio in unde
cima distinctione de morientibus
tractandum suscepi. quia vn
denarius eo quod denarium in
quo precepta legis divine
consistunt primus transcendat.
transgressionem designat.
Per transgressionem enim
prothoplastorum. mors intravit
in orbem terrarum. Unde mors
a morsu nomen accepit. Mox
ut homo pomum vetite arboris
momordit, mors eum ret:
et hic se quam vita sua posteri
tatis peccati illius subiecit.
Dicitur etiam mors ab amari
tudine quia ut dicitur nulla
pena in hac vita amarior
est separatione corporis et anime.
Sunt autem tria genera mortis
ut dicit ysidorus. Acerba.
inmatura. naturalis. Acerba

infantium. inmatura iuvenum. me
rita idest naturalis senum.
Et quia de morientibus loqui
proponimus. noverit esse quatuor
genera morientium. Quidam bene
vivunt et bene moriuntur. Alij
et male vivunt et male moriuntur.
Alij quidem male vixerunt sed
dei gratia bene moriuntur. Et
sunt qui bene vixerunt sed iusto
dei iudicio male moriuntur.
Hanc diversitatem per ezechielem
dominus satis expressit. De bene
viventibus et bene morientibus
dicit. Vir si fuerit iustus et
fecerit iudicium et iusticiam. post
enumeracionem multorum bonorum
operum ita concludit. Hic iustus
est: vita vivet sed eterna ait
dominus deus. De male vivente
et male moriente mox subiungit
dicens. Quod si genuerit
latronem effundentem sanguinem. et
multis multa operibus iniustitie
in fine sic dicit. Nunquid vivet
non vivet. Cum universa hec de
testanda fecerit morte morietur
sed eterna. sanguis eius in ipso erit.
De eo qui male vixit et fi
naliter penitet sic ait. Si autem
impius egerit penitentiam ab omnibus
peccatis suis que operatus est. et cus
todierit precepta mea et fecerit
iudicium et iusticiam. vita vivet
et non morietur. Omnium iniquitatum
eius quas operatus est non recordabor

In iusticia sua quam operatus
est: vivet. Novicius. Mag
na consolatio. Morthus. Non
minus terribile est. quod sequitur.
Si autem averterit se iustus a iusti
cia sua et fecerit iniquitatem secundum
omnes abhominaciones suas quas operari
solet impius. numquid vivet.
Omnes iusticie eius quas fecerat
non recordabuntur. In peccato suo quod
peccavit morietur. Petrus bene
vixit et bene finivit. Symon ma
gus econtrario male vixit et
male finivit. latro quidem in vita
male vixerat sed bene consumavit.
Nicolaus advena creditur prius
bene vixisse. sed non bono fine con
clusit. Novicius. Quare boni
bene. et mali male moriantur questio
michi nulla est. Quare autem diu
bene viventes non perseverent. et diu
male viventes bono fine decedant
nosse vellem. Morthus. Non sum eius
sanguis consiliarius domini. Quis
enim novit sensum domini. aut consilia
rius eius fuit. Novicius. Que
est mors bona. Morthus. Cum
in caritate decedit. per lumen eius
videbat lumen eternum. Hic est
quod sacerdos morientibus lumen tenent
in manibus ardens. Cum vero
sine caritate moritur mittitur
in tenebras exteriores. Una enim
sententia omnes hec diversitates concludit.
Qualem inquit te invenero. talem
iudicabo. Novicius. Satisfactum

in factorum per similes michi prorsus
ut exempla in subiungas. Morthus.
Faciam quod hortaris. et hoc sub
ordine ponitur. Quam preciosa
sit in conspectu domini mors sanctorum eius.
et mors peccatorum quam pessima.
subiecta declarant exempla. VII.

De morte Capitulum secundum.
quo beatissimus David
monachus claustrensis
abbatem ...... migravit. Facta
est in eadem domo quam alio nomine hy
merode vocatur mortalitas magna
domino eligente sibi eos quos vita
commendabat sanctiores. ad simi
litudinem columbe que melioribus
granis pascitur. Erat ibi sacerdos
quidam nomine meynerus. qui tempore
sancti Symeonis in treveri canonicus
et salutari ammonicione sancti bernardi
abbatis ad ordinem conversus amplius
quam triginta annos in ordine fuerat.
et per plurimos labores ad sub
lime culmen sanctitatis pervenerat.
Cumque in eadem domo ob suam proba
tatem ad diversa fuisset electus
officia prioratus scilicet cellerarie
grangiarie magistri noviciorum.
gradatim in omnibus amistrans ir
reprehensibilis gravi infirmate
mortis adesse dolor vehemens
indicavit. Cuius labores abbas
considerans in domum secretiorem
eum poni fecit. quatuor ad mi
nisterium eius deputans. Ille vero
licet gaudet de solitudine. tris

tabat tamen de exhibito honore
dicens abbati. Fratres isti vigilando
atque laborando sunt lassi. neque
michi sit onerosum: Grata est michi
solitudo. neque minus solus ero quam
solus ero. Non enim solus sum cum
presul et custos dominus adest. Si
tamen eo horum obsecro. credo quod
non deerit presidium de celo. Abbate
recedente et ad sermones eius
minus attendente. ipse abire fratres
compulit lucernamque extinguere. Media
nocte priore iubente in candele
domum ad dicendas horas minuti
convenerunt. et ignis accensus est
quia hyemps erat. Dictis ma/
tutinis visitavit eum prior fratribus
lecto eius circumstantibus. Quibus
ait. Tota nocte solemnizabam.
Si centum linguas haberem. eterne
iocunditatis gaudium explicare
non possem. Vidi decorem lumen.
audivi celeste armoniam. Et sicut
chorus celestium in celo psallentium
atque quam ordinate cum distincte. quam
reverenter psallebant. voces
quidem erant multe sed diverse. Sed
quemadmodum in cythara varietas
cordarum uniforme reddit concentum
ita vocis illa diversitas in una
conveniebat melodia super hu/
manum sensum delectabilem. Ora/
tionibus succinentibus puellares
voces ascendebant. facientes dya
pason. Cuius organi suavitatem
humana intentio estimare

non potest. Admirante me super hiis,
astitit quidam in habitu venerabili
dicens. Quid miraris? Hec est
laus verbi dei. Et cum hec dixis/
set. psallentibus adiunctus est. et tota
virtute psallebat. Interea aliud
occurrit spectaculum. Videbam
stratam speciosam super me directam
iter ex terris in celum prebentem.
Unus ex nostris subito de
medio factus hanc ingressus.
superna regna petebat letabundus
et laudans. Angelorum vallatus
copiis. Nullum quoque passus omnino
discrimen celo receptus est. Re/
cepit frater ille non est in desig/
natus ex nomine. Quidam autem
calumpniabantur fratres mortuos. Quod
obicientes scilicet quod defunctis fratribus
debitam pensionem negligenter
solverent. et veteres tunicas
fratri cum novas reciperet non
redderet. In altero me in presenti
sibilem doleo. Inter vigintiquatuor
enim causas missas nondum persol/
vi quas debeo. Sed complura psal/
teria dixi. Non enim crederem ago
labia mea unquam ociosa fuerunt
a laude dei. Hec postquam dixit est
et ab hac luce subtractus. Pre/
fertur dictus. Dicitur de eo quod in
exterioribus agens sepe per diem
duo psalteria dixisset. Visi/
tum est quod frater ille cum subito de
medio fratrum cum honore celesti
deductus visus est. ipsum in ...

clerum satis expressit. Eundem
declarans indicio quod velocius mor-
te subveniente sine omni discrimine
transiturus esset de pressuris ad
gloriam. De morte ad vitam
de mundo ad Christum. Cui cum honore
et ipsum in ecclesia sepelirent ad. Pertransiit in

Egrotabat in eodem cenobio
sacerdos Gerbrandus nomine
custos ecclesie. Plusquam tri-
cesimum annum agens in ordine
ad extrema tandem productus
est. Media nocte dum super eum
ministrorum vigilaret diligentia
audierunt cum leni susurrio verba
sonare. Timentibus ne mortis
proximus aliena loqueretur. Cum lo-
quentis aure adhibita intel-
lexerunt verba sublimia edificationis
plena de gloria celestium et in-
narrabili leticia sanctorum. Dignum
vero iudicantes testem huius ydo-
neum adhiberi. nunciaverunt hec ab-
bati. qui et ipse graviter laborabat
infirma peste. Vocatus abbas
affuit. Interim tetendit horologium
et oratione supplici sic fari cepit.
Ach quam suavem noctem exegi quod de-
lectabili horologio operando
operam dedi. Quam dulces et suaves
concentus audivi. choro psallentium
interfui. ach quam concorditer quam delecta-
biliter psallebat. In mundo cantus
solent esse dissonantia tedium.
lassitudo. ibi longe aliter est. In
unam omnes conveniunt melodiam

super omne quod delectat dulcorem
infatigabiliter laudare non cessant.
Et quanto plus laudant. tanto plus
crescit amor laudandi. et mi-
rabili atque ineffabili modo. Ibi per-
veniunt in visum mansuetissime
quietis. quia nunquam [redacted] vacat
a laude creatoris. Ibi vidi
homines multi ordinis super alios emi-
nere dignitate et gloria precellere.
Qui cum magis hic humiliati sunt
mediocribus pro Christo contenti. eo
gloriosius ibi exultant. Habun-
dantiore amplectens consolationis
facie splendidissimi. stabant ipsi
veste gloriosi. Cum his familia-
riter conversatus sum et amico sermone
colloquio. Apparuerunt in cha-
ritate mihi. dominus Wernerus prior
et dominus mersus. et dominus Bero. et
dominus Athonius. et dominus David
honore celsior candidissimis
induti vestibus. quarum nitor
oculis meis sic erat impenetra-
bilis quod induti fulgoribus choruscantes. In
tanta gloria vestium delectatus
sollicite querebam si talem ha-
biturus essem. Et dixerunt
qui vivit irreprehensibiliter.
ad talem vestem sperare potest.
Si vero vitium latuit in conver-
satione. macula apparebit
in veste. Culpa enim vite ma-
culam facit in veste. Immacu-
latam ergo merebitur ha-
bere vestem. qui se a maculis

seruat immune. Et dixi. que
sunt iste macule. Et ille.
Murmuracio detractio inui-
dia negligentia. et quicquid
sinceritatem ordinis maculat
et confundit. Cum talia agit
in gloria vestis maculam ponit.
Tu vero per multis laboribus
et vite honestate. simile sor-
teris vestem. His dictis. fan-
tibus [illegible] viribus exhaustis
defecit loquens. Postmodum
instillata refocillatus aqua. re-
sumpto spiritu ad loquendum
[illegible] spem fecit nobis
dicendi et ait. Utinam differret
me dominus. usque dum plena opera dei
omnibus meis loqui possem. Atque uti-
le tibi nimis valuissem. quam leta
et stupenda narrarem que vidi
et audivi et sensi que preparata
sunt diligentibus deum et in laude
eius vigilantibus. Et abbas. Et
quo hec vidisti? Et ille. Qualiter
hac nocte raptus sum ante deum spiritus
meus aptus est et anima mea
educta est et statim fui inter choros
angelorum. Et vidi dominam nostram
in immensa claritate cum suis sa-
cris virginibus. Que se michi permisit
in humilitate affuturam. Et vidi
sanctum michaelem cum multo exer-
citu angelorum paratum ad opus
michi. Ita altari et memorie
sue honorem semper solebam impendere
Et innumerabilem vidi multitu-

dinem sanctorum. et quos antea non
videram statim agnovi. Tunc sub-
spiritu et viribus deficiens loqui
cessavit. Compulsus magis de sor-
biuncula pauxillum accepit. et
confortatus ait. O quam dulcis est dominus
gustantibus se. O quanta est suavitas
eius habundantia. quam larga. quam
indeficiens et omnium deliciarum copiis
affluens. qua me in hac nocte
reficere dignatus est. O dulcedo
illa dulcedo [illegible] optabilis
et prestantissima. O quam singularis
quam excellens et ineffabilis. Intus
est in corde. utinam [illegible]. verba
aut explicare non valeo quod sentire
potui. nec possum estimari. Reim-
pinguatus vero. Iam filii refectione
pastus hac superaddere supplicium
dixit. Hec modicum et breve
nutrimentum prestat. illa inte-
rius reficit et saginat. Quam
beati sunt qui illa sine fine
fruituri sunt. Iubente abbate.
vocati sunt quidam novicii. viri
quondam in seculo clari. virtutibus
militaribus insignibus. quos ita
consolatus est. Estote felices cum perse- Nota de vana vita [illegible]
verantia in rebus cum vestibus habitum. Con- estis. [illegible]
stat enim de salute vestra si tamen
perseveraveritis. Ita dominus david
indesinenter pro vobis preces ad dominum
fundit. quatinus quod salubriter
inchoastis feliciter compleatis. Unum
autem eorum nominatim exprimens. de
eo dicebat. Nisi portas claustri.

ingressus fuisset. mortis eterne
portas non euasisset. Aderat
et hospitibus conuertendi gratia.
de sedibus suis euocati. Sed
nimium adhuc rerum spiritualium a/
more detenti. res arduas aggredi
dubitabat. Cum fiducialiter
accedentibus ad virum dei. mentibus
fluctuacionem confessi. se videlicet
velle adiacere eis. propter autem
bonum non meminerit. supplicabit
vt oracionibus eius adiuti. mererentur
in bono stabiliri. Et ille. Qua
diu mente adherentibus seculo. non
potestis prestare placere deo nec
firmari in bono habentes vo/
luntatem fixam in malo. Quapropter
recedite ab hijs que intulit a/
matis. et non deerit vobis gratia
saluatoris. Si vidissetis que
ego vidi. omnem gloriam mundi
vilem reputaretis. Deinde multi
Ille de pre multa querebant. Ille de fratre. Ille
de suo statu futuro. ille de patre
Sed vir dei singulis responsa
ita temperauit. vt secretorum re/
uelator et conscienciarum inspector
esse probaretur. Vox vocantis dno.
felix illa anima carne soluta est:
ad dolores corporis numquam reditura
Sed vt recedimus immortalitatis
luce vestienda. et perhennium
gaudiorum suauitate reficienda
Quo hec capitula sicut et cuncta
reliqua que sequuntur. a quodam
repperi notata. qui se ea que

dicta sunt vidisse et audiuisse
commemorat. que perire non sum
passus. Sunt preterea plura que testibus
qui ad huc supersunt. Nomi/
nibus. Prosequi obmitto resi/
dua. quia tanto sunt audientibus
graciora: quanto suo testimonio
recenter gesta scripto sunt man/
data. ¶ Capitulum quartum.

Fuit in eadem domo mo/
nachus sacerdos Sygerus
nomine. etate iuuenis
et amator ordinis. sui corporis
seuerus castigator. Qui inter
cetera virtutum opera sanctam dei
genitricem ardenter diligebat
et quibus poterat modis a/
lios ad amorem eius accendebat
Cum autem ascensionis sue hora
diligenter imminebat. eo quod in
firmaretur. et languor esset for/
tissimus. quidam conuersus magna
dei gratia preditus. quem dominus
secretis consolacionibus suis
frequenter consolari dignabatur
huiusmodi visionem vidit.
Visa est ei tabula defunctorum
pulsari et ire cepit ad mu/
niendum fratris exitum. Et forte
transiens per palacium ministri
capitis inuenit residentem in co
matronam reuerende digni/
tatis. cuius facies
angelicam preferebat graciam
et inuenit indumenti candore
I habebat eam defixa in eum

lumina certius tam desiderabili
presencie divinum numen inesse
Denique tante divinitatis presen-
tia ausum prebente propius
accessit non metuens of-
fense periculum. et familiariter
congressit dicens. Amantissima
domina quid cause habes ingredi
ad nos. cum hoc non sit licitum
mulieribus extra illa. Superna-
li inquit iure fungor in domo
ista. et venio visitare familia-
res et domesticos meos. Et
ille pia pro fratribus et ceteris solli-
citudinem ait. Ecce fratres mei
vivi decedunt. iuvenes me-
diocres et senes. et non est per-
sonarum acceptio. Quid inde
nobis faciendum est. Et illa.
Debetis de tanta re deum
laudare. Cum plura respon-
deret. hec tantum retinuit
verba vir simplex et sine litteris
Interim vero pulsata est tabula
et cessavit visio figurativa.
Credimus pia dei genitricem
utpote matrem omnium fidelium suo-
rum in morte non defuisse. et fa-
miliarem adventum suum dedisse. ¶

[illegible] tempestate Ca. v.

Evenit ad conversionem ado-
lescens laicus. mundi
corruptela incorruptus. cuius cas-
titatis integritas servata.
quod est magnum divini mi-
serationis beneficium. Hic cum
templo se presentasset. consequenter
languore correptus infirmus est. Quo
iusto aliud defunctus est. Cuius
obsequiis et exequiis cum universi
interessent. infirmus ille sine
custode relictus. audivit ado-
lescens ille choros angelorum
obsequia funeris agentium
et [illegible] psallentium mi-
rifice delectatus est. Insuper
quidam ex ipsis [illegible] astiterunt
ei et allocuti sunt dicentes. Amice
tu quid dicis. Et ille. Vehementer
cupio dissolvi. et esse cum christo.
Et angeli. Esto paratus. Ex-
pletis premissis exequiis statim
nobiscum ibis. Ille premissis haud
dubius super. funeralium gau-
diorum delicias iam corde presen-
tiens. [illegible] et ipsius recedentibus
infirmario [illegible] pandit per ordinem
et adiecit. Sternite mattam
et pulsate tabulam. et que paranda
sunt parate celeriter. iam
enim ibimus sum ad dominum. Quod
ita factum est. Porro quidam
infirmus proximus iacebat ei et
quasi contiguus [illegible] tantum
pariete divisus ab ipso. qui
audivit angelos cum eo lo-
quentes. qui adhuc superest
christi fidelis. Cuius testimonio
fidem facit vita laudabilis. ¶

[illegible] Ca. vi.

E domo claustri laicus
[illegible] nobis obertus

A placet ne tibi hac vice venire ad nos.

vir moribus ornatus et actione circumspectus. A primis adolescentie annis deserviens in ordine ad omne iubentis imperium hylaris et promptus. Hic annis circiter triginta cum fratribus infirmis tam devotum quam sedulum exhibuisset obsequium. Ipse quoque diversa corporis inequalitate correptus est et in magnis laboribus super vivens annis quasi viginti longum trahebat martyrium. Perculsus [?] licet corpore invalidus, animi prudencia non deerat, firmis necessitatibus [?] prudenter disponens omnia. Tandem oborte mortalitatis urgente procella et latiore invalescente diem suum functus est, vita simul et doloribus ereptus est. Nocte beati Stephani que proxima est natali domini pulsata est tabula defunctorum pro eo. Et surgentes festinanter advenerunt fratres orationibus munientes fratris exitum. Iacebat autem ut moris est positus super mattam, extremum trahens spiritum. Dicta letania cum adhuc aliquid spiramenti superesse videretur, incepti sunt septem psalmi. Inter dicendum tamquam de levi sompno excitatus revixit circumferens oculos. Et iubente abbate repositus est in lectum suum et reversi sumus. Quidam autem rei novitate perculsi remanserunt ita cum expectantes donec convalesceret spiritus eius

cupientes audire ab eo quid hoc esset miraculi. Postquam autem sibi redditus est, ita exorsus est dicere: Hic ergo quid facio? certe hic esse nolo. Redire volo. Modo enim inter angelos celestis armonie sua iubilatione demulcebar. Deputatus erat beato prothomartyri glorie ipsius consors et collega futurus. Hic ergo quid facio? certe redire volo. Post modicum iterum tabula pulsata est et feliciter obdormiens in domino, ut credimus, non est fraudatus a desiderio suo, primus habitus in sorte sanctorum. Quod autem ostensa sibi gloria ad horam rediit, hoc pusillanimitati nostre consultum esse non ambigimus, videlicet ut minus sollicitos devotos faciat et perficientes studiis melioribus attendere. ¶ Ca. vij.

In eadem domo cecus quidam conversus fuit, cui deus interioris hominis lumen contulit, dampna corporis celesti munere compensans. Dedit enim ei divinas videre visiones, aliquando gloriam sanctorum, frequenter penas malorum. Assidue ipsum demones flammivomos ignium globos cruciabant. Mira sunt hec et munera dei. Frequenter autem patitur demonum incursus et congressus ita ut ipsi ipsum impugnant in cumulo [?], et ipse vel pugno vel baculo affugat eos. Hos

assultum pati solet in quolibet loco
magis in ecclesia. maxime cum
pro defunctis orat. Ea tempestate
cepit iste in exequiis defunctorum
audire choros angelorum psalle-
tium modo cum monachis modo
divisim. Cum autem efferebatur
corpus presente conventu. mane-
bat angeli in choro. exequiarum
officia complentes. Inter sacra autem
et post missam ineffabiles solebat au-
dire iubilos et super humanam
estimationem dulces. Hec celestis
modulatio post depositionem domini
David. dulcior et magis intelli-
gibilis audiebatur. Contigit
aliquando dominum abbatem edifica-
tionis causa venire ad hun-
cem. qui inter cetera accepte
gratie beneficia confessus est et hec.
Diligenter autem premonitus est
ab abbate. ut divine gratie gratiam
existens. ne humana gloria
excluderet. divinum apud se
manus occultans. nec signum daret
cuiquam. Et rendit se hoc cum
unico fratri suo dixisse. Et intel-
lexit abbas lapsum hominis. Post
dies aliquos reverso abbate
huiusmodi gratia eo celesti care-
re beneficio confessus est. Et re-
stituta ei gratia prima: que super-
bienti fuit subtracta. peni-
tenti reddita est gratia. Capitulum viii.

Quam in extremis accepit
frater hildebrandus tabula
pulsata conventus accurrit. Quo
moriente conventu circumstante
et exequiis ex more celebratis.
sunt fratris aliis cum tale vi- quidam
sionem dominus revelare dignatus
est. Vidit et ecce alium quendam
supervenientem hominem albatorum. qui
in loco quo moriens iacebat
speciosum valde puerum accipiens
cum gaudio magno et festinus
abiit. Itaque gemina fratris
huius substantia. a gemino
conventu delata atque deducta
est. Ita scilicet a conventu ~~et~~
~~laudantium~~ albatorum ad beatam
requiem. corpus vero a conventu
albatorum ad ecclesiam. ~~...~~
Utrorumque sane pro eo quod deferebat
in dei laudes quamque indifferenter
concrepante. Novicius. Quid
est quod quorundam iustorum in morte
tam mirifica videntur. et in aliorum
qui eis in merito equales sunt
vel forte maiores nulla osten-
duntur. Monachus. Una causa
est ut latentis sanctitas morientium
viventibus manifestetur. Alia ut
eorum virtutes quibus hoc me-
ruerunt imitentur. Tertia est
ut iustorum innocentia si male fue-
rit ut sepe fit infamata demo-
stretur. Vevi causa. Capitulum ix.

In eodem cenobio quidam
frater nomine wernerus.
quosdam aliquem quidam
ex fratribus calumniatus fuit sine

causa. ita vt abiceret ab illis
Contigit post hec vt frater idem
moreretur et iam dictus Wernerus
emendacioni eius interesset. Cho
ris autem tunc erat. vt aliquo
super matta posito fratres sicut
sine processione conuenerant. ita
sine ordine circa morientem assi
sterunt vbicumque prior a conuersis
aut deuoto locum dedit. Laicis
fratribus hincinde circa monachos
stantibus. Corpore igitur mortui
loto et allato. vidit idem Wernerus
multas candelas in circuitu
feretri statutas et decenter arden
tes. In parte autem qua ipse sta
bat omnes candele parum
extincte sunt. Unde mirabatur
simul et terrebatur. Cum corpus
in ecclesiam elatum fuisset. ipse
domnum Sifridum traxit in partem
ad confessionem. exhortatione eius
declaratum sibi post compunctionem. et
innocentie fratris manifestande
Reuersus in ecclesiam easdem
candelas inuenit et omnes ex
omni parte ardentes vidit. ¶ Ca. x.

Hermanno preterito defuncto
est ibi domnus Henricus sor
vir quidem prudens
et circa disciplinam feruentis
simus. Qui cum sero putaretur
esse moriturus. monachis qui
conuenerant clara voce dixit
Non modo moriar. sed crastina
die hora nona ero ante sum

mum iudicem de operibus meis
vide ratione redditurus. Eadem
siquidem hora exspirauit.
In cuius transitu quidam confessi
sunt se angelos audiuisse. Si
mile habes de vltimo monacho
vilariensi. Nouicius. Quid
est queso quod ille predixit se iturum
ad nuptias. iste ad iudicium.
Monachus. Ille vt puto in ado
lescentia sua quantum potest presume
bat de custodita innocentia.
isti terruerunt peccata multo
tempore commissa. senex enim ve
nerat ad conuersionem. Nouicius
beati mortui qui sic in domino
moriuntur. Monachus. Quanta
sit in domino morientium beatitudo.
subiecta declarabunt exempla.

In sepedicto ¶ Ca. xi.
claustro quidam fuit
nomine Mengoz vir
simplex et religiosus in coquina
conuentus seruiens. Accidit vt
die quadam cum iuuene quodam
monacho ebdomedario coquine
ligna scinderet. Qui cum minus
caute pedem ad scindendum
teneret. monachus eundem pedem
diuisit. Depositus in infirmitorium
cum nimis torqueretur inunctus
est. Instante tempore eundi ad capitu
lum generale. dixit ei bone memo
rie domnus Gyselbertus abbas. Frater
Mengoz non debes mori sed ex
pectabis me. Respondente

illo si in me fuerit sanitas. Abbas
subrisit. Ergo precipio tibi.
Iuit ergo ad capitulum et mo
ram cum diuinis. Reuerso eo
et veniente ad portam pulsata
est tabula et campana. Inter
rogauit abbas cui pulsaretur?
Dicente portenario quod fratri men
goro: respondit abbas. Ergo
debere ei adhuc loqui. Festi
nanter ad orationem cum venisset
in infirmitorium ille expirauerat
Et cum se inclinasset ad mortuum
dicebat alta voce. Frater mengor
et non erat ibi vox neque spiritus.
Cum secundo idem nomen repetisset
respondit prior. Nolite vos
fatigare expirauit enim. Tunc
abbas se ad illius aurem ma
gis inclinans clamauit dicens.
Ergo tibi precipio ne moreris
nos donec venire. Ergo tibi
preceptum precipio ut michi respon
deas. Ad quod verbum ille quasi
de graui sompno excitatus ape
ruit oculos et ingemuit. Cui
pater inquit quid fecisti? Bene
eram. Ut quid me reuocasti?
Ubi inquit eras? Respondit
ille. In paradiso posita erat
sedes michi aurea coram pe
dibus domini. Et cum me collocarent
aduenit dominus ysebrandus sa
crista noster trahens me de sede
eadem dicebat. Non hic se
debis. Inobediens huc venisti.

Redite ad abbatem tuum. Itaque
reuersus sum. Attamen promissum
est michi quod eadem sedes foret
michi reseruanda. Vidi eundem
ysebrandum in multa gloria. In
eius pede apparuit macula
eo quod nobiscum existens inuitus
iret ad laborem. Nouicius.
Cum sancti sine macula sint
ante thronum dei. quid est quod in
gloria eius talis visa est ma
cula? Monachus. Puer innocens
visio eadem ostensa est. ut gloria
mortuis viuentibus esset ad
consolationem. macula vero vi
uentibus et negligentibus ad cor
reptionem. Licet enim inuitus
iret cum fratribus ad laborem manuum
valde tamen sollicitus fuerat cir
ca diuinum officium. Libenter ma
tutinas pulsabat.
libenter alta cantabat. Noui
cius. Placet quod dicis. Monachus
Testatus est idem mengor se ~~dom~~
dominum David ibidem vidisse et
alios multos qui nuper fuerant
defuncti. Dicebat enim in illa
visione dicens aliquos de purga
torio esse liberandos. Cumque
hec et similia hijs referre
cepisset. aduocati sunt nouicii.
viri in seculo notabiles. videlicet ghe
rardus [illegible] et Paulus
postea abbas. De cuius manu
[illegible] in signum vere [illegible]
[illegible]. Post hec cum postea

lasset licentia redeundi. respondit
abbas. Modo vadas in pace. Et
benedixit ei. Ad quod verbum mox
oculos clausit et expiravit.
Hec michi recitata sunt a senioribus
nostris. et a iam dicto marcmanno
qui tanto miraculo interfuerit.
Cum prefatus ysebrandus esset mo-
riturus et gherardus cognomento
washart ad pedes illius resi-
deret. Erecto spiritu illum hortatus
est dicens. Gherarde vide
ne exeas ordinem. quia multa
milia demonum expectant te ante
portam. Quid postea de eodem
gherardo gestum sit novimus omnes.

Simile ¶ Ca. xii.

Simile miraculum contigit in
eadem domo. Cum esset
ibidem novicius dominus hermannus
nunc abbas loci sancte marie. sicut
ipse michi retulit. venit ad
eum die quadam aliquis de se-
nioribus dicens. Venite mecum
ego faciam vos audire [illegible]
que libenter audietis. Et duxit
eum ad quendam conversum gerbertum
nomine qui mortuus fuerat et re-
vixit. Cum conversi nescio quot
venissent sperantes quod novi aliquid
essent audituri. Ad quos ille.
Vos domini numeratis annos conversionis
vestre. alius quadraginta. alius
viginti. alius decem. Ego vobis
dico. quod beatus est mortuus ille sine
dubio qui bene uno anno vel mense

vel quod minus est una ebdomada
in ordine conversatus est. Quibus cum
amplius dicere nollet recesserunt.
Ad quem novicius. Rogo vos bone
frater ut michi aliquid referatis quod
me edificet. Respondit ille. Ego
cum nuper infirmarer et essem in
doloribus maximis. venit ad
lectum meum nescio quid. Cumque primo
tetigisset pedes meos. gradatim
ascendendo tetigit ventrem meum
deinde pectus meum. nec tamen ex
eodem tactu aliquid mali sensi.
Tacto vero capite meo. mox
expiravi. Ductusque sum in locum
amenissimum et nimis deliciosum.
in quo diversi generis arbores
ac multi coloris flores aspexi.
Occurrerunt michi et iuvenes
speciosissimi. A quibus officio-
sissime salutatus sum et ante dominam
nostram celi reginam cum multa
ductus alacritate. posita est
michi sedes secus pedes eius.
In qua cum sederem cum multa
cordis mei iocunditate. iussus sum
redire ad corpus meum. De
quo cum plurimum dolerem con-
solati sunt dicentes. Ne contristeris.
quia sedes hec tibi servabitur.
et post dies paucos redibis ad
eam. Quos cum iterum adiurando
interrogasse de statu futuro domus
me responderunt. Domus est stans
tempus presens sub abbate hic gisel-
berto. Nec plus ab eo obtinere

potuit. Circa tercium vero diem
rursum exspiravit idem Godescalcus.
Novicius. Cum in primo capitulo
huius distinctionis dictum sit nul-
lam penam in hac vita morte esse
amariorem, quid est quod neuter
istorum quos reversos de illius a-
maritudine conqueritur? Monachus.
Puto tantum de illis esse intelligendum,
quorum anima separatur a corpore non
reversura, nisi ad diem iudicii.
Lego Lazarum cum adolescente ac
puella suscitatos, tabitam etiam et
maternum nepotem et multos, quorum
nullus de hac re aliquid conqueritur.
Quosdam etiam tam placide videmus
mori, ac si in sompnum resolvantur.
Unde de hac questione nichil certi
possum diffinire. Novicius. Si
qua sunt residua de morientibus
predicti domus prioris ut michi edis-
seras. Monachus. Ut fiat, opor-
tet me ordinem mutare propositum,
ita ut intercalari modo loquar, nunc
de bene viventibus et bene mo-
rientibus, nunc de male viventibus
et bene morientibus, nunc re-
vertendo ad alios. Novicius.
Dummodo loquaris edificatoria,
de ordine modica michi cura est.
Monachus. Audi ergo quanta
sit misericordia domini dei nostri. Capitulum xiij
Ante annos in claustro
quidam sacerdos monachus
est, cuius vita talis
erat. In ordine nigro quidam factus

fuerat monachus et sacerdos, in quo
tantum profecerat ut prioratus officium
adipisceretur. Sed faciente invidia
diaboli et propria temeritate, de-
serens castitatis et innocentie castris,
abiit in regione dissimilitudinis,
pactum faciens cum delectationibus
suis. Aliquamdiu primo ductus, Premon-
stratensis ordinis regularis
effectus est. Rursumque irretitus
a sathana in pristinos recidit
errores. Deinde ad nostrum ordinem
se contulit. Iterumque factus apostata
vilis, voluptatis frena laxavit,
non erubescens domesticam uxoris
cohabitationem. Novissime diebus
istis respexit a patre luminum,
statim cum concupiscentiis suis de-
seruit. Veniensque Hemmenrode
ingressum petivit et optinuit.
Mox ad arma penitentie convolans,
confessionibus assiduis, lacrimis,
oratione et ieiuniis, omnibus vere
penitendi formam prebuit et
exemplum. Decurso brevi tempore,
anno scilicet nondum dimidiato,
tactus molestia carnis, lecto de-
cubuit. Non tamen indulgentius
se agens, ceptum viriliter consum-
mabat agonem, modo orans,
modo psallens, modo sanctam dei
genitricem salutans. Habebat
enim quasdam ipsius salutationes,
sine quibus nec vigilans nec
dormiens inveniri poterat. Quas
ante horam exitus sui collo suo

ipse te illigavit in testimonium gran-
dis fiducie et bone spei sue. Ro-
gavit autem assistere sibi dominum abbatem
cum paucis fratribus. quibus sic prolocutus
est. Reverende pater et domini priores ego
et penitens. testes vos michi apud
deum esse cupio sincere confessionis
et vere penitentie. Paratus enim
sum ad omnem satisfactionem. Libenter
tormenta quelibet posse subire la-
bores. si deus vitam michi donaverit.
Nichil durum nichil difficile. nil
erit impossibile vere amanti et
penitenti. Sic vere compunctus et
penitens. benedictiones et gratiarum
actiones adhuc in ore habens.
deo feliciter reddidit spiritum. In
cuius transitu cuidam monacho. talis
visio revelata est. Videbat an-
gelos in infirmitorio epulis et gau-
diis letantes. medium autem salo-
monem sedere cum solempnibus letitie
prosperis(?). Dicebatur enim salomon.
Supervenerunt et alii angeli secum
adducentes sex de fratribus nostris
qui eo tempore decesserant sacerdotes
in albis preciosis. luce clarius ful-
gentes. qui dixerunt. hiis sex di-
missa sunt peccata sua. et huic
septimo. digito demonstrantes
salomonem. Interim pulsante tabu-
la. frater qui hec viderat evigilans
et veniens invenit eum in eodem loco
exalantem spiritum. quo viderat
eum preparasse convivium angelorum
Novicius. Puto quod hii sunt in

fruitione. sepe pro fratribus suis ad-
huc peregrinantibus deum exorent.
Monachus. Hoc sequens sermo
declarabit. Capitulum xiiii.
Fuit in eodem claustro monachus
quidam rudingerus nomine
secundum nomen suum rudis
satis in conversatione. In ordine
siquidem minus ordinate vixerat.
et quod deterius erat sepius apos-
tatando tempus penitentie sibi concesse in-
cidit [illegible]. Circa finem vite
sue reversus et receptus. ydropico
morbo percussus est. Cum tum die quadam
ante lectum suum sederet. et orationes
aliquas diceret. beatus david
ante annos decem defunctus in effigie
nota ingrediens cum duobus eque
defunctis. ait. Frater rudingere
quomodo habes. Respondit ille.
Sicut homo pauper et infirmus.
Corpus per tumorem distenditur. et
quod me plus angit. multorum cri-
minum mole conscientia gravatur.
Quem sic consolans dixit.
Cum quidem male vixisti. sed
hodie scias te moriturum. Ego
dominam meam sanctam dei genitricem
et reliquos sanctos pro te rogavi
et duros eos inveni. Et nisi
exauditus fuero. totum celestem
exercitum movebo. Dicens disparuit.
Quod cum ille domino hermanno al-
vari. qui nunc sanctorum apostolorum decano.
et tunc in claustro priori recitasset.
respondit ille. Bone domine rudingere

Regira. 48a. folia et inve-
nies. Nolite [illegible]

Quod ubi uxor eius comperit: afflicta est usque ad mortem. Erat enim vicina partui. Ad quam olivierus consilio mariti ingressus inter verba consolationis addidit hec. Si consilio meo acquieveris et virum tuum christo militare promiseris ab iminenti periculo sine dolore liberaberis. Cumque illa verbis eius placata fuisset scholasticus subiunxit. Tempore partus veste mariti tui signata te contegas et cruciatus non senties. Dolebat enim partui maximis cruciatibus parere. Mira christi clementia instante hora pariendi illa non immemor consilii pallio viri sui se texit. et pene sine dolore effudit fetum. Alia de cruce eque miraculosa in sequentibus tibi recitabo. quia ad elementorum miracula festino. Novicius Quot sunt elementa. Monachus Quattuor. Ignis aer aqua terra. In quibus videtur temporibus nostris impleri hoc quod a salvatore in evangelio dicitur Erunt signa in sole et luna et stellis et in terris pressura gentium pre confusione sonitus maris et fluctuum arescentibus hominibus pre timore et expectatione que supervenient universo orbi et reliqua que ibi sequuntur. Alibi predicit bella et terre motus per loca pestilentias et fames terroresque de celo et signa magna. Licet hec omnia ante diem iudicii plenius sint implenda: ex parte tamen vidimus ea impleta secundum quod subiecta declarabunt exempla. Vidimus enim signa stellarum et pressuras gentium audivimus sonitus maris et fluctuum terreque motum. Audivimus etiam quod filius hominis in nubibus visus sit terroresque de celo et signa magna. De igne elementorum superiori ad quod stelle pertinent primo dicendum est in postea de ceteris per ordinem. Ca. xxiiij.

Anno domini millesimo ducentesimo sexto philippo rege celebrante curiam cum principibus signum magnum apparuit in sole In tres siquidem partes divisus est ita ut intervalla essent inter partem et partem adinstar lilii tres flores habentis. Quod ubi notari cepit multi convenerunt super tanto miraculo disputantes. Hermannus vero lantgravius interpretatus est quod unus ex principibus imperii eodem anno moriturus esset. Nec erat ydonea eius interpretatio. Post multam moram coierunt partes et redintegratum est corpus solare. Karolus abbas villariensis et monachus eius Wigerus eidem curie interfuerunt et que dicta sunt viderunt

nobis eodem tempore visa referentes
fuit. Et hec visio tercio kalendas
februarii. Novicius. Quid
tibi significare videtur triptita
hec solis divisio. Monachus. De
statu imperii principium congregans
ostendere voluit. Sol videtur
hoc loco designare romanum impe-
rium. Sicut sol magnitudine et
splendore precellit universa sydera
celi. sic idem teste augustinus
fulget ceteris regnis mundi. Apud
romanum imperium quia fuit monar-
chia. ubi sicut stelle lumen habent a
sole ita reges ut regnare possent
haberent ab imperatore. Triplex
solis divisio designabat scisma
imperii in tres principes divisi. qui
omnes nomen romani imperii regis
sibi usurpabant. Primus fuit
fredericus qui adhuc puer unctus
fuerat in regem a principibus electus
cui etiam omnes iuraverant. Secundus
erat avunculus eius philippus post
mortem fratris neglecto frederico
in regem a principibus electus a quibusdam.
Tercius fuit otto a coloniense
archiepiscopo eiusque auxiliariis sub-
stitutus. Isti ambo coronati fuerant
aquisgrani in regem. Horum vero
omnino altero deposito et defuncto
fredericus electus qui hodie imperat
solus regnare cepit. et quasi
ad suam plenitudinem sol divisus
rediit. In quibusdam partibus
vise sunt eodem die quasi tres
soles. Per tres soles supradictos tres

reges intelligo. Per duas quidam
et quartam. duce saxonie bernar-
dum et bartolfum ducem turingie.
Qui ambo satis pro imperii dignitate
laborabant accipienda. Ca. xxiiii.

Mense sequenti scilicet pridie
kalendas maii. aliud
signum apparuit in sole
non dico minus celum quia valde
est magne rei pronosticum. Facta
est siquidem eclipsis solis tam magna
tempore meridiano ut vix aliquid
superesset splendoris. Multi
videntes extimuerunt dicentes
aliquid magnum fore futurum. No-
vicius. Quid tibi videtur
eadem eclipsis figurasse. Monachus.
Non sum daniel et ideo non asse-
rendo sed opinando in expono.
Videtur in deserto ille solaris
prefigurasse mortem philippi qui
sequenti anno occisus est et
defecit. Post illam vero
sed quasi recessisset recepit et augmen-
tum. otto fuit qui post philippi
mortem factus est magnus et glo-
riosus. Videtur sed eisdem temporibus
impletum quod dominus dicit in evangelio.
Ita virtutes celorum movebuntur.
Celum quia designat presentem
ecclesiam et universalem. Celi
vero ecclesias particulares. Vir-
tutes celorum sunt prelati ecclesiarum
videlicet abbates et prepositi. In
predicto scismate non solum prin-
cipes seculares sed spirituales
moti sunt quia tamen fuit personam

ubi propter amorem sive timorem
instabiles facti sunt. nunc uni-
nunc alteri inheserunt. Nam ipse
princeps apostolorum scilicet papa Inno-
centius. primo ottonem fovit
et coronavit. postea ob causas
multis notas illum deponens
fredericum ei adversarium sus-
citavit. In luna vero signa
non defuerunt. que eclipses mag-
nas solito crebrius passa est
Quod si in stellis signa queris:
quod vidi referam. ¶ Ca. xxv.

Post mortem henrici
imperatoris cum de succes-
sore colonie in palacio
tractaretur. post meridiem visa
est stella lucidissima. Canonici
tunc nobis in curia ipsi oculis illam
vidimus: sed quid portenderet
visio tam insolita scire non potui-
mus. ¶ Capitulum. xxvi.

Similiter hoc anno per
duas ebdomadas visa
est post solis occasum
stella tante magnitudinis. ut
ad instar ignis splendorem
de se emitteret. Iudei asse-
ruerunt eam signum fuisse adventus
sui messye. Hec dicta sunt de
signis stellarum. Porro de igne
ethereo fulmine scilicet et
tonitruo: que ex collisione nubium
gignuntur ~~[illegible]~~ aliqua
referam exempla. ut noveris secundum
verba salvatoris terrores
de celo et signa magna ad
hunc temporibus contigisse. ¶ Ca. xxvii.

In vigilia sancti mathie apostoli
est biennium quod in colonia
res contigit satis mira-
culosa. Et ideo miraculosa quia
insolita. In crepusculo eiusdem
noctis. ignis cadens de celo
turrim sancti andree accendit. Si-
militer et septem iuxta curiam
cuiusdam canonici. que per multos
labores civium extincta sunt. Ea-
dem nocte glacies fuerat congelata
Unde et miraculum reputaba-
tur quod tonitrua audiri et fulmi-
na videri poterant. Aliud tibi
referam exemplum satis terribile.

Sacerdos. ¶ Ca. xxviii.
quidam de saxonia nu-
per mihi retulit miraculum
stupendum. Hoc inquit anno
in terra nostra in quodam theatro
fulminati sunt viginti homines
solo sacerdote evadente. Fugit
enim cum alios ardere ~~[illegible]~~ videret.
Decebat enim ut ignis quo nil
levius est levitatis ama-
tores puniret. Novicius.
Miror quod sacerdos non est punitus
cum ipsis plus ceteris credatur
peccasse. Monachus. Sepe deus
sacerdotibus parcit propter ordinem
sicut legitur [de aaron] qui non percussus est
lepra sicut sororem. cum tamen ~~legatur~~
non legatur sororem minus peccasse
Vel forte in eo aliquid boni
deus previdit. propter quod illi pepercit.
Quod vero aliqui ob huiusmodi

levitates deus sacerdotes puniatur. super isto est exemplum. ¶ Ca. xxix

Est villa in episcopatu treverensi ecclesiaria vocata. in qua anno preterito quarta feria ante nativitatem sancti Iohannis contigit hoc grande ac terribile miraculum. Sacerdos loci henricus nomine cum sederet in taberna. facta est intemperies maxima aeris. Quo festinante cum campanario suo in ecclesiam. cum campanas pulsarent venit tempestas et nebula et tenor horribilis strepitus aeris in terra. Veniensque repente ictus turbinis prostravit utrumque. clericum scilicet et campanarium. ita quod campanarius sub clerico iacebat. Campanarius vero in nullo lesus est. clerico extincto. Cuius genitalia excisa sunt reliquo corpore intacto. Filius eius accurrens calcando extraxit et avulsit. Ex quo patet. fornicatorem illum fuisse. Vestimenta vero eius ita sunt lacerata. ut nulla particula adhereret et solide parti. Que solida essent excepta illa particula in qua dependere solebat manipulus in sinistro brachio. Patet et femoralia sua que nova erant sunt dilacerata. veluti fusimulis essent dissipata. Pollices vero sic sunt facte. ac si in aqua fervida fuissent decocte. Campanarius autem in maximo timore ac stupore iacens. vidit demones insultantes. et etiam et capsula que erat prius altare prosilivit super altare et aptura fracta est ita quod adhuc ita remanet. Sancti vero quorum reliquie ibi sunt egressi fortiter resistebant demonibus. Et sonus est inter sanctos et demones vehementissimum certamen. Devicti tandem demones cum corpus asportare non possent partem tecti secum abstraxerunt. Refert idem campanarius quod corpus sacerdotis usque ad partem turris sub qua pulsantes steterant. et sub qua prius aliquando iacebant violencia demonum aliquo tempore sit raptum. sed beneficio sanctorum relapsum. Cuius clericum eundem dicunt de novo accepisse coronam coronizando. quia quasi victor in domum suspendet. Ut ubi stulti homines luderent ducerent choreas. Novicius. Dicitur in hoc sacerdote considero. dilaceracione vestium atque calciamentorum deus punivit superbiam. sicut in excisione genitalium luxuriam. Monachus. Bene sentis: quia sepe pena respondet culpe. Hoc etiam scire volo et probare exemplo. quia sicut deus ut dictum est per fulmina atque tonitrua de celo punit: ita per eadem aliquando bonis succurrit. ¶ Ca. xxx.

Rychwinus cellerarius meus die quadam tempore discordie inter sepe dictos in terris de colonia exiret, non procul ab urbe armatos plures eos celatos strate publice in suis dextrariis sedere conspexit. Quibus visis cum satis timeret, unus ex eis cursu rapidissimo ad eum veniens equum eius per frenum tenuit, quem hiis verbis superbe allocutus est: Domine monache descendite, oportet me habere equum istum. Vix verba finierat et ecce dominus non verbo sed tonitruo pro domo pro servo suo respondit. Nam cum tota illa die nulla fuissent audita tonitrua, ictus validissimus inopinate personuit, ut equus sallientis flexis genibus terram peteret, et ipse nutantibus tergo vix adhereret. Moxque manum a freno monachi retrahens, ait satis humiliter: Ite in pace bone vir. Conspiciens ille regratians letus processit, divinitus se liberatum recognoscens. Hec mihi idem Rychwinus ore suo confessus est. Novicius: Valde timendum est cum sic ether famulatur. Monachus: Non solum ignis ethereus, sed et terrenus qui lignis nutritur, iustis hominibus succendit et deservit. Sicut ad circulos nutrium

vim naturale prohibendo nunc in re frigida. Nam minus miraculose eandem exercendo in experimentum. Capitulum xxxi.

In Coloniensi oppido imperiali quod Dusenburg dicitur, vidua quedam cervisiam preparare ac vendere solebat. Die quadam cum civitas fuisset incensa, ipsumque incendium domum eius appropinquasset, illa cum non haberet spem in auxilio humano, ad divinum confugit. Nam omnia sua vasa quibus cervisiam emptoribus mensurare solebat ad ostium domus contra flammas ponens, in multa cordis sui simplicitate sic oravit dicens: Domine deus iuste et misericors, si umquam aliquem hominem decepi hiis mensuris, volo ut hec domus comburatur. Si autem feci quod iustum est in omnibus hiis, propter iustitiam tuam ut in hac hora misericordie respicias necessitatem meam, et mihi meisque suppellectili parcere digneris. Mira fides femine, mira dei humilitas. Ipse qui dixit: qua mensura mensi fueritis remetietur vobis, ad simplicem orationem fidelis vidue completum fuisset flammas domum in circuitu devorantes a domo eius compescuit. Cunctis

stupentibus qui ignis furens
materiam cremabilem lamberet
nec incenderet. Audi nunc alia
eque miraculosa. Capitulum xxxii.
Apud zuzaciam civitatem
diocesis coloniensis ci/
vis quidam in hac ultima
expedicione crucem signatus fuit.
Eodem tempore ut multe sunt domus
temptaret. sicut legitur de sancto
iob permisit ut domus eius incendio
periret. Flammis vero sopitis
cum omnia que incendi poterant in cine
rem fuisset redacta. particula
vestis eius cui crux consuta/
erat integra in favillis est
reperta. Et mirati sunt omnes
tantam sancte crucis virtutem ubique
dilatantes. Simile miraculum
in alio loco contigit sicut au/
divi a magistro iohanne decano
aquense. Capitulum xxxiii.
Retulit michi et aliud
de virtute sancte crucis
miraculum. Matrona
inquit quedam crucem susceptam
pomo circumligavit. sicque super
asserem iuxta pirgum in quo
ignis ardebat viciniter sit
ponens abcessit. Casu primo
quod veriusque est dei nutu pomum
cum cruce in carbonis lapsum
est. Post modicum femina reversa
cum repositum quereret nec
inveniret. tristis de cruce.
igne consumpta est. Et ecce vidit
pomum in carbone redactum
zonam vero levavit intactam. Quod
pro magno miraculo repu/
tans predicto iohanni recitavit
Novicius. Satis est mirabile
quidem elementum eodem momento
sic in re diversa naturam suam
mutat. Monachus. Hoc fieri
pro diversitate meritorum
quibusdam tibi pandam exemplis
Olivierus Capitulum xxxiiii.
scholasticus bunnensis
nuper veniens de studio
parisiensi historiam retulit sa
tis mirabile. recentiori tempore
illam asserens gestam. Familiam
inquit cuiusdam viri nobilis atque
potentis de francia meretrix
speciosa sequebatur. Cum qua dum
multi indifferenter peccarent.
clericus quidam religiosus eiusdem
nobilis capellanus. de subver/
sione familie dolens. dominum
hijs verbis allocutus est dicens.
Totius pene familia vestra me
retricis huius contubernio cor/
rupitur. quorum peccata omnia de
de manu vestra requiret. Et
hoc scitat nobilitas vestra. quod
meo servicio carebitis si non
fuerit amota. Mox illa vo/
catur. verba sacerdotis ei
intimantur. Ad que sic rendit
Domine ex invidia loquitur hec
quia voluptati eius consentire
nolui. ideirco persequitur me.
Illo respondente mentiris. vir
enim castus est. illa mox stupescit

Ecce vos clericus faciam experiri
veritatem. Statim accedens ad cle
ricum sub forma penitentis
lacrimis perfusa. post factam
confessionem [illegible] adiecit. Nunc
tam vehementer de persona vestra
temptata sum nisi michi con
sentiendo ignem a vobis sus
ceptum extinguatis: viuere non
potero. Ad quod verbum cum se
vir iustus signasset. et cum illa
hora verbis quibus poterat
submonuisset sequenti die iterum
venit verba iam dicta repetiuit
hoc etiam adiciens. Si non
feceritis quod postulo. ecce me
ipsam interficio. Quo audito
cum plurimum timeret nec
tamen aliquo modo libidini con
sentire proponeret. respondit
Ecce tali die tali in loco si
volueritis tecum dormiam. dum
modo te non interfeceris. Sic
illa leto animo recedente dominum
suum mox adiit. Et quia
cappellanus suus sibi talia
ac talia promisisset verbis
pravis indicavit. Interim
clericus scolari suo precepit
ut in designato loco ex lig
nis planis lectum componeret
lignaque arida cum stramibus (?)
subiceret. deinde linteamine
decenter superextenderet. Quod
et factum est. Die vero statuto
venit clericus. venit et mu
lier. Sed clericus stipula

prius succensa lectum ascendit:
illam ut simul ascenderet vocavit
Que flammas videns ex omni parte
exurgere: exhorruit. Crebriusque
vocata ad tam horrendos amplexus
venire recusavit. Clericus vero
deo adiutus gratia. non aliter sensit
illum ignem quam roris ventum flantem
nec est adustus capillus eius. neque
vestimenta eius in aliquo sunt lesa
Quod ut misera illa vidit territa.
et ad horam de tam grandi mira
culo compuncta tam domino suo quam
ceteris publice confessa est quod sanctum
virum sine causa ex solo amore
et invidia ob vindictam promisse
accusationis infamasset. Ipso
vero vir venerabilis non ingratus
deo: ad ordinem se transtulit
predicatorum. ¶ Ca. xxxv.

Referre solet dominus Bernardus
de Lippia quondam abbas
nunc episcopus in Liuonia
quoddam miraculum iam dicto
prorsus congruum (?). Fuit inquit piscator
in episcopatu traiectensi. qui
cum quadam femina multo tempore fe
cerat fornicationem. Et quia eius
peccatum nimis erat notorium. ipse
quodam in synodo imminenti accu
sari timens dicebat intra se
Quid nunc facies miser (?). Si in
synodo de fornicatione ac
cusatus fueris et confessus. illam
in matrimonio mox ducere coge
ris. Si autem negaveris can
denti ferro convictus. apud omnes con

funderis. Statimque ad sacerdo
tem veniens. magis ut putatur
timore pene quam amore iusticie
peccatum confessus. consilium quesivit et
invenit. Si habes inquit sacer
dos firmum propositum numquam per
candi cum illa. tandem ferrum
poteris secure portare. ipsumque
peccatum negare. Sperans autem
quod divus confessionis liberabit
te. Quod ita factum est cunctis
stupentibus quibus fornicatio in
notuerat. Ecce hic ignis dei
potentia sicut in superioribus
exemplis contra naturam vim
suam restrinxit. Et sicut in sequentibus
audies mirabilius contra na
turam transduxit. Quid pluribus
absolutus homo. Post dies
paucos cum quodam piscatore ob
sinum sui causa in flumine na
vigans. cum domum predicte mu
lieris vidisset. ait ille alteri
Valde miror et multi mirentur
quare te in synodo non iusserit
ferrum cum tam manifestum tunc
fuisset peccatum. Ille de colla
ta sibi gratia indigne glorians
eo quia voluntatem fornicandi
cum illa concepisset. manum
aquam fluminis percussit et
ait. Ecce tantum nocuit michi
ignis ille. Mira dei iusticia
sui misericordie custodivit
penitentem. iusticie et iniuriosum
punivit recidivantem. Nam
ut aquam tetigit. candens ei

ferrum aqua fuit. Quam
statim cum clamore valido re
trahens. pellem dimisit in aqua
Dicta circa se gesta sonio refe
rens. sera ductus est penitentia. Non
discordat ab hoc miraculo quod
modernis nostris laberis solet reci
tare. ¶ Capitulum. xxxvi

Rusticus quidam contra alium
habens inimicicias. cuidam
maligno homini de or
dine viatorum quales multi sunt
pecuniam dedit. ut domum illius
incenderet. Qui sub specie
religionis intravit. et hoc
commentum succendit. Im
memor misericordiam hospi
talitatis. renovavit reddum
accepto precio. plagis sunt rece
disperata. Turbatus homo de
dampno recepto. omnes de
quibus suspicionem habuit ac
cusavit. qui per ferrum candens
se expurgaverunt. Denuo
domus incensa reedificata est.
et ferrum idem in angulum
eius proiectum. Quid plura.
Venit rursum pseudo viator
ille. antiqua corruptus ava
ricia humane satis susceptus
Cum ferrum iam diutius vidisset. et quod
ei usui esset interrogasset: res
pondit ille. Nescio quis domum
hanc in altera vice succendit
Et cum de quibusdam habuissem
suspicionem. candens illud
portaverunt sed non sunt combusti

-tur ille. Ad aliquos usus
posset converti. Quod cum muli-
dei levasset, sic in manu crucis
est, ut vix eam clamore illud tac-
taret. Quod ubi paterfamilias
vidit tendarium per vestem tenens
exclamavit. Vere in eo reus
deductus mox ad iudicem, cum culpam
nollet velle est confessus, sicque
poena capitali condempnatus. Multa
enim huiusmodi miracula inve-
nies in distinctione confessionis.
Unde his omissis videamus
quid Deus miraculorum in his
temporibus operatus sit in aere. Quod
vero ipse Dei filius Christus visus
sit in nubibus celi, non tamen in ma-
iestate sed in humilitate: exemplis
veris tibi potero demonstrare.

Quum ¶ Ca. xxxvii
Oliverus scholasticus
Coloniensis, cum verbum crucis
praedicaret in Frisia
in dyocesi Monasteriensi in villa
Bedum mense maio sexta feria
ante pentecosten, sicut alibi dixisse
tibi memini, triplex forma
crucis apparuit in aere. Una
candida versus aquilonem,
alia versus meridiem eiusdem
coloris et scematis. Tercia me-
dio colore colorata habens
crucis patibulum et figuram
hominis in ea suspensi, elevatis
brachiis et extensis cum impressione
clavorum manibus et pedibus
et capite inclinato. Haec me-

dia fuit inter alias duas
in quibus non erat effigies hu-
mani corporis. Alia vice
et alio loco in villa Frisie suther-
husen tempore praedictae praedicationis
crucis iuxta solem una crux
cerulei coloris apparuit. ~~¶ Ca.~~
Tercio fuit apparicio ~~xxxviii~~
in diocesi Traiectensi in villa Dochem
ubi sanctus Bonifacius coronatus
fuit martirio. Ubi in die mar-
tyrii eiusdem cum multa milia
accessissent ad indictam stacionem.
apparuit crux alba et magna
ac si trabes ex transverso trabi
composita fuisset. Hoc signum vi-
derunt omnes. Verba sunt praedicti
Oliveri. Movebatur autem pau-
latim ab aquilone ad meridiem.
Huic visioni interfuerunt dominus Hen-
ricus abbas noster et Wynandus
monachus eius qui et ipsi interfue-
runt. ¶ Ca. xxxviii

Retulit michi quidam
frater religiosus hoc anno
quomodo tempore ante
crucis praedicationem in villa quae
Cellendorp dicitur non multum distans
a Colonia post solis occasum duas
cruces viderit in aere. Unam
maiorem et unam minorem. Quae
paulatim ab occidente movebantur
ad orientem. Volens habere testes
tanti miraculi, quosdam advo-
cavit, qui et ipsi viderunt. Si-
miles visiones memini me
dixisse superius in distinctione

~~septima~~ octaua capitulo xvi°
necnon et septimo decimo. Primo
de duobus conuersis, qui demum
uaderent in aere pendentes. Tercio
Deinde de rodolfo griso de
lucka qui demum vidit crucem
fixam in aere et quidem cum eo
Audi adhuc miraculum de
aere factum terribile valde.

Hoc anno: Nota Ca xxxix
in saxonia nubes in
tegra de aere cadens
inter duo loca montana multis
tam in corporibus quam in rebus fuit dap
nosa. Tantis enim aquis habun
dabat ut monasterium in valle
prima situm peruaderet. et
omne in eo animal viuens ex
tingueret ab homine usque ad pecus.
Officinas euertit supellec
tilem deuexit. sepes detraxit
Quinque tamen monachi in turrim
fugientes ex omnibus saluati
sunt. Uocatur autem idem monas
terium Wimendeburg. et est
de ordine nigrorum. Deinde
idem torrens intollerabilis
impetu suo ciuitatem vicinam inua
dens, cuius vocabulum est usleue
similia cui operatum est mala. omnes
eius cellas xerno et omnia ciui
tatis habitacula violenter
intrauit. homines atque iumenta
submersit. Et quia deo non
est cura de bobus sed de hominibus.
magnum et memoria dignum
in suffocatis ostendit dignatus

est miraculum. Sicut omnes illi
qui transacto diluuio in ecclesijs
siue domibus inuenti sunt mino
candore nitebant. Qui autem
in theatris siue tabernis extincti
sunt. carbonibus nigriores appa
rebant. Tali enim caractere deus
bonos distinguebat a malis.
Nouicius. Dicunt in hac plaga
considero. casu siue iusto dei
iudicio flagellamur. Monachus.
Hoc plenius notare poteris
in diluuio frisie. in quo amplius
quam centum milia hominum extincta
sunt. ac deinde anno tercio quadra
ginta milia. Tempus et causam
eiusdem plage satis expressi in
distinctione septima capitulo tercio.
Nouicius. Videntur mihi hec
diluuia pericula plerumque in
diebus adesse pronunciare. Mo
nachus. Verum est. Futura eodem
tempore in plenum est presertim quod hic prima
sit dicens: ~~In terra~~ Erunt
terris pressura gentium pre confu
sione sonitus maris et fluc
tuum. arescentibus hominibus pre timore.
Nam sicut mihi retulit abbas sancti
bernardi. Timor tantus erat
in frisia ut singuli singulis mo
mentis mortem suam expectarent
et quasi arescerent pre expec
tatione, in qua tanta fuit pressu
ra peiorum ut multi frisonum
prouincias patrie alienati. No
uicius. Ego tunc temporis ista intel
lexi. Monachus. Ex quo loqui

cepi de aquis. ostendam tibi
quanta deus miracula meri
tibus operatus est in illis. ¶ Ca. xl
Godefridus monachus noster
monachorum ante conversionem
parochiam quandam re/
gebat. Hic cum die quadam puerum
baptizaret de cuius [illegible] pen
debat caro miri horroris. Mox
ut infantem in nomine sancte trinitatis
tribus vicibus immersum extraxit.
monstruositas illud apostema nusquam
comparuit. Quo viso hii qui ade/
rant glorificaverunt deum. bap/
tismi virtutem ubique predicaverunt
On premissis exigentibus
in ob ¶ Ca. xlix.
sidione damiate christia
nus exercitus ex parte dux est in ma
nus sarracenorum. episcopus belua
censis ductus est in babilonem captivus
et cum eo multi. Cumque satis hu
mane a soldano tractaretur. Fe
mina quedam pagana civis babilonica
filium sic habebat infirmum ut
nulla spes vite esset in illo.
Nocte quadam admonita est in sop
nis ut si predictus episcopus illum bap
tizaret. mox eum corporis sospi
tatem recuperaret. Illa sollicita
de filio. mane cum filio fami
lia ac parentibus ad episcopum venit
Quod viderat exposuit. Baptizari
illum petiit et optinuit. Sicut
retulit heimiricus miles de ulmene
qui presens fuerat. baptisterium
pagani circumsteterunt et riserunt

quorum risus versus est in admira
tionem. Illa adolescens qui quasi
desperatus intravit. baptizatus
sanissimus exivit. Spero quod usque
hodie in fide christi perseverat. et
forte alii eius exemplo crediderunt
Sed quid virtutem baptismi in
aliis commendo. cum illam mirabi/
liter satis expertus sim in memetipso
Cum adhuc ¶ Ca. xlii
scholaris parvulus pre
quodam in annis labo/
rarem et semel ac secundo post
crismum recidivassem. contigit
ut puella quedam pagana. quam
matertera mea perennam quam
nerat baptizaretur. Habebat
enim circa decem annos etatis.
Suasum est matri mee ut eodem
lintheamine quo illa de bap
tismo exierat. adhuc madido
involveret me. et fecit quam
sanitatis celerius secutura.
Quod cum factum fuisset attractu
aque illius sanatissime mox
in sudorem erupi. et convalui.
Licet enim baptismus medicina
sit anime. multi tamen illius virtute
sanitatem corporum consecuti sunt.
sicut legimus de tranquillino
et chromatio urbis prefecto. No
vicius. Vellem aliquod audire
miraculum in aquis sipholibus
factum. quibus nec consecratio
nec sacri crismatis infusio tri
buit virtutem. Monachus. Dicam
adhuc tibi unum referam de bap/

tissimo. cuius virtute amplius
in re adversa etiam cognosceres.

Tempore ¶ Ca. xliii
quodam scolares quidam
sacerdotum morem imi-
tantes in quodam flumine canem
sub invocatione trini nominis bap-
tizaverunt. Canis vero virtutem
tanti nominis sustinere non valens.
mox illis videntibus visus est
in rabie. Pueris vero eo quod illud
genus iocandi dampnabilissimum sit pepercit
dominus. sciens non malicia sed ex
stulticia sacramento facta iniu-
ria. De aquis vero simplicibus
habes exemplum superius capitulo
xxxv de piscatore qui aqua
extinxit. habes etiam exemplum de
homine peccatore in distinctione
tercia ob cuius vicia mare
intumuit. et post confessionem
tranquillum factum est. Simile
factum tibi recitabo de quo sa-
tis miraberis. ¶ Ca. xliiii

In prima expedicione
Ierosolimitana.
Richardus rex anglorum
cum multitudine peregrinorum
copiis et maximis transfretaret.
De quadam circa recapitulationem
orta est in mari tempestas valde
dissima. ita ut naves periclitari
cepisse. et vi ventorum impulsae
mortem omnibus intentarent. Rex
vero sicut et ceteri mortem ante
oculos habens tota illa nocte
clamavit. Quando erit tempus
in quo grisei monachi surgere
solent ad laudandum deum. Tanta
enim bona illis feci. ut non du-
bitem. quin mox ut repererit
orationem pro me. deus non respicere
debeat. Mira fides regis.
Dominus vero qui dicit. si habue-
ritis fidem sicut granum sinapis
dicetis huic monti transi et
transiet. evidenti miraculo
fidem tam dicti regis remune-
ravit. Nam circa octavam horam
noctis tempore matutinarum mo-
nachorum surgentium dominus orationibus
excitatus. et ipse pro posse
exurgens imperavit ventis
et mari. et facta est tranquillitas
magna. ita ut omnes de tam
subita maris immutatione mi-
rarentur. Reversus vero idem
rex gratia eiusdem miraculi
amplius ordinem honoravit.
quasdam domos elemosinis
ditando. de novo alias ex-
struendo. Hec de miraculis
aquarum sufficiat. quia ad
miracula terre festino. ¶ Ca. xlv

Videtur michi temporibus
impletum quod dominus in euangelio
dicit. Surget gens
contra gentem. et regnum ad-
versus regnum. et terremotus
magni erunt per loca et pesti-
lencie et fames. terroresque
de celo et signa magna.
Licet de hiis aliqua dixerim
exempla. superaddam nunc plura

Nostris temporibus gens sarracenorum
duce salatino rege syrie sur-
rexit contra gentem christia-
norum. A quo capta est ierusalem
cum terra sua. Contra quam
gentem perfidam tres vidimus
expediciones maximas fide-
lium. Prima fuit sub frede-
rico imperatore. secunda sub
henrico filio eius. tercia sub
frederico qui hodie imperat.
Nostris eciam temporibus gens latinorum
surrexit contra grecos. illorum
perfidiam punitura. Cepit enim con-
stantinopolim et magnam partem
grecie. Circa eadem tempora ma-
nifestati apparuerunt heretici al-
bienses. Unde zelo fidei
conturbate sunt gentes catho-
licorum et ordinata sunt regna
francie et hyspanie ad illius
destructionem sed nondum est
finis. Et cum tanta de regnis
infidelium quanta fuerint bella
inter regna fidelium. ubi regnum
francorum adiuvit regnum an-
glorum inter regnum almanie
contra gallie regnum noui-
ssime. Quedam eciam gens
intrauit anno preterito regna
ruthenorum et tota eadem gentem
una deleuit. De qua nobis
non constat qui sit vnde ve-
niat. vel quo tendit. De pes-
tilencijs et fame hic nichil sane
non in libris. sed in pluribus inuenies.
Post mortem predicti henrici

imperatoris. tanta fames erat vt
maldrum siliginis in alemannia
marca coloniensium. et in abundancia
pretij octodecim solidis venderetur
Et ex magnitudine pluries innu-
merabilis extinguerentur. De ani-
malibus per loca noua et magna
sibi reperta miranda. ¶ xlvi.

In anno precedenti qui est mil-
lesimus ducentesimus
vicesimus secundus ab
incarnacione domini sicut narrat
quidam de eisdem partibus veniens.
duas ciuitates in egypto aperte
mons conuenerit. In vno
vero illarum dum episcopus in altari
staret missam celebrans. terra
tremefacta concidit. et ipsum
cum populo extinxit. ¶ xlvii

In aduentu domini me-
diolanenses heretici
hereticos qui erant
in brixia multa plaustra cum
victualibus transmiserunt. In
ipsa vero natiuitatis domini
dum generarent. deus terram
concussit. Et cadentibus edi-
ficijs plusquam duodecim milia
extinxit de hominibus. Alij
fugientes in campum cum an-
xietate clamores mortem
non fuerunt ausi redire in ciui-
tatem ad illorum succursum. De
diolanensibus vero ciuitatem
suam deserentes plusquam octo
diebus in tentorijs habitabant
timore eiusdem terremotus.

In pergamo in cumis in venecia in cypro in papho. et in aliis multis provinciis atque civitatibus eodem tempore multos terruerunt per terremotus. Nec mirum. Tot turres tot edificia corruerunt. ut nichil aliud nisi finis mundi instare videretur. Quod a seculo est inauditum sicut in capite ieiunii magister oliverius predicavit colonie. duo montes in papho habentes inter se stagnum coierunt. ita ut efficeretur mons unus. Unus vero terre dum per montem aque via pararetur. cum tanta vi erupit ut obviancia deleret. ¶ Ca. xlviii.

Parvo intervallo post ut dictum terremotum hoc est tercio idus ianuarii factum est colonie et circa novus terremotus tam validus ut parietes edificiorum grossi ruinam minarentur. Eadem hora abbas noster in monte sancte walburgis. erat cum ante solis ortum missam celebrans. sic grossus est ut ex eodem motu ecclesiam lapsuram et altare cui astabat a terra deglutiendum esse formidaret. Deinde circa tempus duarum ebdomadarum. aquenses aliud terremotum senserunt. Venti etiam tam validissimi hyemis tempore huius ut nostri fuerunt. ut non modicum terremotum nobis inferret. In hoc eodem anno de quo loquimur contigerunt duo miracula in predicta scilicet conflagratio theatri et casus nubis. ut habetur capitulo vicesimo octavo. et capitulo quadragesimo. ¶ Ca. xlix.

In hac septimana vigiles cuiusdam castri comitis de monte sicut veraciter audivi contra celum respicientes. viderunt celum aperiri. ignemque de ipso exire qui ad aerem in terrore descendens ad diversa loca terribiliter ac mirabiliter movebatur. aliud magne rei portentum ostendens. Novicius. Satis me terret horum oratio. Monachus. Adhuc habeo quod dicam tibi de mirabilibus terre. ¶ Capitulum l.

In diocesi treverensi villa cuius nomen est ibanebach. iuxta ecclesiam eiusdem ville duo homines in argenti fodina laborabant unus inferius alter superius in margine fosse. Inter lateribus fosse collapsis. homo qui in fundo erat molibus terre atque petrarum obruitur. Superior vero cum illis cadens sic contritus est ut tercia die moreretur. Uxor autem obruti putans eum defunctum missas pro eius anima celebrari fecit. Et quia paupercula erat nec sufficere poterat ad celebraciones missarum singulis diebus in ecclesia coram altari pro remedio anime eius

thus tendit. tribus tamen diebus neglectis. Quod cum fecisset per annum integrum homines lucri causa purgare inceperunt fodinam. Cumque instrumentis suis obstructo appropinquassent: clamavit ille. Parcite parcite: massa super competenter veniet ut non obruatis me. Illi primum putantes fantasma esse cum vocem eius cognovissent. fecerunt ut postulaverat. Eductus autem cum interrogatus fuisset quo ibi tanto tempore vivere potuisset. respondit. Singulis diebus tali hora diei quodam odore aromatico ita sufficienter refectus sum. ut tota die usque ad eandem horam manducare aut bibere non delectaret. In toto hoc anno per tres tantum dies. eodem odore carui. Et tunc fame pene mortuus fui. Non tamen exprimere potui virtutem vel causam eiusdem odoris. Uxor eius requisita de hoc. intellexit quid passa eius se cerit. ut predictum est eis exposuit. Novicius. Si spiritualia quibus impensa sic prosunt corporibus. puto quod illis in penis positis multum possint prodesse. Monachus. De hoc satis audies in sequentibus. Quantum eum prodest fidelibus in sacramentis ecclesie fides et devotio. tantum stultis et superbis eorundem sacramentorum obest irrisio.

Retulit nobis Capitulum li. Theodericus monachus noster quondam conversus in Ibiede rem satis mirabilem. Novi inquit in Confluentia carnificem quendam hominem in officio suo probatum satis nomen illius exprimens. Hic cum sepe quodam tertia feria ante cineres tota fere nocte in comessationibus expendisset. mane quasi ad abluendas carnes cum quodam suo collega tabernam intraverat. Cumque ad officium misse pulsaretur. et fideles ad ecclesiam confluerent. nemo ex eadem taberna. Iamque hii soli duo remanentes illic potarent. ait alter carnifici Certe modo nimis diu exspectamus. Eamus ergo ad ecclesiam propter sacros cineres. Cui ille misterium cinerum irridendo respondit. Sede. ego dabo tibi cineres et tu michi. Tollensque cineres de lare iactavit super caput eius. Et ecce mox pena irrisionis subsecuta est. Nam statim circa caput et faciem tantum sensit pulverem ac si follibus ei insufflaretur. Cumque strin exclamaret. tantum cineris ore hausit ut pene suffocatus fuisset Accurrerunt multi plagam tam mirabilem videntes. Portatus est in proximam insulam in qua non pulvis sed gramen erat. et nichil ei profuit. In Reno in po

merio in solario. neque in aliquo loco a turbine cinerum se defendere potuit. A quibus tandem suffocatus penam incisionis luit. Iste homo de quo supradictum est devotionis gratia etiam sub terra vivere potuit: hunc in aere tam dicta culpa suffocavit. Duo nunc subiciam miracula. Primum meretur virtus humilitatis: ~~[struck]~~ sequens virtus castitatis. ¶ Ca. liii.

Bernardus cuius memini in distinctione quarta conversus fuit in Hemmenrode. Hic cum esset homo bene natus. et pro humilitate amplius mereretur. porcos monasterii pascere non despexit. Immo p[...]tibus idem officium optinuit. Die quadam cum iuxta nemus gregem pavisset porcorum. vidit ibi duas arbores que de uno trunco processerant. Cumque una placuisset. [blot] dixissetque in corde suo. deus quam ydonea esset hec arbor ad baculos porcorum. mox cecidit ac si securi succisa fuisset. Iste non orans sed cogitans lignum obedivit. Hec de humilitate dicta sint. Audi aliud miraculum de castitate. ¶ Ca. liiii.

Helwicus novicius noster sicut ipse michi retulit habuit materteram nov[...]ciam. que ante conversionem licet corpore fuisset casta. gestis tamen ostendebatur levis ac lasciva. Erat enim nobilis. Hec cum die quadam cum sororibus luderet germanus eius magne gravitatis clericus astitit. Qui dolens de sororis levitate. silicem solidissimum de flumine tulit. et ait. Prius scindetur lapis iste in manu mea quam soror mea tam stabilis fiat ac monialis. Deus vero ut ostenderet hominem non esse iudicandum pro facie: mox silicem in manu eius fidit. Quod ubi illa conspexit. tum verbo fratris. tum miraculo lapidis compuncta. nuptiis ac seculo valedixit. et in Bethleem claustro sanctimonialium religionis habitum suscepit. Eundem lapidem usque hodie in testimonium castitatis atque conversionis reservamus.

¶ Capitula distinctionis xi.

Quid sit mors et unde dicatur et de quattuor quibus morientium. ¶ Capitulum primum.

De morte memeri sacerdotis de claustro. ¶ Ca. ii.

De morte ysbrandi sacriste cuiusdam cenobii. ¶ Ca. iii.

De morte sigeri monachi. ¶ iiii.

De morte adolescentulo layci. cum quo angeli cum moreretur lo

Regira 16 folia et invenies. Loquebantur etc. ⊕

✠ Adiuro te diabole per cum quem in
manibus porto ne in hoc flumi-
ne ad huius populi subuersionem per
hos homines tuas exerceas vir-
tutes. Post hec verba illis
super vndas fluminis ambulantibus
vt prius. sacerdos turbatus
corpus dominicum in flumen iacta
uit. Mira xpi potencia. Mox
enim vt elementum tetigit sacra
mentum fantasia cessit veritati.
et pseudo illi sancti quasi plum
bum descendentes in profundum sunt
submersi. Pixis vero cum sacra
mento statim ab angelis sub
lata est. Videns hoc sacerdos
de miraculo exultauit. sed de
iactura sacramenti doluit.
Totam vero illam noctem cum lacri
mis et gemitu transiens. mane
pixidem cum sacramento reperit
super altare. Hec nobis eodem
tempore relata sunt. Aliud in mari
de corpore domini contigit miraculum
quod non pretermitto. ¶ xiii.
Quando in ista magna
expedicione naues ex
omni parte almanie con
gregate mare transierunt.
ob causas diuersas preceptum est
sacerdotibus ne in aliqua naui
corpus dominicum seruaretur. Quod
cum omnes iussis obtemperarent
vna sola nauis frisonum no
luit obedire. que cicius inobedien
cie penam soluit. Dei siquidem
iudicio confracta est. Et pixis
seruans dominicum corpus cum ceteris
que de naui erant est eiecta
Homines vero aliis nauibus sub
uenientibus liberati sunt. Et
ecce vident eminus pixidem
in pelago natantem et celeri motu
ad naues festinabat vt veli
ficare videretur. Que cum in
nauem vna recepta fuisset.
aliud in ea visum est miraculum.
Cum operculum eius patulum esset
nec zona circa nodum firmata
inter vndas illas procellosas
nec vna quidem guttula intrauit
Hermannus decanus sancti gereonis
in colonia qui presens fuit et hec
vidit. pro magno miraculo
solet recitare. Terra etiam
hoc sacramentum suum recog
noscit autorem. ¶ Ca. xiiii.
Plebanus sancte columbe in
colonia. cum in quadam
solempnitate paschali
populum communicaret hostia de ma
nu eius lapsa cecidit super
pauimentum lateribus stratum.
Vt autem dominus ostenderet se dominum
terre sicut et maris. mox
vt hostia quantum ad speciem
modici ponderis lapidem teti
git. lateris illi duricia cessit
ita vt circulus et littere in illo
appareret. quemadmodum fieri

solet cū molli cere sigillum
i(m)primitur. Sacerdos territus
mox hostiā leuauit et latere
eruit. In quo cū tā ip(s)e quā
multi alij tantū miraculū
vidissent et expauissent: con
silio eorū sacerdos. locū tam
mirabilit(er) signatū rasit. pul
uere (et) reliquias ponens. Huic
miraculo arnoldus monachus
n(oste)r dicit se i(n)terfuisse. Vt etiā
d(omin)us ostenderet i(n) aere potenciā
suā. tale aliquid fieri p(er)misit.

In villa ¶ Ca. xcv.
cui amrode vocabulū
e(st). Sacerdos quidā e(st)
no(m)i(n)e euerhardus. Hic ante
annos paucos ad eccl(es)ie eius
de(dicationis) festiuitate(m) vicinos sac(er)
dotes conuocauit. Solempni
zantib(us) eis i(n) vesperis circa
altare et i(n)strumentib(us). vnus
ex eis pixidem q(ue) sup(er) altare
cū corpe d(omi)ni pendebat. casu
euertit: et qui(n)q(ue) ex eis hos
tias excussit. Quod vbi con
pererunt ceteri mox organa
sua suspenderunt. Queren
tibus eis hostias et non inue
nientib(us). populo eiecto et forib(us)
obseratis. du(m) o(mn)es angulos
p(er)scrutarent(ur): nec co(m)parerent(ur):
vnus eorū diuino nutu abitū
qui erat circa murū ascen
dit. vbi easde(m) hostias i(n) modū
crucis dissipatas attendit.
Erat enī idem circuitus pixide
multo altior. Obsequebat(ur) aer d(omi)no
suo. cuius corpus de pixide lap
sū excepit. ne sup(er) terrā laberet(ur):
vbi ab angelis susceptū i(n) locū
illū sublimem deportatū e(st). Hec
michi a magistra methilde de su
sinch relata sunt. Cognouit et
ignis sacramenti huius v(ir)tute(m).

Non e(st) ¶ Ca. xcvi.
diu q(uod) quedā eccl(es)ia i(n)
p(ro)uincia n(ost)ra exusta est
cu(m)q(ue) o(mn)ia que cremari poterat
i(n) cinere(m) fuissent redacta. fla
mis sopitis ho(m)i(n)es i(n)trantes solā
pixidem cū corpe xpi illesam
sup(er) altare repererunt. Quod
pro miraculo magno sicut
reuera fuit conrado priori
loci sancte marie et alijs plu
ribus referentes deū glorifi
cauerunt plurimū p(ro) hoc con
solati. Ecce habes ex hijs q(ue) dicta
sunt euidentissima argumenta
q(uod) o(mn)i creature irracionabili ut
vt a(n)i(m)alibus. i(n)sensibili vt aque
sc(ilicet) terre aeri et igni mani
festata sit virtus diuini huius
sacramenti. Nouicius. Sa
tis michi p(ro)batū e(st) q(uod) sub spe
cie panis sit verū corpus xpi.
nunc aut(em) verū eius sanguine(m)
esse sub specie vini. similib(us)
michi exemplis ostendas. Monachus

Noveris consilii causas et subsequencium visionum que et precedencium quibusdam visionis sanguinis forma ostendit. ad devocionis sue remuneracionem. de sacramento dubitantibus ad confortacionem. male viventibus ad correptionem certe exempla. Ca. xvii.

Bone memorie abbas Sconavie nomine daniel quondam prior noster cum in die quadam missam celebraret formam humani sanguinis vidit in calice. Et quia tunc non fuit sibi conscius alicuius mortalis eandem visionem sibi nequaquam ad iudicium sed ad consolacionem concessam speravit. huius visionis testis est gerardus monachus noster. aliquando canonicus sancti in maiori ecclesia colonie. Comparetur igitur hec visio visioni godescalci qui dominum vidit sub specie panis in forma infantis sicut dictum est in capitulo secundo. Porro quod aliquando forma sanguinis quibusdam de sacramento dubitantibus ostendatur ad confortacionem sermo sequens declarat. Capitulum xviii.

Heylardus sacerdos de wonisdorp. cum die quadam in ecclesia iam dicte ville missam diceret et de sacramento ex inmissione diaboli periculose dubitaret. quando ventum est ad oracionem dominicam ubi calix discoopertus deponi solet. humani cruoris speciem in illo vidit et expavit. Ac si diceret dominus. Qui non credis sacramento veritatis disces experimento. Et cum fides via sit ad speciem species hec sanguinea te reducat ad fidem. Duravit autem forma illa usque ad sumpcionem. Interfuit eidem misse hildeboldus comes de lymbere vir fide et opere parum catholicus. Heilardus vero sibi timens magistro iohanni decano aquensi visionem retulit a quo illam didici. Quod autem huiusmodi visiones quandoque fiant non solum ex culpa sacerdotis ymo eciam ex perfidia circumstancium subsequens probat exemplum.

Retulit Ca. xix.

michi iam dictus magister iohannes aliam de sanguine domini visionem satis terribilem. Cum in ecclesia sancte walburgis in hildensem unde ipse oriundus est sacerdos missam celebraret nomine albero. cuius quidam pretergum eius stans cum ea que tractabantur ibi minus crederet. liquorem ita in calice exundare vidit ut adinstar olle fervientis superfluens totam altaris superficiem operiret. Qua visione

satis est territus. et spero quod per
illam ad fidem sacramenti sit re
ductus. Habebat autem liquor
exuberans formam sanguinis
humani. ac si ei voce xpistus dice
retur. Ergo in ara crucis pro
te sicut aqua effusus sum et tu
de medicina tua dubitas?

Iohannes ¶ Ca. xx.
pastor de reisene fra
ter carnalis monachi
nostri bernardi. cum missam quadam
die celebraret. et ministerium
ei scolaris quidam adultus litterati
onis faceret. ille cum post perceptionem
corporis et sanguinis xpisti
vinum calici infunderet. visibiliter
cruoris formam in eo vidit. Sacer
dos vero videre non potuit. Et
ideo forte. quia in culpa non fuit.
Idem adolescens clericatui dese
rens factus est miles et usque hodie
se xpisti sanguinem effundere ostendit.
quia multos depredatur et af
fligit. Referam tibi aliam vi
sionem de qua michi non constat
utrum propter sacerdotis vel circum
stantium culpam sive meritum sit
dei ostensa voluntate. ¶ xxi.

Hildebrandus sacerdos
de nyenste de iuxta ca
nuordiam. cum die quadam
missam celebraret. facta transsubstantiatione
sanguinem sa
cramentalem sepedicto modo
transformatum vidit in calice.
Volens tanti miraculi habe
re testes. duos milites ex pro
chianis qui eidem misse inter
erant advocavit. Qui cum non
vini sed cruoris speciem cum sa
cerdote vidissent. expaverunt
valde. multi tamen confortati sunt
in fide. Novicius. Satis
expeditum sum de sacerdote et
circumstantibus. sed miror si aliquando
huiusmodi miracula contingant
propter eos qui presentes non sunt.
Monachus. Etiam frequenter.

Sacerdos ¶ Ca. xxii.
quidam in dyocesi colo
niensi quadam die missam
celebrans iusto dei iudicio calicem
cum sanguine in canone fudit super
corporale. quod statim humani
sanguinis concepit formam. Cumque
dicta missa sacerdos nimis
merens super calicem illud crebrius
lavisset. rubeum colorem abluere
non potuit. Tunc amplius ter
ritus. orationes omnibus sibi in
stituit. corporale lavit. sed non
profecit. Quo viso. tollens secum
sacrum linthyeum rodolphum
scholasticum coloniensem virum
magni nominis accessivit. casum
exposuit. corporale ostendit. Et
quia nullo liquore color ille san
guineus ablui nullaque arte
sine oratione posset deleri

contestatus est. Cui ille sicut
vir prudens respondit. Est
ne aliquis in parrochia vestrã qui
de hoc sacramento dubitet.
Sacerdos respondit. Est quedã
inclusa que frequent inde dubi
tat. At ille. Ostendite illi.
Forte ideirco deus vestigia sãg
uinis in hoc corporali deleri nõ
sinit. quatinus eis visis illa in
fide roboretur. Quod cum fecisset
expauit mulier et credidit.
et statim deus pristinũ colore
in lintheo reformauit. ¶ Ca.

Similis casus // xxiii.
Contigit iuxta nos
sine tamen dissimili
Cũ sacerdos quidã cuius nomẽ
sicut et nomen sacerdotis mis
sã festinanter et negligenter
cantaret. calicem fudit. Timens
vero pro tanta negligentia
si ad aures prelatorũ deueni
ret diutius ab altaris suspen
di officio. casũ suppressit. Dicta
missa ab altari discessit et
corporale compleuit. Estimabat
enim quia nemo vidisset.
Erat enim sacerdos ille et forte
adhuc est male vite. vagus
et negligens valde. Campa
narius vero quẽ negligentiã
minime latuerat. post de
cessũ sacerdotis corporale reuol
uit. Et ecce sanguis rubens

ac madens in omnibus partibus in
quas liquor predicti calicis de
fluxerat. patuit. Territus
homo de tam mirabili visione
statim coloniã cucurrit. coram
dño preposito nunc maioris tunc de
cano ceterisque prioribus conuenit.
et quid predicto sacerdoti conti
gerit quid ve viderit. per ordinẽ
recitauit. Cui preceptũ est vt
tali die allato secum corporali
coloniã rediret. vt et veri
tatẽ plenius agnosceret. et
qualiter de tanta negligẽtia
satisfaciendũ esset deliberaret.
Ego eodẽ tempore veni coloniã.
et recitata sunt michi omnia hec
a bernardo maioris ecclesie ca
nonico. Quid vero post hoc
actũ sit non intellexi. Est ne
tibi adhuc satisfactũ tot aut
plura requiris exemplã? No
uicius. Sic satisfecit in oratio
tua vt iam non dico credam
sed quod amplius est sciam post
consecrationẽ sub specie vini
verũ esse sanguinẽ xpi. Cum
enim apostolus dicat fidem esse
substantiã rerũ sperandarum
argumentũ non apparentiũ.
que visu tam manifeste vt
dictũ est percipiuntur: iam non
creduntur sed sciuntur. Quod
sub tam multiplici testimo
nio visũ est: me vidisse re

puto Monachus. Adhuc subiungam duo exempla per que cognosces quod etiam dominus quandoque in simplici liquore operetur miracula ad honorem tanti sacramenti. ¶ Ca. xxiiii.

Sacerdos quidam sicut michi alius religiosus quidam sacerdos retulit. infirmum quendam visitauit. Erat enim idem infirmus laicus admodum religiosus. Cui ait sacerdos. Domine non hodie celebrastis? Respondente illo etiam: egrotus subiunxit. Peto ut manus quibus hodie tractastis sanguinem christi corpus et sanguinem coram me abluatis. Eritque mee infirmitati eadem ablutio antidotum. Quod cum fecisset: aqua in cratera munda recepta est. De qua cum bibisset infirmus residuum in cista poni iussit: et diligenter operiri. Postea cum eandem aquam requireret. puer ad cistam accedens non aquam in cratera sed purum sanguinem reppererit. Quo allato pro sacerdote missum est. a quo in ecclesiam deportatum inter reliquias positum est. Nouicius. Quid sentis de sanguine isto? Monachus. Non credo fuisse christi sanguinem quia in illum minime vertitur. Nec mirum quidem absque debita sacerdotis benedictione. Deus vero ob deuotionem hominis elementum mutauit. ut ostenderet quod eundem sanguinem quem sacerdos in ecclesia quotidie sumit sacramentaliter fidelis quisque in omni loco possit sumere spiritualiter. ¶ Ca. xxv.

Quedam nobilis femina de eccleniis sicut ea quoque edocta fuerat tercia ablutionem ex digitis sacerdotis in pane recepit. credens si eundem per quatuor partes agri sui reconderet quod nulla aeris temperies vel grando segetes lederet. Panem iterum in scrinio suo reponens. dum hec oportuno accederet quatinus eum per agrum suum diuideret. in sanguinis coagulum vidit eum conuersum. Territa mulier marito eum ostendit atque sacerdoti. Pro qua re omnes a prioribus colomiensibus citati. sacerdos satis punitus est. illis vix se excusantibus quod nullum foret in ea maleficium in causa. Non enim placet deo si ad aliquos usus temporales sacramenta illa conuertantur. Nouicius.

placet quod dicis. Nunc peto
ut exempla proferas de digne
conficientibus. Magister. Primo
tibi ostendere volo qualis de
beat esse vita sacerdotum dig
ne corpus domini conficientium.

Gloria. ¶ xxvi.
Ovis sacerdotalis in
duobus principue con
sistit. castimonia viz et sci
entia. Debet enim castus esse
et litteratus. Exemplum casti
monie habes in zacharia patre
sancti iohannis. de quo lucas
sic ait. Et factum est ut impleti sunt
dies officii eius abiit in domum
suam. Viris sue tempore pon
tificis templi tantum officium
ministrant non solum a complexu
vxorum sed etiam a domorum ingressu
abstinebat. Nostris autem sacer
dotibus quibus non carnalis
successio sed spiritualis perfectio
queritur qui quotidie presto
debent esse altari perpetua
castitas indicitur. Quod vero
litteratus esse debeat testis est
malachias qui dicit. An
gelus scientiarum est et legem
ex ore eius requirent. Hinc
est quod hely sedebat ante fores
tabernaculi ut responderet
omni querenti. Audi quid
illitterato sacerdoti per ozee
dicatur. Quia tu scientiam
repulisti repellam te ne sacerdo
tio fungaris michi. Novicius.
Numquid omnes sacerdotes illitterati
repellendi sunt a domino. Magister.
Non quibus deest usus scien
tie exterioris habeant ut
predictum est lumbos precinctos
et lucernas ardentes idest
opera bona. Et si sibi com
missos illuminare non valent
verbo predicationis. ad divi
num amorem illos accendere stu
deant exemplo bone con
versationis. Introiens sacerdos
ad altare dei. lavare debet
os faciem et manus. idest
maculas cogitationis locu
tionis et operum. Et in labro
eneo quod fecit moyses ex spe
culis mulierum. Aqua est con
tritio. manutergium est con
fessio. Quod illa abluit
ista abstergit. Specula mu
lierum sunt exempla sanctarum
animarum. fides scilicet abrahe
obediencia ysaac. lenitas
iacob mansuetudo moysi.
humilitas david. zelus helye
pietas iosye. castitas danielis.
In his si se sacerdos consi
deraverit facile cognoscit suam
perfectionem. Novicius. Qua
lis esse debeat conficiens satis
ostendisti. Nunc me expedias
in quibus consistit potentia con

ficiendi. Monachus. Nunc ex
hijs legi vel audiui paucis
explicabo. ¶ Ca. xxvii.
Tria exiguntur in sacer-
dote vt possit conficere
Ordo. verba. intentio
Quartum est substancia panis
et vini. Quid si in calice post
benedictionem panis. vinum per
negligenciam non esset in calice?
Ex consuetudine ordinis nostri
cogimur credere ibi esse corpus
xpi. Quia benedictionem pa-
nis non repetimus. sed calicis
tantum. Simile sencio si sacerdos
post prolationem verborum illorum.
hoc est corpus meum subsisteret
neque calicis benedictionem perficere
posset. Magister petrus cantor
et sequaces eius hoc non con-
cedunt. dicentes non posse fieri
transsubstanciationem panis in cor-
pus xpi. donec prolata sint hec
verba hic est sanguis meus. Quibus
multi doctorum contradicere
videntur in suis scriptis. sicut et
verba euangelica. Prius dominus
panem benedixit porrigens illum
discipulis suis ad manducan-
dum. iam non panem sed corpus suum
postquam cenatum est aliquo interual-
lo interiecto benedixit calicem.
Quis audeat dicere ibi non
fuisse corpus xpi nisi calice prius
consecrato? Nullus omnino.

Nouicius. Est ne in cali-
ce sine sanguis xpi. Monachus
Etiam in corpore non in calice. Non
enim corpus xpi est sine sanguine
nec tamen ibi est per conuersionem. Cer-
te ante prolationem horum verborum
hic est sanguis. vinum non est con-
uersum in sanguinem. Nouicius.
Da mihi exemplum quod sub specie pa-
nis sit corpus xpi antequam calix
benedicatur. Monachus. Superius
capitulo secundo habes exemplum
in visione godescalci. qui mox
prolatis hijs verbis. hoc est corpus
meum. vidit xpm in forma huma-
na. Nouicius. Si statim xps
est ibi totus superflue videtur michi
calix consecrari. Monachus. Sub
dualibus ergo speciebus celebrat
hoc sacramentum ecclesia vt animi
et corporis susceptio in xpo. et v-
triusque liberatio in nobis signi-
ficetur. nec minus sub altera tantum
sumitur sacramentum. nec plus
sub vtraque. Eadem ratio est
vt ait hylarius in corpore xpi
que in manna precessit. De quo
qui plus colligebat non amplius
habebat. nec qui minus pare-
rat minus inueniebat. Noui-
cius. Satis de hijs expeditus
sum. Monachus. Non inutiliter
hijs premissis videamus quantum
gracie et glorie merentur
sacerdotes digne conficientes

In hey ¶ Ca. xxviii
menrode sacerdos
quidā senex hemricꝰ
noīe ante paucos menses de
functus est. vir simplex et iustus
qui annis plurimis ī eodē ce/
nobio fuerat sacrista. Hic cū
die quadā ī choro conuersorū
ad altare scī iohānis baptiste
ī choro missam celebraret. q̄dā
ex conuersis circumstantibꝰ salua/
torē ī effigie hoīs ī manibus
eius contemplatus ē. Ipse tm̄
sacerdos non vidit. Hec michi
retulit quidā ex seniorib9 do/
mus illius. ¶ Ca. xxix.

Quidam ī eodē claustro
et ad idem vt puto
altare dopnꝰ her/
mānꝰ die quadā missā dicēt.
hemricꝰ conuersꝰ de harth
cuiꝰ supra sepe memini ī
canone columbā miri candoris
iuxta calicē vidit residentē.
Vidit et ante sumptionē īfantē
pulcherrimū. Qui ex ma/
nibꝰ eius vsq3 ad sūmitatē
crucis ascendē visus ē. Qui
mox descendens sub specie pa/
nis a sacerdote sumptus ē. Ex
qua visione colligitur q3 sub
specie panis sit veritas corpis
dn̄ici. et q3 illa ineffabilis trā/
substanciacio fiat auctoritate
spiritus scī. Hermannꝰ vero
visionē non vidit. Nouiciꝰ
De malis sacerdotibꝰ questio
michi nulla est. quare aūt
boni sacerdotes cū que ī altari
esse credūt non videant satis
admiror. Monachus. Vt non
videndo ꝑ credendo amplius me/
reantur. Fides vt ait gregoriꝰ
nō habet meritū. cui humana
ratio p̄bet experimentū. Cū
idem hermānꝰ tūc prior exis/
tens ī hemenrode. nocte q̄dā
īfra matutinas deū orasset vt
sibi aliquid reuelare dignaret
de statu suo. mox vt residens
oculos clausit. quidā ei assistēs
forcū ī quo ciphi a conuiuan/
tibꝰ portari solent argenteū os/
tendit. Ipse vero sicut michi
retulit orationib9 ꝑmisse re/
miniscens. cū intra se dicēt
quō ꝑtinet ad statū tuū visio
forci hui9. ille superiorē terā
statt cui9 cacumen ī nodū de/
sinebat manu suspendit. Et
ecce vidit pixidē dn̄ici corpis
cathena aurea ex eodē nodo
dependentē. sicq3 visio dispa/
ruit. Et cognouit prior corpꝰ
fuisse dn̄icū qd' iugit' ī theca
cordis sui ꝑ memoriā circū/
ferre consueuit. Operans ex
hoc suū statū ī oculis dn̄i minꝰ
esse despectū. Quantū ī sacer/
dotibꝰ digne celebrantibꝰ grā

ascendat et merita crescant
visiones subnexe declarant

Novi quendam ¶ xxx.
quendam sacerdotem ordinis
nostri qui hanc graciam
accepit a domino. ut quotiens
cum devotione missam celebra-
ret per totum canonem usque ad sa-
cramenti perceptionem in aere ad
mensuram unius pedis sentiat
se stare. Nec mirum. Devotio
enim ignea est et semper nititur sur-
sum nec magnipendo si quandoque
sibi attrahat suum domicilium
exterius. interiorum eius casa sive
domicilium mens est in qua habet
maiorem potestatem. quia illam in celum
sublevat. Cumque tantam graciam
ab illo quondam sacerdote eius
amicissimo comperissem. scire
volens veritatem non absque
timore cepi ab ipso sciscitare que
audieram. Qui statim rubore
perfusus cum me confundere nollet
ita confessus est esse. Quando
festinanter et sine devotione
celebrat vel quando strepitu circum-
stancium impeditur. predicta ei
gracia subtrahitur. Novi-
cius. Quantum ex hiis colligo
summum silencium sacerdotis de-
vocio in misse silencio requi-
rit. Monachus. Verum dicis.
Si sacerdos legalis oraturus
pro salute populi solus intraucit

in sancta sanctorum. et omnis populus
sicut de zacharia legitur erat
foris expectans hora incensi ne
orantem impediret. quantomagis
sacerdos gracie qui iam non corrup-
tibile pro una gente sacrificium
sed pro totius mundi salute patri
offert filium. summam in altari pacem
requirit et silencium. Unde beatus
ambrosius post evangelium monere
solebat populum ut a tussi et ab omni
inquietudine se temperarent. Quod
vero devotio ignea sit et sursum
nitatur ut prefatus sum sequens
visio declarabit. ¶ Ca. xxxi

In vilario brabantie
ante hoc biennium monachus
quidam defunctus est nomine
ulricus iuvenis disciplinatus
et valde graciosus. tam corpore quam
mente virgo. Hic cum die quinto
decimo ante mortem suam missam
celebraret. sicut michi retulit
predicti loci prior. inclusa quedam ve-
nerabilis oda nomine. cui deus
multa revelare consuevit globum
igneum super caput eius conspexit.
Erat enim tunc temporis grangiarius.
Qui cum infirmitatibus in extremis
ageret et abbas deesset. quidam
ei dixit ex circumstantibus. Velletis
dompnum abbatem modo videre? Etiam
inquit valde illum videre desidero
ut pariter congaudere posset michi
eunti ad nuptias. Et adiecit.

Erat habebitis propter me festum. scilicet
duas missas. Quod ita factum est.
Nam altera die dicta missa in conuen
tu post primam. erat enim kalende oc
tobris. animam virgineam efflauit.
Que a celestibus paranymphis sus
cepta. ad ethereum talamum ad nup
tias agni et ad amplexus sponsi
deducta est. Post terciam vero cele
brata pro eo solempniter missa in con
uentu secundum quod ipse predixerat terre
commendatus est. Et sicut dixit
michi dompnus wilhelmus nunc ab
bas vilariensis tunc ibidem prior
ne vnum quidem mortale peccatum
deprehendere potuit in eius extrema
et generali confessione. Fuit enim
magne spei iuuenis vultum habens
angelicum moribus bonis adornatus
natione coloniensis. Predicti vero
sacerdotis personam michi prodere
non licet. Est enim vir tante perfec
tionis vt tanta gracia dignus
sit. vt verbis eius non credere si
tibi propalaret sacrilegium iudica
res. Plurimum quantum ad predictam
visionem sitem iudico sancto mar
tino. De cuius tunc altare vndicet
capite. etiam globus igneus emi
cuit. In vtroque signum fuit mag
ne deuotionis. Cuius auctor spiritus
sanctus est. qui in igne super apostolos appa
ruit. Vnde non inmerito a sacer
dote ante canonem sursum corda
habere monemur. Capitulum xxxii.

Alium itidem noui sacer
dotem. cui accedenti ad
altare domini tanta sepe
contulit deuotionem. vt esset venter
eius sicut scriptum est in iob quasi
mustum absque spiraculo quod lagun
culas dirumpit. Et sicut ipse mihi
confessus est. adhuc enim viuit.
tam vehementes motus non numquam
in corde eius deuotio excitauit: vt
pectus dirumpi videbatur. Opor
tebat eum motus eosdem preter
circumstantes reprimere. Ne pro
rum vincula huiusmodi impulsus
non dirumperent. Huic congruit
illud dauiticum. Dirupisti vincula
mea tibi sacrificabo hostiam laudis
Nouicius. Puto quod valde mun
dis manibus sacrificent. qui tam
flammineum pectus habent. Monachus
Quod huiusmodi sacerdotes non
solum mundas sed et lucidas tempore
sacrificii manus habeant exem
pla sequentia declarabunt. Capitulum xxxiii
Cum die quadam sacerdos
in monte sancte walburgis
missam celebraret. reli
giosa virgo richmodis. cuius me
mini in distinctione octaua prope
gradus stans illius. hostiam in eleua
tione tam lucidam vidit et tam
perspicuam. ac si cristallina fuisset
et radio solari perlustrata. Nec
impediebant pollices sacerdotis quibus
hostiam tenebat in aliqua parte hostie

claritate. Quia eadem gratia pollices dotabantur. Nec dum tamen factam ibi fuisse puto transsubstanciacionem. Vocabatur sacerdos Wilhelmus etate quidem iuvenis sed vite regularis. in capella iuxta monasterium professus. Visionem hanc richmodis ipsa suppriori nostro retulit: et ipse michi.

Novicius. Si tanta claritas fuit in pane ut opinaris in manu benedicto. puto magnum esse fulgorem in ipso corpore domini.

Monachus. Hec visio sequens prodit. ¶ Ca. xxxiiii.

Cum eadem richmudis sicut ab eius ore audivi in predicta ecclesia staret ad missam matutinalem infra canonem circa sacramentum maximam contemplata est claritatem. Putans primo quod radius solis per fenestram demissus altare illustraret: propius accessit. Et ecce claritas eadem sensim se oculis eius subtraxit. Et intellexit statim quia lux eadem fuisset ex claritate corporis xpi non ex sole materiali cuius ortum eadem hora longe precesserat. De ipsa vero richmude et de eius devotione circa illud sacramentum. mira dicturus sum. Quando vero gratia communicandi accedebat ad altare. aliquando ante perceptionem aliquando post labebatur. tenebatur trahebatur. nunc mentis excessum nunc corporis defectum incurrens: ita ut dicere posset cum iheremia factus est quasi ignis flammigerans in ossibus meis et deficio sufferre non sustinens. Videntes hec sacerdotes sepe turbabantur et circumstantes admirabantur. Hec de sacerdotibus digne celebrantibus dicta sufficiant. Vis nunc aliqua audire de hiis qui digne accedunt. et hi sacerdotes non sunt.

Novicius. Volo et desidero valde.

Monachus. Quantum apud deum mereantur glorie et dulcedinis. quantum gracie et fortitudinis. quantum salutis et honoris digne communicantes sive communicare desiderantes paucis tibi pandam exemplis. ¶ Ca. xxxv.

Nondum duo anni sunt elapsi quod quedam religiosa femina in brabancia oda nomine ardenter nimis communicare desiderans. graciam candem sibi a sacerdote suo ipsi humiliter satis et instanter postulavit. A quo repulsam passa dicente illo. non debere feminas laicas pro libitu suo communicare. toto tempore flevit et ingemuit. Cuius ardorem su

mus sacerdos attendens. non
diu passus est fraudari eam a de
siderio suo. Eadem enim nocte cum
in stratu suo iacens vigilaret
et orationibus vacaret. salvator
cum multo splendore cubiculum
eius ingressus. pixidem in qua cor
pus eius et cetera recondi solebat
propriis manibus portabat. Erat que
circa eum flagrantia miri odo
ris et multitudo angelorum in
circuitu eius. Qui concorditer
cantabant antiphonam. speciosus
forma pre filiis hominum etc. Cumque
illa beata de tanta gloria stu
peret. stans coram ea dominus ait.
Quia sacerdos ille corpus
meum tibi negavit. ego te ma
nibus meis communicabo. Quod
et fecit. hostiam unam de pixide
tollens. sicque recessit. Erat
autem femina alia religiosa
eius socia in eodem cubiculo
iacens et ipsa vigilans que omnia
que dicta sunt vidit. Quod cum
ignoraret altera estimans
eam sopore fuisse depressam.
mane suscitata est ab ea.
Utrum nam aut vidisset. Que
respondit. Etiam. hec et hec
de te vidi. Tunc certior de vi
sione facta. mox ecclesiam
intravit. Altera adiit sacer
dotem per quasdam verborum
ambages. Quid de corpore

domini facere vel ubi illud soleret
reponere interrogavit. Qui cum
locum ostendisset subiecit. O si
michi semper hic liceret versari
et respicere ad locum hunc sanctum
Petivit etiam thecam sibi reserari
~~[illegible]~~. Quod cum factum fuisset
ait sacerdoti. Nostis domine quot
hic posueritis particulas? Sic
enim hostias vocare solent. Res
pondente sacerdote. etiam opti
me: subiunxit mulier. Rogo
ut numeretis illas. Quod cum
fecisset et unam minus reperis
set. ex nimio terrore pene
amens effectus cucurrit et flevit.
Cuncta siquidem firmacula tam
scrinii quam pixidis salva inve
nerat. Tunc eum soror consolata.
quid viderit vel quid de hostia
actum fuerit exposuit. Monens
ne de cetero a tanta gratia
tam vehemens desiderium repel
leret. Hec nobis relata sunt
a monacho nostro Iohanne. Qui
eodem tempore de predicta ecclesia ve
niens. veraciter ea ibidem conti
gisse cognovit. Novicius.
Benedicta sit gloria domini de
loco sancto suo. Monachus. Non
minoris gloriae est quod scis et
si non tam manifesti. Capitulum xxxvi

In villa Lubbelare que
duobus miliaribus distat
a Colonia. vidua quedam

religiosa et honesta erat hil
degundis nomine. amica domini
heinrici abbatis nostri. Hec
more illius vidue euangelice pene
nunquam recedebat de templo ieiu
niis et obsecrationibus seruiens
deo. Habebat autem filium militem
iuuenem nomine willhelmum. A quo
modicum ei impendebatur honoris
amoris et consolationis. Et cum
habundaret. inmemor nature
sinebat illam egere multis mo
dis eam exasperans. Non est re
cordatus scripture dicentis. ma
ledictus a deo qui exasperat
matrem. Similia passa est a nuru
vxore filii. Que cum infirmata
ad extrema vite deuenisset,
dixitque ancille. fac me habere
sacerdotem vt communicem. Illa verba
eius detulit ad nurum dicens.
Domina mea petit sacerdotem.
Cui illa subsannando res
pondit. In ebdomada ista
accepit corpus domini. et tamen videtur
michi quod adhuc viuat. Et
adiecit indignando. Vade voca
illum. Qui cum venisset cum corpore
domini. ait infirma. Quare
venistis domine. Respondente
sacerdote vt communicet vos.
respondit. Dominus meus cuius
corpus petiui iam hic fuit pre
sencialiter. et suis manibus
me communicauit. Et hoc nunquam

suscepi iam ab homine illud. Post
aliquot vero dies defuncta
est. Et quia scriptum est. Qui
non honorat patrem et matrem
non letabitur in filiis. Dominus
eadem ebdomada primogenitum
willhelmi extinxit. Reliqui
vero eius liberi cum fere essent
duodecim. secundum ordinem infra breue
tempus omnes defuncti sunt. ¶ Ca.

Retulit nobis xxxvii
dompnus bernardus
de lippa abbas luno
nie. nunc episcopus ibidem rem
satis gloriosam. Cum quidam
si bene memini conuersus
qui nuper fidem susceperat
monachos communicare vi
disset. et sibi hoc minime
licere cognouisset. stans
contra altare grandi de
siderio suspirauit. Et certe
pius dominus sine sacerdotis mi
nisterio de altari per sacra
mentum descendere dignatus est
in os eius. Qui more hostiam
aperto ore ostendens. et cau
sam tante gratie manifestans.
ceteros qui aderant in stuporem
conuertit. Eandem enim hostiam
defuisse repererunt in altari.
Simile huic contigit ante
hoc biennium quod tanto erat
mirabilius quanto sensui
humano profundius. ¶ Ca.

Erkenbaldus // xxxviii
de burban vir nobilis
erat et potens. tantus
amator iustitie ut nullam in iudi
tijs respiceret personam. hic cum
egrotauit infirmitate lecto se
decumberet. in proxima camera
tumultum clamoresque femineos
audiuit. Qui cum de causa
sciscitaretur. nullus ei cristianum
tum veritatem dicere presumpsit.
Tunc mittens unum ex pueris
ait. Precipio tibi sub termi
natione oculorum tuorum ut di
cas michi meram veritatem. Cui
ille paviens respondit. Domine
domicellus meus filius sororis
vestre feminam ibi opprimere voluit
et hec fuit causa clamoris.
Ad quod verbum valde commotus
dixit militibus. Ite et suspen
dite illum. Milites obedientiam
simulantes. postquam egressi
sunt dixerunt ad invicem. Si
occiderimus hunc nobilem. et dominus
noster sicut satis opinabile est
mortuus fuerit; aut morte
mulctabimur. vel erimus
extorres. Castum iuvenem inti
mantes. et ut paulisper auunculi
se subtraheret commonentes.
Post horas aliquas ad dominum
suum regressi se eius implesse
mandatum affirmauerunt.
Quinto vero die iuuenis
estimans auunculum de culpa
esse placatum vel immemorem.
aperto ostio introspexit. Quem
cum infirmus conspiceret verbis
blandis aduocans iuxta se
sedere precepit. Uno brachio
collum eius stringens. et manu
altera cultellum suum clam ex
trahens. gutturi eius infixit
et occidit. Qui cum planctu
magno et dolore multorum
elatus. toti patrie incussit
horrorem. Sed et erkenbaldo
additus est dolor dolori adeo.
ut inualescente infirmitate pro
episcopo mitteret. petens sacrum
sibi corpus christi deferri. Qui
cum venisset. cum multis lacri
mis et contritione cordis omnia
peccata sua confessus est. tanta
tamen iuuenis interfectionem
excidit quo episcopus miratus
respondit. Quare subticuistis
parricidium quod commisistis
in cognatum vestrum. Dicente
illo sicut ne hoc peccatum. sub
iecit episcopus. Etiam crudele ni
mis. Et ille. Ego neque peccatum
iudico neque a deo michi re
mitti deposco. Respondente
episcopo. ego vobis corpus christi
non tradam nisi parricidium
idem confiteamini subiunxit
vir nobilis. Orantis domine
me illum non occidisse ex

aliquo rancore neqz motu
ire sz solummodo ex dei timore
zeloqz iusticie. Numquid aliquis
filium sororis diligit plus po
tuit quam ego illum dilexi. Si mihi
corpus dni negaueritis. ego
illi corpus et animam committo.
Hoc cum dixit et cepit penitere
exemplum. ne iusticie et iudicio
derogare videretur. Vix enim
pontifex limen domus egressus
fuerat. et ecce egrotus eum
reuocauit dicens. Reuertimini
dne epe reuertimini videte si
in pixide habeatis corpus xpi
Quod cum fecisset nec aliquid
in ea repperisset. subiunxit ille.
Ecce quem michi negastis. ipse
se michi non negauit. Appa
ruitqz hostia in ore eius. Et
impletum est in eo quod per sapientem
dictum est. Diligite iusticiam qui
iudicatis terram. Sentite de dno
in bonitate et in simplicitate
cordis querite illum. quoniam inuenitur
ab his qui non temptant illum.
Apparet autem eis qui fidem habent
in illum. Episcopus vero pauens hoc
miraculum vbiqz diuulgauit.
Per quem etiam quibusdam abba
tibus nostri ordinis innotuit: qui
anno preterito in capitulo generali
illud recitauerunt cunctis deum
glorificantibus qui facit mira
bilia magna solus. Nouicius

Valde me letificat horum relatio
Monachus. Audite nunc quan
ta sit in corpore xpi dulcedo.
Noui ¶ Ca. xxxix
quendam sanctimonialem
ordinis nostri que illam
a dno accepit gratiam vt quotiens
communicat tantam ex ipso sacro corpore
sentiat dulcedinem ac si mel
perceperit. Non sapore panis
sed mellis vt dixi in mastica
tione sentit. tota illa die ante
perceptionem sibi corporalis salivam
habens mellifluam. Nec mirum
legitur enim de manna quod gustus
eius fuit quasi simile cum melle
Est autem eadem sanctimonialis
virgo vite venerabilis. cuius
personam supprimo eo quod adhuc
viuat et se prodi non permittit
Similem ¶ Ca. xl.
gratiam et forte ma
iorem audiui collatam
fuisse domne Alcydi prime
abbatisse monasterii ciuitatis
Wesphalie. Hec quotienscumque
corpus dni suscepit non pa
nis soliditatem inter dentes nec
panis saporem intra fauces
sumptum sensit. Sed ipsum sacra
menti quasi fauus mellis
sine masticatione per guttur
eius in ventrem fluxit. sic vt
mira suauitate omnia eius
interiora replerentur. Quando

defunctus est dompnus florencius
abbas de campo sancte marie qui
pater eius fuerat spiritualis
atque confessor. post sepulturam
eius omnibus qui confluxerant
eandem graciam predicauit.
Nouicius. Si de cadauere
leonis ut dicitur in iudicum egressa
est dulcedo. non miror si de
corpore christi qui est leo de tribu
iuda dulcedo egreditur. Monachus
Iuste moueris. Videtur michi
bene illud sponsi congruisse
in canticis canticorum. fauus
distillans labia tua sponsa
subaudis et tibi corpus meum.
Nouicius. Que tibi vi-
detur fuisse causa illius
dulcedinis in sacramento atque
liquefactionis. Monachus.
Ardor forte caritatis qua
estuabat. Nam cum esset na-
turaliter vel potius ex absti-
nentia et laboribus satis pallida
atque macilenta. quociens
eam communicare contigit ita inflam-
mabatur. ut facies illius igneo
colore resplenderet. Legitur
in exodo quod incalescente sole
liquefiebat manna. Manna
sua albedine atque dulcedine
significat christum qui ait. Ego
sum panis viuus qui de
celo descendi. De quo et
in psalmo scriptum est. Panem

angelorum manducauit homo.
Sol quia calet et illuminat
ipsa caritas est. Si ergo man-
na liquefiebat incalescente
sole. nec mirum si eius signati
dulcessit et liquesit iam descen-
te caritate. Et licet in sacra
communione huiusmodi dul-
cedo corporalis siue liquefactio
sit rarior. non tamen ea dulce-
dine que in anima fit est salubrior
Bene christi dulcedinem senserat
qui ait. Dulcis et rectus dominus.
Et in alio loco. Quam dulcia
faucibus meis eloquia tua
super mel et fauum ori meo.
De liquefactione sponsa di-
cit in canticis. Anima mea li-
quefacta est ut dilectus loquutus est.
Nouicius. Placet quod dicis.
Monachus. Corpus domini cum man-
na est absconditum omne delecta-
mentum in se habens et omnis
saporis suauitatem. Nouicius
Si tanta gracia est in sacramento
altaris. quid est quod alii aliis
rarius communicant. Monachus.
Quidam se subtrahunt ex hu-
militate indignos se iudicantes.
Alii minus curant. vel potius
morsum consciencie accedere
non audent. Priores spiritua-
liter communicant. Sequentes
magna gracia se priuant.
Quidam sunt qui et liuenter

cōicant. et tanta grā se dignos
exhibent: hij beati sūt. Ponā
tur duos equales esse ī caritate
et vnus simpliciꝰ accedat ad
corpus xpī. alter vero sīpliciꝰ
dimittat. ~~A.~~ In cōicante
sicut credo ītendit caritas.
et fit ī eis mox meriti īequa
litas. Nouicius. Unde hoc
probas. Monachus. Manna
non descendit sine rore. nec
corpꝰ xpī a bonis sumitur
sine augmento grē. Quod
bonū sit bonis cōicare duobꝫ
tibi pandā exēplis sequentibꝫ.

In claustro ¶ Ca. xli.
nrō sepe memini sicut
quidā scripsit in ex
sacerdotibꝫ domus eiusdem
In quadā solēpnitate natiui
tatis dn̄i nr̄i ih̄u xpī fratres
ad sacrā cōmunionē se pa
rabant. Cūqꝫ pacem iā accip
turi pꝰ agnus dei terre vt
moris est procūberent. vidit
frater quidā puerū ih̄m nō
hīi recenter natū sꝫ ī cruce
quasi passū. cuiꝰ oīa vul
nera cruore stillabant. que
tamen calix sanis subter
positus recipiebat totum.
Unde frater ille tantis sa
cramentis sumendis se indignū
reputans ad superiora
stalla diuertit. Alijs ꝗ̄ inni
entibꝰ vt procūberet. se nō
processurū signauit. Prima
autē cantata. alijs ad capitlm
exeuntibꝰ. ipē ad oracionē
faciendā vt quidā fact solent
diuertit. Ueniensqꝫ ad altare
sancte crucis: oracionē ītendit.
Et videbatur ei tēpꝰ breue
pre deuotionis magnitudine.
Cūqꝫ oracionē ꝓtraheret
et abire tempꝰ non ~~[illegible]~~
sentiret. apparuit ei btā
dei genitrix et alloqui cū
dignata est. Cur inquit hodie
sacrosctm̄ corpus et sanguinē
dilecti filij mei non suscepisti
At ille non ore ꝗ̄ corde se ī
dignū clamabat. Ad qd̄
btā virgo respondit. Tu te
īdignū cogitas. Et quis tanta
re putas dignꝰ eē ꝑt. Hāc
igitur offensā tibi condo
nabo. ꝗ̄ vide ne deceterō sile
fecteris. Igitur cū oracionī
īstentis et confabulatione
bte marie virginis delectatꝰ
quasi ī extasi raptus ē. Tan
dem ad se rediit et ad capitlm
pꝰ alios currē festinabat.
Ibat. Et ecce occurrebant
illi aliquanti frēs sacra al
taria circueuntes. Capitlm vero
finitū erat. Ipse autē nes
ciens et se tempestiue ad
capitlm currē existimans adiungit

orabat. Sed subsequens monach9
signū terre pulsauit. Tūc
demū ītelligens que circa
se gerebantur. Se ab hac
mora illi absoluendū cōmisit
qui cū sic absentauerat.

Ibat ꝑ9 hec. c. xlij.
ī sena dū frater qdā
ad sacram cōiōnē. Erat
plane ī maximo tēpore et
diffidentia. ita ꝙ etiā si fieri
posset vellet sacre communioni
non īteresse. Procedebat igit᷑
ad altare. vel potius eundo
quasi se retraheret. adeo
vt sequentibꝰ esset molestus
ipmqꝫ ꝓpellerent. Cūqꝫ venisset
esset ante gradū ꝑsbiterij.
conuersus vidit aliū frēm se-
quentē de quo supradictū ē.
Venitqꝫ ei ī memoriā visio
quedā quā ab illo didicerat
Et subito mutatus ī virū
alterū. ibat spirans et anhe-
lans spiritu feruidi et ardoris.
accensus quasi furn9 et īfla-
mat9 ita vt se vix capere
posset. In tali spū cito cū
esset et iam ad altare ala-
criter festinaret. vidit ille
subsequens et ex signis appa-
rentibꝰ interioris hoīs illius
statū cognouit. Humiliante
se itaqꝫ illo. vidit iste posterior
speciosissimū puerū manibꝰ
sacerdotis desilꝑ altare ampl-

et ī os illius frīs deponi. Et
cū videret, ꝓruens terre. ipm
quē viderat adorauit. Non
fuit autē sup hac venia illius
quidā. eo ꝙ inordinate fecisse
videret᷑. Et conuenit eū vnꝰ
ī audientia pluriū. minans
se eū proclamaturū. At
ille causam ei qui faciebat
cōmisit. vt ire eū ab hac ve-
recūdia eriperet᷑. Qui īmisit
ei spm silencij et quietis et
non mouit illū. Porro ille
qui puerū ipm susceperat
et portabat ibat et reuerte-
batur ī similitudine fulguris
choruscantis. Incedebat vel
potius ferebat᷑ ī iubilo cordis
ardore spūs vehementis.
Et ī tanta spūs ebrietate
deuenerat. vt quasi a sensu
alienatus ꝑne modū se non
sentiret. et vix ad stallū suū
sine titubatione rediret. Due
hec ab illo alio sepe multoqꝫ
conuenientius. hec emulabat
oīmodis. donec ille tandē
ei qui de stalla eiꝰ cōiecerat
aperire cōpulsus ē. xp̄i demū
sic mutua collatione quod
viderāt et senserant īnotue-
runt. Nouitius. Qui se a sa-
cra communione subtrahentes
a bta dei genitrice sic corri-
piunt᷑. si ipse dei filius tam
verauit et tam gloriose sub

eodem sacramento percipitur. et
ex ipsa perceptione sanitas inten
ditur: ammodo libencius com
municabo. Moraliter. In sacra eu
karistia quam multiplex sit gratia
quam multiplex virtus et me
dicina. subiecta declarabunt
exempla. Capitulum xliij.

Magister mauricius pa
risiensis episcopus ante
mortem suam tam graviter
infirmatus est. vt materia rapta
in cerebrum. sensum ei subtraxerit
In tali defectu positus. cum corpus
dominicum cum instancia postulasset
et hij qui circa eum erant propter
sensus inopiam illud ei dare non
auderent. procurauerunt cum
sacerdote vt hostiam non bene
dictam apportaret. Qui cum
venisset cum multa reuerentia
qualiter episcopum decebat communicare
mox vt sacerdos limen domus
attigit. episcopus clara voce cla
mauit. Tolle tolle. non est
dominus meus. Reuelauit deus
auriculam eius vt intelligeret
quid circa se ageretur. Stupente
sacerdote necnon et aliis qui
aderant reuersus est verum christi
corpus deferens. Quod cum vbis
catholicis atque compunctiuis ado
rans deuote suscepit. cum quo
et sensum ad dei gloriam sub
tractum perfecte recepit. Sicque in
bona confessione plenus fide

et caritate migrauit ad dominum
Simile. Capitulum xliiij
Contigit cuidam infan
tulo sicut fratres eius
carnales ludolphus et heidm
ricus monachi nostri mihi narra
uerunt. Qui cum infirmaretur
spiritu sancto afflatus. corpus
christi sibi dari petiuit. Cumque
eum parentes compescerent. ille
fortius clamauit. Date mihi corpus
domini. date michi corpus domini.
Delatum est verbum ad sacerdotem.
Qui cum diceret. non est securum
tali puero dare corpus domini qui
non intelligit quid sit. Ei tamen
detulit hostiam non benedictam.
Quam cum ei porrigere vellet. et
diceret ecce hic est corpus domini.
vt dominus ex ore infantis perficeret
laudem et destrueret perfidiam
multorum qui de eodem sacramento
male sentiunt. inspirauit pu
ero vt responderet. quare
me vultis decipere. non est
corpus domini quod michi offertis.
Ad quod verbum sacerdos
ammirans. et puero aliquid
diuinitus inspiratum arbi
trans. sacram ei communionem attu
lit. quam ille satis deuote sus
cepit. Nouicius. Sicut con
sidero per desiderium eucharistie
vterque istorum meruit spiritum
prophetie. Monachus. Tante
virtutis est illius desiderium. vt

p ipsū quidā etiā reuelacōib9
illustrent. Verbi gracia.
Conuersus ¶ Ca. xlv
quidā de campo scē
marie. cū ī quadā
solēpnitate peteret licenciā a
magrō suo eundi ad monaste
riū gracia cōmunicandi.
et ille nō concederet: ceteris
euntib9 ipē tristis remansit.
Habebat enī maximū desi
deriū cōmunicandi. Eadem
nocte et die sequenti. ōnia
q̄ ī monasterio agebant. di
uinitus ei sunt reuelata. Et
licet absens esset corpe. spū
tamen p̄sens fuit cōicans
spiritualiter et si nō sacra
mentaliter. Reuersis frib9
ipē eis p ordinē idicauit
quis missam maiorē cele
brasset. quis legisset eplām
quis euangeliū. Similiter
ad vigilias qui monachi. q̄s
legissent lectiones. vel que
cantassent rñsoria cunctis mi
rantib9 exposuit. Nouici9.
Quanti ex hoc conicio. nō
bene faciunt qui tā salubre
desideriū īpediunt. Monach9
Hoc verū esse sequens nar
racio declarabit. ¶ xlvi.
Quedā religiosa virgo
secularis tn̄. cū a
sacerdote suo dnīcū
corpus posceret. ille iratus

idignacōe rn̄dit. Vos mu
lieres semp vultis cōmunicare
post libitū vrm̄. Et nō dedit
ei. Illa vero p tota missam
et postea diu ī ore et ī spiritu
suo tantā sensit dulcedinē
vt nō dubitaret adesse to
cius dulcedinis auctorē. Eadē
virgo cū die quadā ex re
moto deferri videret corp9
dnī. miri odoris sensit ex
eo flagranciā. quā tanto
plenius pcepit quanto sa
cramento plus approxima
uit. Gherlacus supprior
m̄ hec michi retulit dicēs
se ab ore p̄dicte virginis
ea audiuisse. Nouicius.
Cū corp9 dnī tante sit dul
cedinis tantiq3 odoris. miror
quare solo eius esu corpora
nō sustententur. Monach9
Corp9 dnī licet ore pcipiat
magis tn̄ cibus aīe est q̄
corporis. nec nobis īcorporatur
s3 xpūs nos īcorporat. Aliq̄
q3 corp9 cōicantis quātq3 susten
tetur illo. duplici tibi pan
dam exemplo. ¶ Ca. xlvii
Femina quedā sicut
monachus m̄ reyner9
quōq3 scholasticus
scī andree ī colonia m̄ re
citauit. ex multa deuocione
sepe solita erat cōmunicare
Que quanto plus cibum

celeste cepit appete. tanto apli9
corporalem cepit fastidire.
Quod vbi sensit ex pmissione
sui sacerdotis singulis diebus
comicauit dnicis. Cui cibus ille
vitalis tantam contulit fortitu
dinem. vt sine omni esurie cor
porali pximam expectaret
dnicam. Hoc multo tpe cotinuato
gram sibi collatam pdicto sa
cerdoti confessa e. Ille vero
cum epo loci rem tam mirabile
recitasset. timens epus aliqd
fallacie ee i causa. sicut vir sa
piens respondit. Cum demo
venerit ad te loco dnici corpis
hostiam ei porrigas no bene
dictam. p quam citius rei hui9
experieris veritatem. Quod
cum fecisset sacerdos. fcam tep
tatam se ignorans mox vt do
mum rediit tam vehement esu
rire cepit vt morituram se cre
deret si non citius comederet.
Currens tn prius ad sacer
dotem. et eande famem pctis suis
iputans. pedibus illius se p
strauit et gram diuinitus
collatam sibi subtractam lacri
mabilit exposuit. Quod vbi
ille audiuit. gauisus valde
gras egit deo qui facit mi
rabilia magna solus. et de
dit ei verum corpus xpi. Cuius
virtute mox omis esuries ces
sit. et gracia subtracta ac

cessit. Epus vero hanc causam
audiens a sacerdote. et ipse
deum glorificauit. Nouicius.
Rem recitas valde miraculosam.
Monchus. Si helyas pphta
i fortitudine panis ordeacij
ambulauit quadraginta die
bus et totidem noctibus vsqz
ad montem dei oreb. quid mi
raris si femina hec codumus
potuit viue pasta pane vite
Multiplex ex illo fortitudo e
non solum aie sz et corpis. Aliud
habes supra exemplum de vir
gine de quido. que pter corp9
xpi nil comedet. excepta vna
quam sugebat. In distinctoe
septima caplo vicesimo hec
reperies. Sed audi nunc rem
valde gloriosam. Ca. xlviii.
Lodewicus comes losen
sis pater hui9 q ad
huc superest. eciam
cometiam tenebat de ren
chechc. cui ppt absentiam
miles quidam ministerialis
bene natus multas iferebat
iniurias. sua sibi vsurpando
et hoies ad cometiam ptinen
tes depredando. Quod cum
oibus amicis suis comes
conquereret et die quadam
diceret cuidam nobili viro
qui ab eo bona tenebat. qre
michi non capitis illum p dona
vra dix. Bene cum capere si esse

sciur⁹ q̄ a vobis ī corpe non
lederetur. Cuī cū accepta
fide recepisset. comes sophisma
faciens p̄mi⁹ sepulchrū fieri
iussit ī quo militē mollibꝫ
īuolutū sine pena deponi
fecit. Victꝫ terra optimē extraxit.
Cui⁹ cognati mox fur̄entes
corā īpatore frederico auo
hui⁹ qui nūc īperat. contra
p̄fatū virū nobilē cū multa
vociferatione q̄rimoniā de
posuerūt dicentes. q̄ accepta
pecunia comiti illū tradidit
Cūqꝫ īperator fremēt īno
centem dap̄nare volens. mi
les quidā honestus assenso
scāpno loquendi licentiā pe
tiuit. et obtinuit. Dn̄e inqui
ens medietatē verboꝝ vix
audiuistis. Si miles p̄sens
esset forte bene se excusaret
Respondente īpatore licen
tiā habeas adducendi eū.
miles militem adduxit. Cui
cū p̄ aduocatū se plenius
excusasset. īstigantibꝫ aduer
sariis īpator respondit. Verba
sūt vera non sit pena cua
dit. Resistente ei milite qui
illū adduxerat et dicente.
Dn̄e si eū leseritis nūq̄ de
cetero verbis meis credetur.
placatus īpator adiecit. Modo
liber abscedat et si a me vel
a meis postea captus fuerit

traditionis sue penā exsoluet
Cūqꝫ vir nobilis ad limen
palacii venisset sciens lōgas
regibꝫ esse manus. stans et
apud se deliberans rediit ad
iudiciū dicens. Dn̄e nō possū
effugere manus v̄ras tn̄ p̄sumo
de mea īnocentia et dei miā.
vt ī instanti paratus sim me
defendere scd̄m q̄ iusticia dic
tauerit. Et cū sim nobilis
iuri meo cedo. Rn̄dit īpator
Modo loquis sicut p̄bus vir
Cuesitus ē ī p̄tē aduersaria mi
les fortissim⁹ qui cū singulari
duello īpeteret. Die vero altā
vir nobilis p̄missa confessione
corp⁹ dn̄icū suscepit. Victꝫ
cū aduersario suo spem habēs
ī eodē sacramento circulū
pugnaturus īntrauit. Cuī
cū ille sicut vir validissimus
īpelleret et repelleret. et ve
nissent simul ante īpatorē.
audiente tā īpatore q̄m cōcon
sedentibꝫ principibꝫ. pugil
clara voce ait ad militem.
Dic michi cōcedisti hodie
aliquid? Respondente illo
etiam corp⁹ dn̄i c̄cedi. miser
ille subiunxit. Etiam si diabolū
comedisses hodie te p̄sternā.
Ut aut̄ prius dn̄s v̄tutē
sacramenti ostenderet. mox
p⁹ verba blasphemie. vires
blasphemo subtraxit. Et sanū

millitem adeo roborauit vt illū
torā se minaret vt puerū nec
stare posset. Qui tandem se red-
didit. sicq; p[er] cessū diuini corporis
miles fidelis victoriā adeptus
cū multa gloria ad sua liber
repedauit. Hec nobis retulit
theodricus monachus noster quōdā comes
in wiede qui duello interfuit et
hec que dicta sunt vidit et au-
diuit. Igitur sacra coīo salus
ē corporis et aīe. ¶ Ca. xlix.

Miles quidā nobilis terrā
habens et castra apud
predictū fredericū imperatorē
a multis accusatus est p[ro] quū
iā spoliaret. Quē cū sepius
citasset et non comparuisset tan-
dem pscripsit mandans suis vt
illū caperent. Qui cū lateret
nec tū minus rapinas exerceret
captus a quodā ex officio captus
patibulo p[ro]ximo qd imperator preparat
appensus est. Tercia die miles
quidā preteriens cū vidisset illū
ait seruo suo. Deus quā pulcher
homo iste erat. Rndente puero
vir ille nobilis est consanguineus
meus. accesserūt proprius vt depositū
sepelirent. Ad quos ille de pa-
tibulo clamauit. Deponite me
adhuc enī viuo. Estimantibus
illis quia fantasma esset sub-
iunxit. Nolite timere homo xpi-
anus sū. Depositus vero sic
ait. Modicū obsequij ego prorsus

deo impendi propter quod misertus
est mei. In singulis diebus tres
orationes dicebam cū totide ve-
niis scē trinitati dicens consciemi
angelica salutatione premissa
Quinq; vero orationes ~~dicebam~~
cū totidem veniis et aue ma-
ria quinq; vulneribus xpi.
Simili modo vnā oratione idest
pater noster angelo cui commissus
sū. Item eode modo vnā corporis
xpi qd conficitur p[er] vniuersum
mundū singulis diebus qua-
tinus in fine vite mee tanto viatico
~~muniri~~ munīri merear. Quod
et dns michi prestabit sua mi-
sericordia. Vnde rogo vt
vocetis michi sacerdotem a
quo illud suscipiā. Qui cū
venisset confessione premissa
comunicauit. moxq; spm emittens
ad eū cui incorporatus fuerat
feliciter migrauit. Quē in ce-
miterio sepelientes tam gran-
de miraculū diuulgauerūt.

Nouicius. Bene iam con-
sidero q[uod] sacra coīo sit salus
mentis et corporis. Monachus
Quod salus sit mentis ha-
bes in distinctione secunda
capitulo xvi de milite remensi
qui eius esu compunctus est
ad penitentiā. Quod vero
salus sit corporis nonsolū
exemplū est nobis predictus mi-
les qui eius virtute conseruatus

est ne moreretur. Sed et si certo plenius cognoscere exemplo. Capitulum .l.

Anno preterito in wilre civitate westphalie cum ancilla sacerdotis de domo sero exisset et diabolum in forma cuiusdam a quo amabatur conspiceret. in aspectu illius horrens se signavit. et monstrum mox disparuit. Cui diabolus iterum apparens ait. Si non fecisses hoc signum domum viva non intrasses. Quam cum vocaret et illa exire renueret. subiunxit. Tolle vestem istam. Erat enim stragulata. Que tam in voce quam in horrore diabolum intelligens retrorsum cecidit et sensum penitus amisit. Sacerdos vero hostiam quasi pro remedio mittens in os eius non benedictam. cum nil ei prodesset digito saliva madefacto corpus domini tetigit. quem cum in os misisset mulieris mox illa sensum recepit. locuta est et sana surrexit. Heri apud nos canonicus quidam premonstratensis recitavit. asserens se eodem tempore fuisse in predicta civitate. Predictum miraculum audivi a quodam religioso abbate nigri ordinis. Adverte nunc quantum consequantur honoris Christi corpus honorantes.

Tempore scismatis. Capitulum .li. Inter philippum et ottonem cum dominus guido cardinalis quondam abbas cisterciensis cum missus fuisset coloniam ad confirmandam electionem ottonis bonam illic consuetudinem instituit. Precepit enim ut ad elevationem hostie omnis populus in ecclesia ad sonitum nole veniam peteret. sicque usque ad calicis benedictionem prostratus iaceret. Precepit etiam ut quotiens deferendum esset ad infirmum scholaris sive campanarius sacerdotem precedens per nolam illud proderet. sicque omnis populus tam in stratis quam in domibus Christum adoraret. Retulit eis eodem tempore casum satis miraculosum. Miles quidam fuit tante devotionis ut quotienscumque Christi corpus elevari sive deferri videret prostratus illud adoraret. Contigit ut die quadam vestibus suis preciosis indutus intraret civitatem. Cumque platea in qua equitabat nimis esset lutosa ex improviso obvium habuit corpus domini. Quo viso. modicum intra se deliberans ait. Quid facies modo? Si in tanta profunditate te prostraveris perdita sunt hec ~~fiet~~ vestimenta tua delicata. Si vero non descenderis. salubrime consuetudinis transgressorem te ipsa accusabit conscientia. Quid plura. Pre[...] Prevaluit devotione de equo prosiliens in lutum se misit. In quo flexis genibus manibus elevatis Christi corpus adoravit. Et quia dulcissimus dominus honorantes se non

solum in futuro remunerat, ymo
etiam in presenti non numquam honorat.
Hoc cepit sua potentia ut toti-
us luti nec una quidem guttula ves-
timentis eius adhereret. Tunc
equum cum multa admiratione
ascendens, amplius in fide confor-
tatus deum glorificavit. Simile
contigit cuidam religiose femine
in provincia nostra. Novicius.
Satis delector in istis miracu-
lis. Monachus. Hoc etiam noveris
quia sicut dominus sua sacramenta
ut predictum est honorantibus repen-
dit honorem, sic blaspheman-
tibus illa non numquam in presenti pena-
lem inducit confusionem. ¶ Ca. lii.

Non est diu quod
quidam sub scemate
religionis venientes
in dyocesi coloniensi in diversis
ecclesiis corpus domini furati sunt.
De reliquis ornamentis scilicet
calicibus et libris sive indumen-
tis sacerdotalibus nulla eis cura
fuit. Ex quibus unus in provin-
cia nostra deprehensus, et ubi na
iecisset corpus domini requisitus,
respondit: In lutum iactavi
illud. Propter quod misere sus-
pensus, precipitatus est in cloacam
inferni. In prima vero synodo
a domino Engelberto episcopo preceptum
est ut in omnibus ecclesiis diocesis sue
corpus domini sub clausura ser-
varetur. Novicius. Quid est
quod heretici hoc sacramentum
tam vehementer persequuntur?
Monachus. Quia fideles il-
lud ante omnia venerantur. Id-
circo heretici idem sacramentum
illis in odium maxime execrantur.
Multa in distinctione quinta
capitulo decimo octavo de erro-
re hereticorum dixisse recolo et
forte nimis. Timeo enim ali-
quos ibi posse scandalizari.
Sed quicquid ibi dictum est sicut
testis est michi dominus, dixi ad
gloriam Christi atque catholicorum et
ad confusionem hereticorum. No-
vicius. Satisfactum michi fateor
quantum gratie merentur
digne celebrantes. Nunc ad in-
digne conficientes sermo pro-
cedat. Monachus. Prius
tibi ex scripturis ostendam
quam periculose et quam graviter
peccent sacerdotes indigne con-
ficientes. ¶ Capitulum liii.

Sicut legitur in libro regum
Oza sacerdos bobus
recalcitrantibus ad
archam ne declinaret manum
extendit, et mox super teme-
ritate dominus eum occidit. Dici-
tur eadem nocte fuisse cum uxore
sua. Si sacerdos accedens
ad archam figuralem sublevandam
ob iam dictam causam morte
mulctatus est, quid putas
pene merentur sacerdotes

adulteri et fornicarii ma-
nibus pollutis verum corpus
christi tangentes. Si colles
ut ait augustinus a pueritia
in heremo conversatus in utero
matris sanctificatus ausus non fuit
illum tremendum et reverendum
angelis deum vertice tangere
quomodo tu peccator et pollutus non
dico verticem sed totum christum
deum et hominem non solum tangere
sed in ergastulo polluti corporis
quasi includere et incarcerare
presumis. Multa alia contra
malos sacerdotes proferre tibi
possem testimonia sed magis
te edificant exempla. Ca. liiij.
In hadem-
nare villa diocesis
treverensis. cum quidam
sacerdos qui adhuc vivit
missam celebraret. Theodericus
monachus eberbacensis in hora
sumptionis carbones niger-
rimos illum vidit mastican-
tem. Est enim sacerdos simplex
et rectus. et multa ei divi-
nitus revelantur. Existente
me anno preterito cum abbate
nostro in eadem villa. habet enim
domus de eberbaco gran-
giam in eadem villa et ad eam
spectat divina illic procurare.
retulit nobis magister grangie
dicens. Tantum pecunie o-
portet me dare predicto sa-
cerdoti. ne etiam divinis careat
Est enim homo vite perverse ac
luxuriosus tres missas fre-
quenter in die celebrans. Cui ab-
bas respondit. Plures darem
ei pecuniam ne celebraret.
Qui enim manducat indigne
iudicium sibi manducat et
bibit. Novicius. Quid sig-
nificat quod carbones visus est
manducare? Sumunt ne mali
corpus domini? Monachus. Sumunt
sicut et boni sed tantum sacramen-
taliter. Carbonem ignis creat.
et in carbo extincti ignis nutri-
mentum. Qui enim indigne
corpus christi tractat et man-
ducat gehennam sibi preparat
Et nisi de tanta culpa pe-
niteat erit in combustione et
cibus eterni ignis. Ca. lv.
Retulit mihi anno preterito
Replanus quidam religiosus
de partibus frisie rem ni-
mis horrendam de quodam sacer-
dote. Habet enim manus tam
tremulas ut corpus domini non
possit nisi per fistulam sumere.
Die quadam cum ex eius manibus
sacramentum super terram cecidisset
timens ne ab aliquo posset
videri qui culpam proderet. Ti-
mens etiam eam sue plusque ac
pede illud dicitur calcasse. No-
vicius. In omnibus passionibus
numquam legi tale contemptum. Monachus

Ideirco dicit augustinus super
illum locum. Dederunt in escam meam
fel de crucifixoribus eius. quibus
similes sunt inquit indigne sume
tes et conficientes. Gravius
enim peccant contempnentes xpm
regnantem in celis. quam qui crucifixe
runt ambulantem in terris. Quod
vero ab eis conculcetur alibi dicit
Conculcat xpm qui libere pec
cat et qui eo indigne participat.
Ob huiusmodi excessus hiis temporibus
maxime plagata e frisia. sicut
dixisse me memini in distinctione
septima capitulo tercio de pugile
qui corpus domini sacerdoti de
manibus excussit. Noviciꝰ
Si mali sacerdotes xpi corpus
ut michi videtur in altari crederent
nunquam talia presumerent. Monachus.
Quidam credunt quidam non credunt
Ut enim taceam de malis de bonis
sacerdotibus tibi referam exem
plum. ¶ Capitulum. lvi.

Colonie in ecclesia sancti andree
canonicus quidam extitit
ordine sacerdos arte
medicus petrus nomine. Cum die
quadam ex eius canonicis infirmus
eo presente esset communicatur et ei
sacerdos diceret. credis hoc
esse verum corpus domini quod natum
est de virgine et pro te passum
in cruce. Ille que responderet
credo. prefatus petrus utrorumque
verba notans expavit. Postea
solus conveniens eucravdum
scholasticum eiusdem ecclesie qui coloniam in
traverat ait. Interrogavit
sacerdos illum infirmum bene. Et
respondit ille bene etiam
inquit. Cui alter credit heret
ticus est. At petrus eiulans
pectus que tundens exclamans
ait. Ve michi misero sacerdoti
quod hactenus missam celebravi.
Nam usque ad hanc horam putabam
speciem panis et vini post conse
crationem tantum esse sacramentum
idest signum et representationem
dominici corporis et sanguinis.
Postea vero ad delectionem eiusdem
ignorantie que nimis erat crassa
in honore beate marie magda
lene in stolkin gasse capellam
et hospitale in quibus nunc ha
bitant predicatores edificavit.
Si vero sacerdos litteratus
et bone admodum vite sic er
rare potuit. quid dicam de
ydeotis et malis. Noviciꝰ
Si xpus in altari tam a bonis
quam a malis tractatur et sumitur
puto quod malos valde indigne
respiciat. Monachus. Respectus
xpi non potest esse sine misericordia. secundum
subsequens exemplum quod percu
losius est facie aucavit ab eis.

Sacerdos. ¶ Ca. lvii.
quidam cum missam diceret
et corpus xpi in manibus
haberet. quidam ex circumstantibus

i manib9 vidit pueru faciē ab eo auersā. Quod ubi agnouit. auersionē eandē p̄nis suis merito iputans turbatꝰ est. ita ut dici posset cū psalmista. Auertisti faciē tuā a me et factꝰ sū conturbatꝰ. Spero q̄ postea vitā suam emendauerit. Quibusdam etiā sacerdotibꝰ idigne continentibꝰ pius dn̄s sacramentū subtraxit ne sibi illud ad iudiciū sumat. Ca. lviii

Quidā sacerdos et Wyn9 noīe i colonia i ecclā sc̄i petri missas celebrare cōsueuit ad altare sc̄e crucis. Hic cū die quadā p9 factā transsubstanciacoēm hostiā deponeret de altari rotabatur. Quā cū ubiqꝫ circa altare quereret et p̄ls cū eo nō ē inuenta. Haut dubiū quin p manꝰ sc̄oꝵ angeloꝵ p̄lata sit i sublime altare dei ne sacerdos luxuriosus eā sumeret ad suā dānacōnē. Habebat eni concubinā suā manifeste. Simile habes i distinctione 2ª de sacerdote cui columba ob fornicationē sacramentum tulit. Alii sūt sacerdotes circa sacramentū altaris tā negligentes et tā idenoti ut ex consuetudine conficiendi

corp9 dn̄i nō sibi alys nō discernat. Caplm. lix.

Abbas daniel de sconauia cū prior esset apud nos sicut ipē nobis r̄tulit celebrandi grā capellā sancti reynoldi quē sita est iuxta ecclesiā sc̄oꝵ aplōꝵ i colonia intrauit. Qui cū sacerdotalibꝰ fuisset idutus et p̄ls ad audiendā missā p̄ nolā conuocatꝰ cū calicem p̄parauit p̄ticulā eūde carnis illi intrinsecꝰ repperit adherentē. Territus valde cū deliberaret vtrū sibi esset celebrandū vel cessandū p̄plm timens scandalizare si vestes exueret. panē calici supposuit et vinū et aquā infudit. sicqꝫ celebrans totū simul sūpsit. Dicta missa requisiuit ab iclusa cui calix cōmissus fuerat quis nouissime i eodē calice celebrasset. Que respondit. Dn̄s bertolfꝰ cognomento vocatꝰ lardi. Erat eīn ī ea dicte ecclē sc̄oꝵ aplōꝵ canonicꝰ sacerdos secularis nimis. modicū vel nil habens religiositatis devotionis siue diuini timoris Ego puto me eidē misse interfuisse. Confessꝰ ē nobis p̄fatꝰ daniel et si nō in nūqꝫ se i aliqua missa tantū habuisse consolacionis antea vel

postea q̄nti ī illa. Postea cū
idem bertold9 apud nos hos
pitaret. abbas m̄r negligenciā
ei recitauit. s; nescio qualiter
deo satisfecerit. Nouicius.
Melius esset tā misere vite sa
cerdotibus de qualib9 sup dic
tū est tacitis verbis et remota
itencione tanti simulatore
celebrare q̄ corp9 dn̄i conficē
et sumē ad iudiciū sibi. Monach9
Plus istos quedā autoritas
dicit peccare q3 nil simulato
rie nil prestigiose. vel aliter
q̄ institutū est ī ecclia ī hoc sa
cramento fieri debet. Idem
sentiendū ē de hijs qui sine
ordinib9 celebrant et more si
miarū alios imitant. No
uicius. Unde hoc probat. Mo
nach9. Ozias rex iuda cū ex
nimio feruore deuotionis offi
ciū sacerdotale sibi vsurparet
a dn̄o lepra pcussus est. Non
puto quin multi sub eo fuē
rint mali sacerdotes īdigne
offerentes qui tn̄ puniti non
sunt. Ex pena cognoscit culpa
Audi de hoc recens exemplū.

Sicut ¶ Ca. lx.
michi narrauit sup
dictus daniel. cleri
cus quidā parisius studens
horrendū satis spectaculū
in ecclesia sc̄e dei genitricis
populo prebuit. Nam sacer istius pene manu eius deuorauē
rat. Cui cū secretius capella
nus interrogasset cui9 esset or
dinis et ille respondisset sacerdos.
subiunxit. Nunq̄ manus iste
sacro crismate vncte sūt. Deinde
ille spiritu pphetico se dephensū
confessus est culpā. Quanti
xpo tanta psumptio displiceat
sequens exemplū manifestat

Diacon9 ¶ Ca. lxi.
quidā steynueldensis
de ordine pmonstratensi
gherard9 nōīe apostatans fra
quatuor tpa ordine sacerdotale
suscepisse fingit. Et colonie
ī basilica sc̄i michaelis q̄ in
porta martis posita ē quasi
pmā missā instruente eū sac
dote miserrim9 celebrauit.
Ego eidē misse nr̄ scholaris
interfui et multas recepit obla
tiones. Confessus ē postea sacerdoti
qui ei astitit a quo ego audiui
q̄ quotiens se vertit ad ppl̄m.
crucifixū contra se stantem
viderit lacrimari. Est enim
ymago eadē antiqua et sculpta
magna satis. Nam pius dn̄s
qui olim fleuit sup malicia
ventura ciuitatis ihr̄lm. et de
psumptione tanta lacrimari
dignatus ē. Hic lacrimis vero
ymaginis diuine considerās
magnitudinē culpe penitencia
ductus sedē aplicā petiuit

et i eadē via vitā finiuit. Hec
dicta sufficiant de sacerdotibus
idigne conficientibus. De idigne
sumentibus aliqua tibi dicam
exempla. ¶ Ca. lxii.
In exodo precipit dns ag-
nū paschalem comedi
assū igni et cū lactucis
agrestibus renibusque succinctis.
Si de agno figurali p signi-
ficatioēm hec precepta sūt, quo
quis audebit accedē ad esū veri
agni sine igne caritatis sine a-
maritudine cordis et castitate
corporis. Nicodemus attulit mirre
et aloes quasi libras centū et
inuoluit dnm i syndone munda
et post sepeliuit i monumento
nouo i quo nondū quisquam positus
fuerat. Et tu quisquis i pectore es
sine mirra et aloe idest sine
amaritudine pnie et cordis con-
tricione dnm i sepulchro fetido
reponis. Agnus paschalis de-
cima die mensis tollebatur et
quarta decima imolabatur.
Per quod ostenditur quod non debz
accedere ad eucharistiā nisi qui
impleuerit precepta decalogi et
precepta quatuor euangeliorū.
Audi nunc quid mereantur indig-
ne comunicantes. ¶ Ca. lxiii.
In hemmenrode conuersus
quidā fuerat nomine
wiricus. Hic ante co-
uersionē male vixerat et in
ordine modicū se emendauerat.
Die quadā cū iret ad sacram
comunionē cū ceteris fratribus. In illa
hora qua ei sacerdos corpus dni
porrigebat. Alius quidā reli-
giosus conuersus vidit i ore eius
mitti non sacramentū sed car-
bonē nigerrimū. Racionē sup-
dicta capli quinquagesimi quarti
hic assigna de sacerdote de ha-
demare. Quosdā dns corpus
suū sumere non sinit vt culpā
corā manifestet. ¶ Ca. lxiiii.
Vix duo anni sūt elapsi
quod conuersus quidā nro
ex ordine infirmatus
est grauiter i pictaua domo
que dicitur fumozingens. Cuius
confessionē cū abbas audiuisset
eumque satis diligenter ad emuda-
cionē consciencie monuisset
allatū ē ei corpus dni. Quod
quidē apto ore suscepit sed
os ad masticandū claudere
non potuit. Mirantibus vniuer-
sis qui aderant sacerdos sa-
cramentū extrahens alteri de-
dit infirmo. Quod ille deuote
satis sine omni suscepit impedi-
mento. Non multo post conuersus
idem mortuus est. et causa sa-
lutem eius impediens declarata
ē. Nā quinque solidi non argentei
sed erei cū esset abluendus circa

cum inventi sunt. Non enim licuit
ei habere pecuniam. Et glori-
ficaverunt deum videntes hec.
Ad mandatum vero abbatis in
campo sepultus est. et super
eum idem solidi proiecti. dicen-
tibus omnibus qui aderant. Pecu-
nia tua tecum sit in perditionem.
Hec cum idem abbas recitasset
in proximo capitulo generali subiunxit
Et ut sciatis nullam infirmitatem
fuisse in causa. eadem die qua
corpus domini sumere non posset
gallinam integram comedit. Estimo
tibi iam satisfactum quod sub specie
panis sit verum corpus christi.
~~Et quod indigne conficientibus atque~~
~~sumentibus~~ et sub specie vini
post consecrationem verus sanguis
christi. Et quod indigne conficientes
atque sumentes merentur penam.
digne vero gratiam. Novicius
Etiam si de his dubitassem amo-
do dubitare non possem. Monachus
Dicam tibi nunc in fine huius
distinctionis nunc quantum deo
placeat si munde et sollicite
fiant in tanto sacramento fue-
rit ministratum. Ca. lxv

Circa hoc biennium iuxta
Coloniam in villa que bella
vocatur gestum est quod
dico. Die quadam cum sacerdos
ibidem missam celebraret. et dicto
evangelio ut moris est secularibus

ministrante scholare hostiam
patene suppositam super corporale
collocasset. illa mox resilivit
Putans hoc sacerdos casu ac-
cidisse nec hostiam benedictam
denuo hostiam supposuit que
remotius eo intuente resilivit
quam prius. Cumque tertio id temp-
tasset quasi turbine impulsa
proiecta est de altari. Quo
viso territus est valde. Et
se tanto ministerio indignum
reputans. precepit scholari
ut eadem hostia reservaretur
et aliam supponens quam et
consecravit. Dicta vero
missa tollens secum hostiam
predictam Coloniam properavit.
Veniensque ad priores apud sanctos
apostolos et hostiam eis monstrans
quid de ea actum sit recitavit
Cuius causam mirantibus viris
clericorum contra lucem levans
maculam in ea contemplatus est
Quam cum in aspectum multorum
fregisset. vermis qui vulgo
pediculus parietinus dicitur
apparuit in ea decoctus. Et
glorificaverunt dominum omnes
qui aderant. Haut dubium
quin a sanctis angelis reiecta
sit. qui non sinunt ut pa-
nis tam fetido vermiculo cor-
ruptus per ministerium sacerdotis
transiret in corpus domini sui.

Helwicus prior montis sancte wal
burgis testatur se eandem hostiam
vidisse. Sacerdos adhuc viuit
qui michi minus credit interro
get illum. Vides quanta sit neg
ligentia sacerdotum nostrorum. Olim
sacerdotes legales ad panes pro
positionis agros xpi colebant. se
minabant. triturabant. mole
bant. pinsebant. panes forma
bant. et coquebant. Erantque
de simila mundissima. attamen
in illis panibus sola erat figura
Heu modo panes sub quibus est
veritas idest corpus xpi post con
secracionem. modo pinsunt formant
et coquunt negligentes vxores cam
panariorum. Et ideo tales eueniunt
negligentie. Vnde cum abbas noster
die quadam celebraturus esset
missam in quadam ecclesia et essent
hostie nigerrime. ait campana
rio. De quo grano sunt hostie
iste? Respondente illo de a
uena: noluit celebrare. Valde
illum arguens dixit quod nil ibi
fieret. Nouicius. Quid sen
tiendum est de spelta? Monachus
Requisitus de hoc dominus hono
rius per litteras cuiusdam abbatis
nostri. rndit speltam magis per
tinere ad ordeum quam ad triticum.
De corporali vero etiam tibi referam exemplum.

In do Ca. lxvi.
mo quadam sanctimonialium
cum custos cenobii eiusdem
femina religiosa die quadam cor
porale lauisset iuuencula quedam
que ei ad solacia fuerat deputata.
cum ea lotum extendit ad siccandum.
Ad cuius tactum mox macula san
guinis apparuit. Qua visa.
custos iterum corporale lauit et
maculam abluit. Sed mox vt
iuuencula manum apposuit mox
eadem apparuit. Delatum est
miraculum ad magistram. Iniuncte
sunt orationes. reuelata est causa. que
situm est et inuentum. Fuerat enim
occulte impregnata et ideo tactu cor
poralis indigna. Quantum deo
munde manus placeant ad idem
ministerium sequens declarat
exemplum. Ca. lxvii.

Godescalcus de volmun
steine. cuius supra memi
nimus cum die quadam corporale
cum sacrista nostro extendisset ad
poliendum illudque per medium ru
pisset custos illud complicans
in theca reposuit. Postea illud
explicans cum integrum reperisset
miratus est valde. sanctitati
predicti sacerdotis ascribens illud.
Quantum gratie in exercitatione v
nius corporalis meruit virgo
de quido. habes supra in distinctione
septima capitulo xx°. Igitur pascha
nostrum immolatus est xpus. Ipse
enim verus est agnus qui abstulit
peccata mundi. Sine esu huius
agni seruari non egredimur

de egipto. idest de hoc mundo.
Differentia et modus comestionis
satis in capitulo primo huius distinctionis
ventilata est. Sic illum comedere
studeamus vt eius virtute de de-
serto mortis religionis pervenire va-
leamus in terram vere promissionis
in qua per ipsum et cum ipso vltimum et
eternum pascha celebrare mereamur.
Amen

Incipiunt capitula distinctionis
decime de miraculis.

Quid sit miraculum. A quo vel
quibus fiant. Que etiam sit causa
miraculorum. Ca. primum.
De wynando qui infra vnam horam
ab iherusalem translatus est in dio-
cesim leodiensem. Ca. ii.
De mortho ideota qui in sompnis
scientiam accepit predicandi. Ca.
tercium. De clerico qui per minucionem
litterarum scientiam perdidit et
rursum accepit eandem anno re-
uoluto sanguinem minuendo.
iiii c. De converso cherbancii (?)
cuius tactu infirmi sanabantur.
Ca. v. De mortho scriptore
ypalium (?) cuius tactu vestimentorum
infirmi sanabantur. Ca. vi.
De rustico formate in hermes-
bach illuso et per sanctum iacobum
liberato. Capitulum vii.
De abbate qui in caritate a
monacho suo amonitus carnes
comedit. Capitulum viii.
De monacho qui carnes scienda (?)
cepit comedere cum abbati suo obe-
dire nollet ad esum carnium. x.
De femina a demone liberata et
ab eodem ob inobedienciam confracta. xi
capitulum. De demone que albertum
de scodehart totaliter excecavit (?). xii.
De theodrico milite de rulat (?)
qui in fluxu sanguinis laborans
sarracenos miraculose effuga-
uit. Ca. xiii. De milite cuius
vinea collecta ob perfectionem deci-
mationis miraculose repleta
est. xiiii. De converso cuius
oratione olla confracta reparata est.
xv. De converso ob cuius
obedienciam pisa in agro siccata
miraculose visa est. xvi.
De sophia abbatissa cuius tenuis
ceruisia versa est in vinum. xvii.
De pistrice blasphemante cuius
pasta versa est in fimum. xviii.
De ottone de sconborg qui per
totam xlam carnes comedit et post
pascha illis vesci non potuit.
xix. De crucifixo apud
sanctum goarum vulnerato de quo
sanguis exiuit. Ca. xx.
De cruce lanceata cui sitis
contigit. Ca. xxi.
De furibus qui in traiecto cum
furati sunt suspensi. xxii
De matrona que sine dolore
peperit cum consensisset in
mariti signatione (?). xxiii.
De diuisione solis in tres
partes. xxiiii. De eclipsi solis

et morte philippi regis. ¶ xxv.
De stella que visa est colonie post
meridiem. ¶ Ca. xxvi
De stella matutina que apparuit
post solis occasum. ¶ Ca. xxvij.
De tonitruo et fulmine in vi
gilia sancti mathie. ¶ Ca. xxviij
De theatro in saxonia fulmi
nato. ¶ Ca. xxix.
De sacerdote et campanario tem
pestate percussis. ¶ Ca. xxx.
De richwino a predonibus per
tonitruum liberato. ¶ Ca. xxxi
De vidua que mensuras suas
ponens contra ignem domum
suam ab incendio liberauit. ¶ xxxij
De cruce susacense cuius veste
combusta crux custodita mi
raculose. ¶ Ca. xxxiij
De pomo combusto zona cuius
que circumligata fuerat illesa ¶
Ca. xxxiiij ¶ De clerico qui a
meretrice inflamatus incendium
non sensit. ¶ Ca. xxxv.
De piscatore fornicario quem
candens ob confessionem non
lesit et postea recidiuantem
aqua frigida combussit. ¶ Ca.
xxxvi. ¶ De viatore incendia
rio quem frigidum ferrum cussit ¶
xxxvij ¶ De crucibus que appa
ruerunt in frisia in aere tempore
predicationis crucis. ¶ xxxviij vel xxxviij
De cruce que apparuit in zuet
husen iuxta solem. ¶ xxxix
De alia cruce que visa est in
villa doccheme prouincia frisie ¶
Ca. xl. ¶ De crucibus que vise sunt
eodem tempore iuxta coloniam in villa
hollendorp. ¶ Ca. xli.
De nube que in saxonia cadens
multos submersit. ¶ Ca. xlij.
De quodam infante cuius monstruo
sa causa est. ¶ Ca. xliij.
De pagano apud babilonem bap
tisato et sanato. ¶ Ca. xliiij.
De auctore huius dialogi qui
beneficio baptismi conualuit. ¶ xliiij
capitulum. ¶ De cane qui a scho
laribus baptizatus in rabiem versus est. ¶
Ca. xlv. ¶ De ricardo rege an
glie et periculo eius in mari. ¶ xlvi
De pressuris que sunt nostris temporibus. ¶
Ca. xlvij ¶ De terremotu in cypro. ¶
C. xlviij ¶ De terremotu in brixa. ¶
C. xlviiij ¶ De terremotu in colonia. ¶
C. xlix ¶ De igne qui visus
est de celo in terra comitis de monte. ¶
Ca. l. ¶ De homine de sodoma in
quam annum iacuerit obrutus
mirabiliter liberato. ¶ Ca. li.
De homine quem sacrum cimiterium viridem
pulmentum suffocatum est. ¶ Ca. lij.
De conuerso subulco et arbore
cuius meritis scissa. ¶ Ca. liij.
De puella et silice in signum
stabilitatis scissa. ¶ Ca. liiij

¶ Incipit decima distinctio dialogi Cesarii monachi cisterciensis ordinis. De miraculis.

Non sine ratione post sacramentum corporis et sanguinis christi tractandum suscipio de miraculis. Quia qui digne illud suscipiunt vel eo participantur nonnumquam gloria miraculorum illustrantur. Licet enim omnia in superioribus distinctionibus dicta satis sint miraculosa attamen in presenti distinctione alia de rebus miraculosis dicere proposui. Et bene hoc fieri arbitror in distinctione decima eo quod egyptus decem plagis valde miraculosa sit percussa. Novicius. Quid est miraculum. Monachus. Miraculum dicimus quicquid fit contra solitum nature cursum. Unde miramur. Secundum causas superiores miraculum nil est. Novicius. A quo vel a quibus fiunt miracula. Monachus. Miracula fiunt deo auctore sicut in psalmo legitur. Tu es deus qui facis mirabilia. Fiunt etiam miracula tam per malos quam per bonos. De bonis questio non est. De malis vero salvator dicit in ewangelio. Multi dicent michi in illa die. Domine domine nonne in nomine tuo prophetavimus et in nomine tuo demonia eiecimus et cetera usque illuc nescio qui estis. Novicius. Que est causa miraculorum. Monachus. Multiplex est michique inexplicabilis. Aliquando deus miracula operatur in elementis ut mortalibus suis ostendat potentiam. Aliquando gratiam dat linguarum sive prophetie ut manifestet suam sapientiam. Aliquando gratiam dat sanitatum ut suam magnam nobis revelet misericordiam. Novicius. In quibus fiunt miracula. Monachus. In hominibus in elementis igne scilicet aere aqua et terra. Que ut magis fiant tibi nota aliqua de singulis tibi subiungam exempla. De sanctis vero qui nostris fuere temporibus miracula tibi plurima dicere possem sed scripta aliorum silentium michi imponunt. Aliqua tamen tibi referam unde satis miraberis. Nostris enim temporibus contigit quod sequitur.

¶ Ca. [illegible]

In diocesi leodiensi villa que elselo dicitur laicus quidam habitabat religiosus nomine wynandus. avunculus monachi nostri wynandi a quo nomen traxit avunculus. Hic tempore quodam peregrinationis gratia cum quibusdam provincie sue hominibus iherosolimam profectus est. In die vero pasche cum post solempnia missarum se ad reditum illi pararent cibisque predictus

wynandus ut homo devotus
suaderet dicens. conveniens
est fratres ut hac sanctissima
die gestientes ocs cum horas
audiamus persuadere non po-
tuit. festinantibus eis ad portum
ipse permansit, omniaque diei illius
officia audiens solus post eos
die sequenti iter arripuit. Cui
persona magne reverentie in equo
occurrens atque salutans ait. Un-
de bone homo solus incedis vel
unde venis. Respondente eo
ab iherosolimis venio et sic atque
sic michi contigit. Ille protinus
subiunxit. Ascende et sede post
tergum meum. bene insequemur
socios tuos. Quod cum fecisset
eadem die iuxta predictam villam
eum deposuit dicens. Cognos-
cis ubi sis. Dicente illo. patriam
quidem agnosco. sed quid circa
me agatur ignoro. eques adiecit.
Quia christum honorasti idcirco
missus sum ut te reducerem. Ecce
domus tua. vade et enarra
civibus que circa te gesta sunt. Qui
cum non eum vidissent. dixissentque
ubi sunt socii tui. respondit. Hodie
fui in iherusalem et reliquerunt me
heri ibidem precedentes me.
Et non crediderunt ei dicentes
Senex iste delirat. Qui statim
civium subsannationes declinans
cum pecunia que ei superat ex
gratia celestis auctoris limina

beati iacobi apostoli petivit. Et an-
tequam socii eius redirent ipse rediit.
Duplici igitur testimonio glori-
ficatus. peregrinorum videlicet
qui in pascha in iherusalem sit relictus
et civium qui in die sequenti in
eodem loco sit visus. Ab universis mag-
nificatus et dicens tanta mira-
bilia ubique divulgantes. No-
vicius. Di gherardus de hole-
bach sicut dictum est in distinctione
octava capitulo lviii translatus
est in ictu temporis ab india in patriam
suam ministerio diaboli deci-
mo precepto. non igitur miror de
celesti nuncio. Monachus. Antiquis
temporibus renovatur miracula
helias tesbites per equos et
currum raptus est in paradisum. Hic
vero non minus miraculose
per equum et equitem in mora
temporis transvectus est per multa spa-
tia maris atque terrarum. Novi-
cius. Ergo verum sentio. Mo-
nachus. Audi nunc aliqua de
personis ordinis nostri miracula.

… ca. iij.

Ratione quorundam abbatum
ordinis nostri didici quod
cisterciensis sum. Monachus quidam
per visionem nocturnam in celeste
templum se transpositum vidit. in quo
alba et stola indutus coram domino
euangelium legit. Erat enim
dyaconus et ydeota. Cum tamen
legendi benedictionem postu-

lasset a domino huiusmodi responsum
accepit. Ab hac hora habeas
scientiam atque virtutem predicandi,
quotienscumque tibi iniunctum fuerit.
Lecto vero evangelio evigilans
intellexit quod somnium esset. Miratus
tamen de tam manifesta visione ait
intra se. Hodie lecturus es evan-
gelium ad missam; si eiusdem co-
loris inveneris stolam qualem in
celo vidisti, vera est visio.
Nutu vero dei factum est ut a
sacrista stola consimilis ex-
poneretur. Mox quasi de visione
certificatus quid viderit ab-
bati exposuit. A quo iussus
loqui verbum dei usque hodie ip-
meditative tam excellenter et tam
efficaciter illud proponit, ut omnes
suos auditores in stuporem convertat.
Aliis siquidem temporibus nullius est
litterature. Novicius. Mira-
culum Salomonis qui in sompnis scien-
tiam accepit in isto resultat. Monachus.
Deus enim scientiarum dominus est. Aliis
scientiam miraculose ut dictum
est conferendo; aliis non mi-
nori miraculo habitam subtra-
hendo. Capitulum iiii.

Abbas de Lapide sancti Micha-
elis tempore capituli generalis
per Heymmenrode tran-
siens casum mirabilem nimis
ibidem recitavit. Fuit denique
apud nos clericus bone admo-
dum litterature. Hic cum die

quadam sanguinem in vena minue-
ret sic omnem scripturarum scientiam
amisit ut eam per sanguinis effu-
disse videretur. Litteram ab illa
hora non agnovit latini ser-
monis, nec unum quidem verbum
intelligere vel proferre potuit. Et
ut noveris privationem sensus
non fuisse in causa, sed divinam
potentiam, omnium rerum prius ha-
bitarum retinuit scientiam. Qui
cum tam mirabilis litterature sue
iacturam cum dolore multis ex-
posuisset, quidam ei suasit
dicens: Anno revoluto eodem
die eadem hora iterum minuas,
forte subtractam recipies. Quod
cum fecisset scientiam pristinam re-
cepit. Quod cum fecisset scientiam
pristinam recepit. A domino factum
est istud sicut et precedentia
et est mirabile in oculis nostris.
Aliis etiam per alios dominus tribuit
gratiam sanitatum. Capitulum v.

In Everbaco conversus
quidam extitit homo
simplex et bonus etate
decrepitus. Huic dominus tantam
contulerit gratiam ut tactu manus
eius infirmitates diverse
fugarentur. Quod ubi secu-
laribus cognitum est, ex utroque
sexu tam divites quam pauperes
gratia sanitatis ad monasterium
confluentes virtutem benedic-
tionis eius senserunt. Ex

quorum concursum videns abbas
fratrum quietem turbari et do-
mum in expensis non modicum
gravari. eidem ~~seculari~~ converso
ne alicui seculari de cetero
manus imponeret precepit. Et
cessavit in illa hora in eo virtus
miraculorum. Hec michi ante
hoc biennium cum esset in Ever-
baco a monachis recitata sunt
Ego vero virum sanctum audivi et
cum rogassem eum. ut pro me ora-
re dignaretur. valde simpliciter
michi respondebat. Ego quo-
tidie oro pro te et pro toto mundo
Novicius. Quibus operibus meretur
tanta gratia Monachus. Exem-
plo non verbis tibi respondebo.
Retulit. ¶ Ca. vi.
nobis nuper abbas quidam
ordinis nostri de quodam
monacho. cui tanta a domino con-
cessa est gratia. ut virtute ves-
timentorum eius multi sanarentur
Quod cum tempore quodam abbas
eius considerasset. nec aliquid
specialitatis in illo vidisset. hijs
verbis eum secretius allocutus
est. Dic michi fili que est causa
tantorum miraculorum. Respon-
dit ille. Nescio domine. Non plus
ceteris fratribus oro. non plus ie-
iuno. non plus vigilo. non plus
laboro. Sed unum scio. Quod
me extollere non potest prosperitas nec
frangere adversitas. sive sit de

persona mea. sive aliorum. Cui
cum dixisset abbas. non conturbavit
te quod miles talis nuper grangiam
nostram incendit: respondit.
Non. Totum enim deo commisi.
Si modicum habeo cum gratiarum
actione recipio. si multum. tunc
gratias ago. Tunc cognovit ab-
bas quod causa tante virtutis
esset amor dei et contemptus re-
rum terrenarum. Sunt virtutes videlicet
fides spes caritas iusticia hu-
militas obediencia. zelus dis-
cipline atque compassio. sepe gloria
miraculorum remunerantur:
sicut subsequentibus exemplis
declaratur. ¶ Ca. vii.
Iuxta coloniam due
generaciones rusticorum
ipse graves satis ini-
micitias exercebant. Ex quibus
una in firmior in castrum vicinum
hemersbach se transtulit. De
quo partem aduersam satis dap-
nificans. cum die quadam unum
ex eis cepisset. volentes tres
ex eis pecunie aliquid ab illo
extorquere dicebant. Si non
dederis nobis pecuniam. pu-
nieris. Quibus ille respondit
Tres obulos habeo. emite ex
eis tres cuneos et recedite:
quia nil amplius habebitis.
Fidem quam habes in deo et sancto ia-
cobo subiecit. Nummos marcas
domi habeo in cista mea et

calciamenta noua quibus limina
petā sti iacobi nō vobis dabo
illā pecuniā. In die sti stepha
ni pferturus sū et ante octū diei
recessurus a vobis. Mirantibus
eis verborū eius constanciam
duas illi compedes apposuerūt
et ī fornace eū mittentes octo
viros nocte illa ad custodiā illi
deputauerūt. Quē semel et
secūdo īterrogantes vtrū ad
huc ibi esset. et ille tot vicibus
rnderet. etiā adhuc sū hic.
tercio eadē sciscitantibus nil
respondit. Quia virtus fidu
cie clauso illū fornace eduxerat
de spe ī superioribus multa dicta
sūt. Virtutē aūt caritatis
sequencia declarabūt. Ca.

Abbas quidā viii.
ordinis nri monacho
suo īfirmo precepit car
nes manducare. Ille mox obe
diens licet īuitus abbati respō
dit dicens. Et ego vos rogo
ī caritate eadē vt mecū illas
comedatis. Qui statim de ptāti
consentiens resedit. Morsellū
de scutella monachi tulit et comedit
Sequenti die si bene memini
ī eciam vbi homo quidā a
demonio vexabatur deuenit
Rogatus a circūstantibus vt
demonē adiuraret. ī hec
vba prorupit. Adiuro te īmūde
spūs ī ea caritate qua pdie
ipse monachū meū carnes comedi
vt exeas ab hoc hoīe. Qui mox
ad idem verbū exiuit et fugit.
ac si caritatis īcendiū nullo mo
do sufferre posset. Quantū deo
caritas placeat. ex vicio īobediē
cie plenius ostendit. Ca. ix

Alius quidā abbas cū
haberet monachū īfirmū
vt ad recuparacionē virium
carnes comederet precepit. Sed
ille ptinax nimis. precipienti nō
acquieuit. Vt aūt deus osten
deret meliorē esse obedienciā
q̄ stultorū victimas. īobediens
monachus mox ī rabiē versus
ī agrū cucurrit. vbi canē
mortuū offendens carnes eius
fetentes auidissime comedere
cepit. Et quia ī carnibus
peccauit ī carnibus punitus
est. Quid postea de eo actum
sit ignoro. Hec duo miracula
michi narrauit. magister iohes
decanus aquensis asserens sibi
illa veraciter recitata. Audiant
hec monachi et obediant. neqz
īcondita abstinenciā caritati
preponant. Aliud adhuc
referā exemplū per qd noscis
qm bona sit virtus caritatis et
q̄ periculosū viciū īobediencie.

Nobilem quandā femi
nā in Ca. x.
saxonia dyabolus
obsederat durissime vexans.

Cum dum pro remedio sanitatis ad diversa sanctorum limina ministeriales illius duxissent die quadam sacerdos quidam superveniens. forma quidem despectus sed gratia dei preditus. vexationi illius compassus est. Ex multa enim caritate dominum exorans demonium eiecit feminam sanitati restituens. Cui dedit in mandatis ut per dies triginta in eodem loco manens cotidie oraret. et singulas horas canonicas predictorum dierum audiret. Quod cum fecisset novem diebus. nil mali sibi deinceps suspicantes abduxerunt eam. In via turbine maximo impulsa atque deiecta sic totaliter confracta est a dyabolo ut omnia eius membra humanis visceribus simillima apparerent.

Novicius. Que fuit causa pene tam crudelis. Monachus. Inobedientia. Simile habes in dyalogo sancti gregorii de quodam clerico obsesso et a sancto benedicto liberato. Cui cum precepisset ne umquam ad sacros ordines procederet. et ille post annos multos transgressor existeret. mox eum diabolus invasit tam diu vexans donec spiritum exalaret

Abbas. Capitulum xi.

de nyenburg que est abbatia ditissima nigri ordinis in saxonia nuper per nos transiens retulit nobis miraculum de curatione cuiusdam obsesse comdis/simul. Est apud nos inquit miles quidam religiosus. albertus nomine cognomento scothartus. Hic ante conversionem tam strennuus in armis erat in militia tam nominatus ut pene omnes nobiles terre nostre certatim ei sua munuscula dextrarios videlicet et vestimenta preciosa illi dirigerent quatinus illum sibi associarent. Die quadam dum quedam puella duodecim annorum cuiusdam militis filia in quadam sedens ecclesia a religiosis exorcizaretur. in risum resoluta clamavit Ecce amicus meus venit ecce amicus venit. Requirentibus eis de quo diceret. respondit illa. Bene videbitis eum. Dicebat enim de predicto milite qui eadem hora satis remotus fuerat ab ecclesia. Qui quanto plus appropinquavit tanto plus eadem exultavit. Qui cum ecclesiam intraret. illa ei assurgens et manibus plaudens salutavit dicens. Ecce iste est amicus meus: cedite cedite sinite illum appropinquare. Erat enim indutus vestibus purpureis atque cubellatis Qui cum accessisset ad eam et dixisset sum ego tuus amicus. respondit per os puelle diabolus. Etiam amicus meus optimus. Omnem enim voluntatem meam facis. De quo verbo miles satis turbatus est licet dissimularet: subridens tamen sic ait. Tu demon stultus es et fatuus. Si prudens esses. nobiscum ad torneamenta pergeres in quibus homines capiuntur

et comedunt. Ut quid sine causa
vexas hanc puellam innocentem que
non peccavit? Dicente dyabolo, si
vis ut tecum pergam, sine ut intrem in
corpus tuum, respondit miles: Certe non
intrabis in me. Et diabolus: Concede
ut sedeam in sella tua. Quod cum
negasset, petiit locum in aliqua
parte equi vel freni. Que omnia ne-
gata sunt ei. Ad quem rursus dia-
bolus: Non possum pedes currere. Si
vis ut tecum vadam, aliquem mihi locum
circa te concedas. Miles vero puelle
compassus, ait demoni: Si illam vo-
lueris deserere, concedam tibi unam
lingulam pallii mei, tali condicione
ut in nullo me ledas. Et tamdiu mihi
adhereas quamdiu tornamenta
quero. Quando tibi precepero
bona tua voluntate sine contra-
dictione recedes. Et iuravit ei
dyabolus dicens: Non te ledam
sed promovebo. Exiens ergo de puella
lingule pallii eius insiliit, mira-
bili motu se prodens. Ab illa hora
tantum glorie in tornamentis militi
accessit, ut quos lancea deicere
vellet deiceret, quos capere cepit.
Cum currente ibat et cum loquente
loquebatur. Quando in terram cadebat
plexus dicebat modo murmu-
ras nimis. Cum aqua benedicta
se aspersit, aiebat iterum: Vide
ne me tangas. Cui miles: Si
una gutta te tetigerit, non mihi
placebit. Et tempore illo quo

crux predicabatur, cum miles intraret
ecclesiam gratia signationis, diabolus
illum retrahere nisus est dicens: Quid
hic agis? Respondit miles: Deo
propono servire et tibi renuntiare.
Recede ergo a me. Hec dicente
milite, respondit sathan: Quid tibi
in me displicuit? Numquam te lesi sed
ditavi. Per me gloriosus factus
es nimis. Attamen tecum manere
si consentias non potero quia hoc
promisi. Tunc miles: Ecce crucem
iam suscipio et ut illico numquam rever-
surus recedas a me in nomine cruci-
fixi te adiuro. Et reliquit eum
diabolus. Qui mox cruce signatus
mare transiit, ubi duobus annis Christo
militans reversus hospitale
magnum atque ditissimum peregrinis
et pauperibus edificavit. Habebat
enim annuatim in redditibus plusquam
trecentas libras argenti teste
prefato abbate. In quo hospitali
usque hodie cum uxore sua in habitu
religioso manens Christo servit
religiosorum omnium maxime ordinis
nostri susceptor devotus. Quibus
et in ioco dicere solet: Vos domini
abbates et vos monachi non
estis sancti. Nos milites tornamen-
tis operam dantes sancti sumus.
Quia demones nobis obediunt
et illos eicimus. Novicius.
Nescivi demones sic ioculariter
eici posse. Monachus. Non ioco
sed virtute compassionis illum eicit.

Quantum apud deum possint ca-
ritas atque fraterna compassio sub-
iecta declarat. Capitulum xii.

Frater Walterus monachus in
Heimmenrode referre solet
miraculum mirabile, cui
se interfuisse memorat. Cum peregri-
ni in prima obsidione expeditionis
obsiderent civitatem Achon. Con-
tigit quadam die ut egressi Sarra-
ceni manu violenta expellerent
christianos in castra sua. Erat autem
ibi tunc miles quidam iuvenis Theo-
dericus nomine frater domini Symonis de
Rolant qui adhuc vivit. Iste fluxu
sanguinis adeo laborabat et infir-
mabatur ut in lecto suo non posset se
sine linteamine verteret. Hic
audito strepitu et clamore fu-
gientium interrogavit quid hoc
esset. Et cum audisset rem iussit sibi
afferri arma sua et se armari in
lecto sedendo. Tandem strato dextra-
rio suo accinctus ense iussit se levari
super equum suum. Et fluebat etiam sangu-
is per sellam suam. Acceptaque lancea
exivit dicens. Deus adiuva me
et sanctum sepulcrum. Qui tanta ve-
hementia prorupit in Sarracenos
transiens et circumgirans percutiens
et expellens quod omnes christiani animati
et confortati sunt per eum solum. Adeo
quod eiecerunt hostes de suis castris.
Quo facto rediit ad lectum infirmi-
tatis sue et tercia die mortuus
est. Audi nunc de iusticia miraculum
gloriosum. Capitulum xiii.

Miles quidam in dandis
suis decimis tante erat
devotionis ac iusticie
ut ei summum esset studium illas sol-
vere sine mora sine dolo sine vexa-
tione. Habebat autem vineam quan-
dam que sita decem karratas
annuatim facere solebat. Tempore
quodam ut postea patuit ma-
gis ex dei dispensatione quam ex
aeris intemperie, postquam collata
vinum per expressum, una tantum inventa
est karrata. Quo audito miles
servo suo verbum memoria dignum
respondit. Quod mixtum erat
inquit dominus mihi pullit. Ego illi
portionem suam non auferam. Va-
de et da sacerdoti karratam hanc
pro decima. Quod et factum est.
Eodem tempore militis germanus sa-
cerdos quidam iuxta predictam
vineam transiens, eam vinis re-
fertam vidit. Moxque ad fratrem
intrans de negligentia illum
arguit dicens. Quare nondum
collecta est vinea vestra? Respon-
dente illo quia collecta est, sacer-
dos subiunxit. Nequaquam: iam plenam
illam vidi. Quesitum est et inventum.
Nec umquam aliquo anno uberiores
fructus fecit quam in illo. Hec nobis
eodem tempore relata sunt. Et satis
doleo quod nomen militis sive
loci non retinui. Aliud tibi
referam de humilitate miraculum

satis magnum. ¶ Ca. xiiii

Fuit in hemenrode conuersus
quidam bonus euerhardus
nomine custos medie porte.
Hic aliquando egressus cum fratribus suis
carpentariis tempore hyemis in siluam
eorum utensilia custodiebat et
cibaria parabat. Uno dierum
cum solito tardius surrexissent
ad vigilias egressis fratribus ad
laborem ipse orationes suas accelerabat
ut illis pulmentaria tempestiuius
prepararet. Inter orationem appo-
suit ollam circa focum. aquam oblitus
infundere. Post horam olera impositurus
inuenit ollam candentem. Subito
turbatus et facto consilio ut
subueniret olle aquam frigidam
infudit. At illa ut sue nature
est statim dissiliendo confracta est.
Aliam vero ollam qua laborantes
procuraret non habens genua ad
orationem flexit. Et cum lacri-
mis deum suppliciter implorauit,
ut consilium et misericordiam ei daret
quatinus pro nouo suo labo-
rantibus expectato non pararet
edulio. Pius dominus humilitatem
ministerii eius attendens
orationem eius exaudiuit. Qui
surgens ab oratione ollam,
candentem integram iuxta se stare
conspexit. Gratias igitur agens
deo ollam arripuit aquam in-
fudit ignibus admouit, olera
imposuit. et eam quam velocius po-
tuit coxit. Quibus sufficienter
decoctis hora tercia signauit.
Et fratres oratione completa ad refi-
ciendum consederunt. Post refec-
tionem autem professi sunt quia toto
illo tempore quo ibi demorati
fuerant tam bona olera non
comedissent. Simul et mirati
sunt quod citius solito terciam sig-
nificasset. Cum ille contra usum ip-
sos indignaturos putasset quod
tardius solito eam pulsasset
Nimirum in decoctione illa tempus
sibi plurimum preterisse credi-
derat. Quia diuine coopera-
tionis inestimabilem dispensa-
tionem non plene sensit. De
obedientia subiuncta mira-
culum isto excellentius.

In prefata domo ¶ Ca. xv.
quasi pi-
sa messuerat. quidam
ad siccandum sparsa iacerent in
agro. venerunt idem consi-
ad priorem dicentes. Nisi co-
uentus totus citius exeat nec
non et infirmi. pisam quod vestat
tota peribit. Timebat enim plu-
uiam imminentem. Et precepit prior
omnibus qui ire possent ut se pre-
pararent. Mox que ex infirmi-
torio infirmorum. frater quidam
simplex exiens ex multo
feruore obedientie ante omnes
festinabat. Et cum agro in quo
pisa iacebat appropinquasset. illa

mirum in modum cornibus eius
per diversa loca se verberabat.
Quod ubi vidit, Deo gratias
agens rediit. Cui prior oc-
currens ait: Cur sic recedi-
tis frater? Respondit ille: Domine
non est necesse ut procedatis quia
pisa totaliter versa est. Quis
inquit vertit illam? Respondente
huiusmodi confuso: Ille qui bene
facere potuit. Prior ut ita
esse comperit, non absque multa
admiratione cum conventu re-
versus est. Novicius: Iam non
ambigo quam magna sit
virtus obedientie que tanto
miraculo remuneratur.
Monachus: Sicut Deus obe-
dientiam et subiectionem, ita zelum
discipline diligit in prelatis.

In Hovenne Ca. xvi
domo sanctimonialium
ordinis nostri, que ab-
bati nostro commissa est, ante paucos annos
quedam abbatissa defuncta est
nomine Sophia. Hec tam fervens
et tam rigida fuit circa
disciplinam ut sorores sepe
turbaret, quod etiam virtutis
vitium iudicaret. Huic cum
cum aliquando tenuis cervisia
versa esset in vinum. Quam etiam
angelus Domini quadam nocte
cum de matutinis exiret
cum lucerna antecedebat.
Hec duo miracula confessa est

domno Henrico abbati nostro cum
in extremis ageret. Hic cum
canonicus esset in ecclesia Bonnensi
et ipsa sanctimonialis in Dietkir-
chen, que est domus nigri ordinis,
Deo inspirante ille relictis omnibus
conversionis gratia ad domum nostram
venit. Et ipsa pro eius perseveran-
tia quanto intentius potuit
supplicavit. Paucis diebus
elapsis cum a fratribus suis carna-
libus vi fuisset reductus ante
habitus susceptionem, ipsa iam
desperans dimisit orationem.
Quam ipse mox in sompnis ob
hoc arguens et omissas orationes
ut reciperet ammonens adiecit:
Primam missam meam audies
in ordine cisterciensi. Quod
ita Dei nutu factum est. Nam
ipse ad nos rediit, et ipsa
habitum mutavit. Vivensque in
monte sancte Walburgis, ubi
tunc priorissa fuit, primam
eius missam audivit. Novicius:
Non miror si Deus huius re-
ligiose femine precibus potum
mutavit saporem, cum michi
novicio ut de perfectis taceam
amara queque in dulcorem con-
vertat. Melioris siquidem
saporis nunc michi videntur
mea incondita pulmentaria
quam ante conversionem fercula
carnium delicatissima. Monachus:
Farinula Helisei. Post gratiam

xpistus facit hoc. Jordanus vero monachus de hemenrode aliquibus annis quod magis fuit miraculosum studio abstinencie ab omni potu abstinuit. Ipse tamen messionis tempore in multo caumate cum reliquis laborans. ut ad predicta redeamus. sicut deus bonis et amara queque cum gratiarum actione gustantibus condit in dulcedinem. ita aliquando ingratis dulcia in amaritudinem vertit.

A xviii.

Cum post consumacionem ottonis in regno. tanta esset habundancia annone. ut in episcopatu coloniensi maldrum pro quinque vel sex denariis venderetur. Contigit in quadam eiusdem diocesis villa. cuius nomen excidit. miraculum memoria dignum. Pistrix quedam panes ad coquendum formauerat. et quia tempore habundancie pistores modicum lucrantur: illa commota clamauit ad puerum suum. Mittamus huc fimum in clibanum. Justo dei iudicio factum est ei secundum verbum suum. Et pasta pulcherrima per verbum suum conuersa est in fimum. Extrahens vero panes cum recepisset formam non substanciam: extimuit. Et fimum fimo miscens tantum miraculum celare non potuit. Hertinamius monachus noster tunc temporis cellerarius partem vnius panis nobis attulit. Quem curiosius considerantes nichil in eo vidimus nisi fimum conglutinatum. Valde enim celebre factum est hoc miraculum tempore eodem. Sepe deus homines in ea re qua peccant punit. Verbi gratia.

A xviiii

Nobilis vir otto de sconenburg patre suo existente ex illa parte maris in seruicio domini. Ipse inique egit contra dominum et aduersum seruum eius patrem scilicet suum. Nam sicut ipse cum suis auxiliatoribus condixerat ciues oppidi quod iam dicto castro attinet dolose quasi aliquid cum eis tracturus conuocans rapina et exactione in eis facta premebat. Qui cum premuniti fugissent eorum vxores et liberos spoliauit. Et quia inique egit contra suos dominus plaga insanabili eum percussit. Addita est et pena mirabilis. Nam in preterita quadragesima tantum habuit appetitum carnes comedendi. ut non solum eis non carere vellet ymmo etiam cocum suum ad comedendum illas secum vi compelleret. Quas cum prenominatus manducasset per totam quadragesimam. ventumque fuisset ad sextam feriam ante pascha. dixerunt

ei quidā. Dn̄e. hodie ē dies dn̄ice
passionis. dies xp̄iane afflictōis
hodie ōnino carnes cōedere nō
licet. Quibus respondit. Ego cō/
medā. sicut hactenus cōedi. Mira
res. In ipso sacratissimo die pasche
qn̄ carnes benedicunt̄. et fidelib⁹
p⁹ sacrā cōmunionē illas cōedē
licentiant̄. ipē illas ob p̄dictā
transgressionē iusto dei iudicio
cōedere nō potuit. piscib⁹ deinceps
vtens vsq; i diē mortis sue. No/
uicius. Iustū est dn̄s. Monachus
Ad honorē dn̄i saluatoris nr̄i
de ei⁹ sacra ymagine aliqua
subnectā miracula. deinde ve/
niā ad clementia. ¶ Ca. xix.

Tpe discordie īter ottonē
et philippū ī oratoriū
sc̄i gwaris confessoris
quod situ est ī territorio treue/
rensi. et ē firmissimū. tn̄ ppt
situ loci tn̄ ppt structurā puin/
ciales se suaq; transtulerunt
Quo cognito wernerus de bon
landh vir potens et diues. cū
ad expugnandū illud arietes
machinasq; applicuisset. nec
tn̄ pfecisset. ymaginē crucifixi
ligneā hij qui deintq erāt contra
hostes ī quandā fenestrā po
suerūt. sperantes q ob illius
reuerentiā loco parcerent. Quidā
vero ex balistarijs de cruce nō
curās. ymo locanti illā īdignās
telū misit et sacrā ymaginē ī bra/
chio p̄fude satis vulnerauit.
Mox mirū ī modū antiqua re/
nouant̄ miracula. et adinstar
vene humane sanguis de loco vul/
neris cepit stillar̄e. Timore tanti
miraculi postea p̄dictus wernerus
cruce signatus est. Audiens tan/
ta mirabilia dn̄s philipp⁹ abbas
otterburgensis. loci adijt. de rei
veritate īquisiuit. Qui cū ab ōmb⁹
hoc qd̄ p̄dictū ē dicet̄. iudeus
qui tn̄ casu affuit abbate ī
ptem traxit dicens. Vere dn̄e
verissimū ē qd̄ audistis. Et sicut
ipē michi retulit. multū ap̄lius
delectabat̄ ī testimonio timici.
Adhuc telū ibi reseruat̄ adhuc
vuln⁹ et sanguinis stigmata os/
tendunt̄. Vtrūq; abbas nr̄ se
vidisse testat̄. ¶ Ca. xx.

Circa idem tp̄s otto contra
philippū ascendēs cū
exercitu usq; wirzm/
burg puenit. Vbi satellitib⁹
ei⁹ quandā eccliam īntrantibus
vn⁹ ex illis crucifixū ī eminēti
loco positū tunica linea et nō
multo studio consuta tectū vidit
et concupiuit. Quā cū manu
nō potuisset attingē. lancea
nisus ē extrahē. Et quia fir
miter imagini coniūcta fuit
ī diuersis locis illā pupugit. Dn̄s
vero vt sibi factū ostenderet qd̄ qd̄
ei⁹ ymagini īiurie vel contemp⁹
irrogatur. egit sua potentia

ut de singulis punctionibus sanguis
ubertim emanaret. Semel ad
hunc mortalis confixus atque laceratus
est in terris. et tamen cotidie sedens
ad dexteram patris se configi per
prophetam conqueritur dicens. Et me
configitis gens tota die. Qualiter
vero pena tales sequatur. miraculum
sequens declarat. Capitulum xxi.

Apud inferius traiectum
hoc anno sacrarium in
ecclesia sancti martini fures
effringentes quosdam thezauros
una cum cruce preciosissima gemmis
et auro decorata asportaverunt
Qui cum essent plures duobus
crucem committentes ipsi cum the-
zauris abierunt. Mane cum factum
sacrilegium ad noticiam episcopi atque
canonicorum pervenisset dolentes
valde maxime de cruce ob
porcionem ligni domini. milites
per diversas vias miserunt qui
fugientes insequerentur. Hii vero
qui crucem portabant per stratam
publicam incedebant. Ad quos
cum pervenissent milites nil de
eis mali suspicantes pertransierunt
Christus vero in quem peccaverunt fures
a sensu alienavit. Gressum
fixit ita ut a strata declinantes
paludem intrarent et nec cum motis
pedibus procedere possent. Altera
vero die predicti milites reversi
cum eos pene in eodem loco et maxi-
me lutum calcando vidissent

mirati dixerunt. Isti sunt quos
heri hic dimisimus. Ad quos
cum unus clamasset. boni homines
male incedditis. quare non ascen-
ditis stratam tritam. Responderunt illi
Bene incedimus non vos sollici-
tet iter nostrum. Tunc unus ex mi-
litibus deo inspirante dixit ad
socios suos. Aliquid istud por-
tendit. Forsitan rei sunt teneamus
illos. Ad quos cum descende-
rent. illi paludem cum timore inter-
ierunt. Interrogati de furto in-
responderunt. Nos crucem tulimus
ubi sit scimus. Sed nisi de vita
certi simus numquam illam ostendemus
Quid plura. Ducitur ad
episcopum: gratia crucis promittitur im-
munitas. Crux ostensa reporta-
tur. extra civitatem conditur
Et quia iustus iudex nullum
peccatum dimittit inultum et sepe
peccato punit peccatum. permisit ut
sequenti die iterum cellam
infringerent. in qua capti sunt et
suspensi. Novicius. Satis evi-
dens fuit hoc miraculum. Monachus
Tanta est virtus crucis. ut et suis
contemptoribus ut dictum est inferat
penam. et venerantibus illam
restituat sanitatem. Capitulum xxii

Cum scolasticus coloniensis
oliverus crucem predicaret
in flandria. sicut ipse
nobis retulit inter reliquias signa
est ibi miles dives et honestus.

Regia 32a folia et [illegible]
nies. Quod ubi vel [illegible]

uxit cū. iā tamen aīā
egrediente. egressā vero
diuino vultu p̄ntauit.
Quē vultū puer quasi
p velamen ꝯtemplabat̄.
cuiꝯ seuerꝰ valde vide/
batur. Et ecce mox dia
bolꝰ affuit. Qui cū pu/
erū accusare vellet nec
tn̄ inueniret. ait ad deū.
Dn̄e puer iste obulū ger/
mano suo furabatur
nec vnq̄ȝ inde egit peni/
tenciā. Iustꝰ es. et iuste
iudicare debes. Non di/
mittes reatū. quia nō
restituit ablatū. Cui dn̄s
r̄ndit. Velles vt pro tā(
tillo puerū huc dampnare.
Mea iusticia nō est abs
mīa. Supplicantibꝰ p
aīā viginti quatuor se
moribꝰ q̄ i circuitu se(
derat. culpa remittit̄.
Moxq̄ȝ ad p̄ceptū dn̄i
deducta. ī puteū igneū
piecta ē. In quo tantā
penā ptulit. vt postea
eā verbis explicare ne
quiret. Post horā ab
angelo a quo īmissa
fuerat extracta iudici
p̄ntata ē. Cuiꝰ facie
tūc amoto velamine. tan
tā familiaritate. iocundi
tate atq̄ȝ dulcedine pueo
exhibet vt eā deo similē
potuisset si voluisset. Et
cū ante culpā xpi ī hu
mana forma vidisset.
post purgatoriū ī diui/
nitate eūdē meruit ꝯte/
plari. Iuxta quē vidit
eiꝰ genitricē ī solio sple(
dido residente. Et ī cir/
cuitu multitudinē an
gelorū patriarcharū pphar̄
aplor̄ martyrū confes/
sorū virginū aliorūq̄ȝ
iustorū. Diabolꝰ vero
timens aīam pdē. ait
ad deū. Bonū ē vt re/
ducat̄ ad corpꝰ vt ā/
pliꝰ tibi adhuc serui/
at. Cui dn̄s r̄ndit. Hoc
non dicis ꝑpt̄ eiꝰ salutē
s ꝑpt̄ tuā nequiciā. Spe
ras enī q corpꝰ peccatis
reddē posset ī ptem tuā.
Data tn̄ sentencia. aīā
corpi restituit̄. Mirā
tibꝰ cunctis q̄ aderāt.
quia p signa q̄ ī pu
ero viderūt. verbis eiꝰ
credere ꝯpulsi sunt.
Puer vero tn̄ amore
tn̄ timore pene patriā
suā deserens ꝯfessionis
gratia ad quandā domū
ordinis nr̄i venit. Cuiꝰ
desideriū cū quisꝙ homo
neq̄ȝ ac supbꝰ ꝯgnouisset

qui hospitio preerat co-
audiente sic ait. Videte
quando tales garciones monachi
fuerint effecti. statim voluit
esse dominus noster. His eius ver-
bis puer adeo scandali-
zatus est ut a proposito resili-
ret. et ad ordinem templa-
riorum se transferret. No-
vicius. Multe visiones
de consummatione seculi
cottidie recitantur. nescio
si eis fides sit adhibenda
Monachus. Quia de adventu
christi et consummatione seculi multi
sunt decepti. que de his au-
divi scribere nolui. Forte
primo non forte propter orationes
sanctorum iudicium tempus dif-
fertur. sicut ex consequenti
visione colligitur. Ca. lviii.

In claravalle
sacerdos quidam
est iohannes nomine. cuius
mentionem feci in distinc-
tione octava capitulo
xlviii. Huic divinitus
multa revelantur. Anno
siquidem preterito cum in
oratione staret. factus
in excessu mentis raptus
est ante tribunal christi.
ad cuius dexteram angelum
cum tuba stare conspexit.
Cui christus clara voce
cunctis celestibus patrie
exercitibus audientibus
sic allocutus est. Buccina.
Quod cum factum fuisset.
tam valida erat vox tube
ut totus mundus quasi folium
de arbore tremere vide-
retur. Cui cum secundo diceret
buccina. mater misericordie
virgo maria sciens si
denuo buccinaret. mun-
dum consummari. ceteris
tacentibus sese ad
pedes filii procidit. et
ut sententiam differret
mundoque parceret. cum in-
stancia multa suppli-
cavit. Cui christus respondit.
Mater mundus in tam ma-
ligno statu positus
est et sic cotidie me
suis peccatis irritat. ut
vel sententiam suspen-
dere. vel hominibus parcere me-
rito non debeam. Non
solum laici sed et clerici
et monachi vias suas
prorsus corruperunt. et
me de die in diem offen-
dunt. Cui illa. Parce
dilecte fili parce. Et si
non propter illos. saltem propter
amicos meos personas [ordinis]
cisterciensis. ut se prepa-
rent. Abbates nostri
hoc anno de capitulo generali
revertentes. nobis ista re-

tulerit. Nouit[er]. Qua
tū ex hac visione colligo
valde multis pdest iustoꝝ
cohabitacio. Moralit[er].
Si decē iusti fuissent i
sodomis. dn̄s multitu
dini pepcisset. Nouit[er]
visio hec concordat mi
raculo capli secūdi
septime distinctiōis. vbi
ymago dei genitricis
sudasse dicit[ur] timore
iminentis iudicij. Moralit[er]
dic iudiciū esse i annuis
terremotꝰ p loca et
alia signa de qbꝰ sup
dictū ēst declarat. Sz
valde ꝯsolat[ur]. qz salua
tor hijs fieri incipientibꝰ
iustos amonet dicens.
leuate capita vr̄a idest
exhilarate corda. ap
propinquat redempcio vr̄a.
Festinemus [xl lviii]
ergo ingredi i ci
uitatē illā i qua
nulli sūt terremotus.
nulli gemitꝰ vel suspi
ria. sz dei laus assidua
In qua nulla pericula
sz securitas firma. In
qua nulla mortalitas
sz vita eterna. In qua
rancor nullꝰ discordia
nulla sz pax plena. In
qua nullꝰ esuriet. nullꝰ

sitit. qz sacietas illic p
fortissima. Quatuor h[ec]
bona i v[er]bis v[er]siculis
ꝯpheta ꝯphendit dicēs
lauda ihr̄lm dn̄m. lau
da deū tuū syon. lau
da corde. lauda ore. Quare
Quare: Qm ꝯforta
uit seras portarū tuaꝝ.
Ecce securitas. Benedixit
filijs tuis i te. Ecce i
mortalitas. In dextra
illiꝰ longitudo dierū.
Qui posuit fines tuos
pacē. Ecce pax et con
cordia. Et adipe frumēti
saciat te. Ecce sacietas.
De gaudio ciuiū hui
us ciuitatis i alio loco
idem dicit psalmista.
Sicut letanciū om̄i
habitacio i te. Compre
hendit breuit[er] qd' longis
sermonibꝰ explicare
nō poterat. Non eni
erit leticia ppa qualis
hic agitur. vbi de
susceptione filioꝝ le
tamur. Vel de mune
diuiciarū et honoꝝ
gratulamur. Quod ait
explicari nō potuit. qli
cuqz silitudine dixit
vt potuit. Sicut letanci
um. idest vera leta
ciū vt sit expssio vo

ritatis et non nota sili
tudinis. vt ibi tamen vnige
niti a patre. idest vere v
nigeniti. Istorum letancium
septiformis est actio. Viuunt
vita insensibili. sapiunt ar
chana dei. amant deum et
proximum. laudant quod oculus
non vidit. quia sunt inuisibilia
et quod auris non audiuit.
quia sunt in pace quietissima.
nec in cor hominis ascendit.
quia sunt incomprehensibilia.
Gaudent gaudio inestabili
velociter sunt et securi. Ubi
sunt illi qui illuc dicente
domino venerint. vbi omnis co
gitacio vincitur. et cuncta
desideria superantur. Ubi
talis felicitas accipitur.
que nulla contrarietate
perdatur. Nouicius. Misci
sunt qui ad tanta leticiam
non suspirant. Monachus.

Quia dialogo nostro fi
nis imponendus est. si
mul cum omnibus consum
macionis finis est desp
[illegible]. vt que tua inter
rogacione siue mea respon
sione conferta sunt. legentibus
nec non audientibus ad
meritum proficiant. vt sic
edificacio proximorum meorum
fructus fiat laborum. Quod
nobis prestare dignetur

ipse de quo loquimur
ihesus christus dominus noster mundi
redemptor. electorum con
frater. rex angelorum
Et vt breuiter concludam.
vita mercesque et leticia
omnium sanctorum. Cui cum patre
et spiritu sancto laus honor
et imperium sit per infinita
secula seculorum. Amen

Explicit secunda pars
dialogi cesarii.

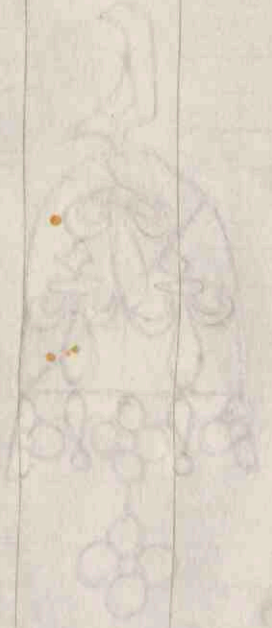

inuenerit iugo sue dominationis ast
tringit. Ante se vero innumerabiles est
quia per quicque multi et adhuc am
plius amorum circula quia plus car
nales omnes trahere minime potuit
multo tamen plures sunt in tam longo
tempore huius quos ante se innumerabiles ra
pit. Quia omnes quos ita breui
tempore rapiendos inuenerit. Hinc ergo
dicitur. Post se omnem hominem trahet
et ante se innumerabiles quia et tunc nimis
tollet cum omnes tulerit et nunc am
plius diripit cum cordium omnium non
inuadit. Hec beatus Iob quia contra
iniquorum principem mente dixerunt
qui in hac uita extolli permittitur sed
in aduentu domini destruetur. De se pa
tenter ostendit quia flagella diuina
non ex offensione suscepit. quia si
iniquus quisque in hac uita permit
titur prosperari iuste est ut electus dei de
beat sub flagelli freno retineri
Ex qua re amicos arguit dicens
Quomodo igitur consolamini me frus
tra cum responsio uestra repugnare osten
sa sit ueritati. Amici beati Iob eum
consolari non potuerunt in quo suis ser
monibus ueritati contraibant. Cum
quibus hunc ypocritam uel impium dicerent.
per hoc quod ipsi nescientes perpe
trabant culpam augebant. procul
dubio penam iusti uulneribus
afflicti. Nam sanctorum mentes que
ueritatem diligunt etiam culpa fal
lacie torquet aliene. Quanto

eum graue medicamen esse cernunt aspici
unt tanto hoc non solum in se sed etiam
in aliis oderunt.

De debito
Item de hereticis
De sententia
Dedicatio
De sententia
Sicut perfectam
De proprio infirmorum
De oculis
De innocente
De libero arbitrio
De dextera
De sollicitudine iustorum
De flagellis dei
De sancto uiro
De flagello
De importuna cogitatione
De simplici natura dei
De perfectione anime
De nudis
De iustis
De pueris
De mane tenebris mortis
De adulterio
De prosperitate iusti
De iniquis
De principe culpe
De uia uinearum
De ira dei
De uerme

Greg. Moralia in Job, l. 16

Expliciunt capitula incipit liber 16us

Ut contra veritatis verba in al-
legatione deficiunt sepe etiam
nota replicant ne tacendo
victi videantur. Unde eliphas beati Job
sermonibus pressus ea dicit que nullus
ignorat. Ait enim: Numquid deo com-
parari potest homo etiam cum perfecte fuerit scientie.
In operatione etenim dei scientia nostra ig-
norantia est. Ex dei namque participatione
sapimus non comparatione. Quid ergo mi-
rum cum illud quod per doctrinam dicitur quod sciri po-
tuit etiam si taceretur. Qui adhuc di-
potentiam qui defendendo subiungit: Quid
prodest deo si iustus fueris aut quid ei con-
fers si immaculata fuerit vita tua. In
omni quippe quod bene agimus nosmet
ipsos non autem dominum iuvamus. Unde et
per psalmistam dicitur: Dixi domino deus meus
es tu quoniam bonorum meorum non eges. Ipse
enim verus nobis dominus qui utique deus est
qui bono non indiget servientis. Sed
bonitatem confert quam recipit ut obla-
ta bonitas non ipsi sed his a quibus accipitur
et post reddentibus prosit. Nam si et
in iudicium dominus veniens dicat: Quam-
diu fecistis uni de hiis fratribus meis
minimis michi fecistis, hoc pie-
tate loquitur ex superiorum compassione mem-
brorum. Ex qua re nos per hoc quod caput
nostrum est adiuvat qui per nostra bona
opera illius membris adiuvatur. Ad-
huc adiungit eliphas quod nullus ig-
norat dicens: Numquid timens
arguet te et veniet tecum ad iudi-
cium. Quis hoc vel desipiens senci-
at quod dominus ex timore nos arguat et
ex metu contra nos suum iudicium pro-
ferat. Sed qui verba sua metiri nes-
ciunt procul dubio ad ociosa dicta
delabuntur. In quibus si se minime
reprehendi sentiunt statim ad noxia et con-
tumeliosa prosiliunt. Unde eliphas
qui ociosa intulit ad contumeliosa gra-
viora verba prorumpit dicens: Et non
propter maliciam tuam plurimam et
infinitas iniquitates tuas. Ec-
ce a torpenti corde ad verba venit o-
ciosa. Ab ociosis etiam verbis per cu-
rsum fallacie ad contumelias exarsit.
Isti quippe sunt casus culpe accrescen-
tis ut lingua cum non restringitur nequaquam
ubi ceciderit iaceat sed semper ad deterio-
ra descendat. Ea vero que subiuncta
sunt quia valde in historia patent
exponenda ad litteram non sunt. Sed quia
amicos beati Job hereticorum tenere speciem
diximus ipsum necesse est significatione sancte
ecclesie gerere. Iam nunc eliphas verba quibus
hereticorum falsitati congruant demon-
stremus. Nam sequitur: Abstulisti enim
pignus fratrum tuorum sine causa et
nudos spoliasti vestibus. Aquam las-
so non dedisti et esurienti subtraxis-
ti panem. In fortitudine brachii
tui possidebas terram et potentissimus
obtinebas eam. In scriptura sa-
cra appellatione pignoris aliquando
dona spiritus sancti aliquando vero signat